

การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ
กรณีศึกษา : บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด นครสวรรค์
THE APPLICATION OF BUDDHIST ETHICS FOR BUSINESS MANAGEMENT
: A CASE STUDY OF FAIRYLAND DEPARTMENT STORE,
NAKHON SAWAN PROVINCE

นางสาวสุมาลี สุขอร่าม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ
กรณีศึกษา : บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด นครสวรรค์

นางสาวสุมาลี สุขอร่าม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE APPLICATION OF BUDDHIST ETHICS FOR BUSINESS MANAGEMENT
: A CASE STUDY OF FAIRYLAND DEPARTMENT STORE,
NAKHONSAWAN PROVINCE

Miss Sumalee Suk-aram

A Thesis Submitted in Partial fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(พระมหาพรชัย สิริวิโร,ดร.)

(รศ.บุญเรือง อินทวันต์)

กรรมการ

(พระมหาวัณณ วรณ,ดร.)

กรรมการ

(ศ.(พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญ)

กรรมการ

(ผศ.อานนท์ เมธีวรจักร)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาวัณณ วรณ,ดร

ประธานกรรมการ

ศ.(พิเศษ) ดร.กาญจนา เจริญ

กรรมการ

ผศ.อานนท์ เมธีวรจักร

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ
กรณีศึกษาบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด นครสวรรค์

ชื่อผู้วิจัย : นางสาวสุมาลี สุขอร่าม

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาวิญญู วรณฺญ,ดร. ป.ธ. ๙, พธ.บ., M.A., Ph.D

: ศ. (พิเศษ) ดร. กาญจนา เจริญศรี อ.บ., M.A., Ph.D.

: ผศ. อานนท์ เมธีวรจักร ป.ธ.๖, ศษ.บ., พธ.บ., กศ.ม.

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาหลักในการประกอบธุรกิจ ๒) เพื่อศึกษาพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๓) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ : กรณีศึกษาบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด นครสวรรค์

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือคัมภีร์พระไตรปิฎก ตลอดจนเอกสาร ตำราวิชาการ ผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วประมวลข้อมูลโดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอสรุปการวิจัยด้วยวิธีนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ในการประกอบธุรกิจควรมีหลักในการดำเนินธุรกิจและจริยธรรมธุรกิจเป็นหลัก กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมทุกๆ อาชีพ โดยเฉพาะในวงการธุรกิจก็สามารถนำมาใช้ประกอบในการดำเนินธุรกิจได้ ความสำเร็จของธุรกิจต้องมีควบคู่กันไปทั้งด้านกำไรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทั้งปวง ทั้งนี้ต้องมีปริมาณที่พอเหมาะทั้งสองด้าน ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เช่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาผลกระทบระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธธรรมเป็นหลักในการดำเนินธุรกิจ

๒) พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ขึ้นพื้นฐาน ได้แก่ เบญจศีลเบญจธรรม ขึ้นกลาง กุศลกรรมบถ และขึ้นสูง อริยมรรค โดยมีหลักการ

พัฒนาธุรกิจ คือ หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตะ ๔ โภควิภาคธรรม ๔ สุขของคฤหัสถ์ ๔ สังควัตถุ ๔ กุลจิรัฐติธรรม ๔ ปาปณิกังคะ ๓ และอริยทรัพย์ ๗ ส่วนข้อห้ามในการประกอบธุรกิจ ได้แก่ อยาามุข ๖ และมิจฉาวณิชา ๕ ดังที่กล่าวมานี้ เป็นต้น

๓) บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ได้ประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจโดยการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานบุคคลของพนักงาน ตลอดจนส่งเสริมให้ประพฤติตามหลักพุทธจริยธรรม ละเว้นอบายมุข และมิจฉาวณิชา ทำให้พนักงานเกิดความรักในองค์กร ขณะเดียวกันก็ได้บริการแก่ลูกค้าด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาัดเอาเปรียบทำให้ธุรกิจดำเนินอยู่ได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญบริษัทได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือจรรโลงสังคมด้วยการร่วมมือกับชุมชนสร้างสรรค์สังคมรักษาสิ่งแวดล้อม และจัดโครงการปฏิบัติธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป เป็นการคืนกำไรให้กับสังคมด้วย

Thesis Title : The Application of Buddhist Ethics for Business Management: A Case Study of Fairyland Department Store, Nakhon Sawan Province

Researcher : Miss Sumalee Suk-aram

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Warunyu Sonchun, Dr.
Pali VII, B.A., M.A., Ph.D.

: Prof. (Emeritus) Dr.Kanchana Ngourungsi
B.A., M.A., Ph.D. (Linguistics For TESOL)

: Asst. prof. Anond Methcevavachatra
Pali VI, B,A., B.Ed., M.Ed.

Date of Graduation : March 30, 2012

ABSTRACT

The objectives of this thesis were: 1) to study the principle for business management, 2) to study the Buddhist ethics for the business management appeared in the Buddhist texts, and 3) to study the application of the Buddhist ethics for the business management: a case study of Fairyland Department Store, Nakhon Sawan Province

This research applied the documentary research with collecting data from Tipitaka, academic textbooks, related documents and researches an Analysis of the data was used in the analysis of the content and the summary of the research was used in presenting the descriptive results of the research.

Results of the Research

1) The business management should have the principle for the business management. The ethical principle in running business was to live together make people in society, especially, the business circles can be applied for the business management. The success of the business gave consideration to the profit and the people relating the business. Moreover,

they had the appropriate quantity no more or less than such as problems about taking advantage, problems about the effect of employers and employees and environmental problems etc. It is necessary to have the ethics for the business management.

2) The Buddhist ethics for the business management appeared in the Buddhist texts as the Primary stage is: Pancasila and Pancadhamma, the intermediate stage is: Kusalakammaphatha and the advanced stage is: Ariyamagga. The business developmental principles of business are the four Ditthadhammikattha, the four Bhogavibhaga-dhamma, the four Gihisukha, the four Sangahavatthu, the four Kulacirattithi-dhamma, the three Papanika-dhamma and the seven Ariya-dhana. The prohibitions on the business management are: the six Apayamukha and the five Micchavaniija etc.

3) Fairylane department store applied the Buddhist ethics to the business management with using the principles of the personnel management from the Buddhist ethics such as abstaining the causes of ruin and the trades which should not be piled by a lay disciple and promoted actions according to the Buddhacariya. They made employees love the organization. Meanwhile, the employees served the customers with the honesty and without taking advantage. In the situation of economic changes, the company sustained society by positive help such as preserving environment and providing Dhamma practicing course for general people which were regarded as a returning profit to society.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญภาพ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๒
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	๓
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๕
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับในการวิจัย	๕
บทที่ ๒ หลักในการประกอบธุรกิจ	๑๐
๒.๑ ความหมายของธุรกิจ	๑๐
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการประกอบธุรกิจที่สำคัญ	๑๒
๒.๓ ประเภทของธุรกิจ	๑๔
๒.๔ ความหมายและขอบเขตของจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ	๒๐
๒.๕ จุดมุ่งหมายของการใช้จริยธรรมในการประกอบธุรกิจ	๒๓
๒.๖ การดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม	๒๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๓๒
๓.๑ ความหมายของพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์ ทางพระพุทธศาสนา	๓๒
๓.๑.๑ ลักษณะพุทธจริยธรรม	๓๕
๓.๑.๒ การจัดลำดับพุทธจริยธรรม	๔๑
๓.๒ หลักธรรมที่เป็นเครื่องสนับสนุนในการประกอบธุรกิจ	๔๕
๓.๓ หลักธรรมสำหรับการพัฒนาธุรกิจ	๔๖
๓.๔ หลักธรรมที่เป็นปฏิกิริยาในการประกอบธุรกิจ	๖๔
๓.๕ การประกอบธุรกิจที่น่าทึ่งมาให้	๖๘
๓.๖ การประกอบธุรกิจที่น่าสุขมาให้	๗๑
๓.๗ ตัวอย่างนักธุรกิจในสมัยพุทธกาล	๗๖
บทที่ ๔ การประยุกต์พุทธจริยธรรมไปใช้ในการประกอบธุรกิจของบริษัท แฟร์แลนด์สรรพสินค้าจำกัด	๘๑
๔.๑ ความเป็นมาของ บริษัท แฟร์แลนด์สรรพสินค้า จำกัด	๘๑
๔.๒ การประกอบธุรกิจของบริษัท แฟร์แลนด์สรรพสินค้า จำกัด	๘๔
๔.๓ จริยธรรมในการประกอบธุรกิจของ บริษัท แฟร์แลนด์สรรพสินค้า จำกัด	๘๘
๔.๔ การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมของผู้บริหาร บริษัท แฟร์แลนด์สรรพสินค้า จำกัด	๑๐๕
๔.๕ การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมของพนักงานบริษัท แฟร์แลนด์สรรพสินค้า จำกัด	๑๑๓
บทที่ ๕ บทสรุป และข้อเสนอแนะ	๑๑๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๕
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๒๔
บรรณานุกรม	๑๒๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก	๑๓๓
ก. บทสัมภาษณ์	๑๓๔
- นายเยี่ยม คุณาวงศ์ ประธานบริษัทแฟรี่แลนด์	๑๓๕
- นายสันติ คุณาวงศ์ กรรมการผู้จัดการ	๑๔๑
- นายกุลธวัช คุณาวงศ์ รองกรรมการผู้จัดการ	๑๔๓
- นายเสริมพงษ์ คุณาวงศ์ ผู้จัดการฝ่ายคลังสินค้า	๑๕๒
- นางสาวรัตน์ บาทบำรุง ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการค้าที่ ๒	๑๕๖
หนังสือขอเก็บข้อมูล	๑๖๐
ข. ภาพกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำพุทธจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ของ บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด	๑๖๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๖

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑. จัดบรรยายธรรม	๑๖๑
๒. วิทยากรนำทำสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระ ๕ เช้า	๑๖๑
๓. พนักงานใหม่เดินจงกรม	๑๖๒
๔. พนักงานใหม่ฝึกสมาธิ	๑๖๒
๕. บรรยายธรรม รอบบุคคลทั่วไป	๑๖๓
๖. ฟังธรรม รอบบุคคลทั่วไป	๑๖๓
๗. กรรมการผู้จัดการ จุฑารูปเทียนร่วมฟังธรรม	๑๖๔
๘. พนักงานฟังธรรม	๑๖๔
๙. การฝึกปฏิบัติธรรมของพนักงาน	๑๖๕
๑๐. ฝึกธรรมสมาธิ	๑๖๕
๑๑. นิมนต์พระมาแสดงธรรม	๑๖๖
๑๒. บุคคลทั่วไปฟังธรรม	๑๖๖
๑๓. ทำกิจกรรมเพื่อสังคม	๑๖๗
๑๔. รางวัลเสาเสมาธรรมจักร	๑๖๗
๑๕. รางวัลจากกรมอนามัย ให้ไว้ในฐานะจำหน่ายอาหารปลอดภัย	๑๖๘
ณ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๗	
๑๖. รางวัลธุรกิจดีเด่น จากกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๘	๑๖๙
๑๗. รางวัลการค้าดีเด่น จากหอการค้าจังหวัดนครสวรรค์ ๒๐ เมษายน ๒๕๓๔	๑๗๐
๑๘. รางวัลจากหอการค้า ในฐานะธุรกิจดีเด่น เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๘	๑๗๑
๑๙. รางวัลจากกรมตำรวจในฐานะ มีอุปการะกับโรงเรียนพลตำรวจ	๑๗๑
๑ กันยายน ๒๕๓๔	

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
๒๐	รางวัลจากกาชาดจังหวัด ในฐานะสนับสนุนกิจการบริจาคโลหิตให้กาชาด เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๔๔	๑๗๒
๒๑	รางวัลจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย ในฐานะ เอื้อเฟื้อสถานที่จัดนิทรรศการ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐	๑๗๒
๒๒	รางวัลจากเทศบาลนครนครสวรรค์ ในฐานะให้การสนับสนุนการทำงาน เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๘	๑๗๓
๒๓	รางวัลจากสโมสรไลออน ในฐานะสนับสนุนกิจการ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๑	๑๗๓
๒๔	ตารางปฏิบัติธรรมของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด	๑๗๔
๒๕	การฝึกโยคะ เพื่อสุขภาพ	๑๗๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ชื่อ / หน้า ตามลำดับ เช่น อ.ต.ก. (ไทย) ๒๑/๓๑/๑๑๕. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ตติยปิฎก เล่มที่ ๒๑ ชื่อที่ ๓๑ หน้า ๑๑๕. และพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕. เช่น อ.ต.ก. (บาลี) ๒๑/๔๑/๒๓. หมายถึง อังคุตตรนิกาย ตติยปิฎก ปาลี เล่มที่ ๒๑ ชื่อที่ ๔๑ หน้า ๒๓.

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส.	(ไทย) =	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย) =	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย) =	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวัคค์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย) =	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย) =	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ข.	(ไทย) =	สังยุตตนิกาย	ขันธวรรค	(ภาษาไทย)
อ.เอกก.	(ไทย) =	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ต.ก.	(ไทย) =	อังคุตตรนิกาย	ตติยปิฎก	(ภาษาไทย)
อ.ป.ญจ.	(ไทย) =	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.อ.ฐ.	(ไทย) =	อังคุตตรนิกาย	อัฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.นวก.	(ไทย) =	อังคุตตรนิกาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)
ข.ธ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ข.ชา.ทุก.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย	เอกกนิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง.	(ไทย) =	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
อภิ.วิ.	(ไทย) =	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการเรียนสังคมศึกษา เมื่อกล่าวถึงวลีที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” “Man is by nature a social animal.”^๑ ซึ่งเป็นวลีสำคัญของอริสโตเติล Aristotle เมธีผู้เลื่องชื่อชาวกรีก นักสังคมศึกษาย่อมรู้จักกันเป็นอย่างดี ซึ่งมีความหมายว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ไม่สามารถอยู่ลำพังเพียงคนเดียวได้ ต้องอาศัยรวมกันอยู่เป็นหมู่เหล่า ติดต่อกันสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยและอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน รวมตัวกันสร้างวัฒนธรรมขึ้น เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง จึงต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพราะวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ ไม่ได้เกิดขึ้นเองแบบสัญชาตญาณ ดังนั้นการเรียนรู้ของมนุษย์จึงไม่มีที่สิ้นสุด ในขณะที่พระพุทธศาสนาก็ยอมรับว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่ง ที่ล้วนเกิดแก่เจ็บตายเช่นเดียวกับสัตว์โลกชนิดอื่นๆ และยกย่องว่าเป็นผู้มีใจสูง รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษที่สามารถฝึกได้ พัฒนาได้ เรียนรู้ได้

สังคมมนุษย์มีกิจกรรมในการทำงานร่วมกับสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง เพื่อผลิตสิ่งของและบริการ กระจายแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า การประกอบธุรกิจ^๒นั่นเอง ในประกอบธุรกิจหากผู้ประกอบการมุ่งหวังแต่เพียงการทำกำไรให้มากมายมหาศาล โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมอันดีงามของมนุษย์ การทำธุรกิจดังกล่าวก็กลับเป็นอันตรายให้กับสังคมได้ เช่น การค้าอาวุธ การค้ามนุษย์ การค้าน้ำมัน เป็นต้น

จริยธรรมในการประกอบธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่ถูกกล่าวขานถึงในโลกตะวันตกปัจจุบัน ได้มีการหันมาศึกษาจริยธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจกันเป็นอันมาก เพราะก่อให้เกิดความมั่นคงแก่ธุรกิจและอำนวยประโยชน์ให้กับสังคมอย่างยั่งยืน ในโลกตะวันออกนั้น หากศึกษาในเชิงลึกเราจะพบว่า พ่อค้าหรือ เศรษฐี คือ นักธุรกิจ ที่มีบทบาทที่ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคม เป็นผู้สนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้รับประโยชน์จากการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง ในการประกอบธุรกิจของตนดังตัวอย่างท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเพราะนอกจากจะใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจของตนแล้ว ยังเกื้อกูลต่อสังคมเช่น การตั้งโรง

^๑Goodread. Aristotle/Quotes/QuotableQuote. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.goodreads.com/quotes/show/183896 [๒๓ มี.ค. ๒๕๕๕].

^๒ดูรายละเอียดใน วิทชากร เชิงกุล, ธรรมะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประชาชนได้อย่างไร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บุญปัญญา, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

ทานเพื่อช่วยเหลือคนที่เดือดร้อนในสังคม สร้างวัดถวายพระสงฆ์ บริจาคทรัพย์ในการทำบำรุงพระพุทธศาสนาไว้มากมาย^๓

บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นเวลา ๒๐ กว่าปีแล้ว โดยมีการปรับปรุงการทำงาน การให้บริการลูกค้าให้ทันสมัยอยู่เสมอ แต่ในขณะเดียวกันก็นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ด้วยความลงตัว โดยผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับการนำพุทธจริยธรรมมาใช้ในการประกอบธุรกิจ ทั้งในส่วนผู้บริหารและพนักงาน นอกจากนี้ บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ก็ได้จัดกิจกรรมที่คืนกำไรให้กับสังคม โดยการช่วยเหลือประชาชนทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันส่งผลให้บริษัทดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการประกอบธุรกิจ กรณีศึกษา : บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด นครสวรรค์” เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมและพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจของบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ซึ่งข้อมูลทางวิชาการในรูปแบบงานวิจัยนี้จักสามารถเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการประกอบธุรกิจ และเป็นแบบแผนในการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักในการประกอบธุรกิจ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ : กรณีศึกษา บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสาร ซึ่งได้ทำการศึกษาเป็น ๒ ส่วนโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และ จากบทสัมภาษณ์ผู้บริหารของบริษัทแฟรี่แลนด์ สรรพสินค้าจำกัด

เอกสารชั้นปฐมภูมิ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา

^๓ รังสี สุทนต์, เศรษฐีแห่งธรรม, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓.

เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่อนั่งสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและศึกษาเฉพาะ เรื่องการนำพุทธจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด นครสวรรค์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด นครสวรรค์

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ หลักในการประกอบธุรกิจเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ หลักพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีอะไรบ้าง

๑.๔.๓ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ ในบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า เป็นเช่นไร

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ พุทธจริยธรรม หมายถึง การนำหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติ ให้ดีงาม เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับชอบ หรือยอมรับของสังคม เพื่อความสันติสุขแห่งตนเอง และความสงบ รียบร้อยของสังคมส่วนรวม คำว่า พุทธจริยธรรม บางแห่งเรียกว่า พุทธจริยศาสตร์

๑.๕.๒ การประกอบธุรกิจ หมายถึง การประกอบสัมมาชีพที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา

๑.๕.๓ พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ หมายถึง การประกอบธุรกิจที่มี คุณธรรม มีศีลธรรม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น โดยมีจุดมุ่งหมายคือ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม คืนกำไรให้กับสังคม

๑.๕.๔ การประยุกต์ใช้ หมายถึง การนำพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ ต่อการประกอบธุรกิจ

๑.๕.๕ บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด นครสวรรค์ หมายถึง บริษัทที่ประกอบ กิจกรรมในรูปแบบของห้างสรรพสินค้า ที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ก. หนังสือ

๑.๖.๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม” ว่าคนปัจจุบันจำนวนมากในวงการธุรกิจมองชีวิตว่าเป็นการต่อสู้ ระหว่างผลประโยชน์ที่ขัดกัน จึงเกิดเป็นนายจ้างกับลูกจ้าง เมื่อคนถือเอาทรัพย์กับอำนาจเป็น

จุดหมายของชีวิต สังคมก็กลายเป็นสนามต่อสู้ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวที่ขัดกัน เราก็เลยต้องเพียรหาจริยธรรมสำหรับปกป้องผลประโยชน์เหล่านั้นนี่คือ “จริยธรรมเชิงลบ” กล่าวคือสังคมยึดหลักผลประโยชน์แบบเห็นแก่ตัว โดยยึด สิทธิของแต่ละคนที่จะแสวงหาความสุข ก็เลยต้องการจริยธรรม ดังเช่น สิทธิมนุษยชน มากอยกันไว้ในระหว่างที่วิ่งหาความสุขนั้น หลักพุทธจริยธรรมเป็น จริยธรรมเชิงบวก ประโยชน์สุขคือจุดหมาย หาใช่ทรัพย์และอำนาจไม่ พระพุทธศาสนาถือว่าสังคมเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ทุกคนมีโอกาสอันเท่าเทียมกัน ที่จะพัฒนาตนเองและเข้าถึงประโยชน์สุขได้มากที่สุดและนำเอาจริยธรรมมาใช้เพื่อเกื้อหนุนจุดหมายที่กล่าวนี้^๔

๑.๖.๒ พระอาจารย์บุญมี มาลาวิชโร ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธบริหาร” ว่าในปัจจุบันมีองค์กรธุรกิจหลายแห่งได้เริ่มนำพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงาน วิธีแห่งพุทธเป็นการรู้จักดำเนินชีวิต ด้วยความพอดี รู้จักพอ ให้ความเคารพไว้วางใจในมนุษย์ จะได้มีมิตรภาพที่แท้จริงและมั่นคง ในขั้นตอนการทำงานต้องรู้จักพิจารณางานให้ เป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน ไม่ทำแบบขวานผ่าซากบางอย่างก็ไม่อาจถือหลักเกณฑ์เดียวกันทุกงานได้ ต้องมีเหตุผลที่ถูกต้อง รู้จักแยกแยะด้วยสติปัญญา หลักการของพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้นั้นสิ่งสำคัญที่สุดขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ หากผู้บริหารเปิดใจยอมรับที่จะนำหลักการของพุทธศาสนาไปใช้ก็ให้องค์กรเกิดความเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง^๕

๑.๖.๓ เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร กล่าวไว้ในหนังสือ “จิตวิทยามนุษย์เชิงธุรกิจ” ว่าการทำงานในวงการธุรกิจในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลทุกสาขาอาชีพจะต้องมี ความสำนึกถึงความรับผิดชอบมีคุณธรรม มีจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน จึงจะทำให้ผลงานนั้นเจริญก้าวหน้า ถ้าขาดคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพของตน ก็จะก่อความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง ประชาชน สังคม และประเทศชาติในภายหลัง เพราะทุกคนมุ่งแต่ความละโมภ หวังผลกำไรจากการค้า และบริการนั้นๆจนเกินความจำเป็น ดังนั้นเพื่อให้สังคมและประเทศชาติอยู่รอด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการทุกสาขาอาชีพ จะต้องมีความสำนึกถึงคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพมาใช้ในการทำงานในการประกอบอาชีพของตน^๖

^๔พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, (นครปฐม : ระฆังทอง, ๒๕๔๗), หน้า ๔-๕.

^๕พระอาจารย์บุญมี มาลาวิชโร, พุทธบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: ธงชัยบิณฑิภัณฑ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๔๗-๑๕๐.

^๖เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร, จิตวิทยามนุษย์เชิงธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วังอักษร ๒๕๔๗), หน้า ๗๕.

๑.๖.๔ วรภัทร์ ภูเจริญ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “การบริหารวิถีพุทธ” ว่าคนที่ทำธุรกิจก็ต้องหวังผลกำไรกันทั้งนั้น ข้อนี้น่าจะมีใครไม่เห็นด้วย ซึ่งตรงจุดที่การกระทำนั้นไม่ผิดศีล ๕ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนเรื่องของการเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยจะต้องปฏิบัติอย่างไร พอจะสรุปได้ว่าพ่อค้าต้องมีคุณสมบัติ ๓ ประการดังนี้คือ

๑. ต้องมีตาดี ตาดีก็คือการบริหารสารสนเทศ การตรวจสอบตลาด สำนวจความต้องการของลูกค้า คำนวณกำไร ขาดทุน ได้ดี คือรู้ดีในเรื่องเหล่านี้เป็นต้น

๒. ฐานะดี ก็คือการเป็นคนฉลาดในการซื้อ การขาย รู้ว่าสิ่งใดซื้อมาแล้วสามารถขายไปเพื่อสร้างกำไร มิใช่ซื้อมาก็แพง แล้วยังขายไม่ออก

๓. ครอบครัวดี ลูกดีภรรยาดี นั่นคือเลี้ยงดูครอบครัวดี เพราะไฟภายในสงบไม่ต้องปวดหัว ทำงานเหนื่อยๆ เมื่อกลับมาถึงบ้านก็มีความสุข เอาสมองไปคิดเรื่องงานเรื่องการได้ดี

ดังนั้นพ่อค้าที่นับว่าประสบความสำเร็จสูงสุด คือนอกจากจะประสบความสำเร็จในเรื่องของการทำงานแล้ว ยังประสบความสำเร็จในเรื่องครอบครัวด้วย ทั้งนี้ต้องไม่ลืมหาทรัพย์ภายใน คือ อริยทรัพย์ ๗ ประการ ที่จะพาข้ามภพข้ามชาติไปได้^๓

๑.๖.๕ อภิชัย พันธเสน และคณะ กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธเศรษฐศาสตร์” ว่าคงเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ประกอบการธุรกิจมักจะมองเรื่องยอดขายการตัวเลขกำไรที่เติบโตขึ้นทุกปีเป็นเป้าหมายสูงสุด เปรียบไปแล้วก็เหมือนดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จ หากแต่ยังมีนักธุรกิจบางคนเริ่มตั้งคำถามว่าแท้จริงแล้วแนวคิดเช่นนี้ถูกต้องและสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนจริงหรือไม่ ยิ่งนานวันก็ทำให้พบว่า แท้จริงแล้วกลไกและแนวคิดกระแสหลักของธุรกิจทุกวันนี้ไม่ใช่หนทางที่จะนำพาธุรกิจให้อยู่รอดท่ามกลางความสุขซึ่งจะเกิดขึ้นทั้งกับตัวเองและเพื่อนร่วมงาน จึงหันมาให้ความสำคัญกับการนำพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้กับการประกอบธุรกิจของตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและสังคมไทย^๔

๑.๖.๖ อภิศักดิ์ สุริยาปกรณ์ กล่าวไว้ในหนังสือ “๓๐ กลยุทธ์ เคล็ดลับ ปรัชญาเพื่อนักบริหารรุ่นใหม่” ว่า แม้ว่าจริยธรรม คุณธรรม คุณเหมือนจะเป็นปฏิบัติกับการทำมาหากิน เพื่อสร้างฐานะและความร่ำรวย ที่ถือเอาการแสวงหากำไรเป็นเป้าหมายสูงสุด แต่ถ้ามองให้ถึงที่สุดแล้ว จริยธรรมในการประกอบการงานทุกอย่างสำคัญยิ่ง จริยธรรม คุณธรรมเป็นเสาหลักในการค้าจุนสัจคมให้ร่มเย็น ให้ผู้คนดำรงตนร่วมกันอย่างมีสันติสุข ในการประกอบอาชีพใดๆต้องยึด

^๓ วรภัทร์ ภูเจริญ, *การบริหารวิถีพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อริยชนจำกัด ๒๕๓๗), หน้า ๓๓.

^๔ อภิชัย พันธเสนและคณะ, *พุทธเศรษฐศาสตร์ ฉบับนิสิต นักศึกษา และประชาชน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการจำกัด ๒๕๔๕), หน้า ๕๒.

มั่นในสัมมาอาชีวะ หรือการเลี้ยงชีพชอบด้วยความมีความซื่อสัตย์ต่อกัน คือการประกอบธุรกิจอย่างตรงไปตรงมา ไม่คดโกงหลอกลวง มีความจริงใจและไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังต้องซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพื่อนร่วมงานและลูกค้า จึงจะทำให้ชีวิตมีคุณค่าและก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ภาคธุรกิจ จึงต้องพยายามค้นหาแนวทางสรรค์สร้างอาณาจักรธุรกิจบนพื้นฐานคุณธรรม และจริยธรรม เพื่อที่จะให้ทั้งสองฝ่าย ดำเนินไปควบคู่กันอย่างผสมกลมกลืน มีฉะนั้นแล้วสังคมก็จะเกิดโกตาหล และเป็นที่น่ายินดีว่าปัจจุบันนักธุรกิจและนักบริหารต่างให้ความสำคัญแก่การบริหารจัดการที่โปร่งใสไร้คอร์รัปชัน ด้วยวิถีพุทธ^๑

การประกอบธุรกิจที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของธุรกิจ อันจะส่งผลให้สังคมพัฒนาที่มีความเป็นอยู่ที่ดี และมีความสุขได้นั้นผู้ประกอบการจะต้องมีทั้งความรู้ความสามารถที่จะนำไปใช้ในการประกอบกิจการ ซึ่งอยู่ในขอบเขตของหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาด้วย จึงจะนำผลประโยชน์มาสู่มนุษยชาติได้อย่างแท้จริง ซึ่งหากธุรกิจใดขาดคุณธรรม จริยธรรมแล้ว ธุรกิจนั้นก็ออกมาในรูปแบบที่ ประกอบขึ้นเพียงเพื่อผลประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของฝ่ายเดียวโดยไม่สนใจเลยว่าสิ่งที่ทำนั้นจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกันอย่างไร ผู้ประกอบธุรกิจควรที่จะคำนึงถึงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เพราะเป้าหมายของหลักคำสอนทั้งหมดล้วนมุ่งให้ผู้ประพฤติตามได้หลุดพ้นจาก ความทุกข์ และได้รับความสุขอย่างแท้จริง

ข. วิทยานิพนธ์

๑.๖.๓ ปรีชา ช้างขวัญยืน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาเชิงวิจารณ์” พบว่า พระพุทธศาสนามีคำสอนจำนวนมากที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติของมนุษย์และการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นคำสอนที่มีเหตุผลและสอดคล้องกันเป็นระบบแม้คำสอนที่เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมจะเป็นสังคมโลกิยธรรม แต่ก็ไม่ขัดกับโลกุตตรธรรมแต่อย่างใด หากแต่เป็นวิถีทางในการพัฒนาชีวิตมนุษย์ จากชีวิตที่หยาบไปสู่ชีวิตที่ละเอียด และมีขั้นตอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาชีวิตตามลำดับ การประกอบธุรกิจก็ต้องประกอบด้วยพุทธจริยธรรม เพื่อที่จะเป็นแนวทางมีในการประกอบอาชีพที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมต่อไป^๒

^๑ อภิศักดิ์ สุริยปรกรณ์, ๓๐ กลยุทธ์ เกล็ดลับ ปรัชญา เพื่อนักบริหารรุ่นใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอเอ็ม, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑๕-๒๒๐.

^๒ ปรีชา ช้างขวัญยืน, “การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาเชิงวิจารณ์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาปรัชญา, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

๑.๖.๘ พิศมัย สอนบุญมี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจกับปรัชญาพระพุทธศาสนา” พบว่าทั้งปรัชญาเศรษฐกิจและปรัชญาพระพุทธศาสนา เริ่มต้นจากประเด็นหลักของความจริงที่ว่า ความต้องการของมนุษย์นั้นไม่มีที่สิ้นสุด แต่ทรัพยากรมีจำนวนจำกัด นักเศรษฐศาสตร์จึงมุ่งแต่วิธีการเพิ่มปริมาณสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการ แต่พระพุทธศาสนามุ่งควบคุมความต้องการของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน นักเศรษฐศาสตร์มุ่งการเพิ่มปริมาณด้านวัตถุ เพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภคแต่พระพุทธศาสนามุ่งปริมาณด้านจิตใจ เพื่อควบคุมความต้องการของมนุษย์^{๑๑}

๑.๖.๙ สมโภช ศรีพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎก” พบว่า เศรษฐศาสตร์มีแนวความคิดว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล จึงสามารถกำหนดจริยธรรมของตนเองได้อย่างเสรี ธรรมชาติแวดล้อมอยู่ภายใต้การยึดครองของมนุษย์ แต่เศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎกเกิดจากความว่างจากการมีตัวตน ที่มีผลมาจากการฝึกฝนตนเองเพื่อหยั่งรู้ธรรมชาติที่แท้จริง ได้รู้ว่ามีมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎกบางกรณีก็แตกต่างกับตะวันตกอย่างเห็นได้ชัด คือ ความสุขเกิดจากการให้เปล่า เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นไปซึ่งไม่มีการประเมินว่าขาดทุนหรือกำไรทางวัตถุแต่อย่างใด ส่วนเกินที่เขารับไว้ให้แก่สาธารณชนมีค่ามากกว่าการยึดครองแต่ผู้เดียว วิธีการของพระพุทธศาสนาสอดคล้องกลมเกลียวกับบุคคล ระบบสังคม และธรรมชาติ^{๑๒}

๑.๖.๑๐ สุภาวดี นัมคณิสสรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ธุรกิจกับพุทธจริยธรรม” พบว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิภาพทางการผลิตและผลกำไรสูงสุดนั้น นักธุรกิจจำเป็นต้องละเมิดจริยธรรมบางประการ แต่การละเมิดจริยธรรมนั้นจะนำมาซึ่งคุณค่าที่ดีกว่า นั่นคือคุณค่าของประโยชน์ของสังคมโดยรวม และคุณค่าแห่งสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งในที่สุดก็ได้เห็นแล้วว่าไม่เป็นความจริงดังที่กล่าวอ้าง การเสนอทางออกในการแก้ปัญหาจริยธรรมในการประกอบธุรกิจก็คือการใช้พุทธจริยธรรมเป็นแนวทาง ซึ่งปรากฏว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ กล่าวคือการประกอบ

^{๑๑}พิศมัย สอนบุญมี, “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐกิจกับปรัชญาพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๙), หน้า ๒.

^{๑๒}สมโภช ศรีพันธ์, “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐกิจตามแนวพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๖), หน้า ๓.

ธุรกิจตามแนวพุทธจริยธรรม ทำให้นักธุรกิจสามารถรักษาประสิทธิภาพในการผลิตได้โดยไม่ละเมิดจริยธรรม^{๖๖}

๑.๖.๑๑ **สุนทรภรณ์ เตชะพะโลกุล** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับวิถีทางพัฒนาของไทย” พบว่า เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีรากฐานอย่างสำคัญมาจากลัทธิประโยชน์นิยม ซึ่งมีเพียงมิติด้านปริมาณ แม้จะพยายามเชื่อมเข้ากับหลักจริยธรรม แต่ก็เกิดความขัดแย้งระหว่างหลักจริยธรรมส่วนบุคคลกับหลักจริยธรรมทางสังคม ในการแสวงหาประโยชน์สูงสุดส่วนตนสูงสุดไม่สามารถทำให้สังคมเกิดประโยชน์สูงสุดได้ด้วย ส่วนพระพุทธศาสนาได้เสนอหลักปรับคุณภาพส่วนบุคคลโดยใช้เบญจศีลเป็นทางไปสู่หลักจริยธรรมในระดับสังคม เพื่อปรับเปลี่ยนทางโครงสร้างและกำหนดลักษณะทางสังคมที่พึงปรารถนา^{๖๗}

๑.๖.๑๒ **พระอนุวัต สิริจนโท (กระสังข์)** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาในสังคมไทย” พบว่า คำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีจุดสนใจเบื้องต้น จะทำอย่างไรให้ทุกคนมีปัจจัยสี่พอเพียงตามสภาพที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพราะว่าการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไรต่อไป เพื่อความมีชีวิตที่ดีงาม มีสังคมที่เป็นสุขนั้น ถ้าชีวิตขาดแคลนปัจจัยสี่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นแล้ว ย่อมจะทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างยากลำบาก ปัจจัยพื้นฐานจำเป็นจะต้องอาศัยหลักจริยธรรมในการประกอบการดำเนินงานด้วย^{๖๘}

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่รวบรวมมาทั้งหมดข้างต้น ให้มุมมองและเป็นแนวทางแก่ผู้วิจัยว่า พุทธจริยธรรมส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบธุรกิจ อยู่ในสัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดผลดีแก่คนในสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพราะการประกอบธุรกิจจะไม่มุ่งหวังเพื่อได้กำไรเพียงอย่างเดียว แต่จะรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมด้วย จึงเห็นว่าเอกสารและงานวิจัยทั้งหมดนี้เป็นประโยชน์ ในการศึกษาเรื่องการ

^{๖๖}สุภาวดี นัมคณิศรณ, “ธุรกิจกับพุทธจริยศาสตร์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕,) หน้า ๒.

^{๖๗}“สุนทรภรณ์ เตชะพะโลกุล, “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับวิถีการพัฒนาของไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตคณะเศรษฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๑.

^{๖๘} พระอนุวัต สิริจนโท, “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาในสังคมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗.

ประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ : กรณีศึกษา บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างยิ่ง

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ มีขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก

๑.๗.๒ ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และ อินเทอร์เน็ต

๑.๗.๓ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในองค์กรของบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

๑.๗.๔ ประมวลข้อมูล โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตของการวิจัย และนำเสนอสรุปการวิจัย ด้วยวิธีนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีเชิงพรรณนา

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลักในการประกอบธุรกิจ

๑.๘.๒ ทำให้ทราบหลักพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

๑.๘.๓ ทำให้ทราบการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ : กรณีศึกษา บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

บทที่ ๒

หลักในการประกอบธุรกิจ

๒.๑ ความหมายของธุรกิจ

ธุรกิจ เป็นคำที่ใช้ครอบคลุมกระบวนการทั้งหมดของการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาแปลงสภาพ โดยมนุษย์และเครื่องจักรให้เป็นสินค้าและบริการ กระบวนการและกิจกรรมดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคม กิจกรรมทางธุรกิจที่สำคัญ คือ การผลิตซึ่งเริ่มตั้งแต่กิจกรรมทางด้านการเกษตร การเพาะปลูก การจัดหาวัตถุดิบ การดำเนินการผลิต จนได้เป็นสินค้าสำเร็จรูป กิจกรรมต่อมา คือ การจัดจำหน่าย ได้แก่การนำสินค้าสำเร็จรูปที่ผลิตได้ไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค รวมทั้งกิจกรรมด้านบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับธุรกิจในด้านต่างๆ

กิจกรรมทางธุรกิจที่กล่าวมานี้ สามารถพิจารณาความหมายของธุรกิจตามที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ให้ความหมายธุรกิจว่าเป็นงานเกี่ยวกับอาชีพค้าขาย หรือกิจกรรมอย่างอื่นที่มีไร้ราชการ^๑

กรองแก้ว อยู่สุข และ พิมพา สรายุทธ ได้ให้ความหมายของธุรกิจไว้ว่า กิจกรรมใดก็ตามที่ทำให้เกิดมีการผลิตสินค้าหรือบริการขึ้น แล้วมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันและมีวัตถุประสงค์จะได้ประโยชน์จากการกระทำกิจกรรมนั้น^๒

กิริติ บุญเจือ และ เจริญ อาทิตยา ได้ให้ความหมายของธุรกิจไว้ว่า ธุรกิจได้แก่การประกอบการ ที่ดำเนินกิจการอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรม และได้กำเ้าไว้ดังคำพูดที่ว่า “ให้กำเ้าคุ้มกำเ้า พัฒนาจิตใจ สันติภาพประสิทธิ พืชตรสนิยม”^๓

จินตนา สุนทรธรรม ให้ความหมายธุรกิจว่า เป็นกระบวนการทั้งปวงของการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาเปลี่ยนสภาพตามกรรมวิธีการผลิตด้วยแรงงานคนและเครื่องจักรให้เป็นสินค้าและบริการแล้วเก็บรักษาไว้เพื่ออำนวยความสะดวก^๔

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา (อังกฤษ-ไทย)ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,(กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์ ๒๕๒๕), หน้า ๔๘๑.

^๒กรองแก้ว อยู่สุข และ พิมพา สรายุทธ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร:ประยูรวงศ์ ๒๕๓๒), หน้า ๑.

^๓กิริติ บุญเจือ และ พิมพา อาทิตยา, พื้นฐานจริยศาสตร์วิชาชีพ,(กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๓๘), หน้า ๘๘.

^๔จินตนา สุนทรธรรม, ธุรกิจเบื้องต้น, (เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๒๓),หน้า ๑.

ธงชัย สันติวงศ์ ให้ความหมายธุรกิจว่า การรวมความพยายามของคนที่เกี่ยวข้องกันมาเพื่อดำเนินการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อออกจำหน่ายในตลาด และหวังผลที่จะได้รับผลตอบแทนกลับมาในรูปใดรูปหนึ่ง^๕

นิพนธ์ จิตรประสงค์ และสมยศ นาวิการ ให้ความหมายธุรกิจว่า การผลิต (Production) การจำหน่าย (Distribution) และการให้บริการทางธุรกิจ (Business Services)^๖

รัตนา อัดภูมิสุวรรณ ให้ความหมายทางธุรกิจไว้ว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การผลิต การบริโภค การกระจายรายได้ การแลกเปลี่ยน เพื่อให้เกิดกระบวนการผลิต การจำหน่าย และการบริการ ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหากำไรจากการประกอบธุรกิจนั้น^๗

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ให้ความหมายธุรกิจไว้ว่า ความพยายามที่เป็นแบบแผนของนักธุรกิจในการผลิตและขายสินค้าหรือบริการเพื่อสนองความต้องการของสังคม โดยมุ่งหวังกำไร^๘

สมคิด บางโม ให้ความหมายธุรกิจว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าและบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหาผลกำไรจากการประกอบธุรกิจนั้นๆ^๙

สมยศ นาวิการ ให้ความหมายธุรกิจว่า กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและการพาณิชย์ที่มีเป้าหมายทางด้านกำไรในการจัดหาสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค^{๑๐}

จากความหมายดังกล่าวนี้พอสรุปได้ว่า “ธุรกิจ” หมายถึง การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้มีการผลิตสินค้า และบริการ มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนจำหน่าย และกระจายสินค้าและมีประโยชน์หรือกำไรจากกิจกรรมนั้น ธุรกิจมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันมากเพราะนอกจากจะเป็นองค์การที่ผลิตสินค้า หรือบริการที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการ

^๕ธงชัย สันติวงศ์ และคณะ, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๕), หน้า ๗.

^๖นิพนธ์ จิตรประสงค์ และสมยศ นาวิการ, **ธุรกิจเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๕), หน้า ๒.

^๗รัตนา อัดภูมิสุวรรณ, **การศึกษาธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๘ศิริวรรณ เสรีรัตน์, รศ. และคณะ, **ธุรกิจทั่วไป** : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทดวงกมลสมัย จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^๙สมคิด บางโม, รศ., **ธุรกิจทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๑๓.

^{๑๐}สมยศ นาวิการ, รศ., **ธุรกิจเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

ดำรงชีวิต หรือปัจจัย ๔ การประกอบธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กหรือใหญ่แค่ไหนก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ กำไร เพราะเป็นแรงจูงใจของการดำเนินการทางธุรกิจก่อให้เกิดการแข่งขันและการขยายตัวทางธุรกิจให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีการประกอบธุรกิจที่สำคัญ

ธุรกิจแทบทุกประเภทมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ต้องการกำไร แต่การประกอบธุรกิจมักจะประสบกับอุปสรรคต่างๆมากมายทั้งภายในและภายนอก เช่น การขาดแหล่งเงินทุนขาดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารธุรกิจ และยังมีคู่แข่งอีกเป็นจำนวนมาก เป็นต้นทำให้การประกอบธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องกำไรสูงสุดตามที่คาดหวังเอาไว้^{๑๑} เป้าหมายในเรื่องกำไรทำให้ธุรกิจมีการแข่งขันเกิดการเปลี่ยนแปลงสินค้าทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และ ราคา ผลของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนี้ถือว่าเป็นการทำให้กิจการของตนอยู่รอดและมีกำไร ขณะเดียวกันก็ทำให้สังคมได้รับความสะดวกสบายตามไปด้วย ดังนั้นธุรกิจจึงไม่อาจคำนึงถึงผลกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดและความก้าวหน้าของธุรกิจด้วย โดยจะต้องประกอบธุรกิจให้สอดคล้องกับกฎหมายและประโยชน์ทางสังคม รวมทั้งศีลธรรมอันดีงามอีกด้วย

คำพอง งามภักดิ์ ได้ให้ความเห็น จุดมุ่งหมายในการประกอบธุรกิจไว้ ๖ ประการ คือ

๑) ให้บริการแก่ผู้บริโภค ธุรกิจนั้นต้องมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนด้านสินค้าและบริการ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

๒) นำผลกำไรมาสู่ผู้ลงทุน การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการ นั้นมีเป้าหมายสูงสุด คือการดำเนินการที่มีกำไร ซึ่งถือเป็นความสุขสูงสุดของผู้ประกอบการทุกประเภท

๓) เป็นหลักประกันทางด้านเศรษฐกิจให้แก่พนักงาน การดำเนินการทางธุรกิจทุกแขนงเป็นการก่อให้เกิดรายได้ทั้งแก่ผู้ประกอบการและพนักงาน แต่ที่เป็นผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจก็คือก่อให้เกิดรายได้ประจำและเป็นหลักประกันความเป็นอยู่ของพนักงานและก่อให้เกิดอาชีพที่มั่นคงแก่พนักงานด้วย

๔) ให้บริการแก่ท้องถิ่น และเสริมสร้างความเจริญให้แก่สังคมส่วนรวม ธุรกิจที่เปิด

^{๑๑} จตุพร ร่วมใจ, “ศึกษาสภาพ และ การประยุกต์หลักพุทธธรรมของนักธุรกิจ : ศึกษากรณี นักธุรกิจไทยพุทธในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล) ๒๕๔๔, หน้า ๑๑.

ดำเนินการย่อมมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่ธุรกิจเข้าดำเนินอยู่ ดังนั้น จึงถือเป็นหน้าที่ของธุรกิจที่ต้องให้บริการแก่สังคม รวมไปถึงการสร้างความสำเร็จให้แก่ชุมชนในด้านต่างๆด้วย เพราะความสำเร็จของชุมชนคือผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ โดยมุ่งหวังให้ธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมิใช่สร้างความแตกแยกแก่ชุมชน

๕) อยู่ในขอบเขตที่รัฐบาลกำหนด ความรับผิดชอบของการดำเนินการทางธุรกิจกับรัฐ คือ ปฏิบัติให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมายและระเบียบ ซึ่งเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองของรัฐด้วย ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อคณาในการอยู่ร่วมกันโดยยึดถือข้อปฏิบัติอันเดียวกันภายใต้จิตสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองที่ดีของรัฐ

๖) ประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ จรรยาบรรณของวิชาชีพใดๆก็ตาม ถือเป็นสามัญสำนึกของบุคคลซึ่งเป็นหลักการในการประกอบอาชีพจะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและฝังอยู่ในมโนสำนึกของแต่ละสาขาวิชาชีพด้วย^{๑๒}

พิมพ์ศักดิ์ สังขกุล ให้ความเห็นว่า จุดมุ่งหมายของธุรกิจคือ ต้องจัดหาและให้บริการสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เป็นประโยชน์แก่สังคม มีกำไรเป็นเครื่องจูงใจให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้จุดมุ่งหมายของธุรกิจยังเป็นจุดมุ่งหมายรวมที่เจ้าของ ผู้ถือหุ้น พนักงานทุกฝ่ายที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมจะช่วยให้แต่ละฝ่ายแต่ละคน ได้รับผลตอบแทนตามความต้องการของตนทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๑๓}

กัลย์ธีรา สรรพสัมฤทธิ์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของธุรกิจว่า ธุรกิจต้องการความอยู่รอด ในการดำเนินธุรกิจทั่วไปจะต้องมีการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เมื่อมีผู้ต้องการสินค้าและบริการมากก็จะทำให้ธุรกิจมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น ธุรกิจจะต้องมีกำไร ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนจากการลงทุนและเป็นเครื่องจูงใจให้มีการดำเนินธุรกิจต่อไป ธุรกิจจะต้องมีความก้าวหน้า นอกจากจะมีกำไรแล้วความต้องการต่อไปคือการขยายขนาดของธุรกิจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆเพื่อเป็นการแสดงถึงฐานะทางการเงินที่มั่นคง นอกจากนี้ธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อสังคม รับผิดชอบต่อลูกค้า และชุมชนในสังคมด้วย รวมทั้งช่วยพัฒนาสังคมชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดีงามของสังคม และ

^{๑๒} คำพอง งามภักดิ์, “จริยธรรมธุรกิจ : ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประโยชน์นิยมกับแนวคิดพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาจริยศาสตร์ศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล) ๒๕๔๓, หน้า ๖.

^{๑๓} พิมพ์ศักดิ์ สังขกุล, “การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจ”, สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศาสนศึกษา, (วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล) ๒๕๔๖, หน้า ๘.

รับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม เช่นไม่สร้างมลภาวะเป็นพิษให้กับแหล่งชุมชน ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค ให้ความเป็นธรรมกับพนักงาน เป็นต้น”^๔

จากความคิดเห็นดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการประกอบธุรกิจคือ ธุรกิจต้องจัดหาและให้บริการสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีกำไรเป็นเครื่องจูงใจให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังเป็นจุดมุ่งหมายรวมที่เจ้าของ ผู้ถือหุ้น พนักงานทุกฝ่ายที่เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมจะช่วยให้แต่ละฝ่ายแต่ละคน ได้รับผลตอบแทนตามความต้องการของตนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒.๓ ประเภทของธุรกิจ

การจำแนกประเภทของธุรกิจสามารถที่จะจำแนกออกได้หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะมองธุรกิจไปในแง่ของการดำเนินการ หรือลักษณะของผู้ประกอบการ ดังนั้น การจำแนกประเภทของธุรกิจต่อไปนี้จะจำแนกเป็น ๓ ประเภท คือ จำแนกตามลักษณะการดำเนินการ จำแนกตามลักษณะของผู้ประกอบการ และจำแนกตามลักษณะกิจกรรมของธุรกิจ

๑) จำแนกธุรกิจตามลักษณะการดำเนินการ ซึ่งสามารถจำแนกได้ ๓ ประเภท คือ^๕

๑.๑ การพาณิชย์ (Commerces) ธุรกิจประเภทพาณิชย์ หมายถึงธุรกิจที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจำหน่ายสินค้า ประกอบการด้วยการซื้อและการขาย และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่อำนวยความสะดวกต่อการซื้อขาย เช่น การขนส่งสินค้า คลังสินค้า ธนาคาร การประกันภัย เป็นต้น และยังแบ่งเป็นการค้าภายในประเทศ การค้าต่างประเทศได้ด้วย

๑.๒ การอุตสาหกรรม (Industry) หมายถึง ธุรกิจที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการนำทรัพยากรธรรมชาติมาเปลี่ยนสภาพเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือสินค้าสำเร็จรูป ธุรกิจอุตสาหกรรมยังแบ่งออกเป็นอีก ๒ ประเภทดังนี้คือ

๑.๒.๑ อุตสาหกรรมขั้นปฐม ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมเหมืองแร่ การประมง การป่าไม้ เป็นต้น

๑.๒.๒ อุตสาหกรรมขั้นสำเร็จรูป ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต คือธุรกิจที่นำเอาวัตถุดิบต่าง ๆ มาทำการผลิตจนเป็นสินค้าสำเร็จรูป และอุตสาหกรรมก่อสร้าง เป็นต้น

^๔ กัลยธีรา สรรพสัมฤทธิ์, “นักธุรกิจกับพุทธศาสนา”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนศึกษา (วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ๑๕๔๗), หน้า ๕.

^๕ พิมพ์ศักดิ์ สังขกุล, “การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารธุรกิจ”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนศึกษา, (วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

๑.๓ การให้บริการ (Services) หมายถึงการดำเนินการให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการใช้บริการด้านต่างๆ เช่น การรับใช้ การพยาบาล สถานบันเทิง การเสริมสวย โรงแรม เป็นต้น^{๑๖}

๒) การจำแนกประเภทธุรกิจตามลักษณะของผู้ประกอบการ สามารถจำแนกได้เป็น ๖ ประเภท ดังต่อไปนี้^{๑๗}

๒.๑ ธุรกิจที่มีผู้ประกอบการโดยมีเจ้าของคนเดียว (Sole Proprietorship) การประกอบการโดยเป็นเจ้าของคนเดียว รับผิดชอบในการดำเนินงานและทางด้านกำไรขาดทุนแต่เพียงผู้เดียว เพราะจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสั่งซื้อ การดำเนินการ การกำหนดราคา รวมทั้งการจัดหาเงินทุนเป็นต้น ลักษณะการประกอบการแบบนี้เป็นที่นิยมกันในประเทศไทย เพราะถือว่าจัดตั้งง่ายและเสียภาษีเป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเท่านั้น

๒.๒ ธุรกิจที่ประกอบการในรูปแบบห้างหุ้นส่วน (Partnership) ธุรกิจลักษณะนี้จะมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปทำสัญญาร่วมกันลงทุน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการแบ่งผลกำไรระหว่างกัน การทำสัญญาอาจทำด้วยวาจาหรือทำไว้เป็นหนังสือสัญญาก็ได้ แล้วแต่คู่สัญญาจะตกลงกันว่าจะร่วมหุ้นในลักษณะใด อาจจะอยู่ในรูปเงินสด ทรัพย์สินหรือแรงงานก็ได้ ห้างหุ้นส่วนยังสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ประเภทด้วยกันคือ

๒.๒.๑ ห้างหุ้นส่วนสามัญ (General Partnership) เป็นห้างหุ้นส่วนประเภทผู้ถือหุ้นทุกคนต้องรับผิดชอบในหนี้สินของหุ้นส่วนโดยไม่จำกัด และจะจดทะเบียนนิติบุคคลหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก็จะได้รับสิทธิทางกฎหมาย คือสามารถใช้ชื่อของห้างหุ้นส่วนนั้นทำนิติกรรมได้

๒.๒.๒ ห้างหุ้นส่วนจำกัด (Limited Partnership) ลักษณะการประกอบกิจการแบบนี้ หุ้นส่วนจะมี ๒ พวกด้วยกัน คือมีหุ้นส่วนกลุ่มหนึ่งจะรับผิดชอบหนี้สินไม่เกินจำนวนเงินที่ตนรับลงทุนในหุ้นส่วนนั้น และจะต้องมีหุ้นส่วนอีกกลุ่มหนึ่งจะต้องรับผิดชอบหนี้สินของหุ้นส่วนโดยไม่จำกัดจำนวน ห้างหุ้นส่วนประเภทนี้ต้องจดทะเบียนระบุเงื่อนไขโดยถูกต้องตามกฎหมาย และถ้าเป็นหุ้นส่วนที่จำกัดความรับผิดชอบรายใดรายหนึ่งถอนตัวออกไปก็ไม่ทำให้หุ้นส่วนเลิกล้ม แต่ถ้าเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญถ้ารายใดรายหนึ่งถอนตัวออกไปต้องเลิกล้มกิจการ

๒.๓ ธุรกิจที่ประกอบการในรูปแบบบริษัทจำกัด (Corporation) เป็นการประกอบการที่จัดตั้งขึ้นด้วยการแบ่งหุ้นออกเป็นมูลค่าหุ้นละเท่าๆกัน โดยการออกหุ้นนั้นจะต้อง

^{๑๖} สุภาสินี สันติศรีสุข และคณะ, พฤติกรรมมนุษย์ และจริยธรรมทางธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๒๕๕.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๖.

ระบุทุนจดทะเบียนมูลค่าและจำนวนหุ้นที่ออกด้วย ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะทำหน้าที่รับผิดชอบจำกัด เฉพาะเพียงจำนวนหุ้นที่ตนถืออยู่เท่านั้น ส่วนใหญ่ธุรกิจจะมีการจัดตั้งกิจการในรูปแบบของบริษัท ก็ต่อเมื่อธุรกิจมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากในการดำเนินการ ดังนั้น จึงต้องพยายาม ดำเนินการในรูปแบบที่จะสามารถระดมเงินทุนได้มาก โดยไม่ต้องรับภาระเกี่ยวกับหนี้สินจำนวนมาก และผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุนเป็นจำนวนมากนั้นก็เข้ามามีส่วนเป็นเจ้าของกิจการโดยไม่ จำเป็นต้องเข้ามามีบทบาททำหน้าที่ในการบริหาร ลักษณะของบริษัทจำกัดแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ

๒.๓.๑ บริษัทเอกชน จำกัด (Company Limited) คือ บริษัทประเภท ที่ตั้งขึ้นด้วยการแบ่งทุนเป็นหุ้น มีมูลค่าเท่ากัน โดยผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินเงินที่ ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือและต้องจัดตั้งตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป จะก่อตั้งเป็นบริษัท จำกัดได้ก็ด้วยการเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิไปขอจดทะเบียน

๒.๓.๒ บริษัทมหาชนจำกัด (Public Company) คือ การประกอบ การของบริษัทที่สามารถมีบุคคลภายนอกเข้ามาลงทุนได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งในการขายหุ้นของบริษัท นั้นก็จะมีการขายหุ้นให้กับบุคคลภายนอกเข้ามาลงทุนได้เป็นจำนวนมาก ในการขายหุ้นของบริษัท นั้นก็จะมีการขายหุ้นให้กับบุคคลภายนอกได้และผู้ถือหุ้นจะต้องมีจำนวนมากกว่า ๑๐๐ คนขึ้นไป

การขายหุ้นของบริษัทมหาชนนั้น จะมีการขายหุ้นผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งทางบริษัทมหาชนจะสามารถระดมทุนเข้ามาใช้ดำเนินการได้โดยการออกหุ้นทุนและหุ้นกู้ ดังนั้น การระดมเงินทุนของบริษัทจำกัดจึงสามารถทำได้ดังต่อไปนี้^{๔๔}

การออกหุ้นทุน (Stock) หุ้นที่บริษัทจำกัดออกไปให้แก่ผู้ถือหุ้นเพื่อแสดงความเป็น เจ้าของ ผู้ที่จะซื้อหุ้นทุนจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายในจำนวนหุ้นที่ตนถืออยู่ ในการจัดตั้งบริษัท จำกัด บริษัทจะต้องขอจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัดโดยระบุจำนวนหุ้นไว้ด้วยว่าทุนหรือหุ้นกี่หุ้น มูลค่าหุ้นละเท่าใด ผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับก็คือผลตอบแทนในรูปเงินปันผล ทางบริษัท จะจ่ายในรูปของอัตราเปอร์เซ็นต์ที่ขึ้นอยู่กับผลกำไรของบริษัท ลักษณะของผู้ถือหุ้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้คือ

๑. หุ้นสามัญ (Common Stock) เป็นหุ้นที่บริษัทแสดงความเป็นเจ้าของกิจการ ถ้า ธุรกิจมีกำไรผู้ถือหุ้นสามัญก็จะได้รับผลตอบแทนในรูปเงินปันผล แต่ถ้าธุรกิจขาดทุนผู้ถือหุ้น สามัญก็จะได้รับเงินคืนเป็นกลุ่มสุดท้าย ดังนั้นจึงได้รับสิทธิในการลงคะแนนเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น และมีบทบาทในการบริหารองค์กร มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง คือ หนึ่งเสียงต่อหนึ่งสิทธิ

^{๔๔}สมคิด บางโม, หลักการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีจำกัด) ๒๕๓๕, หน้า

ดังนั้นผู้ที่มีหุ้นสามัญในครอบครองมากกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ จะมีอำนาจและอิทธิพลในการบริหารกิจการ

๒. หุ้นปริมสิทธิ มีลักษณะเหมือนกับผู้ถือหุ้นสามัญ แต่อยู่ในสภาพกึ่งเจ้าหนี้ เพราะผู้ถือหุ้นปริมสิทธิจะได้รับผลตอบแทนในรูปเงินปันผลก่อนผู้ถือหุ้นสามัญ ดังนั้นผู้ถือหุ้นประเภทนี้จึงไม่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น

การออกหุ้นกู้ (Bond) หุ้นกู้ คือ หนังสือสัญญาจ่ายเงินของบริษัทที่สัญญาจะจ่ายค่าดอกเบี้ยให้กับผู้ถือหุ้นกู้ตามระยะเวลาในอัตราดอกเบี้ยที่ได้กำหนดเอาไว้ ธุรกิจมีวิธีการระดมทุนโดยออกหุ้นกู้แทนที่จะกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่างๆ ซึ่งเป็นการระดมเงินยืมจากบุคคลตัวแทนผู้ถือหุ้น ไม่มีสิทธิใดๆ ในการบริหารจัดการ แต่มีสภาพเป็นเจ้าของหนี้ของกิจการธุรกิจนั้นๆ^{๙๙}

๒.๔ ธุรกิจที่ประกอบกิจการในรูปแบบของสหกรณ์ (Cooperative) การจัดทำธุรกิจในรูปแบบของสหกรณ์ เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลกลุ่มหนึ่งเข้ามาร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ เพื่อวัตถุประสงค์ของส่วนรวม^{๑๐๐} โดยถือว่าสมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิเท่ากัน ลักษณะของการซื้อขายหุ้นของสหกรณ์เป็นการซื้อขายแบบหุ้นเปิด โดยสมาชิกหนึ่งรายจะสามารถซื้อหุ้นได้กี่หุ้นก็ได้ แต่สมาชิกหนึ่งรายจะมีสิทธิในการออกเสียงเพียงหนึ่งเสียงเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงจำนวนหุ้นที่ผู้นั้นถืออยู่ สหกรณ์ยังยึดความเป็นกลางทางศาสนาและการเมืองผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นของสหกรณ์นั้น จะได้รับในรูปเงินปันผลตามส่วนเฉลี่ยที่ได้เฉลี่ยตามสัดส่วนที่ผู้ถือหุ้นทำธุรกิจกับสหกรณ์

๒.๕ ธุรกิจที่ประกอบในรูปแบบการจัดการธุรกิจขนาดย่อม (Small Business Management) ธุรกิจประเภทนี้เป็นธุรกิจที่ผู้ลงทุนมีอิสระในการบริหารมาก แต่ธุรกิจขนาดย่อมนั้นไม่สามารถที่จะควบคุม หรือมีอิทธิพลเหนือธุรกิจอื่นในธุรกิจประเภทเดียวกันได้เหมือนธุรกิจขนาดใหญ่ ลักษณะของธุรกิจขนาดย่อม คือ

๒.๕.๑ การบริหารเป็นไปอย่างอิสระ และโดยปกติผู้จัดการของธุรกิจประเภทนี้จะเป็นเจ้าของเอง

๒.๕.๒ ทุนและความเป็นเจ้าของธุรกิจประเภทนี้ อาจเป็นบุคคลหรือบุคคลกลุ่มเล็กๆ

๒.๕.๓ การประกอบธุรกิจโดยปกติทำกันแต่ในท้องถิ่นที่ธุรกิจนั้นตั้งอยู่ และคนงานมักเป็นคนในท้องถิ่นนั้นๆ แต่ความต้องการของตลาดในผลิตภัณฑ์ของธุรกิจมีอยู่ทั่วไป ไม่จำเป็นเพียงแต่ในท้องถิ่นเท่านั้น

^{๙๙} เฟร็ดจ์ เอ็มวังก์, กฎหมายธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอมพันธ์จำกัด), ๒๕๔๐, หน้า

๒.๕.๔ ขนาดของธุรกิจจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก เมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจอื่นๆ ที่ทำธุรกิจประเภทเดียวกัน การเปรียบเทียบธุรกิจนั้นทำจากจำนวนการขาย จำนวนคนงาน และสิ่งอื่นๆที่สามารถนำมาใช้เปรียบเทียบได้ โดยจากทรัพย์สินการลงทุน จำนวนพนักงานและยอดขาย

๒.๖ ธุรกิจที่ประกอบในรูปรัฐวิสาหกิจ (Government Enterprise) รัฐวิสาหกิจเป็นหน่วยงานของรัฐเป็นธุรกิจจะคล้ายคลึงกับการดำเนินงานขององค์การธุรกิจเอกชน และส่วนใหญ่ก็มีวัตถุประสงค์ที่จะให้กิจการรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งนั้นสามารถเลี้ยงตัวเองได้ และทำกำไรจากการดำเนินงานได้

การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจอาจเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ รัฐบาลเข้าไปเป็นผู้เริ่มจัดตั้งเองตั้งแต่ต้นเพื่อผลประโยชน์ของประชากรในประเทศ ส่วนใหญ่จะได้แก่ กิจการสาธารณูปโภค หรือเอกชนจัดตั้งขึ้นมาก่อนแล้วโอนกิจการไปเป็นของรัฐในภายหลัง หรือรัฐบาลเข้ามามีหุ้นเกิน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ลักษณะของรัฐวิสาหกิจมี ๒ ประเภท คือ

๒.๖.๑ รัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลถือหุ้น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ กิจการบางกิจการ เช่น กิจการสาธารณูปโภค ได้แก่ การไฟฟ้า โทรศัพท์ รถไฟ เป็นต้น ถือว่าเป็นการสาธารณูปโภคที่จำเป็นกับความเป็นอยู่ประชากร ในระบบเศรษฐกิจ กิจการเหล่านี้มีความจำเป็นกับความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศเป็นอย่างมาก รัฐไม่สามารถปล่อยให้เอกชนดำเนินการเพราะจะต้องมีการระดมเงินทุนมาลงทุนจำนวนมากๆการจัดตั้งราคาก็ค่อนข้างต่ำ หรือเป็นกิจการที่เกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของชาติ หรืออาจมีผลเสียต่อสังคมส่วนรวมได้ถ้าควบคุมไม่ดี

๒.๖.๒ รัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลถือหุ้นเกิน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ มักจะจัดตั้งขึ้นในรูปแบบบริษัทจำกัดโดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมการดำเนินการทั้งหมดแล้วเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมถือหุ้นด้วย หรือโดยการที่เอกชนจัดตั้งบริษัทขึ้นก่อนแล้วรัฐบาลเข้าไปถือหุ้นในภายหลัง รัฐวิสาหกิจมีการดำเนินการหลายรูปแบบ แต่ละแบบมีข้อดี ข้อเสียต่างกัน ยกที่จะกล่าวถึงให้ครอบคลุม^{๒๐}

๓.) การจำแนกประเภทธุรกิจตามลักษณะของกิจกรรม การจำแนกประเภทของธุรกิจแบบนี้เป็นการจำแนกเพื่อให้สอดคล้องกับคำแนะนำขององค์การ การค้าโลก^{๒๑} ซึ่งได้แบ่งงานของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งต่อมาคือ “สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” ออกเป็นสาขา

^{๒๐} สุภาสินี สันติศรีสุข และ คณะ, *จริยธรรมทางธุรกิจ*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๒๕๕.

^{๒๑} พระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๓๑. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538975875&Ntype=19\[๑๑มิ.ย ๒๕๕๔\]](http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538975875&Ntype=19[๑๑มิ.ย ๒๕๕๔]).

กิจการเกษตร, สาขาเศรษฐกิจการคลัง, สาขาเศรษฐกิจการพาณิชย์, สาขาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และสาขาเศรษฐกิจคมนาคม

การแบ่งสาขาของธุรกิจภายใต้คำปรึกษาของธนาคารโลก เพื่อให้กิจการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเกิดความก้าวหน้าชัดเจนในแต่ละสาขา แต่โดยทั่วไปมีการจำแนกประเภทของธุรกิจตามลักษณะกิจกรรม ดังนี้

๓.๑ ธุรกิจการเกษตร (Agriculture) ได้แก่ การทำนา การทำสวน การทำไร่ การประมง การทำป่าไม้ และการปศุสัตว์ เป็นต้น

๓.๒ ธุรกิจเหมืองแร่ (Mineral) การทำเหมืองแร่ การขุดเจาะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ มาใช้ รวมถึงถ่านหิน หินน้ำมัน หินอ่อน เป็นต้น

๓.๓ ธุรกิจอุตสาหกรรม (Industry) หมายถึงผู้ผลิตสินค้าเครื่องอุปโภคทั่วไปแบ่งได้เป็นดังนี้

๓.๓.๑ อุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว ใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก วัตถุดิบที่ใช้หาได้จากท้องถิ่นนั้น ๆ มาผลิต โดยวิธีการผลิตเป็นวิธีที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น อุตสาหกรรมทอผ้า การทำเครื่องเงิน การทอเสื่อ การจักสาน เป็นต้น

๓.๓.๒ อุตสาหกรรมโรงงาน หมายถึงผู้ผลิตที่มีโรงงานถาวร มีการจ้างแรงงานจากบุคคลภายนอก มีกระบวนการผลิตโดยใช้เครื่องจักรทันสมัย ผลิตสินค้าได้ทีละมากๆ เช่น โรงงานผลิตสินค้าสำเร็จรูปต่างๆ

๓.๓.๓ ธุรกิจก่อสร้าง เป็นอุตสาหกรรมที่นำเอาผลผลิตต่างๆ มาใช้ในการปลูกสร้างอาคาร ที่อยู่อาศัย สถานศึกษา โรงพยาบาล ถนนหนทาง สะพาน เขื่อน เป็นต้น

๓.๓.๔ ธุรกิจการพาณิชย์ ได้แก่การกระจายสินค้าที่เกิดจากผลผลิตทางอุตสาหกรรมทั้งหลายไปส่งผู้บริโภค หรือผู้ใช้ ได้แก่พ่อค้าคนกลาง ร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีก ธุรกิจขายตรง และธุรกิจการเป็นตัวแทนขายหน้าขายสินค้าต่างๆ

๓.๓.๕ ธุรกิจการให้บริการ เป็นการทำหน้าที่ให้บริการ ได้แก่การบริการด้านการคมนาคมขนส่ง การบริการด้านการบันเทิง การบริการท่องเที่ยว การบริการที่พักโรงแรม เป็นต้น

๓.๓.๖ ธุรกิจอื่นๆ ได้แก่ ผู้ประกอบการอิสระต่างๆ เช่น ครู แพทย์ เภสัชกร วิศวกร สถาปนิก จิตรกร ภูมิมาตร ช่างฝีมือ ศิลปินแขนงต่างๆ^{๒๓}

^{๒๓} ศุภลักษณ์กมลชนก ภาณุตานนท์, “จริยธรรมในวิชาชีพธุรกิจ”, ใน บทความทางวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การแบ่งประเภทของธุรกิจที่ได้จำแนกมานี้ เป็นลักษณะการแบ่งเพื่อให้มองเห็นภาพของประเภทธุรกิจได้ชัดเจนขึ้น เพื่อจะได้สะดวกในการจัดระบบและดำเนินในธุรกิจแต่ละประเภท ได้สะดวกและง่ายต่อการดำเนินการในธุรกิจประเภทนั้นๆ การประกอบธุรกิจทุกประเภท เป็นการก่อให้เกิดรายได้ทั้งแก่ผู้ประกอบการและพนักงาน แต่ที่เป็นผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ก็คือก่อให้เกิดรายได้ประจำเป็นหลักประกันความเป็นอยู่ของพนักงาน และก่อให้เกิดอาชีพที่มั่นคงด้วย ทั้งยังต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่ธุรกิจเข้าดำเนินการอยู่ ดังนั้นจึงถือเป็นหน้าที่ของธุรกิจที่ต้องให้บริการต่อสังคม รวมไปถึงสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนในด้านต่างๆ ด้วย เพราะความเจริญของชุมชนคือผลกระทบจากการประกอบธุรกิจ โดยมุ่งหวังให้ธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มิใช่สร้างความแตกแยกแก่ชุมชน

๒.๔ ความหมายและขอบเขตของจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ

จริยธรรม หมายถึง มาตรฐาน คุณค่าแห่งความดีงามของการกระทำหนึ่งๆ และพฤติกรรมโดยรวม

ธุรกิจ หมายถึง บุคคล นิติบุคคล หรือองค์กรใดๆ ที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและเพื่อผลตอบแทนในรูปของการลงทุนที่จะได้มาซึ่งผลกำไร

จริยธรรมธุรกิจ หมายถึง มาตรฐานการผลิตสินค้า และบริการเพื่อผลตอบแทนตามคุณค่าของการลงทุน โดยเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย กล่าวคือ ทั้งเจ้าของกิจการ ผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน ผู้บริโภค ผู้รับบริการ รัฐบาล และสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเชิงเศรษฐกิจร่วมกัน จริยธรรมธุรกิจ ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะความชอบธรรมของตัวธุรกิจเท่านั้น แต่ยังหมายถึงรวมถึงกลไกในการจัดการกับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น คน ทรัพยากร ทุน เทคโนโลยี สังคม ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของธุรกิจนั่นเอง หน้าที่อันแท้จริงของธุรกิจนั่นก็คือ การจัดหาสินค้าและบริการในราคาและคุณภาพที่สังคมต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแรงจูงใจจากการได้กำไรในการทำหน้าที่ยดังกล่าว^{๒๔}

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ (การกระทำ) ที่ดี สมควรหรือถูกต้อง และเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นบรรทัดฐานของการกระทำที่ดี “จริยธรรมในธุรกิจ” หรือ “จริยธรรมในการประกอบธุรกิจ” จึงหมายถึง กฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจ องค์ประกอบของจริยธรรมที่สำคัญที่กำกับพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในแวดวงธุรกิจที่นิยมอ้างถึงเป็นประจำ เช่น ความ

^{๒๔} จตุพร ร่วมใจ, “ศึกษาสภาพ และการประยุกต์หลักพุทธธรรมของนักธุรกิจ : ศึกษากรณีนักธุรกิจไทยพุทธในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

ซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นธรรม ความเชื่อถือได้ ความไว้วางใจได้ การรักษาคำพูด เป็นต้น ค่านิยมเชิงจริยธรรมเหล่านี้ เกี่ยวพันกับกิจกรรม และกระบวนการในทุกวงการธุรกิจ^{๒๕}

จริยธรรมในการประกอบธุรกิจและวิชาชีพนั้นย่อมจะต้องมีมาตรฐานจริยธรรม โดยจะกำหนดไว้เป็นหลักจรรยาบรรณ เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินธุรกิจของนักธุรกิจ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างเป็นปกติสุข คือทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ที่พึงได้ และไม่ถูกทำให้เสียผลประโยชน์ที่ไม่ควรเสีย ได้รับความเป็นธรรมทั่วถึงกัน

คุณธรรม ๗ ประการในการกับดูแลกิจการที่ดี องค์กรธุรกิจไม่ว่าจะเป็นบริษัทเอกชนหรือมหาชน ก็คือพลเมืองของสังคม เราคาดหวังให้คนเป็นพลเมืองดีฉันใด สังคมก็คาดหวังให้ธุรกิจเป็นพลเมืองดีของสังคมฉันนั้น การปฏิบัติตามคุณธรรม ๗ ประการ ก็เพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของลูกค้าและประชาชน ซึ่งมีดังต่อไปนี้^{๒๖}

๑. สุจริตโปร่งใส หมายถึง การดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เปิดเผย เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เพียงพอ และติดตามได้

๒. ถูกต้องดีงาม หมายถึงการยึดมั่นดำเนินกิจการด้วยความเหมาะสมไม่มีความขัดแย้งของผลประโยชน์ไม่เกิดผลเสียหาย ไม่ผิดทำนองคลองธรรมไม่ผิดจรรยาบรรณของธุรกิจ โปร่งใส

๓. เสมอภาคยุติธรรม หมายถึง การมีกฎเกณฑ์เงื่อนไขที่ชัดเจน ชอบธรรม และเท่าเทียมกันในการนำมาใช้

๔. คุณภาพประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานที่มีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจ และการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๕. รับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับในผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ และจากการดำเนินกิจการพร้อมเสมอที่จะให้ตรวจสอบและวัดผล

๖. ร่วมคิดร่วมทำ หมายถึงการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีบทบาทในการร่วมเสนอแนวความคิดร่วมตัดสินใจ หรือร่วมดำเนินการ

๗. เมตตาไมตรี หมายถึง การมีความรัก ความเป็นมิตร ความเอื้ออาทร ความหวังดี และความมีน้ำใจต่อกัน

^{๒๕} ประเวศ วะสี, ระเบียบวาระแห่งชาติ ปฏิรูปสังคมไทย, ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๑, [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : http://www.prawase.com/article_detail.php?id=39&lang=th [๑๓ มิ.ย.๒๕๕๔].

^{๒๖} ธนาคารออมสิน, คุณธรรม ๗ ประการ ในการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ธันวาคม ๒๕๔๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.codi.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=368&lang=th .[๑๕ มิ.ย.๒๕๕๔].

คุณธรรม ๗ ประการ ของการเป็นพลเมืองของสังคมขององค์กรธุรกิจ เรียกว่า (GoodCorporate Governance) ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติตามคุณธรรม ๗ ประการ เพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจต่อลูกค้าและประชาชน

ธุรกิจจะเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ต้องมีเมตตา ไมตรีหรือความเอื้ออาทรต่อครอบครัวญาติ ต่อเพื่อน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ต่อคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน คนที่มีความเอื้ออาทรกันใด องค์กรธุรกิจที่ดีก็ต้องเป็นองค์กรธุรกิจที่มีความเอื้ออาทรกันนั้น อยู่ในชุมชนไหนก็มีความเอื้ออาทรต่อชุมชนนั้น ไม่ใช่เรามองชุมชน มองคนเป็นวัตถุบิที่จะป้อนเข้าสู่โรงงาน ป้อนเข้าสู่ธุรกิจของเรา จ้างคนต้องเอื้ออาทรต่อลูกจ้าง ทำธุรกิจที่เกี่ยวกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อาจมีผลเสียหายต่อคนอื่น ต้องมีความเอื้ออาทรที่จะดูแลสิ่งแวดล้อมให้ดี

ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม ได้กล่าวถึงขอบเขตของจริยธรรมไว้ว่า อาจารย์ป๋วย^{๒๖}ได้พบธรรมะในคริสตศาสนา ซึ่งพูดถึงความสำคัญและคุณค่าของ

(๑) ความจริง

(๒) ความงาม

(๓) ความดี

แต่อาจารย์ป๋วย มาขยายความเอาเองว่า

ความจริง หมายถึงอะไรก็ตามที่เป็นสิ่งที่เป็นจริงไม่ว่าจะเป็นทางโลก หรือทางธรรมไม่ว่าจะเป็นทางวัตถุหรือทางจิตใจ ถ้าเป็นความจริงและเป็นสิ่งที่มีค่า ซึ่งดีความไปถึงเรื่องการค้นพบความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ และทางสังคมศาสตร์ทางวัฒนธรรมและจริยธรรม

ความงาม เป็นธรรมชาติของคนที่ชอบจะเห็นความงาม ความงามไม่ใช่ความสวยแต่ลึกซึ้งกว่าความสวย ไม่ว่าจะเป็นความงามที่เห็นด้วยตา ความงามที่สัมผัสด้วยมือ ความงามที่ได้ยินด้วยหู หรือความงามที่สัมผัสด้วยใจ ศิลปะก็เป็นความงาม วัฒนธรรมก็เป็นความงาม ความซื่อสัตย์สุจริตก็เป็นความงาม ในความหมายของอาจารย์ป๋วย ความงามมีความหมายกว้าง เป็นสิ่งจรรโลงใจ คำว่าความงาม ทำให้เรารู้สึกจิตใจเบิกบาน ชุ่มชื่น

ความดี นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีคุณค่าและอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข รวมถึงความดีต่อตนเอง ต่อคนอื่น ต่อส่วนรวม

^{๒๖}ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม, คัดลอกจากการบรรยายเรื่อง “ ท่านผู้ว่าป๋วย : ปุณนิยบุคคลที่ควรเคารพ, ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย, พ.ย.๒๕๓๘.[ออนไลน์] แหล่งที่มา : [http://www.codi.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=368&lang=th.\[๑๗ มิ.ย.๒๕๕๔ \]](http://www.codi.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=368&lang=th.[๑๗ มิ.ย.๒๕๕๔]).

การที่จะทำให้ความจริง ความงาม ความดี เกิดขึ้นมากๆ และส่งเสริมกันได้มากๆ ก็มีหลักในพระพุทธศาสนาหลายข้อ แต่ที่ท่านอ่านแล้วเข้าใจและชอบมาก คือ พละ ๔^{๒๘} พละ แปลว่ากำลังหรือพลัง ซึ่งทำให้สามารถเกิดความจริง ความงาม ความดีได้ พละ ๔ มีองค์ประกอบดังนี้

๑. ปัญญาพละ คือพลังหรือกำลังที่เกิดจากปัญญา จากความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความรู้คืออำนาจ ความรู้คือพลัง ฉะนั้น ความสามารถในการคิดในการทำ ทำให้เกิดพลัง ปัญญาทำให้เกิดพลังมีความรู้หรือความฉลาดเป็นพลังในการบริหารโดยเฉพาะจะต้อง รู้ ตน รู้คน และรู้งาน

๒. วิริยพละ พลังที่เกิดขึ้นเพราะความเพียร ความอดสาหัส วิริยะ มานะ บากบั่น อดทน พยายาม ทำให้เกิดพลังขึ้นมา เพราะแม้มีความสามารถแต่เกียจคร้านก็ยังใช้ไม่ได้ใช้ความเพียรหรือความขยันเป็นพลังในการบริหาร

๓. อนวัชพละ แปลตามตัวว่า พลังจากการทำสิ่งไม่เป็นโทษ คือทำสิ่งที่บริสุทธิ์ ที่สุจริต ที่เป็นคุณ คนเราถ้าทำอะไรที่บริสุทธิ์จะมีกำลัง จะมีพลัง จะมีความองอาจผึ่งผายปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตไม่ให้มีโทษหรือความเสียหาย เป็นพลังสำคัญ

๔. สังคหพละ พลังที่เกิดจากการเป็นผู้ให้ ให้ความเกื้อกูล ให้ความสงเคราะห์ ให้ความเมตตากรุณา ทำให้มีพลังมาก ใช้นุญย์สัมพันธ์เป็นพลังในการบริหาร

นอกจากนี้อาจารย์ป๋วยยังบัญญัติจริยธรรมแห่งความเจริญของสังคม ๔ ข้อด้วยกันคือ

๑. สมรรถภาพ สังคมจะเจริญได้ต้องมีสมรรถภาพ ต้องมีฝีมือ ต้องมีความสามารถ ความสามารถมาจากปัญญา ความเพียร ความจริง ต้องค้นพบความจริง ต้องใช้ปัญญา ต้องใช้ความเพียร จึงจะมีความสามารถที่จะมาช่วยสังคมให้เจริญ

๒. เสรีภาพ คนต้องมีเสรีภาพจึงจะเจริญก้าวหน้าได้ เสรีภาพจะทำให้เกิดความหลากหลาย และสังคมต้องมีความหลากหลายจึงจะเกิดการพัฒนา ธรรมชาติคือความหลากหลาย ถ้าเหมือนกันหมดไม่ใช่ธรรมชาติ คนมีความแตกต่างกัน มีความคิดต่าง ๆ กัน และถ้าเราจะทำอะไรได้ดี เราต้องทำอย่างที่เราชอบหรือสนใจหรือถนัด ฉะนั้นโชคที่คนคิดไม่เหมือนกัน การคิดไม่เหมือนกันเป็นการสร้างประสิทธิภาพ การคิดไม่เหมือนกัน ชอบต่าง ๆ กัน จึงทำให้การเปรียบเทียบ การแข่งขัน ในทางที่ดีงาม สังคมจึงจะสมบูรณ์

๓. ความยุติธรรม หรือความถูกต้องชอบธรรม มิเช่นนั้นสังคมจะอยู่ด้วยกันลำบาก แม้กระทั่งความยุติธรรมในเชิงที่ว่าคนเราไม่แตกต่างไม่ควรแตกต่างกันมากนัก ในสังคมมีคนรวย และคนจน มีอยู่บ้างถือเป็นธรรมดา แต่ว่าไม่ควรแตกต่างกันมากเกินไป ที่แน่ๆคือ ไม่ควรมีการ

^{๒๘} อ.นวก. (ไทย) ๒๓/๕/๔๓๕.

เปิดเผยกัน ไม่ควรมีการเอารัดเอาเปรียบ ไม่ควรมีคนทุจริตที่ได้ประโยชน์ไปโดยมิชอบ หรือมีการใช้อำนาจทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม เราต้องการความยุติธรรมและความชอบธรรม สังคมจึงจะอยู่กันได้อย่างเป็นปกติสุข

๔. ความเมตตากรุณา สังคมจะอยู่ด้วยกันได้ ทั้งเจริญก้าวหน้าและทั้งมีสันติสุข ต้องมีความเมตตากรุณา เหมือนกับเป็นเครื่องหล่อหลอมสังคมให้อยู่ด้วยกันได้ ให้เข้ากันได้อย่างสนิท มิฉะนั้นจะกลายเป็นต่างคนต่างอยู่ ใครเก่งก็อยู่ส่วนเก่ง ไม่เก่งก็อยู่ส่วนไม่เก่ง ไม่มีความเอื้ออาทรต่อกัน แต่สังคมที่ดีนั้นจะมีความเอื้ออาทร เป็นสิ่งจรรโลงสันติสุขให้เกิดขึ้น

ทั้งหมดนี้กล่าวได้ว่า เป็นหัวใจสำคัญของความคิดอาจารย์ป๋วย เป็นแก่นความคิดของท่าน ซึ่งเชื่อว่าเป็นแรงผลักดันทั้งความคิด การพูด และการกระทำ เพื่อจะจรรโลงให้สิ่งที่ตั้งมาเกิดขึ้นในสังคม และเมื่อนำหลักการของท่านมาประยุกต์ใช้กับการประกอบธุรกิจก็จะทำให้ธุรกิจนั้นๆ เป็นการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้สังคมยังคาดหวังให้ธุรกิจมีส่วนในการรักษาและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และการกีฬาอีกด้วย ธุรกิจต้องปรับตัวตามเพื่อสนองความคาดหวังของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ บริษัทที่มีประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงคุณภาพและราคาของสินค้าแล้ว ยังต้องคำนึงถึงชื่อเสียงและภาพพจน์ของบริษัทอีกด้วย สิ่งสำคัญที่สังคมมีความคาดหวังให้ธุรกิจตอบสนองความต้องการที่สำคัญ มี ๒ ประการ คือ^{๒๕}

- ความต้องการด้านเศรษฐกิจ
- ความต้องการด้านสังคม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการจะต้องตอบสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ คือ จัดหาสินค้าและบริการ ให้แก่ประชาชนในราคาและคุณภาพที่สังคมต้องการแล้ว ธุรกิจยังต้องตอบสนองความคาดหวังของสังคมที่ให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบใน ๓ ระดับด้วยกันคือ

๑. การปฏิบัติตามกำหนดกฎหมาย กฎหมายถือเป็นกติกาของสังคม การปฏิบัติตามกฎหมายเป็นความหวังขั้นต่ำที่สังคมต้องการให้ธุรกิจปฏิบัติตาม และนอกจากการปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว สังคมยังคาดหวังให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อที่สูงขึ้นไปกว่านี้ด้วย คือ สนองความคาดหวังทางจริยธรรมของสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีงาม

๒. สนองความคาดหวังทางจริยธรรมของสังคม สังคมคาดหวังให้ธุรกิจดำเนินกิจการไปอย่างมีจริยธรรม หรือมีความรับผิดชอบต่อที่สูงกว่าแค่ที่กฎหมายบังคับ นี่เป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา เชื่อถือและทัศนคติที่ดีของสาธารณชนที่มีต่อการธุรกิจ

^{๒๕} คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แผนการเรียนการสอน,[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://science.srru.ac.th/org/sci-elearning/courseonline/4071107/3333.pdf>. [๑๔ มิ.ย.๒๕๕๔].

๓. ส่งเสริมวัฒนธรรมและค่านิยมอันดีงาม นอกจากปฏิบัติตามกฎหมายและดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรมแล้ว สังคมยังคาดหวังให้ธุรกิจมีส่วนส่งเสริม หรืออย่างน้อยก็ต้องไม่ขัดขวางทำลายวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมที่ชื่นชมว่าดีงาม การที่บริษัทต่างๆ ให้ความสำคัญสนับสนุนทางการเงิน ให้จัดงานประเพณี งานศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ตลอดจนการช่วยเหลือพัฒนาส่งเสริมค่านิยมอันดีงาม เช่น การรักษาความสะอาดของบ้านเมือง การถนอมใช้สิ่งแวดล้อม การเอื้อเฟื้อต่อเด็กและคนชรา การมีน้ำใจต่อกันในการใช้รถใช้ถนน ล้วนเป็นตัวอย่างของการพยายามสนองตอบความคาดหวังทางด้านสังคม

การสนองความคาดหวังทางด้านสังคมทั้ง ๓ ระดับนี้ เป็นภาพพจน์ที่มีค่าและมีประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจ บริษัทที่ทำผิดกฎหมายนอกจากจะได้รับโทษแล้ว ยังทำให้สาธารณชนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบริษัทด้วย เป็นการได้รับโทษทางสังคมอีกด้วย ปัจจุบันนักธุรกิจได้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นกว่าเดิม การมีความรับผิดชอบต่อสังคมอันเนื่องมาจากแรงจูงใจทางจริยธรรม เพราะเห็นว่าการทำธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามในตัวของมันเองและควรกระทำ แม้ว่าในบางครั้งอาจทำให้ธุรกิจได้กำไรน้อยลงไปบ้างก็ตาม ส่วนการมีความรับผิดชอบต่อสังคม เกิดจากการมองผลประโยชน์ทางธุรกิจของบริษัทในระยะยาว เพราะรู้ว่าการที่บริษัทจะแสวงหากำไรได้มาก ในระยะยาวนั้น บริษัทต้องมีภาพพจน์ที่ดีในสายตาสังคมคือ มีภาพพจน์ทางธุรกิจดี ไมอย่างนั้นจะถูกต่อต้านทางสังคม ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ

ดังนั้น จริยธรรม คือหนทางแห่งความสำเร็จที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจ หากจะประเมินประโยชน์ของจริยธรรมต่อองค์กรธุรกิจแล้ว สามารถที่จะจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้คือ^{๓๐}

๑. จริยธรรมก่อให้เกิดความเชื่อถือ โดยธรรมชาติความเชื่อนั้นเกิดจากความซื่อสัตย์ดังนั้นคนที่มีจริยธรรมดี ประกอบด้วยความซื่อสัตย์เสมอ ย่อมได้รับความเชื่อถือ และความเชื่อถือคือที่มาของเครดิตทางการค้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน ทั้งในด้านการลงทุนและการตลาด

๒. จริยธรรมก่อให้เกิดความทุ่มเทของพนักงาน อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพอันทรงคุณค่าต่อการผลิตที่เต็มกำลัง หากบริษัทประกอบด้วยควมมีจริยธรรม ปฏิบัติต่อพนักงานทุกคนอย่างมีมนุษยธรรม และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ย่อมเป็นที่รัก ที่ผูกพันของพนักงาน พนักงานย่อมทุ่มเทความสามารถต่อการผลิต หรือการบริการอย่างเต็มความสามารถ อันนำมาซึ่งผลการผลิตหรือการบริการที่ดี

^{๓๐} คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แผนการเรียนการสอน,[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://science.srru.ac.th/org/sci-elearning/courseonline/4071107/3333.pdf>. [๑๔ มิ.ย.๒๕๕๔].

๓. จริยธรรมก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีมีผลต่อตำแหน่งทางการค้าของบริษัท และมีผลต่อความภักดีที่ผู้บริโภคมีต่อสินค้าและบริการของบริษัท และภาพลักษณ์ทางการค้าที่ดีมีผลโดยตรงต่อการกำหนดราคา และความภักดีต่อสินค้าและบริการมีผลโดยตรงต่อสาธารณชน ซึ่งราคาขายละยอขายมีผลโดยตรงต่อกำไร ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมทางธุรกิจคือ ที่มาแห่งความร่ำรวย

๔. จริยธรรมก่อให้เกิดการลดหย่อนทางกฎหมาย บริษัทที่มีประวัติทางจริยธรรมที่ดีงามเมื่อพลาดพลั้งไปมีคดีความกับบุคคลอื่นก็ดี หรือกับรัฐก็ดี ย่อมได้รับข้อลดหย่อนในบทลงโทษตามกฎหมายไทยที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายของแต่ละสังคม

๕. จริยธรรมก่อให้เกิดการทำงานอย่างมีความสุข เมื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับทางบริษัท ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น ผู้ร่วมงานในบริษัทลูกค้า ลูกค้า ผู้บริโภค รัฐบาล และสังคม ต่างก็มีจริยธรรมที่ดีต่อกัน ย่อมเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีและอบอุ่นขึ้น ทุกฝ่ายจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสบายใจ และไม่มีปัญหาความบาดหมางใจกันเกิดขึ้น หรือหากมีบ้างโดยอุบัติเหตุก็จะแก้ไขได้โดยง่าย การทำงานอย่างมีจริยธรรมต่อตนเอง และต่อกันและกัน จึงเป็นชีวิตการทำงานที่เป็นความสุขปราศจากความเครียดใด นอกจากความเครียดอันเกิดจากภาวะเสี่ยงบ้าง จริยธรรมในการปฏิบัติงานก็จะช่วยผ่อนคลายและลดความเครียดไปได้มากทีเดียว

คุณค่าแห่งจริยธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ประมาณค่าไม่ได้ ในขณะที่ความพร้อมทางด้านบุคลากร ทรัพยากร เทคโนโลยี และอื่นๆ เป็นองค์ประกอบแห่งความสำเร็จ จริยธรรมคือหนทางแห่งความสำเร็จนั่นเอง หากธุรกิจใดปราศจากซึ่งจริยธรรมแล้ว ผู้ประกอบการจะพบว่าการของตนเต็มไปด้วยปัญหาและมีแนวโน้มที่จะไม่ประสบความสำเร็จในที่สุด ธุรกิจจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งของสังคม ยิ่งสังคมมีความสลับซับซ้อนเพียงใด ธุรกิจย่อมมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น เพราะธุรกิจคือ การสนองความต้องการของสังคมนั่นเอง ธุรกิจกับสังคมจึงแยกกันไม่ออก ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจทุกประเภทจะต้องตระหนักถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่แวดล้อมเสมอ จะละเลยไม่ได้ เพราะสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลและเป็นผู้กำหนดแนวทางธุรกิจ สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง กฎหมาย และจรรยาบรรณ แรงกดดันจากผู้บริโภค เทคโนโลยีและความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจุบันธุรกิจสมัยใหม่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีผลกำไรจากการลงทุนจำนวนมากๆ จะกระทำกิจกรรมอันแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมได้โดยการจัดจำหน่ายสินค้าในราคายุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง ตลอดจนจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

๒.๕ จุดมุ่งหมายของการใช้จริยธรรมในการประกอบธุรกิจ

จุดมุ่งหมายของธุรกิจ หากมองอย่างผิวเผินแล้วจะเห็นว่าขัดแย้งกันกับจริยธรรม ไม่สามารถนำเอามานบูรณาการใช้ร่วมกันได้ เพราะเหตุที่ว่าธุรกิจกับจริยธรรมมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง

รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า มีบุคคลอยู่ ๒ กลุ่มที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ คนกลุ่มแรกคือ คนในวงการธุรกิจที่สนใจจะทำธุรกิจ ไม่สนใจจริยธรรม แต่ไม่ได้หมายความว่าเขาเป็นคนเลว หากแต่เขาไม่ต้องการรับผิดชอบความเดือดร้อนของสังคม เขามีหน้าที่รับผิดชอบให้องค์กรธุรกิจของเขาดำเนินการต่อไปได้อย่างเรียบร้อย บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่เขาต้องการ คนกลุ่มที่สองคือ คนนอกวงการธุรกิจที่เข้าใจว่า นักธุรกิจเป็นผู้ไม่มีจริยธรรม เพราะมุ่งแต่ประโยชน์ที่ตนจะได้รับโดยไม่คำนึงถึงการเสียประโยชน์ของบุคคลอื่นๆ หรือสังคม เมื่อเกิดปัญหาจากกิจการธุรกิจ นักธุรกิจก็มุ่งทำให้สังคมร่วมรับผิดชอบ นักธุรกิจเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องการแสวงหากำไรโดยไม่คำนึงถึงผลร้ายจากการกระทำของตนที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น^{๑๑}

ธุรกิจเป็นกระบวนการสนับสนุนความสุขด้านวัตถุให้แก่มนุษย์ได้ การแสวงหาความสุขเป็นสิ่งเดียวที่เป็นจุดหมายของชีวิตมนุษย์ ลักษณะของการแสวงหานี้จะต้องก่อให้เกิดความสุขปริมาณมากที่สุด และถ้าใช้หลักจริยธรรมในการประกอบธุรกิจแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะผลิตหรือขายวัตถุที่เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลในสังคม มีการกำหนดคุณภาพของสินค้าและบริการตามความต้องการของคนในสังคม ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมไม่ฟุ่มเฟือย ตลอดจนรักษาสีสิ่งแวดล้อม การกระทำเหล่านี้เป็นการกระทำที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาคือการไม่เบียดเบียนผู้อื่น และมีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพของตน ดังนั้น ธุรกิจจึงจำเป็นที่จะต้องมีความซื่อสัตย์และการกระทำของตนให้เหมาะสมไม่ละเมิดผู้อื่น ระมัดระวังในการใช้สิ่งของอย่างไม่ฟุ่มเฟือยหรือในปริมาณที่พอเหมาะกับการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข บุคคลในสังคมสามารถแสวงหาได้จากความสุขทางกาย และความสุขที่ได้รับจากคุณธรรมที่อยู่ในใจแล้วจึงสามารถที่จะดำเนินชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายประการสุดท้ายได้โดยการได้รับความสุขอย่างยิ่ง ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา^{๑๒}

^{๑๑} รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์ (อ้างใน) คำพอง งามศักดิ์ “ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประโยชน์นิยมกับแนวคิดพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑.

^{๑๒} กัลย์ธีรา สรรพสัมฤทธิ์, “นักธุรกิจกับพุทธศาสนา”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนศึกษา, (วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), หน้า ๕๔.

พุทธจริยธรรมได้มีทัศนะต่อจุดมุ่งหมายของธุรกิจว่า เป็นกิจกรรมด้านหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่ต้องการแสวงหาความสุข ความพึงพอใจทางโลกวัตถุ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายเบื้องต้นแห่งชีวิตของมนุษย์ที่จะพึงประสงค์ แม้กระนั้นก็ตามธุรกิจยังมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพื่อยังความบริบูรณ์ในวัตถุให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน^{๓๓}

๒.๕.๑ จุดมุ่งหมายเพื่อตนเอง พุทธจริยธรรมได้วางจุดมุ่งหมายอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์^{๓๔} ซึ่งยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นในโลกนี้ โดยสร้างความสมบูรณ์ด้านปัจจัยเครื่องบริโภคนำให้เพียงพอโดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับวัตถุอีกต่อไปดังได้กล่าวไว้แล้วในจุดมุ่งหมายของจริยธรรม พุทธจริยธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมความอยากในวัตถุ โดยเน้นควบคุมความอยากในปัจจัยเครื่องบริโภคนำให้บริโภคแต่พอประมาณตามหลักมัตตัญญตา^{๓๕} เน้นความพอดีคือรู้จักประมาณในการเสวยส่วยวัตถุแต่พอควร ไม่ก่อให้เกิดความลำบากและไม่สร้างภาระด้านวัตถุให้แก่ตนเอง อีกทั้งไม่เบียดเบียนสังคมและธรรมชาติแวดล้อมด้วย

๒.๕.๒ จุดมุ่งหมายเพื่อคนอื่น จุดประสงค์เพื่อความสุขและเพื่อประโยชน์สุขแก่คนจำนวนมาก โดยไม่เอาเปรียบผู้บริโภคนำซื้อสัตย์สุจริต ไว้วางใจได้ ไม่เห็นแก่ตัว ดังที่พระพุทธเจ้าได้ย้าอยู่เสมอ นั่น คือ การเผยแผ่ โดยประธานโอวาท อันเป็นหลักแก่พระภิกษุดังนี้

“ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วง ทั้งบ่วงที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอที่พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”^{๓๖}

๒.๕.๓ จุดหมายสูงสุด พุทธจริยธรรมเน้นการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดในชีวิต อันเป็นจุดมุ่งหมายที่หลุดพ้นจากโลกทางวัตถุเพื่อเข้าสู่การเสวยความสุขอย่างปรมาตมคือ นิพพาน^{๓๗} บุคคลผู้ล่วงเข้าสู่ภาวะสูงสุดคือนิพพานย่อมสงบระงับเยือกเย็น ไม่หวั่นไหวไปกับ

^{๓๓} คณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ (อึ้งโน) คำพ้อง งามศักดิ์, “จริยธรรมธุรกิจ ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประโยชน์นิยมกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), หน้า ๒๖.

^{๓๔} อ.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

^{๓๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓

^{๓๖} วิ.มหา. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๓๗} อภิ.สัง. (ไทย) ๓๔/๑๓๘๑/๓๔๓.

ปัจจัยภายนอก อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความร่ำรวยจนกระวายในความต้องการในมิตินั้นได้แก่ การหลุดพ้นภาวะที่ธุรกิจกำลังดำเนินอยู่ซึ่งมีเฉพาะในพระพุทธศาสนาเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ในทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียง ต้องการวัตถุภายนอกอย่างเดียว หากแต่มีทางจิตใจด้วย วิธีชีวิตมนุษย์ในพระพุทธศาสนาไม่ได้อยู่ โดดเดี่ยวจากคนอื่น ในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็มุ่งประโยชน์แก่สังคมให้มากที่สุด ตลอดเวลาเมื่อมีโอกาส และจุดมุ่งหมายสูงสุด อันเป็นประโยชน์ขั้นสุดท้ายของพระพุทธศาสนา นั้นเป็นความมุ่งหมายที่ไม่เกี่ยวกับโลกทางวัตถุ แต่มุ่งทำให้เกิดความบริสุทธิ์จากเครื่องเกี่ยวข้อง (กิเลส) ทั้งหมด

๒.๖ การดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม

จริยธรรมถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งของการเพิ่มผลผลิต หรือผู้ให้บริการที่มีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ย่อมได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากลูกค้า ผู้ขาย ผู้ถือหุ้น คู่แข่งขัน พนักงาน ข้าราชการและประชาชนทั่วไป ทำให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืนเพราะการเพิ่มผลผลิต โดยยึดหลักจริยธรรม จะไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนผู้อื่นโดยไม่เป็นธรรม ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน นำความสุขความเจริญมายังหน่วยงาน สังคม และประเทศชาติโดยรวม

ตัวอย่างการดำเนินงานทางธุรกิจอย่างมีจริยธรรมที่สำคัญ ๑๐ ประการ เช่น^{๓๔}

๒.๖.๑ ไม่เบียดเบียนลูกค้า ได้แก่ ไม่ปลอมปนสินค้าหรือไม่ส่งสินค้าที่มาตรฐานต่ำกว่าที่ได้ตกลงกันไว้ ไม่กักตุนสินค้าเพื่อขึ้นราคา ไม่ค้ากำไรเกินควร เป็นต้น

๒.๖.๒ ไม่เบียดเบียนผู้จัดส่งวัตถุดิบ ผู้จัดส่งวัตถุดิบ มีชื่อเรียกอีกหลายอย่าง เช่น ซัพพลายเออร์ เวนเดอร์ เป็นต้น การไม่เบียดเบียน ได้แก่ การไม่กดราคาซื้อให้ต่ำลงมากเกินไป การไม่ยืดระยะเวลาชำระหนี้ออกไปมากเกินไป การปิดบังข้อมูลบางอย่าง การไม่ตำหนิวัตถุดิบ หรือการไม่สร้างหลักฐานเท็จเพื่อเรียกร้องให้ผู้จัดส่งวัตถุดิบชดเชยค่าเสียหาย เป็นต้น

๒.๖.๓ ไม่เบียดเบียนพนักงาน ได้แก่ การจ่ายค่าแรงให้อย่างเป็นธรรม ถูกต้องตามกฎหมายตรงต่อเวลา การใช้แรงงานอย่างไม่กดขี่ ทารุณ การจัดสวัสดิการและสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสม การจัดหาอุปกรณ์ในการทำงานให้ตามสมควรไม่ต้องให้พนักงานไปซื้อหาเองโดยไม่จำเป็น การไม่เก็บเงินค่าประกันต่างๆ จากพนักงานโดยไม่จำเป็น การจ่ายค่าล่วงเวลาให้เมื่อมีการทำงานล่วงเวลาอย่างถูกต้อง เป็นต้น

^{๓๔} คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แผนการเรียนการสอน , [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://science.sru.ac.th/org/sci-elearning/courseonline/4071107/3333.pdf>. [๑๔ มิ.ย.๒๕๕๔].

๒.๖.๔ ไม่เปิดเผยเป็นผู้ถือหุ้น ได้แก่การไม่สร้างหลักฐานเท็จหรือไม่สร้างข้อมูลให้ผู้ถือหุ้นหลงผิดในการซื้อหุ้นเพิ่มทุน การจ่ายเงินปันผลให้ตามสมควร การไม่ปิดบังข้อมูลที่แท้จริง การไม่เอาส่วนเกินมูลค่าหุ้นไปฝากธนาคารไว้กินดอกเบี้ยเฉยๆ โดยไม่นำไปลงทุนตามที่ได้สัญญาไว้ การไม่นำเงินลงทุนไปใช้ผิดประเภท การตั้งใจบริหารบริษัทให้เต็มความสามารถ การไม่ปันหุ้นให้มีราคาสูงเป็นต้น

๒.๖.๕ ไม่เปิดเผยเป็นผู้ร่วมงาน ได้แก่ การไม่ปิดบังข้อมูลที่ผู้ร่วมงานหรือบริษัทร่วมทุน ควรจะได้รับรู้การบริหารงานอย่างซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา การไม่ทุจริตคอร์รัปชันการไม่เอาเปรียบกินแรงผู้ร่วมงาน

๒.๖.๖ ไม่เปิดเผยเป็นผู้ให้กู้ยืม ได้แก่การไม่นำเงินที่กู้ยืมไปใช้ผิดข้อตกลง การไม่ยืดระยะเวลาชำระหนี้โดยไม่มีเหตุอันควรการไม่สร้างหลักฐานเท็จเพื่อหลอกลวงผู้ให้กู้ยืม เป็นต้น

๒.๖.๗ ไม่เปิดเผยเป็นคู่แข่ง ได้แก่การไม่ปล่อยข่าวลือหรือไม่สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จทำให้คู่แข่งเสียหาย การไม่ปลอมสินค้าคู่แข่ง การไม่ดัดสินบนเพื่อแย่งลูกค้าจากคู่แข่ง การปฏิบัติตามข้อตกลงหรือพันธะผูกพันอย่างเคร่งครัด การไม่นอกกลุ่มนอกทางหรือปฏิบัตินอกกติกาเป็นต้น

๒.๖.๘ ไม่เปิดเผยเป็นข้าราชการ ได้แก่การไม่ดัดสินบนข้าราชการเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย การจ่ายภาษีถูกต้องตรงความเป็นจริง ไม่มีการทำบัญชี ๒-๓ ชุด ไม่หลีกเลี่ยงภาษีโดยวิธีการอาศัยช่องว่างของกฎหมาย การไม่สร้างหลักฐานเท็จเพื่อหลอกลวงทางการ เป็นต้น

๒.๖.๙ ไม่เปิดเผยเป็นสังคม ได้แก่การไม่โฆษณาหลอกลวงหรือไม่โฆษณาเกินจริงหรือไม่โฆษณาให้หลงผิด การไม่ฉวยโอกาสขายของแพง การไม่ผลิตสินค้าหรือบริการที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น

๒.๖.๑๐ การไม่เปิดเผยเป็นสิ่งแวดล้อม ได้แก่การไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ ไม่ทำให้น้ำเสีย ไม่ทำให้อากาศเป็นพิษ การจัดให้มีระบบการจัดการกับของเสียหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดมลพิษ เช่น จัดให้มีการจัดการกับกากอุตสาหกรรมที่เป็นพิษอย่างถูกต้องตามกฎหมายเป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวมานั้นผู้วิจัยพบว่า การประกอบธุรกิจย่อมต้องมีจริยธรรมเป็นกรอบสำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกัน เนื่องจากธุรกิจเป็นการดำเนินที่เกี่ยวข้อกับคนจำนวนมากและมีสถานภาพต่าง ๆ กัน หากนักธุรกิจไม่มีจริยธรรมจะทำให้เกิดปัญหามากมายขึ้นได้ เช่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาผลกระทบระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียจริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินธุรกิจ และจริยธรรมธุรกิจไม่จำเป็นต้องอยู่ในกฎเกณฑ์หรือศาสนาใด แต่เพียงก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ดีงามขึ้นในวงการธุรกิจก็สามารถนำมาใช้ประกอบในการดำเนินธุรกิจได้ ความสำเร็จของธุรกิจต้องมีควบคู่กันไปทั้งด้านกำไรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทั้งปวง ทั้งนี้ต้องมีปริมาณที่พอเหมาะทั้ง

สองด้าน ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เช่น ถ้าธุรกิจไม่มีกำไรเลยก็อยู่ไม่ได้ ในขณะที่เดียวกัน ถ้าธุรกิจไม่ดูแลผู้ที่เกี่ยวข้องเลยก็อยู่ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะว่าไม่ได้รับความเชื่อถือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ธุรกิจจึงควรมีจุดยืนในการดำเนินงาน เพื่อให้ธุรกิจนั้นมีความมั่นคงในการประกอบการได้ในระยะยาว โดยอาศัยหลักจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ จะทำให้ธุรกิจกับสังคมสัมพันธ์กัน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงพุทธจริยธรรมไว้ว่า เป็นหลักที่ควรประพฤติปฏิบัติ สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ ไว้อย่างละเอียด ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจะปฏิบัติตาม และจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

บทที่ ๓

พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ

๓.๑ ความหมายของพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์ทาง

พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีแนวความคิดและวิถีทางแห่งการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และชีวิตรอบด้าน ซึ่งนับได้ว่า เป็นกระบวนการแห่งความสัมพันธ์กันของทุกสิ่งในโลก ดังนั้นคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงมีฐานะเป็นองค์ความรู้ ระบบศีลธรรม จริยศาสตร์ จิตวิทยา และปรัชญาที่มีเป้าหมาย เพื่อเข้าถึงสัจจะและความสมบูรณ์ของโลกและชีวิต อันเป็นผลแห่งปรีชาญาณหรือการหยั่งถึงสัจจะที่เกิดจากความเพียรพยายามค้นคว้าและทดลองด้วยการปฏิบัติของเจ้าชายสิทธัตถะจนได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วพระองค์ได้ทรงแสดงความรู้ที่นั้น ออกเป็นทศนะ หรือหลักคำสอนด้วย การสรุปและจำแนกแจกแจงองค์ความรู้ที่ทรงค้นพบและปฏิบัติมาตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์แก่ชาวโลกเพื่อประโยชน์สุขและความองอาจแห่งมนุษยชาติและสังคมโดยรวม^๑

พระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งคือ สอนศีลธรรมแต่ไม่มองข้ามปัญหาเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เพราะยอมรับเป็นหลักการที่สำคัญที่เดียวว่า คนจะดีได้นั้นจะต้องประกอบด้วยศีลธรรม แต่ศีลธรรมจะเกิดขึ้นได้ยากถ้าเศรษฐกิจส่วนบุคคลไม่ดี ศีลธรรมจะต้องควบคู่ไปกับเศรษฐกิจเข้าทำนอง “ศีลธรรมเดินด้วยท้อง” พระพุทธองค์นอกจากจะสอนศีลธรรมแล้วยังสั่งสอนเน้นหนักให้ตั้งเนื้อตั้งตัวในทางเศรษฐกิจให้ได้ มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความเห็นในความหมายของพุทธจริยธรรมเอาไว้ว่า

พุทธ หรือ “พุทธะ” แปลว่า ผู้ตรัสรู้ ผู้ตื่นแล้ว ผู้เบิกบานแล้ว

จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติของฝ่ายจิตดีงาม และธรรมดีงามที่กลมกลืนกับจิตที่ควรประพฤติหรือควรแสดงออกมา ทางกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม พุทธจริยธรรม หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน^๒

^๑กัลย์จิรา สรรพสัมฤทธิ์, “นักธุรกิจกับพุทธศาสนา”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชา
ศาสนศึกษา (วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๗. หน้า ๑.

^๒วินัย อัสวกุล, “ประสบการณ์วิชาชีพเศรษฐศาสตร์”, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช), หน้า ๔๕๕.

พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ หมายถึง มาตรฐานการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อผลตอบแทนตามคุณค่าการลงทุน โดยเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเชิง เศรษฐศาสตร์ร่วมกัน พุทธจริยธรรมไม่ได้หมายความว่าเฉพาะความชอบธรรมของตัวนักธุรกิจ เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกลไกในการจัดการกับองค์ประกอบอื่น เช่น คน ทรัพยากร เทคโนโลยี สังคม ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลสูงสุดของธุรกิจนั่นเอง”

คำว่า "พุทธจริยธรรม" นั้นมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ พุทธจริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติตนที่พึงเหมาะสมเพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสงบสุขเป็นความหมายที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ดังคำว่า "ธมฺมสุตฺต จริยา ธมฺมา วา อนเปตาจริยา ธมฺมจริยา" แปลว่า "ความประพฤติที่เหมาะสม หรือความประพฤติที่ไม่ปราศจากธรรมเรียกว่า ธรรมจริยา"^๔ เมื่อกล่าวในแง่ของพุทธศาสนา เรียกว่า พุทธจริยธรรม ตามทฤษฎะของพุทธศาสนาพุทธจริยธรรมนั้นนอกจากจะเป็นหลักของการดำเนินชีวิตแล้ว ยังเป็นวิธีการแก้ปัญหาด้วย

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า จริยธรรม หรือพุทธจริยธรรมมาจากคำว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาหมายถึง “มรรค” คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ บางครั้งก็เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือการศึกษา ๓ ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา^๕

พระราชชัยกวี (พุทธทาสภิกขุ อินฺทปญฺโญ) กล่าวว่าจริยธรรมแปลว่าเป็นสิ่งที่พึงประพฤติ จะต้องประพฤติ ส่วนศีลธรรมนั้นหมายถึงสิ่งที่กำลังประพฤติอยู่ หรือประพฤติแล้ว จริยธรรม หรือ ethics อยู่ในรูปของปรัชญาคือ สิ่งที่ต้องคิดถึงนึก ส่วนเรื่องศีลธรรมหรือ morality นี้ต้องทำอยู่จริงๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า^๖

^๓วิริยา ชินวรรณโณ, “จริยธรรมในวิชาชีพ”, เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง จริยธรรมในวิชาชีพ, วันที่ ๒๔-๒๖ มีนาคม ๒๕๔๑, โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร, หน้า ๓.

^๔พระสิริมงคลจารย์, **มงคลสูตรที่ปณี ภาค ๒ (ฉบับแปล)**, (กรุงเทพมหานคร :มหาจุฬาราชวิทยาลัย ๒๕๓๖), หน้า ๔๗.

^๕พระเทพเวที (ประยูร ป.อ. ปยุตฺโต), **“แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย”**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๒๓.

^๖พระราชชัยกวี (พุทธทาสภิกขุ), **การสร้างเสริมจริยธรรมแก่วัยรุ่นคณะครูโรงเรียนนวมิตวิทยา จังหวัดนครราชสีมา**, พิมพ์เป็นบรรณาการเพื่อเป็นอนุสรณ์และเทอดพระคุณ ในงานพระราชทานเพลิงศพ อามาศย์โทพระยาราชสีมาจารย์ ณเมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม พระนคร, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๑.หน้า ๑.

ระวี ภาวิไล ให้ความหมายว่า ชีวิตคือการมีคนและมีโลกสัมพันธ์กันพุทธจริยธรรม เป็นหลักกำหนดว่า ตนมุ่งอะไรในโลก และพึงปฏิบัติอย่างไรจึงแบ่งจริยธรรมออกเป็น ๓ ข้อ คือ ๑) รู้จักโลก รู้จักตน ๒) รู้จักทุกข์ รู้จักชีวิต ๓) รู้จักทุกข์ในชีวิต^๗

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ มีความเห็นว่า พุทธจริยธรรมคือสิ่งที่คนในสังคมเกิดความเชื่อถือซึ่ง มีตัวคนมาจาก ปรมัตถสัจจะ ในลัทธิศาสนาอื่น ๆ ถ้าเข้าใจปรมัตถสัจจะชัดแจ้งและประพฤติด ตามนั้น จริยธรรมในสังคมย่อมเป็นผลพลอยได้ ให้บังเกิดความยุติธรรมความเมตตาปรานี และ ความเป็นอิสระแก่กันแต่ความลำบากอยู่ตรงที่เมื่อยังเข้าใจไม่ถึงตัวปรมัตถสัจจะการตีความในเรื่อง ปรมัตถ์ให้ชัดแจ้งเป็นไปได้ยากแม้เข้าใจชัดก็เข้ามาปฏิบัติให้เต็มภาคภูมิได้ยาก^๘

จรัส ดวงธิดา กล่าวว่า พุทธจริยธรรมมีความหมายตามหลักพระพุทธศาสนาว่าเส้น บรรทัดและเครื่องกล่อมเกล่าให้มนุษย์เคลื่อนไหว ประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจาและใจอย่างมี กติกา^๙

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)อธิบายว่า พุทธจริยธรรม ตามหลักพุทธศาสนา คือ มรรค หรือมัชฌิมาปฏิปทา พรหมจารีหรือผู้ประพฤติดธรรม หรือ ผู้มีจริยธรรม ตามหลักพุทธ ศาสนา คือผู้ดำเนินชีวิตตามมรรค หรือปฏิบัติตาม มัชฌิมาปฏิปทา (หลักการครองชีวิตที่ถูกต้อง สมบูรณ์ของมนุษย์ที่จะนำไปสู่จุดหมาย คือความดับทุกข์)^{๑๐}

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า พุทธจริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึงลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่ง ใน ๒ประเภท คือ

๑. เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้นเป็นพฤติกรรมที่สังคม นิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นถูกต้อง

๒. เป็นลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคม ลงโทษหรือ พยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สม ความฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูงคือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

^๗ระวี ภาวิไล (อ้างใน) ชำเลียง วุฒิจันทร์, “คุณธรรมและจริยธรรม: หลักการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน”, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๔), หน้า ๕.

^๘เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๐

^๙เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๑

^{๑๐}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๓๗

ลักษณะของมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธจริยธรรมแบ่งออกได้เป็น ความรู้เชิงจริยธรรมทัศนคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม^{๑๑}

สุมน อมรวิวัฒน์สรุปความหมายของพุทธจริยธรรมไว้ว่า คือแบบแผนของความประพฤติที่ยึดหลักของศีลธรรม ลักษณะที่แตกต่างระหว่าง "ศีลธรรม" และ "จริยธรรม" ก็คือ ศีลธรรมเป็นหลักการของคุณงามความดีที่มนุษย์ยึดถือปฏิบัติอิงหลักศาสนาและมีหลักเป็นสากล ส่วนจริยธรรมนั้นแม้จะมีความหมายบางส่วนคล้ายคลึงกับคำว่าศีลธรรมแต่มักเป็นคำที่ใช้ในสาขาวิชาพฤติกรรมศาสตร์เน้นลักษณะของความประพฤติที่สังคมนิยมชมชอบว่าถูกต้องเหมาะสม^{๑๒}

จากความเห็นที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า พุทธจริยธรรม หมายถึงความประพฤติ การกระทำ คำพูด และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น กระทำสิ่งที่ควรทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะของบุคคล พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจจึงเกิดจากการนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการประกอบอาชีพการงาน เป็นกิจกรรมด้านหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่ต้องการแสวงหาความสุข ความพึงพอใจจากโลกของวัตถุ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายเบื้องต้นแห่งชีวิตของมนุษย์ที่จะพึงประสงค์ แม้กระนั้นก็ตามธุรกิจยังมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพื่อยังความบริบูรณ์ด้านวัตถุให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาต่อไป

๓.๑.๑ ลักษณะพุทธจริยธรรม

ลักษณะและขอบเขตและเนื้อหาของพระพุทธจริยธรรมนั้นแบ่งได้ออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นอภิปรัชญาที่กล่าวถึงความจริงของจักรวาลของโลกและสรรพสิ่งและมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทจิตนิยม (Idealism) ในแง่ที่ว่า มนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ส่วนคือ กาย กับจิตและถือว่าจิตเป็นเรื่องสำคัญดังพุทธพจน์ที่แสดงไว้หลายแห่งเป็นต้นว่าธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจ อันโทษประทุษร้ายแล้ว

^{๑๑} ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก, รายงานการวิจัยเรื่อง จริยธรรมของเยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๘.

^{๑๒} สุมน อมรวิวัฒน์, การสอนโดยการสร้างสรรค์ และโยนิโสมนสิการ, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖.

กล่าวอยู่ที่ตาม ทำอยู่ที่ตามทุกข้อมไปตามบุคคลนั้น เพราะ ทุจรีต ๓ อย่างนั้นเหมือนล่อหมนไปตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ ฉะนั้น^{๓๓}

ส่วนที่ ๒ ถือเป็นจริยธรรมที่สอนให้มนุษย์เข้าใจถึงความหมายของชีวิต พระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาแห่งเหตุผล และเป็นศาสนาที่แสดงถึงหลักความจริงในชีวิต ไม่ใช่ศาสนาที่สอนให้บุคคลหลงใหล เชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ พระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อตามหลักเหตุผลที่ใคร่ครวญด้วยสติปัญญาแล้วจะเห็นได้จากหลักปฏิบัติในเรื่องความเชื่อที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในกาลามสูตร มี ๑๐ ประการ

หลักความเชื่อของกาลามสูตร ๑๐ ข้อ ดังกล่าว สมเด็จพระญาณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ประทานคำอธิบายเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้^{๓๔}

๑) อย่าเชื่อ เพราะได้ฟังตามกันมา การได้ยินได้ฟังผู้ใดบอกเล่าเรื่องหนึ่งที่มีผู้บอกต่อกันมาว่า ข้อนี้เป็นอย่างนี้ ผู้ฟังได้ฟังแล้วยังไม่รู้ด้วยปัญญาของตนเองว่า ข้อนี้เป็นอย่างนั้นจริง แต่เห็นเขาพูดกันมาก ก็สันนิษฐานเอาว่า ข้อนั้นเห็นจะจริงอย่างนั้น เขาจึงพูดกันมา ถ้าไม่จริงที่ไหนเขาจะพูดกันมาก แล้วเชื่อถือไปตามเขาไปอย่างนี้เรียกว่า เชื่อถือโดยได้ฟังตามกันมา

๒) อย่าเชื่อ โดยลำดับสืบๆ กันมา บรรพบุรุษของเรามี ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น เคยถือสัทธอย่างไรมา ก็ดี คนชาติเดียวกันกับตนเองเคยถือสัทธอย่างไรมาหลายชั่วอายุแล้ว ก็ดี คนเกิดในภายหลังไม่รู้ด้วยปัญญาของตนเองว่า สัทธนั้นดีควรจะเชื่อถือด้วยเหตุนี้ๆ เป็นแต่นิยมตามบรรพบุรุษของตนและคนที่ร่วมชาติกับตนเท่านั้น แล้วเชื่อถือไปตามอย่างนี้ เรียกว่า ถือโดยลำดับสืบๆ กันมา

๓) อย่าเชื่อถือ โดยตื่นข่าวเล่าลือ คนเป็นอันมากเขาตื่นตื่นนับถืออะไรกันก็พลอยตื่นตื่นนับถือไปตามเขาบ้าง เช่น คนตื่นตื่นกันว่าผีผู้เฒ่าเกิดขึ้นในที่ต่างๆ ท่านศักดิ์สิทธิ์อย่างนั้นๆ เรายังไม่ได้ไปเห็นตัวผู้เฒ่า และยังไม่ทันเห็นว่าท่านศักดิ์สิทธิ์อย่างไร พลอยตื่นนับถือไปตามเขาเท่านั้น อย่างนี้เรียกว่า เชื่อถือเพราะตื่นข่าวลือ ที่เรียกว่า มงคลตื่นข่าว

๔) อย่าเชื่อถือ โดยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ ตำรับตำราใดๆ ที่เขียนเรื่องราวอะไรไว้ทั้งๆ ที่ได้เชื่อถือกันมานานแล้ว หรือที่ได้เขียนขึ้นใหม่ การที่ได้ทราบข้อความอันใดอันหนึ่งจากตำรานั้นแล้ว ไม่ไตร่ตรองด้วยปัญญาให้รู้ว่า ผู้แต่งตำรานั้นได้กล่าวความที่ควรเชื่อหรือไม่ เห็นว่าถ้าไม่จริง ท่านจะกล่าวไว้ทำอะไรให้ป่วยการ แล้วเชื่อไปตามตำราหรือคัมภีร์นั้นๆ เช่นนี้เรียกว่า เชื่อถือโดยการอ้างตำราหรือคัมภีร์

^{๓๓} พ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๖๔/๔๒๐.

^{๓๔} ปสว มาลาทอง, “การศึกษาจริยธรรม”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๕-๑๘๖.

๕) อย่าเชื่อถือโดยการกะหรือถึงความจริง หรือนึกเอาด้วยเหตุผลทางตรรก เมื่อได้ยินเขาพูดข้อความหรือเรื่องราวใดๆ แล้วนึกเอาในใจว่าคงจะเป็นอย่างนี้ๆแน่ มิได้ใช้ปัญญาสอบสวนหรือพิจารณาแต่ประการใด เวลาไหนก็ได้อย่างไร ก็เชื่อถือไปตามนั้นเช่นนี้เรียกว่า ถือโดยเหตุนึกเอา

๖) อย่าเชื่อถือ โดยการอนุมานเอาหรือการคาดคะเน การได้ยินเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้ใดผู้หนึ่งพูดแล้ว ยังไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร แต่เห็นว่าเรื่องนั้นๆ เป็นได้อย่างนั้นๆ เรื่องนี้ก็คงเป็นไปได้อย่างนี้แล้ว เชื่อถือเอาตามการคาดคะเนโดยเทียบกับเรื่องอื่น เช่นนี้เรียกว่าเชื่อถือโดยการคาดคะเน

๗) อย่าเชื่อถือ โดยตรรกตรองตามอาการ การได้ฟังเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้ใดผู้หนึ่งพูดแล้ว ยังไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร แต่คิดเห็นว่า ถ้าเราถืออย่างนี้จะดีกว่า แล้วเชื่อถือเอาตามความคิดเห็นนั้น อย่างนี้เรียกว่าเชื่อถือโดยการตรรกตามอาการ

๘) อย่าเชื่อถือ โดยคิดว่าถูกต้องตรงกับลัทธิความเห็นของตน ลัทธิของตนเคยเชื่อถือมาอย่างไร เมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งมาพูดเรื่องใดเรื่องหนึ่งถูกต้องตรงกับลัทธิความเชื่อของตนดั้งเดิม ก็ชอบใจ พอใจ แล้วเชื่อตาม ถือตาม อย่างนี้เรียกว่า เชื่อถือเพราะชอบใจว่า ถูกกับลัทธิของตน

๙) อย่าเชื่อถือ โดยเห็นว่า ผู้พูดควรเชื่อถือได้ การได้ฟังเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ผู้ใดพูดแล้วเห็นว่า ท่านผู้พูดนี้ท่านเป็นคนมีสติปัญญา ทั้งได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก เป็นผู้คงแก่เรียน ถ้าไม่จริงแล้วที่ไหนท่านจะเชื่อถือและเลื่อมใสในเรื่องนั้น เช่นนี้แล้วก็เชื่อถือไปตาม ชื่อว่าเชื่อถือโดยคิดว่าผู้พูดควรเชื่อถือได้

๑๐) อย่าเชื่อถือ โดยคิดว่าสมณะผู้นี้เป็นครูเป็นอาจารย์ของเรา เมื่ออุปัชฌาย์ก็ดี อาจารย์ก็ดีสั่งสอนเรา อบรมเราให้เชื่อถืออย่างไร ศิษย์ก็มาคิดว่า ถ้าข้อนี้ไม่จริง ที่ไหน อุปัชฌาย์และอาจารย์ของเรา ท่านจะเชื่อถือและนำมาสั่งสอนเรา เรื่องท่านสอน ท่านพูดให้เราฟังนั้นต้องถูกต้องแน่นอน และสมควรโดยประการทั้งปวง แล้วก็ปลงใจเชื่อเช่นนี้เรียกว่า เชื่อถือ โดยคิดว่าบุคคลผู้เป็นครูเป็นอาจารย์ของเรา

ความเชื่อตามหลักกาลามสูตรหรือเกสปุตตสูตรนี้จัดเป็นสัทธาความเชื่อประเภทหนึ่งในบรรดาความเชื่อ ๔ อย่างคือ

๑. กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม

๒. วิปากสัทธา เชื่อวิปาก เชื่อเรื่องผลของกรรม

๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ของตนเชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบ เสวยวิบากไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๕ ประการ ตรัสธรรมบัญญัติวินัยไว้ด้วยศีลสัทธา ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่ออย่างมีเหตุผล ไม่ให้เชื่อตามหลักธรรมของกาลามสูตร ที่สำคัญ เชื่ออย่างมีเหตุผล ในขณะที่เดียวกันศรัทธานั้นต้องประกอบด้วยปัญญา ถ้าขาดตัวปัญญาจะกลายเป็นมมกาย เป็นความเชื่อถือแบบหลักความเชื่อ ๑๐ ประการ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ในแง่ญาณวิทยาพระพุทธศาสนาแบ่งความรู้ออกเป็นหลายระดับ เช่น ญาณ ญาณ ความรู้ทางประสาทสัมผัส สัญญา ความจำ ปัญญา ความรอบรู้ และได้แสดงบ่อเกิดของความรู้ไว้ ๓ ทางด้วยกันคือ^{๑๕}

๑. จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การคิดการพิจารณาหาเหตุผล

๒. สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการสดับ การเล่าเรียน

๓. ภวานามยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ

พุทธจริยธรรมจึงเป็นหลักการหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี ประเสริฐอันเป็นวิธีการ หรือเครื่องมือในการสู่จุดมุ่งหมายอันเป็นประโยชน์สูงสุดเป็นอุดมคติของชีวิต ครอบคลุมถึงเกณฑ์ตัดสินว่า การกระทำใดดีหรือไม่ดีควรหรือไม่ควรด้วยเหตุนี้พุทธจริยธรรมจึงมีลักษณะที่แตกต่างจากทรรศนะของปรัชญาในสำนักอื่น ๆ คือพุทธจริยธรรมไม่ได้เกิดจากโต้แย้งทางความคิด (Argument) การนิยามความหมายการคาดคะเน หรือการพิจารณาเทียบเคียง เหมือนปรัชญาสำนักอื่น ๆ แต่พุทธจริยธรรมมีธรรมชาติของความ เป็นจริง เป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติแล้วสามารถเห็นได้ด้วยตัวของตนเอง (สนธิทิจฺจุโก) ไม่จำกัดเวลา (อกาลิโก) ซึ่งเป็นผลของการตรัสรู้ธรรมอันยอดเยี่ยมของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า "อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ" ซึ่งแยกได้เป็น ๒ ส่วนคือส่วนที่เป็นสังขธรรมและส่วนที่เป็นศีลธรรมได้จัดแบ่งพุทธจริยธรรมตามนัยดังกล่าวไว้ดังนี้คือ^{๑๖}

๑. มัชฌิมนธรรมหรือมัชฌิมนธรรมเทศนา ซึ่งกล่าวถึง ความจริงตามแนวเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ

๒. มัชฌิมาปฏิบัติ กล่าวคือหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตนผู้รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลง มมกาย มุ่งผลสำเร็จคือความสุข สะอาด สว่าง สงบเป็นอิสระเมื่อกล่าวให้ง่ายต่อความเข้าใจในเชิงจริยศาสตร์พุทธจริยธรรมแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ

๑. สังขธรรมเป็นส่วนแสดงสภาวะหรือรูปลักษณะตัวจริง

๒. จริยธรรมเป็นส่วนแห่งข้อประพฤติปฏิบัติทั้งหมด

^{๑๕}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๑.

^{๑๖}พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), “แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย”(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา ๒๕๓๖), หน้า ๖.

โดยนัยนี้ สัจธรรมในพระพุทธศาสนาหมายถึง คำสอนเกี่ยวกับสภาวะความเป็นจริงของสรรพสิ่งทั้งปวงเป็นไปโดยสภาวะธรรมชาติ หรือกฎธรรมชาติ (Natural Law) กล่าวคือเป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ ๓ ประการ คือ

๑. อนิจจตา (Impermanence; Transiency) ความไม่เที่ยง เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไป

๒. ทุกขตา (State of Suffering) ความเป็นทุกข์ และ

๓. อนัตตา (Non-Self) ความไม่มีตัวตน

ข้อเท็จจริงเหล่านี้พระพุทธศาสนาเชื่อว่ามีอยู่แล้วอย่างนั้นและมีอยู่ตลอดไปไม่ว่าจะมีคนรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้หรือไม่ก็ตามส่วนในส่วนจริยธรรมหมายถึงการถือเอาประโยชน์จากความรู้และความเข้าใจในสภาพและความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายหรือการรู้กฎธรรมชาติแลนำมาใช้ในทางที่เป็นประโยชน์

นอกจากนั้นเนื้อหาของ พุทธจริยธรรมยังสามารถแบ่งได้อีก ๒ ระดับคือ

(๑) ระดับโลกียธรรม ได้แก่ธรรมอันเป็นวิสัยของปุถุชนผู้ครองเรือนเป็นข้อปฏิบัติสำหรับปุถุชนให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรมมุ่งสอนเพื่อให้เกิดการลดละกิเลสที่เป็นอกุศล สาเหตุที่ก่อให้เกิดอกุศลต่างๆให้ระทำความดี เว้นจากการทำความชั่ว ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว หมดจจากกองกิเลสที่ทำให้เศร้าหมองเพื่อให้เกิดความความสุขแก่ตนเองและสังคม

(๒) โลกุตรธรรม ได้แก่ ธรรมอันไม่ใช่วิสัยของชาวโลก แต่เป็นข้อปฏิบัติของพระอริยะพุทธจริยธรรมในขั้นนี้เป็นขั้นสูงของพระอริยบุคคลผู้พัฒนาจิตใจจนเกิดปัญญาสามารถละกิเลสหรือสังสารวัฏได้อย่างเด็ดขาด พ้นจากอำนาจกิเลสโดยสิ้นเชิงอยู่เหนือบุญและบาป เป็นผู้ที่ได้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตการกระทำของพระอรหันต์ไม่เป็นทั้งบุญและบาป ไม่มีชาตินี้และชาติหน้าพระอรหันต์อยู่ในส่วนของวิวัฏ จึงไม่มีภพชาติสังสารวัฏต่อไปดังพระพุทธพจน์ว่า พระอรหันต์ มีความสุขหนอ เพราะท่านไม่มีตัณหากำหนดรู้เบญจขันธ์มีสัทธรรม ๘ ประการเป็นโคจร มีร่างกายนี้เป็นครั้งสุดท้ายหลุดพ้นจากภพใหม่ บรรลุพระอรหัตภูมิแล้ว ขณะขาดแล้วในโลก ไม่มีความเพิลิณอยู่ในส่วนเบื้องบน ท่ามกลาง และที่สุด เป็นผู้ยอดเยี่ยมในโลก^{๑๑}

ในทางพระพุทธศาสนาความสุขในระดับโลกียะเป็นความสุขในระดับหนึ่งพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความจริงอันเป็นสมมติสัจจะและโลกแห่งวัตถุเหล่านี้เพราะในความเป็นจริงความสุขในระดับโลกียะเป็นแนวทางให้บุคคลมีความพยายามเพื่อบรรลุความสุขขั้นสูงสุด

^{๑๑} อ.อุกฤษฏ์. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

อันเป็นบรมสุขกล่าวคือพระนิพพานซึ่งเป็นความสุขในระดับโลกุตระจะเห็นได้ว่าเป้าหมายของชีวิตในระดับโลกียะและโลกุตระจะสัมพันธ์กันโดยความเป็นเหตุเป็นผลของกันและกันความสุขที่เกิดจากโลกแห่งวัตถุ เป็นเป้าหมายในระดับสัมมตัสสัจจะอยู่ในระดับโลกียวิสัย จึงหาความจริงแท้ไม่ได้เพราะเป็นความสุขที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสภาวะแห่งสามัญลักษณะและการมีความสุขเช่นนี้ ก็ไม่นับว่าเป็นเป้าหมายที่สูงสุดในพระพุทธศาสนาแต่ความสุขในระดับโลกียะนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการขัดเกลาจิตใจในระดับเบื้องต้นถ้าหากบุคคลไม่ได้รับการฝึกฝนและได้รับความสุขระดับเบื้องต้นความพยายามในที่จะให้มีความสุขในระดับโลกุตระอันเป็นจุดหมายปลายทางเกิดขึ้นก็จะมีไม่ได้เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าความสุขในระดับโลกียะและความสุขในระดับโลกุตระจึงเป็นเหตุผลของกันและกันและสัมพันธ์กันดังกล่าวมา

พุทธปรัชญาได้สอนหลักจริยธรรมการดำเนินชีวิตไว้ทุกระดับตั้งแต่จริยธรรมสำหรับผู้อยู่ครองเรือนจนถึงบรรพชิตผู้ออกแสวงหาความสงบและความหลุดพ้นจากกองกิเลสทั้งปวง พระพุทธศาสนาได้แสดงอรรถะคือจุดมุ่งหมายของชีวิตที่ดำรง ที่มนุษย์พึงประสงค์ไว้ ๓ ระดับ คือ

๑. ทัศนธรรมมีกัตตะหรือประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้อันเป็นจุดหมายเบื้องต้นหรือจุดหมายเฉพาะหน้าที่มองเห็นได้ในชีวิตประจำวันอันได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ หรือทรัพย์สิน ฐานะเป็นต้นรวมถึงการแสวงหาสิ่งเหล่านี้โดยชอบธรรม มี ๔ ประการ คือ

๑.๑ อุฏฐานสัมปทา หาเลี้ยงชีพด้วยความหมั่น ก่อขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถดำเนินการให้ได้ผลดี

๑.๒ อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาคือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือสูญหาย

๑.๓ กัลยาณมิตตตา การคบคนดีเป็นมิตร คือรู้จักกำหนดบุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ไม่แนะนำไปสู่อบายมุข

๑.๔ สมชีวิตา มีความอยู่พอเหมาะสมควร คือรู้จักกำหนดครายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ไม่ฟุ่มเฟือยนัก ให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้^{๑๔}

ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ท่านผู้รู้ทั้งหลายหรือนักปราชญ์ทั้งหลายได้จัดหลักพุทธจริยธรรมไว้เป็น ๓ ชั้น ดังนี้^{๑๕}

^{๑๔} อ.อุกฤษฏ์ (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

^{๑๕} โสว มาลาทอง, “คู่มือศึกษาจริยธรรม”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า

๒. สัมปรายิکتละหรือประโยชน์เบื้องต้น ประโยชน์ในภพหน้าเป็นประโยชน์ขั้นสูงที่ลึกกว่าจะมองเห็นได้เฉพาะหน้าเกี่ยวเนื่องด้วยคุณค่าของชีวิต เป็นหลักประกันว่า เมื่อละชีวิตจากโลกนี้ไปแล้วจะไม่ตกลงไปสู่ที่ชั่ว อันได้แก่ความเจริญด้านจิตใจที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมและศีลธรรม ใฝ่ใจในทางในเรื่องบุญกุศลมีความสุขทางจิตใจ มี ๔ ประการ คือ

๒.๑ สัทธาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เช่น เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

๒.๒ สิลสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศีล คือรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยไม่มีโทษ และรู้จักรักษาระเบียบวินัยเป็นอันดี

๒.๓ จาคสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการเสียสละเป็นการเฉลี่ยความสุขให้แก่ผู้อื่น

๒.๔ ปัญญาสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยปัญญา คือ รู้จัก บาป คุณ โทษ ประโยชน์และมีใช้ประโยชน์เป็นต้น

๓. ปรมัตถะ หรือประโยชน์สูงสุด ประโยชน์อย่างยิ่งอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดหมายถึงจิตที่หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ทั้งปวงคือวิมุตติและพระนิพพานอันเป็นสาระแท้ของชีวิต ได้แก่การรู้แจ้งและรู้เท่าทันคตินิยมของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต

สรุปได้ว่า ขอบเขตของพุทธจริยธรรมนั้นอยู่ที่การกระทำทางกาย วาจา และใจ เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมขั้นสูงๆขึ้นไปเท่านั้นเพราะจริยธรรมเป็นเรื่องที่ว่าด้วยคุณค่าของการกระทำที่มีค่าในระดับโลกียธรรมเท่านั้นไม่ใช่อยู่ในขั้นปรมัตถ์หรือโลกุตระธรรม

๑) **ระดับโลกียธรรม** เป็นเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ในสถานะที่สืบเนื่องอยู่ในโลกแห่งปรากฏการณ์สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเป้าหมายของชีวิตในระดับนี้จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเพราะเป้าหมายในระดับนี้วัดจากรูปธรรมอันปรากฏให้เห็นเท่านั้น แต่มิได้หมายความว่าอุดมคติของชีวิตในระดับนี้จะเปราะบางในทางตรงกันข้ามหากสร้างและดำเนินชีวิตตามอุดมคติที่วางไว้ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายศีลธรรมแล้วชีวิตก็จะสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง

๒) **ระดับโลกุตระธรรม** เป็นเป้าหมายของมนุษย์อันอยู่ในสถานะที่พ้นจากโลกเป้าหมายในระดับนี้ไม่ได้สามารถวัดได้ด้วยวัตถุ สิ่งของ หรือประสาทสัมผัสทั้ง ๕ เพราะเป็นขั้นที่หลุดพ้นจากอำนาจกิเลสทั้งปวง เป็นเป้าหมายในระดับปรมัตถะเป็นความสุขที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานะอื่นใด อันได้แก่ พระนิพพาน

๓.๑.๒ การจัดลำดับพุทธจริยธรรม

พุทธจริยธรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีชีวิตที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันสามารถอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้เป็นอย่างดี มีความสุข และทำให้มีการดำเนินชีวิตการครองชีพอย่างประเสริฐ

เพราะฉะนั้นพุทธจริยธรรมจึงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีของชาวพุทธตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นักปราชญ์ชาวพุทธทั้งหลายได้จัดหลักพุทธจริยธรรมไว้เป็น ๓ ขั้นดังต่อไปนี้^{๒๐}

๑. พุทธจริยธรรมขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้นของธรรมจริยา หรืออกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ และยังเป็นพื้นฐานของคุณธรรมขั้นสูงๆขึ้นไปจริยธรรมในระดับนี้จะเป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่จำเป็นทั้งต่อตนเองและสังคมกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นหลักมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เบญจศีล อันได้แก่ศีล ๕ (five precepts) และเบญจธรรม อันได้แก่ ธรรม ๕ ประการซึ่งเป็นข้อปฏิบัติฝ่ายศีลและธรรมที่สนับสนุนกันเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติควบคู่กัน

๑. เบญจศีล

- ๑.๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ (ปาณาติปาตา เวรมณี)
- ๑.๒ เว้นจากการลักทรัพย์ (อทินนาทานา เวรมณี)
- ๑.๓ เว้นจากประพฤติดิในกาม (กามสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี)
- ๑.๔ เว้นจากการพูดปด (มุสาวาทา เวรมณี)
- ๑.๕ เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย(สุราเมรัยเมชฺชปามาทฏฺฐานา เวรมณี)

๒. เบญจธรรม

- ๒.๑ มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ (เมตตา-กรุณา)
- ๒.๒ เลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง(สัมมาอาชีวะ)
- ๒.๓ มีความสำรวมระวังในกาม (กามสังวร)
- ๒.๔ พุคแต่คำสัตย์จริง (สัจจะ)
- ๒.๕ มีสติรักษตนไว้เสมอ (สติ-สัมปชัญญะ)^{๒๑}

๒. พุทธจริยธรรมขั้นกลางในระดับนี้เป็นการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น คืออกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการแบ่งประเภทออกเป็น ๓ ทาง คือ (๑) ความดีทางกาย เรียกว่า กายสุจริต (๒)ความดีทางวาจา เรียกว่า วาจาสุจริต และ (๓) ความดีทางใจ เรียกว่า มโนสุจริตได้แก่

๒.๑. ความดีทางกายมี ๓ คือ (๑)เว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) เว้นจากการลักทรัพย์ (๓) เว้นจากการประพฤติดิในกาม

๒.๒. ความดีทางวาจามี ๔ คือ (๑)เว้นจากการพูดปด (๒) เว้นจากการพูดคำหยาบ

^{๒๐} ไสว มาลาทอง, คู่มือศึกษาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า

๒๐๓.

^{๒๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓๕.

(๓) เว้นจากการพูดส่อเสียด (๔) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อไร้สาระ

๒.๓. ความดีทางใจมี ๓ คือ (๑) ไม่โลภอยากได้ของเขา (๒) ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น

(๓) ไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

๓. พุทธจริยธรรมขั้นสูง คืออริยอัฏฐังคิกมรรค ได้แก่ มรรคมองค์ ๘ หรือเรียกอีกอย่างว่า อริยมรรคมีความหมายว่า ทางอันประเสริฐหรือทางนำผู้ปฏิบัติให้เป็นผู้ประเสริฐ มี ๘ ข้อ คือ ^{๒๒}

๑. สัมมาทิฐิมีความเข้าใจถูกต้อง ดังนี้คือ

๑.๑ เห็นว่าทานที่ให้แล้วมีผล

๑.๒ เห็นว่าของที่เรานุชาแล้วมีผล

๑.๓ เห็นว่าของที่เร้างสรวงแล้วมีผล

๑.๔ เห็นผลของกรรมดี กรรมชั่วมี

๑.๕ เห็นว่าโลกนี้มี

๑.๖ เห็นว่าโลกหน้ามี

๑.๗ เห็นว่ามารดา มี

๑.๘ เห็นว่าบิดามี

.๕ เห็นว่าสัตว์ที่ผูกขึ้นเองมี

๑.๑๐ เห็นว่าสมณพราหมณ์ที่หมคกเลสปปฏิบัติดีมีอยู่

๒. สัมมาสังกัปปะ มีความคิดถูกต้อง ดังนี้คือ

๒.๑ คิดออกจากกาม

๒.๒ ไม่คิดพยาบาทปองร้ายใคร

๒.๓ ไม่คิดเบียดเบียนใคร

๓. สัมมาวาจา มีวาจาถูกต้อง ดังนี้คือ

๓.๑ พูดคำจริง

๓.๒ ไม่พูดส่อเสียด

๓.๓ พูดไพเราะอ่อนหวานไม่พูดคำหยาบ

๓.๔ พูดอย่างมีสติใคร่ครวญไม่เหลวไหลเลื่อนลอย

๔. สัมมากัมมันตะ มีการงานถูกต้อง ๓ ประการ ดังนี้ คือ

๔.๑ ไม่ฆ่าสัตว์

^{๒๒} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕.

๔.๒ ไม่ลักทรัพย์

๔.๓ ไม่ประพฤติกามทั้งหลาย

๕. สัมมาวายามะ มีอาชีพอุดมคติ ดังนี้

๕.๑ ละอาชีพอันทุจริต

๕.๒ ประกอบอาชีพที่สุจริต

๖. สัมมาวายามะ มีความเพียรพยายามถูกต้องดังนี้

๖.๑ เพียรระวังไม่ให้ความไม่ดีเกิดขึ้นตัวเอง

๖.๒ เพียรพยายามละความชั่ว ที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป

๖.๓ เพียรสร้างกุศลความดีที่ยังไม่เกิดขึ้น ให้เกิดมีขึ้น

๖.๔ เพียรรักษาความดีที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่ และให้เจริญยิ่งขึ้นไป

ตามลำดับ

๗. สัมมาสติ มีความระลึกรู้ตัวทั่วพร้อมในสติปัฏฐาน ๔ ดังนี้ คือ

๗.๑ การพิจารณาภายในกาย

๗.๒ การพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนา

๗.๓ การพิจารณาเห็นจิตในจิต

๗.๔ การพิจารณาเห็นธรรมในธรรม

๘. สัมมาสมาธิ ความมีใจมั่นคงถูกต้องในฉาน ๔ ดังนี้

๘.๑ ปฐมฉาน (ฉานที่ ๑)

๘.๒ ทุติยฉาน (ฉานที่ ๒)

๘.๓ ตติยฉาน (ฉานที่ ๓)

๘.๔ จตุตถฉาน (ฉานที่ ๔)

อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ เรียกว่า ทางสายกลางคือเป็นข้อปฏิบัติที่อยู่ ระหว่างกามสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมณานุโยคเป็นทางสายเอกเพื่อความบริสุทธิ์ เปรียบเหมือนเชือกที่มี ๘ กลีบลัดรวมกันเข้าเป็นอันเดียว หมายถึงผู้ปฏิบัติในอริยมรรคนี้ต้องกระทำไปพร้อม ๆ กัน

จากการจัดลำดับพุทธจริยธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปการจัดระดับพุทธจริยธรรมตามแนวมรรคมีองค์ ๘ ประการดังกล่าวแล้วนั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับขั้นย่อยลงในไตรสิกขา คือ ระดับศีลระดับสมาธิ และระดับปัญญา หรือแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้ดังนี้^{๒๓}

๑. ระดับต้น ได้แก่ เบญจศีลเบญจธรรม

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*, (นครปฐม : ระฆังทอง, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒.

๒. ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ

๓. ระดับสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ ๘ ประการ

เมื่อกล่าวโดยสรุป พุทธจริยธรรม ได้แก่ มรรคมีองค์ ๘ หรือที่เรียกว่า มัชฌิมปฏิปทา ย่อ
เข้าในไตรสิกขา ก็คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพราะเป็นข้อปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่ประโยชน์และ
ความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๓.๒ หลักธรรมที่เป็นเครื่องสนับสนุนในการประกอบธุรกิจ

การประกอบธุรกิจ หมายถึง หลักการสนองความต้องการของมนุษย์ หรือวิธีดับทุกข์
อันเกิดจากความต้องการ ความปรารถนาของมนุษย์ เพราะคนเรานั้นเมื่อเกิดมาย่อมมีความ
ต้องการต่างๆ ฉะนั้น การพยายามที่จะสนองความต้องการด้านต่างๆของมนุษย์ จึงเป็น
จุดประสงค์ของการประกอบธุรกิจ หรือเป็นระบบเศรษฐกิจนั่นเอง

พระพุทธองค์ได้วางโครงสร้างเศรษฐกิจที่เรียกว่า นิสสัย ๔ ประการดังต่อไปนี้.-

๑) จีวร(ผ้านุ่งห่ม)

๒) บิณฑบาต(อาหาร)

๓) เสนาสนะ(ที่อยู่อาศัย)

๔) คิลานเภสัช (ยารักษาโรค)

ซึ่งได้แก่ปัจจัย ๔ อันเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์นั่นเองเศรษฐกิจจะดี
หรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะสนองความต้องการขั้นพื้นฐานเหล่านี้เอง แต่การจะ
สนองความต้องการนั้นตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ต้องสนองด้วยปัญญาคือรู้จักความพอดี
(มัตตัญญูตา) และเพื่อคุณค่าที่แท้จริงของมัน จะเห็นได้จากการที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้
พระสงฆ์สาวกได้พิจารณาปัจจัย ๔ ก่อนบริโภคหรือใช้สอยเพื่อจะได้มองเห็นคุณค่าที่แท้จริงของ
มันว่าเราเสพหรือบริโภคเพื่ออะไร เช่นฉันอาหารบิณฑบาตก็ให้พิจารณาว่า ที่ฉันอาหารนี้ไม่ใช่
เพื่อเห็นแก่ความเอร็ดอร่อย ไม่ใช่เพื่อแสดงฐานะอวดโอ้อั่น ไม่ใช่เพื่อจะหาความสนุกสนานมัว
เมา แต่เพื่อจะได้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตให้ร่างกายมีสุขภาพดีเป็นอยู่ผาสุก เมื่อร่างกายมีสุขภาพ
ดีจะได้ไปบำเพ็ญคุณงามความดี และทำหน้าที่การงานของตนด้วยดี หรือการนุ่งห่มผ้าก็
เหมือนกัน ก็ให้พิจารณาว่าที่นุ่งห่มผ้าจีวรนี้ไม่ใช่เพื่อความสวยงาม หรือเพื่ออวดฐานะแต่เพื่อ
บำบัดความร้อนความหนาว เพื่อปกปิดอวัยวะที่ควรปกปิดเป็นต้น ดังดังขณิกปัจจัยจะเวกชนที่ได้อ
บัญญัติเอาไว้สำหรับให้พระภิกษุสงฆ์พิจารณานิสสัย ๔ หรือปัจจัย ๔ ดังต่อไปนี้^{๒๔}

^{๒๔}วิ.มหา.(ไทย) ๔/๓๓/๑๐๑-๑๐๒.

๑) เราพิจารณาโดยแยกเลยแล้วใช้จิวรเพียงเพื่อบำบัดหนาว บำบัดร้อน บำบัดสัมผัส เหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย เพื่อปกป้องด้วยอะไรที่ทำให้เกิดความละอาย

๒) เราพิจารณาโดยแยกเลยแล้ว ฉันทินินทาบาตไม่เป็นไปเพื่อเล่น ไม่เป็นไปเพื่อมัวเมา ไม่เป็นไปเพื่อประดับตกแต่ง แต่เป็นไปเพื่อการตั้งอยู่ได้แห่งกายนี้ เพื่อให้ชีวิตเป็นไป เพื่อระงับความลำบาก เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยคิดว่าระงับเวทนาแก้ความหิวและเพื่อไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้น เพื่อความเป็นไป เพื่อความหาโทษไม่ได้ ความผาสุกของเรา จะมีอยู่ด้วยเพราะอย่างนี้

๓) เราพิจารณาโดยแยกเลยแล้วใช้เสนาสนะ (ที่อยู่อาศัย) เพียงเพื่อบำบัดหนาว เพื่อบำบัดร้อน เพื่อบำบัดสัมผัส เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายต่าง ๆ

๔) เราพิจารณาโดยแยกเลยแล้ว ฉันทินินทา (ยา) เพียงเพื่อบำบัดเวทนามีอาพาธต่างๆ เป็นมูลอันเกิดขึ้นแล้ว เพื่อเป็นผู้หาความลำบากมิได้เป็นอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่า การมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาท่านปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับบุคคลทั่วไป ที่ควรจะน้อมนำมาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีเพราะการใช้ปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการดำรงชีพของบุคคลทั่วไปนั้น ถ้าใช้อย่างมองไปที่คุณค่าแท้ ของปัจจัยนั้นๆ จะทำให้เกิดความสมดุลไม่ต้องดิ้นรนให้ลำบากมากกว่าที่จำเป็น

๓.๓ หลักธรรมสำหรับการพัฒนาธุรกิจ

การประกอบธุรกิจเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวกับปากท้อง การกินการอยู่ของคน เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยการดำรงชีวิตของคน ถ้าบ้านเมืองมีความเป็นอยู่ดีกินดี มีมาตรฐานการครองชีพสูง คนก็มีชีวิตอยู่ด้วยความสะดวกสบาย ถ้าเศรษฐกิจตกต่ำ คนก็จะมีความลำบาก ไม่มีการกินดีอยู่ดี ไม่มีความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต

ธุรกิจจะดีขึ้นหรือมีความเจริญก้าวหน้า จำต้องมีการพัฒนา คือ มีการดำเนินกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ของคนให้สูงขึ้นต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลายาวนาน ปัจจัยขั้นมูลฐานที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจคือ คน ทรัพยากรธรรมชาติ ทุน และความรู้ความชำนาญในการผลิต หรือมีเทคโนโลยี ธุรกิจจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับปัจจัยมูลฐานดังกล่าวมานี้เป็นสำคัญ คือถ้าประชาชนของประเทศมีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ ทั้งด้านการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือกิจกรรมอื่นๆ ประกอบกับมีทรัพยากรธรรมชาติเพียงพอ มีทุนและมีความรู้ความชำนาญในการประกอบการในด้านต่างๆ

การผลิต

พระพุทธเจ้าทรงมองเห็นความสำคัญความจำเป็นของปัจจัย ๔ ที่มนุษย์เราจะต้องใช้อย่างพอเพียง เพราะเป็นพื้นฐานของการเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติ แต่ว่าปัจจัย ๔ จะเกิดขึ้นได้นั้นก็ต้องอาศัยการผลิต

การเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

อาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมนับว่ามีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างมาก

ลักษณะเกษตรที่ดี เกษตรที่ดีที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพได้ จะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๓ ประการคือ

๑. ไถพรวนดินการเกษตรให้ดีให้หมดวัชพืช
๒. ปลูกพืชอันเหมาะสมแก่ฤดูกาล
๓. ทดน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรอย่างพอเพียง

พระพุทธเจ้าก็เป็นชาวนาเหมือนกัน ดังมีเรื่องปรากฏอยู่ว่า มีพราหมณ์คนหนึ่งชื่อ กสิการทวาชพราหมณ์ ได้เห็นพระพุทธเจ้าประทับยืนบิณฑบาตอยู่ เลยได้สนทนากับพระพุทธเจ้า พราหมณ์ ได้พูดว่า ข้าพเจ้าไถและหว่าน ครั้นไถและหว่านแล้ว จึงบริโภคน้ำ แม้พระองค์ก็จงไถและหว่าน ครั้นไถและหว่านแล้ว จงบริโภคน้ำ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า แม้เราก็ไถและหว่านครั้นไถและหว่านแล้วเราก็บริโภคน้ำ

พราหมณ์ พูดว่าไม่เห็น แอก เห็นไถ ผลา ปฏัก หรือโคทั้งหลายของท่านเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านจะกล่าวว่าท่านก็ไถและหว่านได้อย่างไร ทำไมจะได้รู้จักเครื่องมือไถหว่านของท่าน

พระพุทธเจ้า: ข้าพเจ้ามีศรัทธาเป็นพืช ความเพียรเป็นฝน ปัญญาเป็นแอกและไถ หิริเป็นงอนไถ ใจเป็นเชือก สติของเราเป็นผลาและปฏัก เรามีกายวาจาคุ้มครองแล้วเป็นผู้สำรวม ในการบริโภคน้ำอาหาร ทำการคายหญ้า ด้วยคำสัตย์ โสรัจจะเป็นเครื่องให้สำเร็จงาน ความเพียรของเป็นเครื่องนำธุระไปให้สมหวัง นำไปถึงความเกษมจากโยคะไปไม่ถอยหลังยังที่ที่บุคคลไป แล้วไม่เศร้าโศก นี่การไถ เราไถอย่างนี้แล้วย่อมมีอมฤตเป็นผลครั้นไถอย่างนี้แล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^{๒๕}

การผลิตตามแนวพุทธศาสนานั้น เน้นการสร้างความสุขให้มากที่สุด โดยเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้น้อยที่สุดและสามารถได้รับประโยชน์สูงสุด ดังต่อไปนี้

^{๒๕} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๖๗๒/๒๐๔

ทฤษฎีสามมิกัตละ ๔

ประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักสร้างความสำเร็จทันตาเห็น บางทีเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ คือ อุ.อา.กะ.สะ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่จุดมุ่งหมาย จะทำอะไรก็ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะ เป็นพ่อค้าแม่ค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท หรือแม้แต่ข้าราชการเมือง หากนำหัวใจเศรษฐกิจมาปรับใช้ กับชีวิต ก็สามารถที่จะมีความสำเร็จในชีวิตได้ เป็นหลักธรรมที่สอนให้ตั้งตัวได้ในทางเศรษฐกิจ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๑) อุ คือ อุภูฐานสัมปทา ขยันหา ขยันในการทำงาน ทรัพย์สมบัติจะเกิดขึ้นได้ก็ ต่อเมื่อบุคคลมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน พระพุทธองค์ได้ตรัสยืนยันไว้ว่า “อุภูฐานา วิน ทะเต ฐานะ” ผู้มีความขยัน ย่อมหาทรัพย์ได้^{๒๖} การขยันทำกินคือไม่กลัวความลำบาก เพราะความ ลำบากสร้างคนความสบายทำลายคน พระพุทธเจ้าเคยตรัสไว้ว่า ที่เราตกตาดได้ตรัสรู้พระอนุตร สัมมาสัมโพธิญาณนี้ ก็ด้วยความขยัน ไม่ใช่ด้วยความเกียจคร้าน พระพุทธเจ้าขยันขนาดไหนดูได้ จากกิจวัตรของพระองค์ดังนี้ “รุ่งเช้าเฝ้าบิดา ทบาศ เสร็จแล้วมาแสดงธรรม สอนพระเวลาค่ำ กลางคืนพร่ำตอบปัญหา รุ่งสางพินิจสัตว์นานา นี่คือเบญจกิจจา องค์พระศาสดาทรงกระทำ” พระพุทธองค์ทรงงานหนักตลอดพระชนม์ชีพจึงได้รับการยกย่องให้เป็นศาสดาเอกของโลก คนที่ เกียจคร้านต่อให้พ่อแม่มีทรัพย์มากแค่ไหน ถ้าสมบัติตกทอดมาถึงลูก ก็ล้มจมทุกคน^{๒๗}

๒) อา คือ อารักขสัมปทา รักษาดี หรือการออมทรัพย์ การออมทรัพย์นับว่าเป็นสิ่ง สำคัญมาก ผู้หวังความเจริญในโภคทรัพย์ จะต้องรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความ ขยันหมั่นเพียร นั้นให้เป็นประโยชน์แก่ตนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยพยายามใช้จ่ายแต่ในสิ่งที่ จำเป็นและงดเว้นการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงดเว้นหลักเล็งจากอบายมุขซึ่งเป็น ทางแห่งความเสื่อม^{๒๘} บางคนก็รักษาเหมือนกัน แต่รักษาไม่ถูกหลัก ไม่ถูกวิธี จึงแทนที่จะ ก่อให้เกิดประโยชน์ กลับไม่ได้เท่าเสีย เช่นคนมีเงินมากๆ แทนที่เขาจะนำเงินนั้นไปฝากธนาคาร กลับเก็บไว้กับตัวเสีย เงินนั้นก็เกิดประโยชน์ได้น้อย หรือบางทีไม่มีประโยชน์กับบุคคลนั้นเลย มีหน้าซำยังนำภัยมาสู่ตนเองอีก การเก็บเงินไว้กับตัวมีผลเสียหลายทาง เงินเป็นเครื่องที่ทำให้ เศรษฐกิจวัตรทุกอย่างอื่นเพิ่มผลผลิตได้ เมื่อเราเก็บเงินไว้เฉยๆเช่นนี้ ก็ได้ชื่อว่าหยุดยั้งความเจริญ พอกพูนของเศรษฐกิจวัตรทุกอย่างอื่นโดยประการทั้งปวง และเมื่อเกิดภัยต่างๆ มีอัคคีภัยและอุทกภัย เป็นต้น เงินนั้นก็สูญเปล่าโดยที่ผู้เก็บไว้นั้นไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย หรือเมื่อเราเก็บเงินไว้

^{๒๖} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๘๔๓/๓๑๕

^{๒๗} ว.วชิรเมธี, เคล็ดลับหัวใจเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปราชญ์ พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๕๓),

หน้า ๒๓.

^{๒๘} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๓/๒๐๒.

มากๆ พวกโจรย่อมคอยหาช่องทางที่จะแย่งชิงอยู่เสมอ บางทีถึงกับทำร้ายเจ้าทรัพย์ก็มี นี่คือผลร้ายที่เก็บทรัพย์ไว้กับตัว ฉะนั้นทางที่ดีควรเก็บให้เป็น การเก็บให้เป็นให้ถูกหลัก ทุกวันนี้คงไม่มีวิธีใดจะดีเกินไปกว่าการฝากธนาคาร เพราะต้นทุนไม่มีโอกาสเสีย ดอกเบี้ยก็เพิ่มพูน มีหน้าซ้ำยังเป็นการก่อประโยชน์แก่ประเทศชาติอีกด้วย เพราะเงินที่เรานำไปฝากธนาคารนั้นสามารถนำไปหมุนเพื่อพัฒนาชาติของเราให้เจริญได้ อย่างนี้จึงจะได้ชื่อว่า ผู้ถึงพร้อมด้วยอารักขสัมปทาอย่างแท้จริง

๓) **กะ คือ กัลยาณมิตรตตา** การมีเพื่อนดี เพื่อนที่ดี นับว่าเป็นผู้ที่มียุทธบพาทสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนในการประกอบธุรกิจต่างๆ ทุกสาขาอาชีพเพราะมนุษย์เรานั้นจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ ต้องมีเพื่อนฝูงเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมต่างๆ และจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพราะเพื่อนได้ทั้งนั้น ในด้านเศรษฐกิจก็เช่นเดียวกัน จะตั้งเนื้อตั้งตัวได้หรือไม่นั้นก็เพราะเพื่อน ถ้าได้เพื่อนที่ดีเป็นที่ปรึกษาร่วมมือในการประกอบอาชีพการงานก็จะสามารถประสบความสำเร็จได้ หากไม่แล้วก็จะประสบความล้มเหลวในที่สุด ผู้หวังความเจริญในอาชีพของตนอันจะนำไปสู่ความมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี จำเป็นจะต้องเลือกคบเพื่อนที่ดี ลักษณะเพื่อนที่ดีหรือมิตรแท้ที่ควรคบมี ๔ ลักษณะในตัวเขาคือ

๓.๑) มีอุปการคุณ

๓.๒) ร่วมทุกข์ ร่วมสุข

๓.๓) แนะนำประโยชน์ให้

๓.๔) มีความรักใคร่จริงใจ^{๒๕}

อีกประการหนึ่งเพื่อนที่ดีนั้นจะต้องมีน้ำใจช่วยเหลือกันและกันให้ได้รับความสุขตามสมควรแก่สภาพ เพื่อนที่ดีถ้ามีมากไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ปริมาณไม่จำเป็นดังคำกลอนสอนใจที่ว่า

“เพื่อนที่ดีมีหนึ่งถึงจะน้อย

ดีกว่าร้อยเพื่อนคิตรีษา

เหมือนเกลือดีมีนิดหน่อยด้อยราคา

ยังดีกว่าน้ำเค็มเต็มทะเล”^{๒๖}

๔) **สะ คือ สมชีวิตา** มีความประหยัด ความประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก จะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพ และสมฐานะของตน พยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ของตน เพราะว่าผู้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ใช้

^{๒๕} ติ.ป.า. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๐๕.

^{๒๖} ว.วชิรเมธี, เกล็ดลับหัวใจเศรษฐี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปราชญ์ พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗.

จ่ายเงินฐานะของตัวเองนั้น ย่อมประสบความสำเร็จอย่างสาหัส เป็นผู้มีหนี้สินรุงรังเอาตัวไม่รอดทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก เพราะฉะนั้นผู้หวังความเจริญด้วยโภคทรัพย์ จะต้องรู้จักประหยัดทรัพย์ พยายามใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็นเท่านั้นข้อนี้นับว่าเป็นหัวใจในการทำธุรกิจทีเดียว เพราะคนเราไม่รู้จักประมาณตัว หมายความว่าไม่รู้จักกำลังทรัพย์ของตัวเองรายจ่ายท่วมรายรับ อย่างนี้แล้วละก็เขาจะไม่มีทรัพย์เหลือพอที่จะลงทุนเพื่อตั้งตัวเอาทีเดียว อย่าว่าแต่จะคิดตั้งตัวเลย แม้แต่จะปกครองตัวให้มีชีวิตอยู่ไปวันหนึ่งก็ทั้งยาก บุคคลเช่นนี้เรียกได้ว่าเป็นแพะ ไม่รู้ตัวเอง ยอมเชื่อ ยอมทำอะไรได้ง่ายๆ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ไม่คำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ของตัวเอง ว่าเหมาะว่าควรเพียงไร อาศัยความห่อเหี่ยวทะเลาะตามเพื่อน เห็นคนอื่นเขาทำได้ ก็คิดว่าตัวเองก็ทำได้ ผลสุดท้ายจึงกลายเป็นว่า หนี้สินล้นพ้นตัวจนถึงกับเป็นบุคคลล้มละลายก็มี

นอกจากนี้ยังมีหลักในการบริโภค ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้

การบริโภค

โภควิภาคธรรม ๔ อย่าง

โภควิภาคธรรม แปลว่า ธรรมที่ควรยึดถือเป็นหลักในการใช้จ่ายทรัพย์ หรือหลักการแบ่งทรัพย์ โดยจัดสรรทรัพย์ต้องรู้จักหลักการใช้จ่ายทรัพย์ที่เรียกว่า หลักโภควิภาค ๔ ที่พระพุทธองค์ได้แนะนำสังคามาณพเอาไว้ว่า “บุคคลพึงแบ่งทรัพย์ออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้”^{๓๐}

เอเกน โโกเคน ภูษะเขย ส่วนที่หนึ่ง บริโภคใช้สอยเลี้ยงตนเอง และบุคคลที่ควรเลี้ยง

ทวิหิ กมัม ปโยชเย สองส่วนใช้ประกอบการธุรกิจ

จตุตถถนุจ นิธาเปยฺย อีกส่วนหนึ่งเก็บออมเอาไว้ยามจำเป็น

บุคคลผู้รู้จักจัดสรรทรัพย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามหลักธรรม ๔ อย่างนี้ ถือว่าเป็นผู้รู้จักคุ้มครองทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ นับว่าเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงจะมีความสุขได้ตามสมควรแก่สภาพของตัวเองและครอบครัว ดังเช่นชาดกเรื่องสาริเกทารชาดก^{๓๑} ซึ่งสนับสนุนหลักธรรมนี้เป็นอย่างดี เรื่องมีอยู่ว่า

ในอดีตกาล ครั้งพระเจ้ามคธราชครองราชย์สมบัติในนครราชคฤห์ มีพราหมณ์ชื่อ โกสิยะ มีไร่ข้าวสาธีกว้างใหญ่มอบให้ลูกจ้างดูแล ถัดจากไร่ข้าวเป็นทิวเขา หลังทิวเขามีป่าจืดใหญ่เป็นที่อาศัยของนกแขกเต้าฝูงหนึ่ง ครั้งนั้น พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นลูกนกของพญานกแขกเต้า เมื่อเติบโตแล้ว มีรูปร่าง ร่ากายใหญ่มีกำลังแข็งแรง ครั้นบิดาแก่ลงได้มอบให้เป็น

^{๓๐}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๔.

^{๓๑}บุ.ชา.(ไทย) ๒๗/๑-๑๗/๔๒๕.

หัวหน้าปกครองนกทั้งฝูงแทน ตั้งแต่นั้นท่านก็ไม่ยอมให้บิดามารดาไปหากิน เมื่อพาฝูงนกไปกินข้าวสาลีที่เกิดเองในป่าหิมพานต์ จิกกินอิ่มแล้วก็คาบอาหารมาเลี้ยงบิดามารดา อยู่มาวันหนึ่งทราบข่าวว่ามีข้าวสาลีในนาของเศรษฐีผู้หนึ่งกำลังสุกงาม ก็พาบริวารไปจิกกินพออิ่มต่างก็บินกลับ แต่พญานกแขกเต้าคาบรวงข้าวด้วยจะงอยปากบินกลับมาให้แก่บิดามารดาผู้ชรา คนเฝ้าไร่ ผู้เป็นชาวนาพยายามไล่และจับนกแขกเต้าเหล่านั้นทุกครั้ง ต่อมาเห็นว่าจำเป็นต้องรีบไปรายงานให้ท่านพรหมณ์เศรษฐีทราบมิฉะนั้นตนอาจได้รับโทษ

เมื่อรายงานว่ามีฝูงนกแขกเต้ามาลงกินข้าวในนา แล้วก็เสริมว่าในบรรดานกแขกเต้าเหล่านั้น มีตัวหนึ่งใหญ่และงามสง่ากว่าตัวอื่น จะงอยปากแดง นัยน์ตาเป็นประกาย มีเท้าแดง มีสร้อยคอสีแดงคาดรอบคอสามชั้น กินข้าวสาลีจนอิ่มแล้วยังคาบรวงข้าวไปด้วยจะงอยปากอีก

พรหมณ์ได้ฟังเรื่องราวจากคนเฝ้าไร่ แล้วเกิดความรักในพญานกแขกเต้าจึงสั่งว่าเจ้าจงดักบ่วงพอให้ท่านกติดัก บ่วงแล้วจงจับนกนั้นทั้งยังเป็นมาให้เราเถิด คนเฝ้าไร่รีบไปทำบ่วงด้วยขนหางม้า แล้ววางบ่วงดักบ่วงไว้วันรุ่งขึ้นพญานกแขกเต้าพาฝูงบริวารบินลงกินข้าวในนา พอดีเท้าสอดเข้าในบ่วงรู้ตัวแล้วด้วยมีสติ แต่คิดว่าถ้าร้องอะอะเวลานี้ พวกพี่น้องของเราต้องกลัวตายจะไม่เป็นอันหากินบินหนีไปเลย จึงพยายามอดกลั้นรอนจนบริวารกินอิ่มหน้าแล้วจึงร้องขึ้น นกบริวารได้ยินแล้วจึงบินหนีไปหมด คนเฝ้าไร่ได้ยินเสียงนกร้องและนกบินหนี จึงออกมานำนกแขกเต้านั้นไปมอบให้โกสิยพรหมณ์ พรหมณ์จึงถามว่า นกเอ๋ยท้องของเจ้าถ้าจะใหญ่กว่านกอื่นๆเป็นแน่ เจ้ากินข้าวสาลีของเราแล้วยังคาบไปอีก ลูก่อนนกแขกเต้าเจ้าเอาข้าวของเราไปบรรจุในขี้ผึ้งในปาจิ๋วโน้นหรือ สหายเอ๋ยจงบอกแก่เราเถิด เจ้าเอาข้าวสาลีของเราไปเก็บไว้ที่ไหน

พญานกแขกเต้าตอบด้วยภาษามนุษย์ว่า ข้าพเจ้าไม่มีขี้ผึ้งจะเก็บข้าวของท่านดอก ข้าพเจ้านำข้าวของท่านไปถึงยอดจิวแล้วก็นำไป

เปลื้องหนี้เก่า

ให้เขากู้หนี้ใหม่

ฝังขุมทรัพย์ไว้

ข้าแต่ท่านโกสิยะขอท่านจงทราบตามนี้เถิด

โกสิยพรหมณ์จึงให้พญานกแขกเต้าขยายความตามที่พูดมาว่าหมายความว่าอย่างไร

พญานกแขกเต้าจึงขยายความให้ฟังว่า ข้าแต่ท่านโกสิยะ มารดาและบิดาของข้าพเจ้าแก่เฒ่ามากแล้ว ไม่สามารถบินไปหากินเองได้ ท่านเลี้ยงดูข้าพเจ้ามาตั้งแต่เล็กจนโต บัดนี้ท่านล่วงกาลผ่านวัยไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงต้องคาบข้าวสาลีไปป้อนท่าน ชื่อว่าเปลื้องหนี้เก่า อนึ่งบุตรน้อยทั้งหลายของข้าพเจ้ายังอ่อน ขนปีกยังไม่ขึ้น ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา เมื่อเขาเติบโตใหญ่แข็งแรงขึ้น และข้าพเจ้าแก่เฒ่า เราจะได้เลี้ยงข้าพเจ้าบ้าง ด้วยเหตุนี้เท่ากับข้าพเจ้าให้บุตรเขา กู้หนี้ใหม่ และ

ในหมู่บริวารของเรายังมีนกเฒ่าชราซึ่งชนปีกขนหางหลุดไปหมดแล้ว เป็นนกทุพพลภาพไปหากินเองไม่ได้ ข้าพเจ้าต้องการบุญ จึงได้ให้อาหารพอยังชีพแก่นกเฒ่าเหล่านั้น บัณฑิตทั้งหลายกล่าวการทำบุญนั้นว่า เป็นขุมทรัพย์ในภวภาคหน้า ข้าแต่ท่านโกสิยพราหมณ์ การเปลื้องหนี้เก่า การให้เขากู้หนี้ใหม่ และการฝังขุมทรัพย์ของข้าพเจ้าเป็นเช่นนี้ ขอท่านจงทราบเถิด

โกสิยพราหมณ์ ได้ฟังดังนั้นก็เกิดความเลื่อมใสยิ่งนัก ได้กล่าวว่า นกแขกเต้านี้ ดิฉันจึงหนอ เป็นนกมีธรรมะชั้นเยี่ยม แม้มนุษย์บางคนยังไม่มีธรรมะเช่นนี้เลย ตั้งแต่นี้ต่อไปเจ้าพร้อมบริวารทั้งปวงจงมากินข้าวสาธิตได้ตามต้องการเถิด

จะเห็นได้ว่าการรู้จักแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ ย่อมนำมาความสุขมาให้ทั้งต่อตนเองและครอบครัว ผู้รู้จักดำรงอยู่ในธรรมเหล่านี้ เป็นอันหวังได้อย่างเต็มที่เลยว่า จะเป็นผู้สามารถตั้งตัวเป็นหลักฐานได้ในปัจจุบัน และบุคคลที่เป็นภุชสะเมื่อตั้งตัวได้แล้วย่อมจะเป็นผู้มีสุข ๔ สถานดังนี้

สุขของภุชสะ ๔ สถานคือ

สุขของภุชสะ หมายถึง สุขของชาวบ้าน สุขที่ผู้ครองเหย้าเรือน ควรจะมีควรได้ มี ๔ อย่างคือ^{๓๓}

๑. อุดมสุข สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์ หมายถึงว่าได้ความภูมิใจ ความสบายใจ ความอุ่นใจว่าตนมีทรัพย์ ซึ่งหามาด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยน้ำพักน้ำแรงความอุตสาหะของตนด้วยความสุจริตและชอบธรรม

๒. โภคสุข สุขเกิดแต่การใช้จ่ายทรัพย์ หมายถึงว่าได้ความภูมิใจ ความสบายใจ ความสะดวกใจในการใช้จ่ายทรัพย์ ที่ได้มาด้วยความสุจริตและชอบธรรม

๓. อนณสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ หมายถึงว่าได้ความภูมิใจ ความโล่งใจ ความเบาใจ ที่ตนไม่เป็นหนี้ใคร ไม่ถูกใครมาทวงถามหนี้ ไม่มีภาระต้องเสียดอกเบี้ย

๔. อนวัชชสุข สุขเกิดจากการประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ หมายถึงว่าสุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ ได้แก่ได้ความภูมิใจ ความสบายใจที่ตนมีความประพฤติสุจริตไม่บกพร่อง เสียหาย ทั้งกิจการงานที่ทำก็เป็นสัมมาชีพ ใครๆจะตำหนิติเตียน มิได้ สุขข้อนี้มีค่ามากที่สุด เพราะเป็นสุขที่เกิดจากศีลธรรม จริยธรรมโดยตรง

ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงแนะนำเรื่องความสุขอย่างสมบูรณ์ให้เราทราบ เพื่อจะให้เกิดผลในทางปฏิบัติและจะได้วนขวายให้เป็นไปตามนี้ได้ เป็นความสุขที่ได้สด

^{๓๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕๓.

ได้ส่วน โดยยึดหลักง่ายๆ คือ ต้องมีทรัพย์ ต้องจ่ายทรัพย์ ต้องไม่เป็นหนี้ ต้องทำงานไม่มีโทษ ทั้ง ๔ อย่างนี้มีในผู้ใดครบทุกอย่าง คนนั้นก็จะมีความสุขที่สมบูรณ์ในบรรดาหลักแห่งความสุข ทั้ง ๔ ประการนี้ หลักประการที่ ๔ คือต้องทำงานที่ไม่มีโทษ เป็นหลักสำคัญกว่า ๓ ข้อข้างต้น การงานที่ไม่มีโทษ คืองานที่ไม่มีความผิดคิดตัว ได้แก่ งานที่ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดจารีตประเพณี ไม่ผิดศีลธรรม เป็นต้น

ผู้ที่จะได้รับสุข ๔ อย่างนี้ต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง อันเกิดจากความขยันหมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในการหาทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ การป้องกันคุ้มครองทรัพย์ และมีความประพฤติดีเป็นสุจริตธรรม ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะมีความมั่นคง ยั่งยืนในอนาคตจึงควรคำนึงถึงความสุข ๔ อย่างนี้ และควรมีเป้าหมายให้ได้ความสุข ๔ อย่างนี้ด้วย

กุลจิรัฏฐิติธรรม ๔

กุลจิรัฏฐิติธรรม ๔ คือ ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน หรือ ธรรมที่เป็นเหตุทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน กุลจิรัฏฐิติธรรมหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กุลธรรม” แปลว่า ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูล เมื่อตั้งเนื้อตั้งตัวได้เป็นหลักฐาน อันเนื่องมาจากดำรงมั่นใน ทิฐุธรรมมีกัตถ ๔ ประการดังกล่าวแล้ว จะต้องไม่ประมาทหมั่นมา โดยจะต้องชวนขวนขวายเพื่อความเจริญมั่นคงแห่งโภคทรัพย์และครอบครัวยิ่งขึ้นไป เพราะมีเหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งดำรงอยู่ได้นาน ที่เรียกว่า กุลจิรัฏฐิติธรรม ๔ ประการ ดังนี้^{๓๔}

๑. นัฏฐกเวทนา ของหายรู้จักแสวงหาคืนมา คือเมื่อสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในครอบครัวอันใดหายไป อาจจะเป็นเพราะใช้แล้ววางไว้ผิดที่หรือมีคนมาขโมยไป ซึ่งก็อยู่ในวิสัยที่จะแสวงหากลับคืนมาได้ ก็ต้องรีบแสวงหาคืนกลับมาไว้ไม่ปล่อยให้สูญหาย หรือไม่รีบคว่นซื้อมาแทน อันจะทำให้สิ้นเปลืองเงินทองโดยไม่จำเป็นในทางปฏิบัตินั้น แม้คนบางคนจะขยันทำมาหากิน มีรายได้มากพอสมควร ต้องรู้จักแสวงหาสิ่งที่หายไปโดยยึดหลัก ๔ ประการ คือ^{๓๕}

๑.๑ การป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพย์ ระวังโจรผู้ร้ายที่จะลักหรือชิงเอาไป การเก็บของมีค่าไว้ในบ้าน ก็ต้องเก็บในที่มิดชิด การแต่งตัวด้วยของมีค่ามาก หรือไปตามลำพังคนเดียวอาจจะถูกพวกโจรไปชิงเอาไป และอาจทำอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ จึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ใช่คิดว่าหายแล้วหาใหม่ได้ หรือคิดแต่จะแสวงหาอย่างเดียว ต้องรู้จักการป้องกันด้วยทางที่ดีควรจะป้องกันอันตรายซึ่งจะเกิดกับที่อยู่อาศัยด้วย เช่นช่วยกันป้องกันอักษภัย กำจัดสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง และที่สำคัญอย่าประมาทปิดประตูหน้าต่างก่อนเข้านอนด้วยก็จะยิ่งดี

^{๓๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๑๓.

^{๓๕} ไสว มาลาทอง, คู่มือการศึกษาจริยธรรม, หน้า ๕๕-๑๐๕

๑.๒ ทำการสะสมทรัพย์ นอกจากจะรู้จักแสวงหาทรัพย์มาแล้ว ควรหาวิธีที่จะพอกพูนทรัพย์เพื่อให้เกิดความมั่งคั่งแก่ทรัพย์สมบัติ รู้จักนำเงินไปต่อยอดเงิน เหมือนที่ร้านค้าต่างๆ แยกยอดทำธุรกิจ มีธุรกิจตัวนั้นตัวนี้มาเพิ่มเติมเสริมฐานเดิมที่มีอยู่แล้วให้แผ่ขยายสาขากว้างขวางยิ่งขึ้นไปอีก คนเราให้เอาคติอย่างปลวกในการสะสมทรัพย์ก็จะกลายจากคนจนกลายเป็นคนมั่งมีได้ เป็นต้น ดังนั้นการสะสมทรัพย์นอกจากจะทำให้เศรษฐกิจดีแล้วยังทำให้ตระกูลตั้งอยู่ได้นานด้วย

๑.๓ ป้องกันกรรมสิทธิ์ ในฐานะที่เราเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น เราต้องมีกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมตามกฎหมาย ฉะนั้น ต้องหมั่นตรวจตราดูว่า ที่ดิน เกษสถานบ้านเรือน หรือหนังสือสัญญา ยังมีสิทธิสมบูรณ์ตามกฎหมายอยู่หรือไม่ แล้วจึงดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป

๑.๔ ถนอมทรัพย์ คือให้คนในปกครองรู้จักถนอมสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ในบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพที่จะใช้งานได้เสมอ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เสื้อผ้า รองเท้า ถ้วยชาม และอื่นๆ ให้ใช้การได้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

สิ่งของต่างๆ ที่บุคคลแสวงหาได้มา ถ้าไม่รู้จักเก็บรักษาจะสูญหายหรือเสียหายได้ ต้องรู้จักหาмаไว้ทดแทน หรือให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ทั้งรู้จักบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่คร่ำคร่า หรือชำรุดเสียหายและรู้จักประมาณในการใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคให้เหมาะสมกับฐานะและภาวะของตน ไม่ควรฟุ่มเฟือย ให้รู้จักใช้จ่ายตามฐานะตนเองอย่าให้รายจ่ายเกินรายรับเป็นประจำสำคัญ คือให้รู้จักประหยัดนั่นเอง

๒. วัฒนธรรมสังขรณา ของเก่าของชำรุดรู้จักซ่อมแซม คือเมื่อพบว่าสิ่งใดเก่าชำรุดแต่ยังไม่หมดสภาพการใช้งาน ให้รับจัดการบูรณะซ่อมแซม โดยถ้าซ่อมเองได้ก็ซ่อมเอง หรือถ้าซ่อมไม่ได้ก็ให้ช่างผู้ชำนาญซ่อมเพื่อใช้งานต่อไป หรืออาจจะมีการปรับใช้ก็ได้ แทนที่จะไปซื้อใหม่มาใช้ก็จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้ สำหรับการปรับใช้ในลักษณะนำกลับมาใช้ใหม่นั้น พระพุทธศาสนาได้ได้ทำเป็นตัวอย่างแล้ว จะเห็นได้จากคำสนทนาระหว่างพระเจ้าอุเทนกับพระอานนท์เมื่อพระอานนท์ได้รับถวายผ้า ๕๐๐ ผืน จากพระมเหสีของพระเจ้าอุเทน ทำให้พระเจ้าอุเทนเกิดสงสัยว่า ทำไมพระอานนท์รับจำนวนมากถึงเพียงนั้น ดังต่อไปนี้

“พระเจ้าอุเทน : พระคุณเจ้า ผ้าตั้ง ๕๐๐ ผืน พระคุณเจ้าจะเอาไปทำอะไร

พระอานนท์ : อาตมาจะแบ่งปันให้พระที่มีจีวรเก่า

พระเจ้าอุเทน : จีวรเก่าพระคุณเจ้าจะเอาไปทำอะไร

พระอานนท์ : ปวงอาตมาจะเอาไปทำผ้าปูที่นอน

พระเจ้าอุเทน : ผ้าปูที่นอนเก่าเล่า พระคุณเจ้าจะเอาไปทำอะไร

พระอานนท์ : ปวงอาตมาจะเอาไปทำผ้ากั้นเพดาน
 พระเจ้าอุเทน : ผ้ากั้นเพดานเก่าเล่า พระคุณเจ้าจะเอาไปทำอะไร
 พระอานนท์ : ปวงอาตมาจะเอาไปทำผ้าปูพื้น
 พระเจ้าอุเทน : ผ้าปูพื้นเก่าเล่า พระคุณเจ้าจะเอาไปทำอะไร
 พระอานนท์ : ปวงอาตมาภาพจะเอาไปทำผ้าเช็ดเท้า
 พระเจ้าอุเทน : ผ้าเช็ดเท้าเก่าเล่า พระคุณเจ้าจะเอาไปทำอะไร
 พระอานนท์ : ปวงอาตมาจะเอาไปทำเป็นผ้าชีรีว
 พระเจ้าอุเทน : ผ้าชีรีวเก่าเล่า คุณเจ้าจะเอาไปทำอะไร
 พระอานนท์ : ปวงอาตมาจะเอาไปโหลกเกล้ากับดินเหนียวแล้วนำไปฉาบกุฏิ”

นี้แสดงให้เห็นว่ามีการปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ทุกระยะของสภาพวัตถุ ควรจะได้นำเอาไปเป็นตัวอย่างในการปรับใช้วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้ นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เป็นเจ้าของจำเป็นต้องเอาใจใส่รับผิดชอบในการดูแลรักษาและบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดเสียหาย เช่น เหย้าเรือนรั่ว ชำรุด ก็ต้องรีบบูรณะซ่อมแซมให้เป็นปกติใช้การได้อยู่เสมอ

๓. ปริมิตปานโกชนา รู้จักประมาณความพอดีในการกินการใช้ คือรู้จักประหยัดกินประหยัดใช้ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยหรือสุรุ่ยสุร่าย รู้จักเจียมฐานะของตน ไม่ฟุ้งเฟ้อตามอารมณ์ที่ตนอยากได้ อยากมี อยากเป็นรู้จักประมาณในการกินการใช้ ตามหลักทฤษฎีใหม่ของในหลวงก็คือการประกอบอาชีพแบบพอเพียงหรือพอกินพอใช้ มีพอยู่พอกิน ให้รู้จักประมาณในการใช้จ่ายใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคให้สมกับฐานะ

๔. อธิปัจจิตลวันตสถาปนา พ่อบ้านแม่บ้านจะต้องเป็นผู้มีศีลธรรม คือ อย่างต่ำจะต้องเป็นผู้ศีล ๕ และละเว้นจากอบายมุข “มีศีล ๕ ละอบายมุข” ถ้าได้พ่อบ้านแม่เรือนที่มีศีลธรรม ผู้นำนั้นก็ย่อมหาทางแสวงหาของทั้งหมดไปมาได้ รู้จักบูรณะซ่อมแซมของที่ชำรุด และรู้จักประมาณในการกินการใช้ทั้งยังประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างอื่นเช่นหลักธรรมที่จะทำให้เป็นเศรษฐีคือธรรมที่จะอำนวยประโยชน์สุขในปัจจุบัน หรือธรรมเป็นเหตุให้สมหมาย ๔ ประการ คือ

๔.๑ สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา คือ เมื่อทำอะไร พุคะอะไร คิดอะไร ก็ประกอบด้วยศรัทธา ได้แก่ มีความเชื่อเหตุเชื่อผล เชื่อมั่นในตนเองมั่นใจต่อตนเองในทางที่ถูกต้อง

๔.๒ สิลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือเมื่อทำอะไร พุคะอะไร ก็ประกอบด้วยศีล ได้แก่เป็นคนมีระเบียบวินัย ทำอย่างมีระเบียบวินัย พุคอย่างมีระเบียบวินัย เว้นกายทุจริตและวจีทุจริตเสียได้

๔.๓ จากสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาต คือมีความเสียสละเมื่อถึงที่ควรเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีใจโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น ไม่เป็นคนใจแคบ ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว

๔.๔ ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา คือเป็นคนรู้จักใช้ปัญญาพิจารณา วิจัยปัญหาที่เกิดขึ้น รู้จักตัดสินใจ รู้จักแก้ปัญหาด้วยกำลังปัญญาของตน รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรอง ด้วยเหตุผลอย่างรอบคอบ

หลักธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นหลักธรรมส่งเสริมพ่อแม่เรือนให้เป็นคนมีความ มั่งคั่งในการครองเรือน เป็นตัวของตัวเอง สามารถทำวงศ์ตระกูลของตนให้เป็นที่พึ่งพาของ ลูกหลานได้ เพราะคนทุกคนเมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ย่อมมีความหวังคือ หวังอยากเป็นนั่นอยากเป็นนี่ บุคคลผู้หวังความเจริญก้าวหน้าให้กับตระกูล ควรยึดหลักธรรม ๔ ประการทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

การพาณิชย์

การพาณิชย์ หมายถึงการค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างความ มั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้แก่ตนและบ้านเมือง พระพุทธศาสนาได้เสนอแนะหลักธรรมที่จะทำให้สำเร็จ ในการประกอบธุรกิจ ซึ่งถ้าพ่อค้าประกอบด้วยองค์ ๓ ประการนี้ จะได้โภคทรัพย์ที่ยั่งยืน หรือ ทำโภคทรัพย์ที่ได้แล้วให้เจริญทวีขึ้น องค์ประกอบ ๓ ประการมีดังนี้^{๓๖}

๑. เวลาเข้าจัดแจงการงานโดยเอื้อเฟื้อหมายถึง เวลาเข้าต้องเตรียมข้าวของหรือ สินค้าที่เราจะขายให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะจำหน่ายไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

๒. เวลาเที่ยงจัดแจงการงานโดยเอื้อเฟื้อหมายถึงเวลาเที่ยงก็ตรวจตราดูข้าวของหรือ สินค้าที่จะจำหน่ายให้อยู่ในสภาพที่พร้อมไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ถ้าสินค้าตัวไหนขาดไปจะหา สินค้าตัวไหนมาทดแทนได้ก็ควรเตรียมไว้

๓. เวลาเย็นจัดแจงการงานโดยเอื้อเฟื้อหมายถึงเวลาเย็นก็ตรวจตราดูสินค้าให้ พร้อมขาย และถ้าสินค้าตัวไหนหมดก็เตรียมซื้อหามาเพิ่มเพื่อที่จะจำหน่ายในวันต่อไป เป็นต้น

พระพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงพ่อค้าที่ประกอบด้วยองค์ ๓ ประการอีกว่า จะมีโภค ทรัพย์มากมายเหลือเฟือไม่นานเลย คือ

ปาปณิกังคะ ^{๓๗}หลักพ่อค้า หรือองค์คุณของพ่อค้า

พ่อค้าแม่ค้าหรือนักธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องประกอบด้วยองค์คุณ ๓ ประการ หรือทักษะของการค้าขาย ซึ่งประกอบด้วย

^{๓๖} อ.สุ.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๑๕/๑๖๑-๑๖๒.

^{๓๗} อ.สุ.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๒๐/๑๖๓.

๑. จักขุมา แปลว่า ตามีแวว คนเป็นนักธุรกิจต้องตามีแวว คือ มีตาไวกว้างไกล รู้จักสินค้า คุณสินค้าเป็น สามารถจำแนกต้นทุนกำไรสินค้าได้เป็นอย่างดี ทั้งสามารถกะทุนได้อย่างแม่นยำว่าสินค้าตัวนี้ซื้อมาเท่านี้ ควรจะขายเท่าไรจึงจะได้กำไร แต่ถ้าขาดคุณสมบัติข้อนี้ คือไม่มีวิสัยทัศน์ ลงทุนอย่างไรก็ล้มเหลว ดังนั้นถ้าเรามีวิสัยทัศน์^{๓๔} ต่อให้ไม่มีคุณสมบัติข้อ ๒ และข้อ ๓ เงินไม่มีสักบาท ก็สามารถประสบความสำเร็จได้ เพราะวิสัยทัศน์ หมายถึง เราต้องรู้จักตัวเอง รู้จักตัวเองออก บอกตัวเองได้ ใช้ตัวเองเป็น เห็นตัวเองชัด หมายความว่าเราต้องรู้จักตัวเราเองว่าเรามีความสามารถที่จะเป็นพ่อค้าหรือนักธุรกิจได้ไหม ไม่มีใครเกิดมาเพื่อที่จะเป็นพ่อค้าทั้งหมด คนเราไม่ได้เหมาะที่จะเป็นทุกอย่าง ถ้าเราไม่มีอุปนิสัยที่จะเป็นพ่อค้าแม่ค้าหรือนักธุรกิจเลย แล้วไปทำก็ต้องล้มเหลว ฉะนั้นวิสัยทัศน์ประการที่ ๑ คือรู้จักตัวเองออก บอกตัวเองได้ ใช้ตัวเองเป็น เห็นตัวเองชัด ว่ามีแนวโน้มที่จะเป็นพ่อค้าแม่ค้า หรือนักธุรกิจกับเขาได้หรือไม่ คนเป็นนักธุรกิจต้องมีทักษะในการเลือกซื้อข้าวของ ทักษะในการเจรจาต่อรอง ทักษะในการนำเงินไปต่อเงิน ทักษะในการเก็บออม ทักษะในการเลือกทำเลที่ตั้ง และ ทักษะในการบริหารจัดการ เป็นต้น

๒. วิธูโร มีฐานะดี ก็เป็นคนฉลาดที่จะซื้อและขายสิ่งที่ตนพึงซื้อพึงขาย จัดเงินธุรกิจ มีความชำนาญในการค้า เข้าใจในการซื้อสินค้า เข้าใจในการจำหน่ายสินค้าออก รอบรู้การตลาดรู้ความเคลื่อนไหวของตลาดว่าขณะนี้ตลาดต้องการสินค้าประเภทไหน อย่างไร รู้อำนาจของการซื้อสินค้าของลูกค้า รู้ใจและรู้จักในการเอาใจลูกค้า รู้กาลเทศะ รู้ทำเลขายว่าซื้อที่ไหนจะได้ราคาถูก และขายที่ไหนจะได้ราคาดี รวมทั้งรู้ฤดูกาลว่าคราวใดควรเน้นสินค้าใดเป็นพิเศษ มีความขยันไม่ทอดธุระไม่ทำให้สินค้าตกค้าง บริหารจัดการดี เป็นนักวางแผนที่ดี จะขายอะไร จะตั้งร้าน จะบริหารจัดการอย่างไร ต้องเห็นภาพรวมทั้งหมด ถึงจะทำธุรกิจได้ ถ้าเห็นไม่ครบทำอย่างหนึ่งแล้วขาดอย่างหนึ่ง จะมีปัญหาตามมาให้แก้กันไม่รู้จบ แต่ถ้าใครเห็นตั้งแต่ต้นจนจบแล้ววางแผนก่อนจึงลงมือทำ ธุรกิจก็มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ

๓. นิสสยสัมปันโน ถึงพร้อมด้วยบุคคลที่จะพึงได้ คือ ต้องมีเครือข่ายสัมพันธ์ที่ดี ถึงพร้อมด้วยแหล่งเงินทุนมีแหล่งเงินทุนต่างๆสนับสนุนอย่างเพียงพอ เป็นผู้มีความสัมพันธ์ที่ดี รู้จักทำตนให้เป็นที่ยอมรับที่เชื่อถือไว้วางใจในในหมู่เศรษฐกิจ คหบดี นายธนาคาร มีความสามารถติดต่อหาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการได้โดยง่าย ถ้าจะมาทำการค้าขายคนเดียวสำเร็จได้ยากจะต้องมีอย่างน้อยคน ๓ ประเภท ที่คอยช่วยเหลือจึงจะประสบความสำเร็จได้ นั่นก็คือนายคิง ลูกน้องดัน คนเสมอกันช่วย

^{๓๔} วชิรเมธี, เคล็ดลับหัวใจเศรษฐี, หน้า ๕๕

นายถึง หมายถึง ต้องมีแหล่งเงินกู้ ต้องมีผู้ใหญ่อวยสนับสนุน ต้องมีใครสักคนหนึ่ง คอยเป็นแหล่งเงินต้นให้ เป็นแหล่งเงินทุนให้

ลูกน้องดัน หมายความว่า การทำธุรกิจก็ต้องมีลูกน้องดี รู้จักทำหน้าที่ของตัวเองโดยไม่ขาดตกบกพร่อง มีความซื่อสัตย์ มีความขยันอดทน ร่วมทุกข์ร่วมสุข เมื่อธุรกิจมีปัญหา

คนเสมอกันช่วย คือ ต้องมีเพื่อนฝูง มีเพื่อนคู่คิด มีที่ปรึกษาคอยปรึกษาหารือ หรือผู้ร่วมค้า ที่คอยให้ความช่วยเหลือในทางการค้า การเงิน หรือด้านความคิด จึงจะทำได้สำเร็จ

ดังนั้น คนที่จะประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจหรือการทำมาค้าขายจะต้องมีวิสัยทัศน์ดี เป็นนักวางแผนที่ดี มีเครือข่ายมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ถ้าทำได้ครบองค์ประกอบ ๓ ประการนี้แล้ว อย่าว่าแต่เป็นนักธุรกิจหรือพ่อค้าแม่ค้าเลย จะเป็นอะไรก็ประสบความสำเร็จทั้งหมด เพราะใช้ได้กับทุกเรื่อง อ่านตัวเองออก บอกตัวเองได้ ใช้ตัวเองเป็น เห็นตัวเองชัด การมีทักษะในการวางแผนก็ใช้ได้กับทุกเรื่อง ไปที่ไหนแล้วมีเพื่อนฝูงมากมายก็ใช้ได้กับทุกเรื่อง สามารถใช้ในการดำรงชีวิตได้ทั้งหมด

เมื่อธุรกิจนำปัจจัยต่างๆ มาผลิตเป็นสินค้าและบริการแล้ว ก็ต้องนำออกจำหน่ายให้แก่ผู้ต้องการสินค้า การจำหน่ายจะต้องทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โฆษณาชวนเชื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจผิด โดยต้องปฏิบัติตามพุทธพจน์ที่ว่า

“เว้นขาดจากการฉ้อโกงด้วยตราขั่ง การโกงด้วยของปลอม และการโกงด้วยเครื่องตวงวัด เว้นขาดจากการรับสินบน การล่อลวงและการตลบตะแลง เว้นขาดจากการคัด การฆ่า การจองจำ การตีชิง การปล้น และการกรรโชก”^{๓๕}

การที่จะเป็นพ่อค้าแม่ค้าหรือนักธุรกิจที่ดี และสามารถประกอบธุรกิจให้มีความเจริญรุ่งเรือง มั่นคงในอาชีพของตน ต่อไปในภายภาคหน้าก็ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าเป็นสำคัญ มีเรื่องในชาดกเรื่องหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของผู้ทำธุรกิจ ว่าควรปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างไร เรื่องมีชื่อว่า

เสรีวณิชชาดก^{๓๖}

ปฐมเหตุแห่งการอาฆาตจองเวรของพระเทวทัต

ในอดีตกาล พ่อค้า ๒ คน อยู่ในแคว้นเสรีรัฐข้ามแม่น้ำไปขายของในเมืองอริฏฐะปุระ เนื่องจากขายหลานคนหนึ่งตกทุกข์ได้ยากอาศัยอยู่หลังบ้านของเศรษฐีผู้สิ้นชีวิต แล้วมอบสมบัติให้บุตรผู้ผาญจนทรัพย์สินของบิดามารดาหมดสิ้นไปแล้วในที่สุดก็ตายด้วยความยากจน

^{๓๕}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๒/๕

^{๓๖}อำไพ สุจริตกุล, ชาดก ๔๐ เรื่อง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

พ่อค้าคนแรก ร้องขายสินค้าของตน หลานสาววัยรุ่นวิ่งออกมาดู อยากได้เครื่องประดับตามประสาเด็กสาว ขอให้ยืมซื้อให้ ยายห้ามว่าเราเป็นคนจน จะเอาอะไรไปซื้อ

หลานสาวตอบว่า เรามีถาดเก่าแก่เหลืออยู่ใบหนึ่งเอาไปแลกเครื่องประดับให้หนูเถิด

ยายจึงออกมาเรียกพ่อค้า ขอซื้อเครื่องประดับให้หลาน โดยแลกกับถาดใบนั้น พ่อค้ารับถาดนั้นมาเห็นว่ามีน้ำหนักก็คิดว่าอาจเป็นถาดทอง แอบเอาเข็มจีดที่ก้นถาดนั้น แน่ใจว่าเป็นทอง คิดจะไม่ให้อะไรแก่ยายหลานนั้น แต่จะเอาถาดใบนี้ จึงพูดว่าถาดใบนี้ไม่มีราคาพอจะแลกสินค้าอะไรหรอก ว่าแล้วก็โยนถาดลงที่พื้นอย่างไม่สนใจแล้วเดินจากไป

พระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นพ่อค้าคนที่สอง จากแคว้นเสรีรัฐ และข้ามแม่น้ำมาขายของในเมืองอริยฐานะ ประเช่นกันมาถึงบ้านเศรษฐีนั้นในตอนบ่ายร้องขายของว่า เชิญซื้อเครื่องประดับและสินค้าต่างๆ เถิด

เด็กสาวคนนั้นรีบวิ่งมาให้ยืมซื้อเช่นเดิม ยายกล่าวว่าพ่อค้าคนแรกเขายังโยนถาดใบนั้นทิ้ง แล้วจะมีอะไรไปแลกเครื่องประดับเล่า

หลานสาวตอบว่าพ่อค้าคนนี้ทำทางใจดี พูดยากี่ไพเราะ เขาคงจะรับถาดใบนี้ละ

ยายก็บอกให้ไปเรียกพ่อค้าคนนี้เข้ามา พ่อค้าคนที่สองจับถาดดูรู้สึกหนัก เมื่อพลิกดูเห็นรอยเข็มจีดเป็นสีทองสุกปลั่งก็แน่ใจว่าเป็นถาดทองคำ ด้วยความมีใจเป็นธรรมและมีนิสัยซื่อสัตย์ เขาจึงบอกความจริงแก่ยายและหลานนั้นว่า

“ถาดใบนี้เป็นถาดทองคำมีค่านับแสน สินค้าของเราทั้งหมดยังมีค่าไม่ถึงครึ่งของถาดใบนี้เลย”

ยายและหลานจึงกล่าวว่า พ่อค้าคนแรกบอกว่าถาดใบนี้ราคาไม่ถึงครึ่งมาสก (ประมาณสลึงเดียว) เขาเหวี่ยงถาดลงพื้นทิ้งไป ท่านแน่ใจหรือว่าเป็นทอง

ใช่แน่ๆยาย เป็นถาดทองจริงๆ พ่อค้าใจซื่อรับตามความจริง ยายกับหลานต่างตะลึงด้วยความประหลาดใจ จึงกล่าวกับพ่อค้าคนที่สองว่า

นี่นะท่าน ถาดใบนี้เกิดเป็นทองขึ้นมา ก็เพราะบุญของท่านเอง เราจะยกถาดใบนี้ให้แก่ท่าน ท่านจะให้อะไรๆ ก็ได้แก่หลาน แล้วท่านก็เอาถาดใบนี้ไปเถิด

พ่อค้าโพธิสัตว์นั้นจึงให้เงินที่ตนมีทั้งหมด ๕๐๐ กหาปณะ พร้อมทั้งห่อสินค้าอันมีเครื่องถนิมพิมพาภรณ์และเสื้อผ้าและเสื้อผ้าแพรพรรณที่นำมาขายให้แก่ยายและหลานทั้งหมด ขอไว้เพียงดาซัง และเงิน ๘ กหาปณะ เป็นค่าหมาเรือเดินทางกลับบ้านเท่านั้น

ส่วนพ่อค้าใจคด กระวนกระวายใจอยากได้ถาดทองคำใบนั้น จึงรีบย้อนกลับไปหาสองยายหลาน ทำทีว่ามีเมตตาจะให้เครื่องประดับสักชิ้นหนึ่ง ยายจึงกล่าวอย่างไม่ไว้หน้าว่า

เจ้าคนใจคด เมื่อเข้าเจ้าบอกว่าถาดของเราไม่มีราคาแม้ถึงมาสก แต่เมื่อสักครู่นี้เอง พ่อค้าใจซื่อมีคุณธรรมให้ทรัพย์แก่เราตั้งพันแล้วเอาถาดทองคำเป็นแสนใบนั้นไปแล้ว

พ่อค้าใจคดรู้ว่าตนพลาดโอกาสจะได้ถาดทองคำก็เสียใจ จนเป็นลมหมดสติไป พอฟื้นขึ้นมาก็ลุ่มคลั่ง คมสติไม่อยู่วิ่งตามพ่อค้าใจซื่อจนถึงท่าน้ำ เห็นเรือพาพ่อค้าคนนั้นและถาดทองคำออกไป ยิ่งเคียดแค้นหนักขึ้นร้องเรียกเรือให้กลับมารับ แต่คนเรือกลับกางใบออกไปจากท่าน้ำเสียแล้ว

จากชาดกเรื่องนี้ทำให้เห็นว่าการทำธุรกิจค้าขายด้วยความไม่ซื่อตรง ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์ที่พึงจะได้รับ คุณพ่อค้าคนที่สองที่เสียผลประโยชน์อันสมควรได้ไปอย่างน่าเสียดาย เพราะเป็นคนไม่ซื่อตรงหวังกำไรเกินควร ถือว่าเอาเปรียบผู้บริโภค จึงทำให้ประสบกับความหายนะในภายหลัง

การลงทุน

ในการประกอบอาชีพอะไรก็ตามจะต้องมีการลงทุนลงแรง และการลงทุนลงแรงนั้นต้องประกอบไปด้วย คุณธรรม ๒ ประการ คือ ความเพียร (วิริยะ + ขันติ) และปัญญา คุณธรรมสองประการนี้เป็นของคู่กัน คนที่มีแต่ความเพียรไม่มีปัญญาการทำงานที่ทำมักไม่สมบูรณ์ ส่วนคนที่มีปัญญาแต่ไม่มีความเพียรการทำงานมักไม่สำเร็จ แม้ในการประกอบธุรกิจผู้ที่จะก้าวหน้าไปด้วยดีจะต้องมีความเพียรและปัญญาควบคู่กันไป เพราะว่าผู้ที่มีคุณธรรมทั้งสองประการนี้ ย่อมเจริญมั่นคงในทางธุรกิจ แม้การลงทุนผู้มีความเพียรและปัญญาเท่านั้นจึงจะสามารถตั้งตนได้ เพราะความเพียรเป็นเครื่องดำเนินทาง ปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องแนวทาง พระพุทธองค์ทรงได้แนะนำหลักการของการลงทุนเอาไว้ว่า

“ผู้มีปัญญาพิจารณาเห็นประโยชน์ประจักษ์

ย่อมตั้งตัวได้ด้วยสิ่งของอันมีมูลค่าน้อย

เหมือนคนก่อไฟกองเล็กๆ ทำให้เป็นกองใหญ่ได้”^{๔๐}

การรู้จักงบประมาณในการลงทุนทางพุทธเศรษฐศาสตร์ ข้อสำคัญก็คือว่าถ้ามีความรู้ เฉลียวฉลาดแล้วอาจไม่จำเป็นต้องอาศัยต้นทุนจำนวนมากมาย ก็จะสามารถดำเนินการประสบความสำเร็จได้

การทำธุรกิจหรือการค้าขาย นอกจากจะมีกำไรแล้ว ก็ยังมีการขาดทุน ทำไมบางคนจึงค้าขายแล้วมีกำไร แต่ทำไมบางคนค้าขายแล้วขาดทุน พระพุทธเจ้าทรงสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ใน วนิชขสูตร^{๔๑} ดังนี้

^{๔๐} พุ.ชา.เอก. (ไทย) ๒๗/๔/๒

^{๔๑} CD ROM , พระไตรปิฎก ฉบับธรรมทาน, ๒๕๔๕.

พระสารีบุตรได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า

อะไรหนอเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลในโลกนี้ทำการค้าขายแล้วขาดทุน

อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลในโลกนี้ทำการค้าขายแล้วไม่ได้กำไรตามที่

ประสงค์

อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลในโลกนี้ทำการค้าขายแล้วได้กำไรตามที่

ประสงค์

อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลในโลกนี้ทำการค้าขายแล้วได้กำไรยิ่งกว่าที่

ประสงค์

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะ หรือพราหมณ์แล้ว ขอมปวารณาว่าของท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์ เขากลับไม่ถวายปัจจัยที่เขาปวารณา ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธพานั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างไรๆ เขาย่อมขาดทุน

บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะ หรือพราหมณ์แล้ว ขอมปวารณาว่าของท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์ แต่เขาถวายปัจจัยที่เขาปวารณาไว้ไม่เป็นไปตามประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธพานั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างไรๆ เขาย่อมไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์

บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะ หรือพราหมณ์แล้ว ขอมปวารณาว่าของท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์ เขาถวายปัจจัยที่เขาปวารณาไว้ตามที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธพานั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างไรๆ เขาย่อมได้กำไรตามที่ประสงค์

บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะ หรือพราหมณ์แล้ว ขอมปวารณาว่าของท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์ เขาถวายปัจจัยที่เขาปวารณาไว้ยิ่งกว่าที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธพานั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างไรๆ เขาย่อมได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์

นี่เป็นเหตุปัจจัยเครื่องให้บุคคลในโลกนี้ ทำการค้าขายแล้วบางคนขาดทุน บางคนค้าขายแล้วไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์ บางคนค้าขายแล้วได้กำไรตามที่ประสงค์ และบางคนค้าขายแล้วได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์

ทรัพย์สิน

เมื่อได้กำไรแล้วจากการทำธุรกิจ ทำให้ร่ำรวยขึ้นมีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นแล้ว พระพุทธศาสนายังสอนให้มนุษย์รู้จักใช้ทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความสุขทั่วหน้ากันมี ๕ ประการ^{๔๓} ดังนี้

^{๔๓} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๑/๔๘.

๑. เลี้ยงตัวเอง เลี้ยงบิดา มารดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ ให้เป็นสุขสิ่งนี้สำคัญมาก เพราะบางคนมีทรัพย์สิ้นแล้ว ไม่ยอมกินไม่ยอมใช้ ตัวเองก็อด ทุกคนก็อด เมื่อล่วงลับดับขันธไปแล้วเป็นของคนอื่นหมด แล้วหามาทำไม่มีประโยชน์เลย ทรัพย์สิ้นเป็นของมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ ถ้าไม่ใช้ก็ไม่มีความหมาย เพราะทรัพย์สิ้นเป็นของสมมติ

๒. เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข คือสงเคราะห์อนุเคราะห์ตามฐานะของตน คนเราถ้าไม่มีเพื่อนฝูงบ้างทำอะไรก็สำเร็จได้ยาก การเลี้ยงเพื่อนฝูงเสมือนเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจของเราเอง ให้มั่นคง สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

๓. ป้องกันภัยอันตราย หรือการบำบัดอันตรายที่เกิดแต่เหตุต่างๆ เช่น ในคราวเกิด อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย อริราชภัย (สงคราม) เป็นต้น

๔. ทำพละ ๕ อย่าง คือ

๔.๑ ญาคิพละ สงเคราะห์ญาติ

๔.๒ อติพิพละ ต้อนรับแขก คือต้อนรับด้วยอามิสปฏิสันถาร

๔.๓ ปุพเพตพละ ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย จะเกี่ยวข้องกันโดยเป็นญาติหรือไม่ใช่ ญาติก็ตาม

๔.๔ ราชพละ ถวายเป็นของหลวง มีเสภาภิเษก เป็นต้น คือรู้จักหน้าที่ในการ เป็นพลเมืองดีเมื่อทำมาค้าขาย หรือมีรายได้อันเกิดจากประกอบกิจการงานในแผ่นดินก็ควรทำนุบำรุง ประเทศชาติ ไม่หลีกเลียงภายีอากรโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

๔.๕ เทวตพละ ทำบุญอุทิศให้แก่เทวดา

๕. บริจาคทานในสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติชอบ คือให้การสนับสนุน เพื่อการธำรงไว้ซึ่งความดี เช่น พระสงฆ์ เราถือกันว่าท่านเป็นสัญลักษณ์ของความดี

นี่คือหลักการใช้เงินของพระพุทธเจ้า ถ้าทำตาม ๕ ข้อดังกล่าวนี้เงินไม่หาย ถ้าไรเพิ่ม ยังมีเงิน เงินนั้นยังงอกงาม ยังมีเงิน เงินนั้นยังเกิดประโยชน์ และยังใช้เงิน เงินนั้นยังเพิ่มพูนมากขึ้น ฉะนั้นเมื่อเราทำมาหากินโดยสุจริตและได้เงินมาก็ต้องรู้จักใช้เงิน ถ้าใช้เงินเป็นก็เหมือนแก้วสารพัดนึก บันดาลได้เกือบทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ถ้าใช้ไม่เป็นที่เปรียบเสมือนสรพียพร้อมจะแว้งกัดได้ทุกเมื่อ เพราะว่าเงินนั้นเป็นทาสที่ไม่มีตา พร้อมจะรับใช้ทั้งคนดีและคนเลว^{๔๔}

หลักธรรมสำหรับส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจหรือพัฒนาคนให้มีคุณภาพในด้าน เศรษฐกิจนั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เป็นอันมาก ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ในการประกอบ ธุรกิจอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการหาทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ หรือแม้แต่การทำอะไรจะให้มี

^{๔๔} ว.วชิรเมธี,เคล็ดลับหัวใจเศรษฐี, หน้า ๔๕

ทรัพย์ที่ยั่งยืนต่อตระกูล อันเป็นความปรารถนาของมนุษย์ แต่ยังมีทรัพย์อีกอย่างหนึ่งที่มีแล้วทำให้มีความสุขยิ่งกว่าทรัพย์อย่างอื่น เพราะทรัพย์เหล่านั้นเป็นอริยทรัพย์

อริยทรัพย์ ๗ ประการ^{๔๕}

อริยทรัพย์ แปลว่า ทรัพย์อันประเสริฐ อันได้แก่ทรัพย์ทางใจ หรือทรัพย์ภายในที่ล้ำค่า มี ๗ ประการคือ

๑. สัทธา ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่ออย่างมีเหตุผล เช่น เชื่อกรรมและผลของกรรม
๒. ศีล การรักษากายวาจาให้เรียบร้อยเป็นสุจริต
๓. หิริ ความละอายใจต่อบาปทุจริต หรือเกลียดชังความชั่วทุกประเภท ละอายต่อการกระทำชั่ว
๔. โอตตัปปะ ความสะดุ้งกลัวต่อบาปทุจริต เกรงกลัวต่อความชั่ว
๕. พาหุสัจจะ ความเป็นคนเคยได้ยินได้ฟังมามาก รู้ศิลปวิทยามาก ได้รับการศึกษาเล่าเรียนมามาก
๖. จาคะ ความรู้จักเสียสละ รู้จักให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ เป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความโอบอ้อมอารี ความไม่เห็นแก่ตัว
๗. ปัญญา ความรอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ รู้ทางเจริญละทางเสื่อมแห่งโลกทรัพย์

อริยทรัพย์ ๗ ประการนี้ บางแห่งเรียกว่า “พหุการธรรม” ซึ่งแปลว่า เป็นธรรมที่มีอุปการะมาก หมายความว่า ธรรมทั้ง ๗ ประการนี้ เป็นธรรมสนับสนุนในการทำความดีในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการพึ่งตนเอง ย่อมอำนวยให้สำเร็จสิ่งที่พึงประสงค์ได้สมความปรารถนา

จะเห็นได้ว่าการประกอบธุรกิจ หรือการทำมาค้าขายที่จะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นต้องอาศัยเหตุปัจจัยที่สั่งสมมาก่อนเป็นทุนเดิมอันถือได้ว่าเป็นเครื่องสนับสนุนให้การดำเนินกิจการได้ประสบความสำเร็จ โดยในการค้าขายก็พึงระมัดระวังในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้บริโภค โดยที่ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

นอกจากหลักธรรมที่เป็นเครื่องสนับสนุนแล้ว ก็มีหลักธรรมที่เป็นเครื่องทำให้เสื่อม เช่น กันดังนั้นจึงควรที่จะรู้ไว้เพื่อที่จะได้ไม่ปฏิบัติ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

^{๔๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๑

๓.๔ หลักธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ในการประกอบธุรกิจ

ความเกียจคร้าน

ทรัพย์สมบัติจะเกิดขึ้นได้ ก็เพราะมนุษย์มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ดังสุภาษิตที่ว่า “ผู้มีความขยัน ย่อมหาทรัพย์ได้” ในสังการกสูตรพระพุทธเจ้าตรัสสอนโทษในการประกอบกิจการงานอยู่เนืองๆ ซึ่งความเกียจคร้านของบุตรคหบดีไว้ว่า โทษในการประกอบเนืองๆ ซึ่งความเกียจคร้าน มี ๖ ประการ^{๔๖} ดังนี้

๑. มักอ้างว่า	หนานัก	แล้วไม่ทำงาน
๒. มักอ้างว่า	ร้อนนัก	แล้วไม่ทำงาน
๓. มักอ้างว่า	เวลาเย็น	แล้วไม่ทำงาน
๔. มักอ้างว่า	ยังเช้ายู่	แล้วไม่ทำงาน
๕. มักอ้างว่า	หิวนัก	แล้วไม่ทำงาน
๖. มักอ้างว่า	กระหายนัก	แล้วไม่ทำงาน

ผู้หวังความเจริญด้วยโภคทรัพย์ พึงเว้นเสีย เมื่อเขามากไปด้วยการอ้างเหตุผลเพี้ยนอย่างนี้ โภคะที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็ถึงความสิ้นไป ด้วยโทษ ๖ ประการ ในการประกอบเนืองๆ ซึ่งความเกียจคร้านเหล่านี้ นอกจากนี่ก็ต้องเป็นคนขยันหาทรัพย์ เมื่อหามาได้ก็รู้จักรักษาทรัพย์นั้นให้เจริญมั่งคั่งยิ่งขึ้น และรู้จักใช้จ่ายทรัพย์ที่จะเกิดประโยชน์แก่ตัวเองให้มากที่สุด โดยพยายามใช้จ่ายแต่ที่จำเป็นเท่านั้น และงดเว้นการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเสีย คือเว้นจากอบายมุข ๔ ประการ^{๔๗} ซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อม

- ๑) เป็นนักเที่ยวผู้หญิง
- ๒) เป็นนักดื่มสุรายาเสพติด
- ๓) เป็นนักการพนัน
- ๔) คบหาคนชั่ว

นอกจากอบายมุข ๔ ประการนี้แล้วก็ยังมีอบายมุขอีก ๖ ประการที่จะต้องหลีกเลี่ยงไม่พึงปฏิบัติเพราะเป็นทางแห่งความเสื่อม ๖ ประการ

อบายมุข ๖ ประการ^{๔๘} คือ

๑. การคดน้ำเมา
๒. การเที่ยวกลางคืน

^{๔๖}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๔/๑๕๓

^{๔๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๕/๑๔๕

^{๔๘}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๓๘/๑๕๖

๓. การเที่ยวดูการเล่น
 ๔. เล่นการพนัน
 ๕. คบคนชั่วเป็นมิตร
 ๖. เกียจคร้านในการทำงาน
- ๑) การดื่มน้ำเมา มีโทษ ๖^{๔๘} คือ
- ๑.๑ ทำให้เสียทรัพย์
 - ๑.๒ ก่อการทะเลาะวิวาท
 - ๑.๓ เกิดโรค
 - ๑.๔ ต้องคดีเขิน
 - ๑.๕ ไม่รู้จักอาย
 - ๑.๖ ทอนกำลังสติปัญญา
- ๒) เทียวกลางคืน มีโทษ ๖^{๔๙} คือ
- ๒.๑ เชื่อว่าไม่รักษาตัว
 - ๒.๒ เชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย
 - ๒.๓ เชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
 - ๒.๓ เป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย
 - ๒.๔ มักถูกใส่ความ
 - ๒.๕ ได้รับความลำบาก
- ๓) เทียวดูการเล่น มีโทษตามวัตถุที่ไปดู ๖ คือ
- ๓.๑ รำที่ไหนดูที่นั่น
 - ๓.๒ ขับร้องที่ไหนดูที่นั่น
 - ๓.๓ ดิดสีตีเป่าที่ไหนดูที่นั่น
 - ๓.๔ เสภาที่ไหนดูที่นั่น
 - ๓.๕ เพลงที่ไหนดูที่นั่น
 - ๓.๖ เถิดเทิงที่ไหนดูที่นั่น
- ๔) เล่นการพนัน มีโทษ ๖^{๕๐} คือ
- ๔.๑ เมื่อชนะยอมก่อเวร

^{๔๘}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๕/๑๔๖

^{๔๙}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๑/๑๕๓

^{๕๐}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๒/๑๕๓

๔.๒ เมื่อแพ้ย่อมเสียคายทรัพย์

๔.๓ ทรัพย์ย่อมลืมหาย

๔.๔ ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ

๔.๕ เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน

๔.๖ ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

๕) คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษ ๖^{๕๒} คือ

๕.๑ นำให้เป็นนักเลงการพนัน

๕.๒ นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้

๕.๓ นำให้เป็นนักเลงเหล้า

๕.๔ นำให้เป็นคนหลงเขาด้วยของปลอม

๕.๕ นำให้เป็นคนหลงเขาซึ่งหน้า

๕.๖ นำให้เป็นคนหัวไม้

กิจการใดๆก็ตาม ถ้าหากว่ามีคนไม่ดีเข้าร่วมงานแล้ว ก็จะถึงความระส่ำระสายและล้มละลายไปในที่สุด ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก การเลือกคนเข้าทำงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก ถ้าหากว่า การเลือกมิตรเทียมเข้าร่วมงานแล้วก็จะทำให้กิจการประสบกับความเสื่อมในที่สุด ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงทรงจำแนกลักษณะของมิตรเทียมไว้อย่างละเอียดดังนี้คือ

๑. มิตรเทียม ๔^{๕๓} คือ

๑.๑ คนปอกลอก

๑.๒ คนดีแต่พูด

๑.๓ คนหัวประจบ

๑.๔ คนชักชวนในทางลืมหาย

คน ๔ จำพวกนี้ ไม่ใช่มิตรแท้ แต่เป็นมิตรเทียมไม่ควรคบ

๒. คนปอกลอกมีลักษณะ ๔^{๕๔} อย่างคือ

๒.๑ คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว

๒.๒ เสียให้น้อยคิดเอาให้ได้มาก

๒.๓ เมื่อมีภัยแก่ตัวจึงรับทำกิจของเพื่อน

๒.๔ คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง

^{๕๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๓/๑๕๗

^{๕๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๖/๑๕๕

^{๕๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๗/๑๕๕

๓. คนดีแต่พูดมีลักษณะ ๔^{๕๕} อย่าง คือ

- ๓.๑ เก็บเอาเรื่องลวงเลามาปราศรัย
- ๓.๒ อ้างเอาเรื่องที่ยังไม่มีมาปราศรัย
- ๓.๓ สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
- ๓.๔ ออกปากฟังมิได้

๔. คนหัวประจบมีลักษณะ ๔ อย่าง^{๕๖} คือ

- ๔.๑ จะทำชั่วก็คล้อยตาม
- ๔.๒ จะทำดีก็คล้อยตาม
- ๔.๓ ต่อหน้าว่าสรรเสริญ
- ๔.๔ กลับหลังดั่งนินทา

๕. ชักชวนในทางฉิบหาย มีลักษณะ ๔ อย่าง^{๕๗} คือ

- ๕.๑ ชักชวนดื่มน้ำเมา
- ๕.๒ ชักชวนเที่ยวกลางคืน
- ๕.๓ ชักชวนให้มัวเมาในการเล่น
- ๕.๔ ชักชวนเล่นการพนัน

ฉะนั้น ผู้บริหารงานหรือผู้ประกอบการทุกสาขาอาชีพ และสถาบันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงงาน หรือสถานที่ราชการก็ตาม จะต้องคำนึงถึงเรื่องมิตรอย่างรอบคอบ ถ้าได้มิตรดีก็จะเจริญก้าวหน้า ถ้าได้มิตรชั่วมาเป็นบริวารก็มีแต่ทางเสื่อม

๖) ความเกียจคร้าน

โทษของความเกียจคร้านคือไม่ทำงาน และมักอ้างว่าหนาวนัก ร้อนนัก เย็นนัก หิวนัก กระหายนัก ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ส่วนผู้ใดไม่กังวลกับความหนาวนัก ร้อนนัก ตั้งหน้าทำงานของตน ผู้นั้นย่อมไม่เสื่อมจากความสุข และลาภยศ เป็นต้น

นอกจากนี้ท่านปัญญานันทภิกขุ ยังได้กล่าวไว้ในหนังสือหัวใจพุทธบริษัทว่า อบายมุขนั้นไม่ได้มีเพียง ๖ ข้อเท่านั้น แต่มีอบายมุข ๑๑ ข้อ^{๕๘} ซึ่งเพิ่มเติมจาก ๖ ข้อ ดังต่อไปนี้

๗) การเป็นนักเลงผู้หญิง มีโทษดังต่อไปนี้

- ๗.๑ ทำให้เสียทรัพย์

^{๕๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๘/๒๐๐

^{๕๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๙/๒๐๐

^{๕๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๒๐๐

^{๕๘} ปัญญานันทภิกขุ, หัวใจพุทธบริษัท, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๐) หน้า ๑๒-๑๓

๗.๒ ก่อการทะเลาะวิวาท

๗.๓ ทำให้สติปัญญาเสื่อม

๗.๔ บั่นทอนความเจริญ

๗.๕ ไม่มีใครไว้วางใจ

๗.๖ ตายแล้วไปตกนรก

๘) การเดินทางไกลคนเดียว มีโทษดังนี้ คือ

เพราะทางไกลย่อมมีความลำบากหลายประการ เช่น ถูกจี๋ ปล้น ติงชิงวิ่งราว เป็นต้น แม้อย่างน้อยเกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้น ก็หาใครช่วยเหลือไม่ได้ ถึงเจ็บเล็กน้อยก็อาจตายได้ โบราณท่านว่า ไปคนเดียวห่วยหาย สองคนเพื่อนตาย สามคนกลับบ้านได้

๙) การเป็นคนดูร้าย มีโทษดังนี้ คือ

ย่อมเป็นที่เกลียดชังของคนทั่วไป ไม่มีใครชอบคบด้วย เมื่อใครๆเกลียดเสียแล้ว จะทำอะไรแม้แต่เล็กน้อยก็ย่อมขัดข้อง ไม่ประสบผลสำเร็จได้

๑๐) การนอนหลับมาก มีโทษดังต่อไปนี้คือ

ย่อมเป็นคนซบเซา มึนงง ง่วงเหงา กลายเป็นคนอ่อนแอ ทำมาหากินอะไรไม่ทันเขา เพราะได้ทำงานแต่เพียงเล็กน้อย มัวแต่นอน ทรัพย์ก็ย่อมได้น้อย ทรัพย์ที่มีอยู่ย่อมถูกลักขโมยไปได้ง่าย ท่านจึงสอนให้ดูเยี่ยงกา แต่อย่าเอาอย่างกา เพราะกาตื่นไปหากินแต่เช้าตรู่ เอาเยี่ยงกาได้แต่กาเป็นสัตว์ล็กเขากิน จึงไม่ควรเอาอย่าง

๑๑) การเห็นแก่ตัวจัด มีโทษดังนี้ คือ

เป็นทางฉิบหาย และเลวร้ายเสียยิ่งกว่าข้อไหนๆ เพราะทั้ง ๑๐ ข้อนั้น เกิดขึ้นเพราะความเห็นแก่ตัวจัดทั้งสิ้น ทุกข้อที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น จึงทำให้เป็นสาเหตุของข้อต่างๆที่เกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่าหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนี้เมื่อประพฤติปฏิบัติแล้ว จะเป็นปฏิกิริยาต่อการประกอบธุรกิจ และไม่เสียหายเฉพาะอาชีพธุรกิจเท่านั้น ไม่ว่าจะทำอาชีพอะไรถ้าทำตามสิ่งเหล่านี้แล้ว ย่อมประสบความหายนะด้วยกันทั้งนั้น จึงควรหลีกเลี่ยงเสีย

๓.๕ การประกอบธุรกิจที่น่าทุกข์มาให้

อาชีพการค้าขาย หรือการประกอบธุรกิจแม้จะเป็นอาชีพที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเสริมเศรษฐกิจได้ดียิ่งก็ตาม แต่ผู้ทรงคุณธรรมและหวังความสุขความเจริญอย่างแท้จริง ก็ควรจะไต่ถามจากอาชีพที่ทุจริตผิดศีลธรรม กล่าวได้ว่าเป็นการประกอบธุรกิจที่น่าทุกข์มาให้ในพุทธศาสนาการ

ประกอบอาชีพจะต้องไม่ขัดกับหลักสัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นหลักคำสอนให้งดเว้นการค้าที่ผิด ที่เรียกว่ามิจฉาณา ๕ ประการ

มิจฉาณา ๕^{๕๕} คือ

๑. สัตตวณิชชา ค้าขายอาวุธ
๒. สัตตวณิชชา ค้าขายมนุษย์
๓. มังสวณิชชา ค้าขายเนื้อสัตว์
๔. มัชชวณิชชา ค้าขายน้ำเมา
๕. วิสวณิชชา ค้าขายยาพิษ

๑. สัตตวณิชชาค้าขายอาวุธ คือค้าขายเครื่องประหารที่ทำลายกันโดยส่วนเดียว เช่น วัตถุระเบิด อาวุธต่างๆที่ใช้ทำร้ายกันและกัน การค้าขายอาวุธเครื่องประหาร ส่งเสริมให้มีการรบราฆ่าฟันกัน เป็นการละเมิดอธิปไตยของผู้อื่น เกิดความทุกข์เดือดร้อน ความออดอยาก ความพลัดพราก การแสวงหากำไรจากการค้าอาวุธก็เท่ากับเป็นการแสวงหากำไรจากการฆ่าทำลายชีวิตของผู้อื่น เพราะการค้าขายเหล่านี้ เป็นการส่งเสริมให้คนเบียดเบียน ขาดความมีเมตตากรุณาอย่างสิ้นเชิง จะเห็นได้ว่า ความวุ่นวายในส่วนต่างๆ ของโลกหรือแม้กระทั่งในประเทศไทยเอง มีสาเหตุจากการค้าขายสิ่งดังกล่าวแทบจะทั้งนั้น ประเทศที่ร่ำรวยพากันผลิตอาวุธกันขนานใหญ่ ใช้ได้ทุกโอกาส ไม่ว่าจะเป็นบนบกในน้ำในอากาศและก็ขายดี ได้กำไรงาม ฝ่ายประเทศที่กำลังพัฒนาที่พากันซื้ออาวุธเหล่านั้น และแล้วก็เกิดการรบราฆ่าฟันกัน เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนมีอยู่ทั่วไป เพิ่มขึ้นทุกวัน มีบางท่านกล่าวว่า มนุษย์ได้เสียงบประมาณและเศรษฐกิจของตนไปประมาณ ๒ ใน ๓ ของงบประมาณทั้งหมด ซึ่งใช้ไปเพื่อผลิต คั่นคว้า อาวุธและวิธีการฆ่าผู้อื่นให้แบบเนียนได้ผลมากกว่าแต่ก่อน เหตุนี้เองบางประเทศจึงล้มความอดอยากของประชาชน มองข้ามการพัฒนาประเทศตนในด้านเศรษฐกิจและปัจจัยอื่นจะทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี พระพุทธศาสนาก็เห็นว่าชาวพุทธไม่ควรค้า ไม่ควรสนับสนุน และไม่ควรกระทำแม้กระทั่งความคิดในทางการค้านี้เลย เสรีภาพ การศรัทธา และสมถภาพ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยในเมื่อคนเรายังเหยียดหยามคนอื่น ไม่รับรู้ฐานะของคนอื่น ใช้อารมณ์ของตนตัดสินความผิดถูก แทนที่จะใช้ปัญญาในทำนองเดียวกัน โลกจะมีสันติไม่ได้ในเมื่อมนุษย์ยังผลิตอาวุธทำลายกันอยู่อย่างนี้

๒. สัตตวณิชชา ค้าขายมนุษย์ คือ ค้าขายมนุษย์เพื่อเป็นทาสรับใช้ผู้อื่น หรือหลอกลวงหญิงสาวไปขายเพื่อให้เป็นโสเภณี รวมทั้งนำเด็กไปขายค้ากำไร การค้าขายมนุษย์ เป็นการดูหมิ่นและกดขี่ เบียดเบียนผู้ที่มิกำเนิดเสมอกัน พระพุทธองค์ทรงห้าม เพราะทรงเห็นว่ามนุษย์มีความเสมอภาคกันโดยธรรมชาติ เป็นสัตว์สังคมที่มีสัญชาตญาณของคุณธรรมสูงกว่าสัตว์

^{๕๕} อิง. ปลูกจ. (ไทย) ๒๒/๑๓๓/๑๘๖

ประเภทอื่น มนุษย์ไม่ควรแบ่งชั้นวรรณะว่า นั้นไพร่ นี่ผู้ดี คนจน คนรวย แต่ควรเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันดีกว่า เพราะทุกคนเลือกเกิดเองไม่ได้ในชั้นพื้นฐาน เป็นไปตามกรรมคือการกระทำของเขาเองในกรรมภพ คนจะดีไม่ใช่เป็นเพราะชาติกำเนิด ไม่ใช่เพราะมีความรู้สูง หรือต่ำ แต่เป็นเพราะความประพฤติของเขาเอง ไม่ใช่เพราะมีอำนาจลึกลับมาดลบันดาลให้ คนเราจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับที่การกระทำ ทุกคนไม่ควรดูหมิ่นผู้อื่น ควรให้เกียรติซึ่งกันและกัน เมื่อคนมีกำลังมาก ก็มาควรรังเกียจหรือข่มเหงคนที่กำลังน้อยกว่า ด้วยการเอาคนเป็นสินค้าซื้อขายกันนั้น เป็นการทารุณโหดร้ายยิ่งกว่าความโหดร้ายทั้งปวง ในปัจจุบันมีการจับคนไปเรียกค่าไถ่ ซึ่งเท่ากับสภาพจิตของเขาต่ำกว่าคนในยุคทาสในอดีต และด้อยพัฒนาถอยหลังไปสู่ยุคหิน จัดว่าเป็นบาปที่สุดในบาปทั้งหลายที่ศาสนาต่างๆ ได้รวบรวมกัน พระพุทธเจ้าทรงเห็นโทษในข้อนี้จึงทรงห้ามอุบาสกอุบาสิกาคือชาวพุทธทุกคนอย่าได้พึงประกอบเลย

๓. มังสวิขชา ค้ำขายเนื้อสัตว์ คือ การเลี้ยงสัตว์ต่างๆ เพื่อฆ่าแล้วนำเอาเนื้อไปขาย จะเป็นวัว ควาย หมู เป็ด ไก่ เป็นต้นก็ตาม การค้ำขายสัตว์ เป็นการเบียดเบียนชีวิตสัตว์ แม้ว่ามนุษย์ปุถุชนจะต้องบริโภคเนื้อสัตว์ในชีวิตประจำวัน แต่สัตว์ทั้งหลายก็รักชีวิตของตนเช่นเดียวกับมนุษย์ ฉะนั้นผู้ที่รักชีวิตของตนจึงไม่ควรเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นหรือสัตว์อื่น^{๖๐} การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารจึงควรทำตามความจำเป็นในการบริโภค แต่ถ้ามีการฆ่าสัตว์เพื่อนำเนื้อมาจำหน่าย ย่อมต้องมีการฆ่าสัตว์เป็นจำนวนมาก เป็นการส่งเสริมให้คนมีใจคอโหดเหี้ยม ยินดีในการเบียดเบียนชีวิตอื่น ขาดเมตตาธรรม ที่แรกอาจจะทำเพียงสัตว์เท่านั้นโดยคิดว่าไม่เป็นอะไร มันเป็นอาหารของมนุษย์ ซึ่งเป็นการคิดเข้าข้างตัวเอง พอต่อมาก็ไปฆ่าคนอื่นได้ด้วย คิดว่าไม่เป็นอะไร หนักๆ เข้าเขาคิดอะไร ก็คิดว่าไม่เป็นไร ในที่สุดก็กลายเป็นคนเห็นแก่ตัวโดยอัตโนมัติ เห็นคนอื่นทุกข์ยากเจ็บปวด นั่นคือความสุขของตน ฉะนั้นทางพระพุทธศาสนาจึงรังเกียจในการค้าเช่นนี้

๔. มัชฌิขชา ค้ำขายน้ำเมา คือค้ำขายสุราน้ำเมาและยาเสพติดทุกชนิดซึ่งทำให้ผู้ดื่ม ผู้เสพมัวเมาหลงใหลขาดสติสัมปชัญญะพาตัวทำชั่วหาอันตรายต่างๆ หรือทำให้ผู้เสพทำลายสุขภาพร่างกาย และอันตรายต่อชีวิต เป็นการทำลายเศรษฐกิจ ทำลายสังคม และทำลายประเทศชาติ การค้ำขายน้ำเมารวมทั้งยาเสพติดทั้งหลาย เป็นการทำลายมนุษย์และความสงบสุขของสังคม การดื่มสุราและเสพยาเสพติดทั้งหลายเป็นสาเหตุของการกระทำที่ก่อให้เกิดทุกข์โทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น มี ๖ ประการ^{๖๑} คือ

๑. ทรัพย์หมดไป

๒. ก่อการทะเลาะวิวาท

^{๖๐}พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑๑๐/๑๐๒

^{๖๑}ที.ป. (ไทย) ๑๑/๑๗๕/๑๔๐

๓. ทำลายสุขภาพกายและสุขภาพจิต

๔. เสื่อมเสียเกียรติชื่อเสียงของตน

๕. ทำให้ไม่รู้จักร่างกาย และบันทึกอาการสับสน

นอกจากโทษที่กล่าวมานี้ ยังมีโทษอีกมากมายที่เกิดจากการดื่มสุราและเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นผลเสียทั้งต่อตนเองและสังคม ทั้งยังเป็นเหตุที่ทำให้ผิดศีลธรรมข้ออื่นๆ เพราะขาดสติอีก ด้วย

๕. วิสวณิชา คำขายยาพิษ คือคำขายยาพิษหรือสารพิษต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำลายมนุษย์และสัตว์ ถือว่าเป็นการคำขายที่ผิดศีลธรรม เป็นการส่งเสริมให้เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น เพราะยาพิษจัดเป็นอาวุธที่ใช้ทำลายชีวิตของผู้อื่นได้ หากไม่ตายก็ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตเสื่อมโทรม นอกจากนั้นการใช้ยาพิษยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหามลภาวะเป็นพิษ สมดุลธรรมชาติถูกทำลาย สารพิษตกค้างในพืชผักผลไม้ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเป็นอันตรายต่อสังคมส่วนใหญ่ สำหรับบุคคลที่มีสามัญสำนึกและสัจจะตณฺหาพอใจในความไม่เบียดเบียนผู้อื่น สนุกสุขเกลียดทุกข์ฉันทิใจ คนอื่นก็ฉันทิใจ เพราะยาพิษจัดเป็นอาวุธชนิดที่ทำลายได้อย่างหนึ่ง ซึ่งมีชนิดทำลายอย่างเบาและอย่างแรงเหมือนกัน อันเป็นเหตุทำตนและผู้อื่นให้เดือดร้อนได้ไม่น้อยทีเดียว

จะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายของคำสอนให้เว้น มิจฉาวิณิชา เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ทุกชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์ การคำขายสินค้านี้เป็นการส่งเสริมให้คนขาดเมตตากรุณาและเบียดเบียนกัน จึงเป็นการคำที่มีโทษและเป็นทุกข์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม ทุกคนควรประกอบกาย วาจา ใจ ให้สุจริต เว้นทุจริต ทำจิตใจให้บริสุทธิ์สงบและสะอาด มีเสรีภาพความเป็นอิสระในตัวเอง ไม่เป็นทาสกิเลสตัณหาอุปาทานอีกต่อไป

๓.๖ การประกอบธุรกิจที่น่าสุขมาให้

การพัฒนาธุรกิจจะบรรลุผลตามเป้าหมายในบรรดาปัจจัยมูลฐาน กล่าวโดยสังเขปแล้ว ได้แก่ คนและวัตถุ^{๖๒} หมายถึงประชากรกับความรู้ ความชำนาญในการประกอบการ ทั้งสองประการนี้เป็นเรื่องของคน ส่วนทรัพยากรธรรมชาติและทุนทั้งสองประการนี้เป็นเรื่องของวัตถุ

การพัฒนาธุรกิจตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคนเป็นอันดับแรก เมื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาวัตถุก็จะเป็นไปได้ง่าย เพราะคนเป็นผู้หา คนเป็นผู้ใช้ปัจจัยในการดำรงชีวิต ถ้าคนหาเป็น คนใช้เป็นเศรษฐกิจย่อมจะดีขึ้น

^{๖๒} ใสว มาลาทอง, คู่มือการศึกษาจริยธรรม, หน้า ๑๗๘

พระพุทธเจ้าได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาคนให้กินดีอยู่ดีไว้ใน ฎุทฺธัตถกามสูตร^{๖๓}ว่า ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ สวนมะม่วงหนุ่มใกล้หมู่บ้านพราหมณ์ชื่อ ขานุมตะ ในแคว้นมคธ ครั้งนั้นมีพราหมณ์ผู้ครองหมู่บ้านชื่อ ฎุทฺธัตถะ เข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์พระพุทธรองค์ทรงแสดงธรรมโปรดฎุทฺธัตถะพราหมณ์ โดยทรงเล่าเรื่องพระเจ้ามหาวชิตราชในอดีตให้พราหมณ์นั้นฟังว่า

พระเจ้ามหาวชิตราชเป็นกษัตริย์ผู้มั่งคั่งมีพระราชทรัพย์และโภคทรัพย์มากมาย มีทุนทรัพย์และธัญทรัพย์มากมาย มีคลังสมบัติขุมทอง และอาคารมากมาย พระองค์ทรงดำริถึงความสมบูรณ์ ความมั่งคั่งส่วนพระองค์แล้ว มีพระประสงค์จะทำการบุญชดเชย โดยการนำสัตว์จำนวนมากมาฆ่าบูชาตามลัทธิของพราหมณ์ พราหมณ์ที่ปรึกษาของแผ่นดินกราบทูลเล่าความเป็นไปในชนบทและหัวเมืองต่างๆ ให้พระเจ้ามหาวชิตราชทรงทราบว่า ขณะนั้นชนบทต่างๆก็ไม่สงบ ยังมีโจรผู้ร้ายชุกชุม มีการเบียดเบียนกันอยู่มาก มีการปล้นการฆ่า การทำร้ายร่างกายและทรัพย์สินปรากฏอยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ตามถนนหนทางต่างๆก็ไม่ปลอดภัย เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่จะรื้อฟื้นประกอบพิธีกรรมบุญชดเชยนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำในขณะนี้

พราหมณ์ที่ปรึกษาแผ่นดินได้ทูลแนะนำต่อไปว่า พวกโจรผู้ร้ายนั้น หากจะดำเนินการด้วยมาตรการปราบปรามอย่างเดียว เช่นการประหารชีวิตบ้าง จองจำคุกขังบ้าง ทำให้เสื่อมจากญาติจากมิตรบ้าง คำหิ นิเวศบ้าง การใช้มาตรการอย่างนั้นก็จะไม่ได้ผลเด็ดขาดไม่มีที่สิ้นสุด เพราะพวกโจรตลอดจนญาติมิตรของโจรที่เหลืออยู่ยังมีได้ปราบปรามก็จะก่อการร้ายขึ้นอีก ควรใช้มาตรการที่ดีกว่า นั่นคือ การสงเคราะห์ การสนับสนุนอาชีพของประชาชน โดยการส่งเสริมกิจกรรม พาณิชยกรรม ตลอดจนราชการ เช่นให้พันธุ์ธัญญาหารพันธุ์สัตว์แก่เกษตรกร ให้ทุนแก่พวกประกอบการค้าขาย ให้เงินเดือนและรางวัลตลอดจนบำเหน็จบำนาญแก่ข้าราชการ

พระเจ้ามหาวชิตราช ทรงเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของพราหมณ์ จึงรับสั่งให้ไปดำเนินการตามนั้น ผลปรากฏว่ารัฐของพระเจ้ามหาวชิตราชมีความสุขโดยทั่วถึง ประชาชนมีการกินดีอยู่ดี บ้านเมืองปราศจากโจรผู้ร้าย ไม่มีการเบียดเบียนกัน

จากพระพุทธานุศาสน์แล้ว จะเห็นว่าความสำคัญที่เกี่ยวกับการสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นการมองเห็นปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา ปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุม ปัญหาผู้ก่อการร้าย เป็นต้น มีสาเหตุมาจากการกีดกันทางเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญ วิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นจะแก้ด้วยการปราบปรามอย่างเดียวจะไม่สำเร็จแน่นอน หรืออาจจะสำเร็จก็เป็นเพียงแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น มิใช่ แก้ไขที่สาเหตุจะทำให้เกิดผลอย่างจริงจังและเป็นผลที่ยั่งยืนนานนั้น จำต้องแก้ด้วยวิธีสงเคราะห์ประชาชนในทางเศรษฐกิจด้วย

^{๖๓}ที.ส. (ไทย) ๘/๓๓๔/๓๔๐/๑๓๐-๑๓๔

การที่คนเราจะประกอบธุรกิจให้น่าสุขมาให้ นั่น ในทางพระพุทธศาสนาไม่ได้เน้นว่า จะต้องทำธุรกิจประเภทไหน แต่จะต้องเป็นธุรกิจที่ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย และไม่ประกอบมิจฉาวณิชาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และธุรกิจนั้นก็ต้องเป็นสัมมาอาชีพะ ไม่เบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนผู้อื่น ความสุขที่ได้ นั่นคือการประกอบธุรกิจที่สุจริต และมีส่วนช่วยให้สังคมมีความสุข เพราะธุรกิจนั้นไม่ได้มุ่งหวังในผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ตอบสนองผู้สังคมในรูปต่างๆ เมื่อสังคมมีความสุข ผลก็สะท้อนมาที่ผู้ประกอบการก็มีความสุขเช่นกัน ผู้ประกอบการนั้นมีเมตตาธรรม พึงแสดงออกภายนอกตามหลักความประพฤติปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ก. บำเพ็ญการสงเคราะห์ คือ ปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ หรือธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ที่เรียกว่า สังคหัตถ์ ๔ อย่างดังต่อไปนี้

สังคหัตถ์ ๔ ประการ^{๖๔}

๑. ทาน ให้ปัน คือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ ด้วยปัจจัย ๔ ทน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดจาไพเราะ คือ กล่าวคำสุภาพ น่ายินดี ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความ เห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจ สามานสามัคคี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา วางตนสม่ำเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ ละเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม

การปฏิบัติตนได้ตามหลักสังคหัตถ์ ๔ ประการนี้ไม่ว่าจะประกอบธุรกิจอะไร อยู่ที่ไหน ก็สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตและสามารถมีความสุขได้เสมอ

ผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นส่วนร่วมที่ดีของสังคม ซึ่งช่วยให้หมู่ชนอยู่ร่วมกันด้วยดี มีธรรม หรือหลักประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

^{๖๔}ที.ม. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๕๕

ข. พึ่งตนเองได้คือทำคนให้เป็นที่พึ่งของตนได้ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบตนเอง ไม่ทำให้ตนเองเป็นปัญหาของหมู่คณะ หรือหมู่ญาติด้วยการประพฤติธรรมสำหรับสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง ซึ่งเรียกว่านาถกรรมธรรม ๑๐ ประการดังต่อไปนี้

นาถกรรมธรรม ๑๐ ประการ^{๖๕}

๑. ศีล ประพฤติดีมีวินัย คือ ดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งทางกาย ทางวาจา มีวินัย และประกอบสัมมาชีพ

๒. พหุสัจ ได้ศึกษาศดับมามาก คือศึกษาเล่าเรียนและสดับตรับฟังมากในสายงานของตน หรือว่าตนประกอบธุรกิจอันใดก็ศึกษาจนชำخอง มีความเข้าใจลึกซึ้ง ชัดเจนและใช้ได้จริง

๓. กัลยาณมิตตตา รู้จักคบคนดี คือกัลยาณมิตร รู้จักเลือกเสวนาเข้าหาที่ปรึกษาหรือผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี เลือกสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับและถ้อยเยี่ยงอย่างสิ่งแวดลอมทางสังคมที่ดี ซึ่งจะทำให้ชีวิตเจริญงอกงาม

๔. โสวสุสตา เป็นคนอ่อนน้อม คือ พุดกันง่าย ไม่ถือรันกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผล และข้อเท็จจริง และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง

๕. กิงกรณียสุ ทกุขตา ขวนขวายกิจของหมู่คณะ คือเอาใจใส่ช่วยเหลือธุระและกิจการของชนส่วนรวม ญาติ พี่น้อง และของชุมชน รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองหาวิธีที่เหมาะสม จัดได้ให้สำเร็จเรียบร้อย

๖. ธรรมกามตา เป็นผู้ใคร่ธรรม คือ รักธรรม ชอบศึกษา ค้นคว้า สอบถามหาความรู้ หาความจริง สร้างความรู้สึกลึกสนิทสนมสบายใจ ชานให้ผู้อื่นอยากสนทนา

๗. วิริยารมุก มีความขณัยหมั่นเพียร คือขณัยหมั่นเพียรหลีกเลี่ยงความชั่ว ประกอบความดี บากบั่น ก้าวหน้า ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยมอดทิ้งธุระหน้าที่

๘. สนตุญญี มีสันโดยรู้พอดี คือ ยินดี พอใจแต่ในลาภผลที่ตนสร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยเรี่ยวแรง ความเพียร พยายามของตนโดยชอบธรรม และไม่มัวเมาเห็นแก่ความสุขทางวัตถุ

๙. สติ มีสติตั้งมั่น คือ รู้จักจดจำ ระลึกการที่ทำ คำที่พูด กิจที่ทำแล้ว และที่จะต้องทำต่อไป จะทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ประมาท ไม่ยอมถดถอยในทางผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยถึงโอกาสสำหรับทำความดี

๑๐. ปญญา มีปัญญาเหนืออารมณ์ คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักพิจารณาวิณิจัยด้วยใจเป็นอิสระ ทำการงานต่างๆ ด้วยความคิดและมีวิจารณญาณ

^{๖๕}ที.ป. (ไทย) ๑๑/๓๔๕/๓๕๕

ธรรมทุกข้อดังกล่าวมานั้น รวมความว่า คนทั้งหลายเมื่อมองเห็นคุณสมบัติอันดีงามของบุคคลเหล่านั้นแล้วเห็นว่าเขาเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะสงเคราะห์ด้วย การแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน อันเป็นเหตุให้เขามีความเจริญในกุศลธรรมขึ้นไปตามลำดับ ไม่มีความเสื่อมเกิดขึ้นด้วยธรรมที่กระทำเป็นที่พึง

ค. อยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัวเดียวกัน พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกันที่เรียกว่า สาราณียธรรม ธรรมอันเป็นสาเหตุให้ระลึกถึง ๖ ประการ คือ

สาราณียธรรม ๖^{๖๖} ประการ

๑. เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวาจกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน หรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตาที่ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. สาธารณโกติ ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกัน

๕. สีสตามณญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่ยรังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. ทัญญูสามณญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรืออุดมมุ่งหมายอันเดียวกัน

หลักสาราณียธรรม ๖ ประการนี้เป็นหลักการอยู่ร่วมกัน อย่างความมีเมตตาจิตต่อกัน ปรารถนาความสุข ความเจริญแก่กันและกัน เมื่ออยู่ร่วมกันได้เช่นนี้ ก็จะก่อให้เกิดเป็นความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์กัน การไม่ทะเลาะวิวาทกัน เป็นไปเพื่อความสมานสามัคคี เอกภาพ ในสถาบัน สังคม ตลอดจนประเทศชาติ ตลอดจนโลกอันเป็นสังคมส่วนรวม

เมื่อเป็นเช่นนี้ การประกอบธุรกิจใดๆ ก็จะเป็นสุข ถ้าประพฤติปฏิบัติตามธรรมที่กล่าวมาเหล่านั้นทุกประการ เป็นทั้งคนดีและคนรวย เป็นเศรษฐีได้ เศรษฐี ไม่ได้แปลว่า เป็นผู้มั่งคั่ง

^{๖๖}ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑

มากอย่างเดียว ยังแปลว่า ผู้มีความประเสริฐ หรือ ผู้ประเสริฐที่สุด ดังนั้นด้านยามคำว่าเศรษฐี
อย่างนี้ แม้ไม่มีเงินแม้แต่แดงเดียว ก็สามารถเป็นเศรษฐีได้ เพราะว่าเป็นผู้ประเสริฐที่สุดได้โดยไม่ต้อง
ต้องใช้เงิน เศรษฐี หมายถึงคนใจบุญ คนมีคุณธรรมที่ประเสริฐเลิศล้ำ วาณิช มหาวาณิช
หมายถึงคนรวย พ่อค้า นายทุน แต่พ่อค้าสามารถเป็นเศรษฐีได้ นั่นก็คือ รู้จักเปลี่ยนทุนให้เป็น
ธรรม^{๖๗} ถ้าพ่อค้าคนไหนไม่รู้จักเปลี่ยนทุนให้เป็นธรรมเขาเป็นได้แค่มหาวาณิช เป็นคนมีเงินมาก
เท่านั้น แต่ไม่สามารถเป็นมหาเศรษฐีได้ แต่ถ้าพ่อค้าคนไหนสามารถเปลี่ยนทุนให้เป็นธรรมได้
รู้จักเปลี่ยนโลกียทรัพย์ให้เป็นอริยทรัพย์ เปลี่ยนทรัพย์ภายนอกให้เป็นทรัพย์ภายในได้ มหาวาณิช
คนนั้น จะสามารถขยับฐานะตัวเองขึ้นมาเป็น มหาเศรษฐีได้

ในสมัยพุทธกาลก็เช่นเดียวกัน ยังมีมหาเศรษฐีอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นเศรษฐีใจบุญ รับใช้
ใกล้ชิดพระพุทธองค์มาก แม้ท่านจะล่วงลับดับขันธไปนานแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาลแต่ทุกวันนี้ชื่อ
ของท่านก็ยังเป็นอมตะตลอดมา ท่านคนนั้นก็ชื่อท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี

๓.๗ ตัวอย่างนักธุรกิจ ในสมัยพุทธกาล

ประวัติของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี

ท่านอนาถบิณฑิกะ เป็นมหาเศรษฐีชาวกรุงสาวัตถี มีนามเดิมว่า “สุทัตตะ” เป็นชื่อที่
มารดาบิดาตั้งให้ ท่านเป็นเศรษฐีที่มีทรัพย์มาก ทั้งเป็นคนไม่ตระหนี่มีจิตใจเมตตากรุณาแบ่งปัน
สิ่งของให้ทานแก่คนยากจนไว้ที่พึ่งอยู่ป็นิจ จึงได้รับขนานนามว่า “อนาถบิณฑิกเศรษฐี” แปลว่า
“ผู้มีก้อนข้าวเพื่อคนไร้ที่พึ่ง”

ท่านอนาถบิณฑิกะ ได้รับยกย่องจากพระพุทธองค์ไว้ใน เอตทัคคะ ในฐานะเป็น
ทายกผู้เลิศในทางถวายทาน ก่อนที่ท่านอนาถบิณฑิกะ จะได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะนั้น ท่านได้
ตั้งความปรารถนาเพื่อได้ตำแหน่งทายกผู้เลิศทางถวายทานมาแล้วในอดีต

ในสมัยพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า ปทุมุตตระ ท่านอนาถบิณฑิกะ ได้เกิดเป็นบุตรผู้
มีสกุลในกรุงหงสาวดี ครั้งหนึ่งขณะนั่งฟังพระพุทธเจ้าปทุมุตระแสดงพระธรรมเทศนา ได้เห็น
พระองค์แต่งตั้งอุบาสกคนหนึ่งไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ ในฐานะเป็นผู้เลิศในทางถวายทานแล้ว
ปรารถนาเพื่อให้ได้ตำแหน่งเอตทัคคะในทางเป็นผู้เลิศด้านถวายทานในศาสนาของพระพุทธเจ้าใน
อนาคต ได้สร้างกุศลกรรมอันยิ่งแล้ว ในอดีตกาลที่ผ่านมา ท่านอนาถบิณฑิกะได้เวียนว่ายตายเกิด

^{๖๗} ว.วชิรเมธี, เคล็ดลับหัวใจเศรษฐี, หน้า ๕๘.

ในเทวโลกและมนุษย์โลกอยู่ ๑ แสน กัป แล้วมาเกิดเป็นบุตรของสุมนเศรษฐี ในกรุงสาวัตถี ในกาลแห่งพระพุทธเจ้าพระองค์นี้^{๖๔}

ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นสามีน้องสาวของเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ และเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์ก็เป็นสามีน้องสาวของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ซึ่งเป็นทั้งสหายและเป็นทั้งเพื่อน เคยต่างไปมาหาสู่เพื่อค้าขาย เวลาเศรษฐีชาวกรุงราชคฤห์เอาสินค้าบรรทุกเกวียน ๕๐๐ เล่มมากรุงสาวัตถี พออีก ๑ โยชน์จะถึงกรุงสาวัตถีก็จะส่งข่าวถึงท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีแจ้งให้ทราบ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ก็จะสวนทางไปต้อนรับ มอบของต้อนรับให้ แล้วเชิญขึ้นยายพาหนะคันเดียวกันพาเข้ากรุงสาวัตถี ถ้าขายสินค้าหมดเร็วก็กลับ ถ้าขายไม่หมดก็จะฝากไว้ให้ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีช่วยขายแล้วเดินทางกลับ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเวลาไปค้าขายที่กรุงราชคฤห์ก็ทำอย่างนั้นเหมือนกัน

ได้พบพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก

คราวหนึ่ง ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้อาสน์ค้าบรรทุกเกวียน ๕๐๐ เล่ม เดินทางไปกรุงราชคฤห์ เพื่อค้าขาย พอถึงวันทีอนาถบิณฑิกเศรษฐีไปถึง เศรษฐีสหายได้ไปนิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมภิกษุสงฆ์ไปฉันภัตตาหารในวันรุ่งขึ้น แล้วกำลังสั่งคนรับใช้ให้เตรียมอาหารสำหรับถวายพระในวันรุ่งขึ้น จึงไม่มีเวลามาต้อนรับท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเหมือนเช่นเคย จึงได้ถามได้ความว่า กำลังจัดเตรียมที่จะถวายภัตตาหารพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ ในวันพรุ่งนี้ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ฟังดังนั้น ก็เกิดความปิติเลื่อมใสเป็นอย่างมาก จึงกล่าวกับสหายเศรษฐีว่า พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่ไหน ข้าพเจ้าจะขอไปเฝ้าเวลานี้ได้ไหม สหายเศรษฐีจึงตอบว่า พระองค์ประทับอยู่ที่ป่าสาละวันเป็นป่าช้าฝัศติบ เวลานี้ไม่ใช่เวลาที่จะเข้าเฝ้า เอาไว้วันพรุ่งนี้สหายจะได้เข้าเฝ้าเมื่อถึงเวลา

เทศน์กัณฑ์แรก

ในคืนนั้นท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีนอนไม่หลับ ในที่สุดทนรอให้ถึงรุ่งเช้าไม่ไหว จึงตัดสินใจมุ่งไปที่ประทับของพระพุทธองค์ เดินทางตั้งแต่ยังไม่สว่างด้วยความยากลำบาก แต่เมื่อไปถึงพระพุทธองค์ทรงรออยู่แล้ว และได้ทักขึ้นว่า มาแล้วหรือสุทตตะ ทำให้อนาถบิณฑิกเศรษฐีปราบปลื้มใจมาก ที่พระพุทธองค์ทรงเรียกชื่อเดิมของท่าน แต่เพราะทุกวันท่านได้บริจาคทานทั้งสี่มุมเมืองในกรุงสาวัตถี คนจึงเปลี่ยนสมญานามใหม่เป็น “อนาถบิณฑิกเศรษฐี” แปลว่าเศรษฐีผู้ยินดีบริจาคก่อนข้าวแก่คนอนาถา” คือบริจาคเยอะมากจนได้ชื่อใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นนักธุรกิจตัวอย่างในสมัยพุทธกาลทีเดียว เมื่อได้พบพระพุทธเจ้าแล้วเขาได้สดับธรรมะ แล้วบรรลุเป็นโสดาบัน เปลี่ยนจากปุถุชนเป็นอารยชน จึงกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระพุทธองค์ไปเยือนกรุง

^{๖๔} อ.เอกก.(ไทย) ๒๐/๒๔๕/๒๖ – ๒๗

สาวดี พระพุทธองค์ทรงรับนิมนต์ ด้วยรับสั่งว่า กหบดี พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมยินดีใน
ศุขญาณาร ตลอดเส้นทางเสด็จดำเนินท่านเศรษฐีได้สร้างที่พักระหว่างทางทุกๆ ๑ โยชน์ สร้างจาก
ราชฤทธิไปจนถึงสาวดี

สร้างวัดเขตวันถวายสงฆ์

เมื่อท่านเศรษฐีกลับมาถึงกรุงสาวดี ก็ได้ตระเวนหาที่สงบสงัดเพื่อที่จะสร้างวัดถวาย
พระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ และได้ตกลงซื้อสวนของเจ้าชายเขตด้วยราคา ๑๘ โกฏิ เพราะ
เจ้าชายเขตให้ท่านเศรษฐีนำเงินมาปูให้เต็มพื้นที่ซึ่งจะยินดีขาย ท่านเศรษฐีก็นำเงินมาเทจนเต็มพื้นที่
คงเหลือเพียง ๑ ตารางเท่านั้น เจ้าชายเขตจึงตกลงขายให้ แล้วบอกว่าขอมีส่วนในครั้งนี้อย่างไร
ใช้ชื่อวัดแห่งนี้ว่า เขตวัน แปลว่า วัดสวนป่าของเจ้าเขต และได้จัดสร้างเสนาสนะที่พักอาศัย
สำหรับพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์อีก ๑๘ โกฏิ เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้ส่งคนไปกราบทูลแจ้ง
ข่าวให้พระพุทธเจ้าทรงทราบ เพื่อจะได้เสด็จกรุงสาวดี ท่านเศรษฐีได้จัดการฉลองวิหารอย่าง
ยิ่งใหญ่ และได้กราบทูลถามว่า จะปฏิบัติกับพระวิหารนี้อย่างไร พระพุทธเจ้ารับสั่งให้ถวายอุทิศ
แก่ภิกษุสงฆ์ที่อยู่ในทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังมิได้มา หลังจากที่ท่านเศรษฐีสร้างวัดถวายพระ
พุทธองค์แล้ว จากนั้นเป็นต้นมาชื่อของท่านก็เป็นชื่อที่คู่เคียงกับพระพุทธองค์มาตลอด บทสวด
มนต์แทบทุกบทจะมีชื่อท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีปรากฏด้วยเสมอ เพราะพระพุทธองค์ทรงแสดง
ธรรมเทศนาที่วัดเขตวันมากที่สุด ชื่อนี้ไม่มีวันลืม

จะเห็นได้ว่า ระหว่างมหาวาณิช พ่อค้าใหญ่ คนมีเงินมาก กับมหาเศรษฐีต่างกัน
อย่างไร เมื่อไรก็ตามที่พ่อค้าใหญ่รู้จัก เปลี่ยนเงินเป็นบุญ เปลี่ยนทุนเป็นธรรม^{๖๕} เขาจะยับยั้งฐานะ
จากมหาวาณิช เป็นมหาเศรษฐี ซึ่งแปลว่าผู้ประเสริฐที่สุด อนาถบิณฑิกเศรษฐีทำตัวอย่างให้เราดู
คือเปลี่ยนโลกีย์ทรัพย์เป็นอริยทรัพย์ พوراร่างกายแตกดับชื่อก็ยังอยู่เป็นนิรันดร์ตลอดไป

วัดที่พระพุทธเจ้าประทับนานที่สุด

พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่วัดเขตวันมหายาว เป็นเวลายาวนานกว่าสถานที่อื่น ถึง
๑๕ พรรษา ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีก็ไปวัดมิได้ขาด วันละ ๒ ครั้งบ้าง ๓ ครั้งบ้าง คือท่านจะไป
สถานที่อุปฐากพระพุทธเจ้า วันละ ๓ ครั้ง เช้า กลางวัน เย็น นอกจากนั้นก็ไปสถานที่บำรุง
พระภิกษุสงฆ์แห่งอื่นๆด้วย^{๖๖} เวลาท่านไปวัด ก็ไม่เคยไปมือเปล่า ด้วยเกรงว่าพระภิกษุ สามเณร
จะมองว่า ถืออะไรมาถวาย ถ้าไปเวลาก่อนพระภิกษุสงฆ์ฉันภัตตาหาร ก็จะถือน้ำไปถวาย ถ้าไป
เวลาหลังพระภิกษุสงฆ์ฉันภัตตาหารแล้ว ก็จะถือน้ำ ๕ น้ำปาดะ ๘ อย่างไป นอกจากท่านจะ

^{๖๕} ว.วชิรเมธี, เกสร์ลับหัวใจเศรษฐี, หน้า ๑๑๕.

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๒๐

ไปวัดเชตวันนำภัตตาหารและเภสัช น้ำอัฐบาลไปถวายแล้ว ที่บ้านของท่านก็จะปูอาสนะไว้ประจำสำหรับพระภิกษุวันละ ๒,๐๐๐ รูป พระภิกษุรูปใด ต้องการอาหารชนิดใดก็ได้ตั้งใจปรารถนา

สอนลูกให้รวย

มหาเศรษฐีท่านนี้เปลี่ยนเงินเป็นบุญ เปลี่ยนทุนเป็นธรรม แล้วยังไม่พอ ยังเป็นต้นแบบสอนลูกให้รวย รวยในที่นี้คือรวยศีล รวยทาน ไม่เหมือนเศรษฐีสมัยนี้เขาสอนให้ลูกเขารวยเงิน คืออยากได้เงินมากที่สุด แต่ไม่ต้องถามว่าเอาเงินมาจากไหน ชอบธรรมหรือไม่นี่คือสอนลูกให้รวยในปัจจุบัน คือมุ่งไปที่ผลเลิศ แต่ไม่คำนึงถึงวิธีการว่าชอบธรรมหรือไม่ ผลก็คือมีความสำเร็จในแง่ธุรกิจแต่ล้มเหลวในเชิงจริยธรรม แต่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีไม่เป็นเช่นนั้น วันหนึ่งท่านมานั่งคิดว่าท่านสร้างวัด ถวายทาน ฟังธรรม ตัวท่านเองก็ได้ศีลมรตมธรรม บุตรภรรยาส่วนมากก็เป็นอารยบุคคล คงเหลืออยู่แต่บุตรชายคนสุดท้ายคนเดียวที่ไม่ยอมเข้าวัด ท่านเศรษฐีจึงคิดอุบายขึ้นมา โดยคิดเปลี่ยนเงินเป็นบุญ คือจ้างลูกชายให้ไปฟังธรรมของพระพุทธเจ้า แล้วกลับมารับเงิน ลูกชายเศรษฐีก็ไปตอนเย็นกลับมารับเงิน และท่านเศรษฐีเพิ่มเงินให้อีกถ้าฟังธรรมมาแล้วสามารถเข้าใจและนำมาถ่ายทอดให้ท่านฟังได้ คราวนี้ลูกชายเศรษฐีตั้งใจฟังธรรมะกว่าทุกครั้งเพราะอยากได้เงิน พอตั้งใจฟังก็เข้าใจ ได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุธรรมเป็นโสดาบันบุคคล พอกลับมาบ้านไม่รับเงินจากท่านเศรษฐีอีกแล้ว เพราะสิ่งที่ลูกชายเศรษฐีได้รับมีค่ามากกว่าเงินเพราะมันเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์อันประเสริฐกว่าทรัพย์ใดๆทั้งสิ้น

วันนั้นท่านเศรษฐีมีความสุขที่สุดในโลก บริจาคเงินนับแสนนับล้าน ยังไม่มีความสุขเท่ากับได้เห็นลูกชายของตัวเองเข้าสู่เส้นทางธรรม นี่คือสุดยอดของพ่อที่สอนลูกให้รวย ที่รู้จักเปลี่ยนเงินเป็นบุญ เปลี่ยนทุนเป็นธรรม และในวันที่ท่านเศรษฐีได้ค้นพบว่าลูกชายของตัวเองได้ค้นพบสิ่งที่สูงกว่าเงิน คือมรรคผลนิพพาน วันนั้นเป็นวันที่เศรษฐีมีความสุขที่สุด

จากการศึกษา หลักธรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาได้สอนหลักธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจไว้ทุกแง่ทุกมุม ทำให้เห็นว่าเรื่องของธุรกิจเป็นหลักธรรมที่เป็นองค์รวมระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ที่มีการประสานและเกื้อกูลกันในการดำรงชีวิต เป็นระบบนิเวศ หมายถึงระบบชีวิตทั้งหมดที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การดำเนินชีวิตซึ่งมีเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา มองพฤติกรรมในทางเศรษฐกิจของมนุษย์จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตน คือไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเอง แต่ให้เป็นไปในทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมคุณภาพชีวิตนั้น นี่เป็นการไม่เบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น คือไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมและไม่ทำให้เสียคุณภาพของระบบธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดังนั้นชีวิตทางเศรษฐกิจจึงไม่แยกออกจากศาสนา ถ้ามนุษย์มีการ

ประกอบธุรกิจอย่างถูกต้อง ก็สามารถเข้าถึงเป้าหมายในพุทธศาสนาได้ จะทำให้มีชีวิตอยู่อย่างเป็นสุขและประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่ก่อทุกข์ปัญหาให้แก่ตนเองและผู้อื่น

ต่อไปจะกล่าวถึงการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ ซึ่งทางบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด ได้นำมาใช้ แล้วเกิดประโยชน์หลายประการดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

บทที่ ๔

การประยุกต์พุทธจริยธรรมไปใช้ในการประกอบธุรกิจ ของ บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

พระพุทธศาสนา มีหลักจริยธรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตอยู่หลายข้อหลายลักษณะ ซึ่งแล้วแต่ว่าบุคคลใดจะนำไปปรับใช้ในลักษณะใด ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารและพนักงานที่อยู่ใน บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ว่าส่วนใหญ่แล้วนับถือศาสนา พุทธ ดังนั้นการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ย่อมมีวิธีคิด วิธีทำงานเหมือนชาวพุทธในอื่นๆ คือนิยมนำเอาหลักพุทธจริยธรรม มาปรับใช้ให้เหมาะสมทั้งแก่ตนเองและที่ทำงาน ก็เพราะว่าคนหมู่มาก ถ้าขาดหลักธรรมที่อยู่ร่วมกันแล้ว ย่อมจะเกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย เช่น ความขัดแย้งซึ่งกัน และกัน ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เป็นต้น ล้วนเป็นเรื่องน่าห่วงมากในปัจจุบัน แต่ปัญหาที่ใกล้ตัวและรุนแรงมากที่สุดในชีวิตประจำวันก็คือ ปัญหาเศรษฐกิจ ก็เพราะว่าถ้าบุคคลมีเศรษฐกิจดี มีเงินทองใช้สอย ไม่เป็นหนี้ ไม่เล่นการพนัน มีอาชีพการงานทำเป็นประจำที่สม่ำเสมอที่เป็นอาชีพสุจริต มีหลักธรรมประจำใจแล้ว ย่อมทำประโยชน์ทั้งให้กับตนเอง และสังคมโดยรวม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการประยุกต์พุทธจริยธรรมไปใช้ในการประกอบธุรกิจ ของ บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ซึ่งเป็นผู้ประกอบการค้าปลีกที่อยู่ในรูปแบบห้างสรรพสินค้า ไปตามลำดับ ก่อนอื่นจะได้นำเสนอจริยธรรม ความเป็นมาและการประกอบธุรกิจของบริษัทเป็นเบื้องต้นก่อน

๔.๑ ความเป็นมาของ บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

ก่อนที่จะมาเป็น บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด นั้นเริ่มมาจากครอบครัวคนไทย เชื้อสายจีนที่ทำการประกอบการค้าเล็กๆ ขายเสื้อผ้า เครื่องบวช และของชำอยู่บนแพ ซึ่งฝั่งตรงข้ามเป็นสถานีรถไฟ ปากน้ำโพ ต่อมาได้ย้ายมาตั้งร้านไคว้ใจเซ่ง ขายเสื้อผ้าอยู่ที่ตลาดปากน้ำโพ ในตรอกท่งเฮง (ซอยอินทโรคม ปัจจุบัน) อยู่ได้ประมาณ ๒ ปี เกิดเพลิงไหม้ตลาดครั้งใหญ่ เสียหายอย่างหนัก จึงได้มาเช่าดึกทำร้านใหม่ ที่ถนนโกสีย์ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้เปิดร้านเสริมแสง

(หจก. เสริมแสง นครสวรรค์) ติดกับร้านขายผ้าเดิม เพื่อขายเครื่องใช้ไฟฟ้าและสินค้าเบ็ดเตล็ด ใน ส่วนของเครื่องใช้ไฟฟ้า ขายสินค้าประเภทอุปกรณ์ไฟฟ้า พวกสายไฟ ปลั๊กไฟ และ เครื่องใช้ไฟฟ้าที่เป็นที่ต้องการ เช่น พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น โดยเป็นตัวแทนจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า มิตรบุษิณี และโตชิบา ด้วยความขยันหมั่นเพียร ประกอบกับคู่ทางที่ประจวบเหมาะ กิจการจึง ดำเนินไปได้ด้วยดี จนมีการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยจัดเป็นห้องโชว์และศูนย์บริการที่ทันสมัย ของ เครื่องใช้ไฟฟ้าทั้งหมดที่เป็นตัวแทนจำหน่าย ในส่วนของสินค้าเบ็ดเตล็ดและเครื่องสำอางได้ จำหน่ายสินค้าของบริษัทใหญ่หลายบริษัทฯ เช่น แองโกลไทย, บอร์เนียว, ดีทแฮล์ม, ลีเวอร์ บราเธอร์ และยังเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าของสหพัฒน์ปิบูล ซึ่งช่วงนั้นเป็นยุคแรกของการนำ เครื่องสำอางพืช และ แม็กซ์แฟคเตอร์ เข้าสู่ตลาด โดยมีพนักงานขาย (BA) จากกรุงเทพฯ มา ประจำร้านเป็นแห่งแรกในนครสวรรค์ ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี จึงได้ขยายกิจการ จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด และขยายพื้นที่เพิ่มอีก ๑ คูหา แทนร้านขายผ้าไคว้ใจเซ็ง ที่ย้ายไป อยู่บนถนนสวรรค์วิถี

ห้างเสริมแสงจึงเป็นเสมือนตัวแทนของชีวิตสมัยใหม่ ความทันสมัยและสินค้าระดับ คุณภาพ ความสำเร็จเป็นผลมาจากมุมมองทางการตลาดที่ทันสมัยและทำการค้าอย่างสุจริต ซื่อสัตย์ ยุติธรรม ซึ่งนับเป็นสิ่งที่ได้สะสมมากกว่า ๔๐ ปี และเป็นรากฐานสำคัญของความเชื่อถือทางการ ค้ามาจนถึงทุกวันนี้^๑ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๗ จัดตั้งบริษัทเครื่องใช้ไฟฟ้าอีกแห่งที่ถนนสวรรค์ วิถี ชื่อ บริษัทเสริมแสง เซลส์แอนด์เซอร์วิส จำกัด เพื่อเป็นตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์ และ เครื่องใช้ไฟฟ้า ยี่ห้อเนชั่นแนล โดยเน้นที่โชว์รูมที่ทันสมัย และการบริการที่มีคุณภาพสูง ด้วย เวลาเพียง ๒ ปี จากโชว์รูมซึ่งเป็นห้องแถว ๒ ชั้น มีพื้นที่ขาย ๒๘๐ ตารางเมตร ก็ขยายเป็นอาคาร ๔ ชั้น มีพื้นที่ขาย ๑,๒๐๐ ตารางเมตร รวมสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้ามากรุ่น มากประเภทที่สุด พร้อม ทั้งมีแผนกบริการซ่อมบำรุง โดยเฉพาะบริการด้านเครื่องปรับอากาศซึ่งมีความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี เสริมแสงโชว์รูมแห่งนี้ จึงถือได้ว่าเป็นห้างสรรพสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าแห่งแรกในภูมิภาค และเป็น บริษัทฯ ที่มีการจัดการอย่างทันสมัย จนได้รับรางวัลแผนการตลาดดีเด่นจากคณะพาณิชย์ศาสตร์ และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙^๒

^๑เยี่ยม คุณาวงศ์, เส้นทางชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๘๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๗.

ประสบความสำเร็จสู่ แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า ต่อมาเมื่อปี ๒๕๓๐ ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของการค้าในตระกูลคุณวาศเมื่อบุตรชายคนโต ก้อนายสันติ คุณวาศ ได้ทำการรวบรวมทุนจากญาติมิตรก่อตั้งบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าขึ้น แฟรี่แลนด์สรรพสินค้าเป็นการขยายตัวหรือพัฒนาการค้าจากประสบการณ์ดั้งเดิม ให้เติบโตรับใช้ผู้บริโภคชาวนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียงได้อย่างเต็มที่ยิ่งขึ้น ที่สำคัญเป็นการเพิ่มการหมุนเวียนทางด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่นนครสวรรค์ ให้เป็นที่รู้จักมีศักดิ์ศรี และเจริญก้าวหน้า อีกทั้งยังช่วยเพิ่มอาชีพให้แก่ชาวนครสวรรค์อีกด้วย ปัจจุบัน แฟรี่แลนด์สรรพสินค้าเติบโตไปด้วยดีเพราะความมุ่งมั่น พยายามของทายาทการค้าทุกคนในครอบครัวคุณวาศ ที่มีมุมมองทางการค้าอันทันสมัย ตลอดจนเข้าใจในความต้องการของผู้บริโภคท้องถิ่นเป็นอย่างดี ถึงแม้จะเผชิญกับอุปสรรคนานับประการ ทั้งด้านการเงิน การบริหาร บุคลากร แต่ก็ฝ่าฟันจนก้าวหน้าไปได้ด้วยดี

บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด จดทะเบียนก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ โดยกลุ่มนักธุรกิจชาวนครสวรรค์ มีกลุ่มแกนนำคือกลุ่มธุรกิจเสริมแสง ก่อตั้งในที่ดินเช่าเนื้อที่ประมาณ ๕ ไร่ เลขที่ ๑๖๒/๑๐ ถ. สวรรค์วิถี อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์ก่อสร้างอาคารในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ และเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ พื้นที่เมื่อเริ่มดำเนินการมีเพียง ๖,๐๐๐ ตารางเมตรเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ก่อสร้างขยายพื้นที่อีก ๒๔,๐๐๐ ตารางเมตร เป็นแฟรี่แลนด์พลาซ่าและเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีการก่อสร้างเพิ่มเติมด้านถนนสวรรค์วิถีอีกครั้ง เป็นอาคาร ๒ ชั้น ใช้ชื่อว่าแฟรี่คอนเวนชั่น มีพื้นที่ ๒๐,๐๐๐ ตารางเมตรปัจจุบัน แฟรี่แลนด์มีพื้นที่รวมกันทั้งสิ้น ๓๒,๐๐๐ ตารางเมตร ใช้งบการลงทุนตั้งแต่ต้นเป็นเงินประมาณ ๔๐๐ ล้านบาท พื้นที่ทั้งหมดประกอบด้วย^๓

- แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า พื้นที่ ๑๓,๐๐๐ ตารางเมตร ดำเนินธุรกิจห้างสรรพสินค้า
- แฟรี่แลนด์พลาซ่า พื้นที่ ๑๓,๐๐๐ ตารางเมตร ดำเนินธุรกิจ Shopping Mall
- แฟรี่คอนเวนชั่น พื้นที่ ๒,๐๐๐ ตารางเมตร ดำเนินธุรกิจ Inter Food
- แฟรี่เธียเตอร์ พื้นที่ ๓๕๐ ที่นั่ง
- แฟรี่ปาร์คกิ้ง พื้นที่จอดรถ ๔๕๐ คัน

^๓ บริษัทแฟรี่แลนด์, คู่มือการบริหาร, นครสวรรค์: อินทนนท์การพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๖, หน้า ๓

บริษัทฯ ได้รับการรับรองระบบคุณภาพมาตรฐาน ISO 9002 เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๔

๔.๒ การประกอบธุรกิจของบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด เป็นการประกอบธุรกิจแบบการค้าปลีก มีสินค้าสำหรับอุปโภค บริโภค ให้ประชาชนไปจับจ่ายใช้สอย โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๕ ชั้น ประกอบด้วย

ชั้นที่ ๑ เป็นสินค้าประเภทเครื่องสำอาง ชุดชั้นในสตรี มีเสื้อผ้าสุภาพบุรุษเป็นบางส่วน และส่วนของเทคโนโลยีซึ่งเป็นซูเปอร์มาร์เก็ต

ชั้นที่ ๒ เป็นสินค้าประเภทของเด็กและเด็กอ่อน รองเท้า กระเป๋า ของสุภาพสตรี

ชั้นที่ ๓ เป็นสินค้าประเภทเครื่องเขียน และเสื้อผ้าสุภาพสตรี เสื้อผ้าสุภาพบุรุษ

ชั้นที่ ๔ เป็นศูนย์อาหาร Play land สำหรับเด็กเล่น และชั้น ๔ พลาซ่าเป็นการจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้าของบริษัทเสริมแสง (๑๕๕๑) จำกัด

ชั้นที่ ๕ เป็นในส่วนของสำนักงาน และชั้น ๕ พลาซ่า เป็นส่วนของแฟรี่แฟชั่น ฮอลล์

ร้านขายเสื้อผ้าที่เปิดให้เช่าพื้นที่ขาย

ปรัชญาของการบริหาร

ริเริ่ม	ความเป็นเลิศ
สร้างสรรค์	ความเป็นธรรม
ส่งเสริม	คุณค่าของคน
สนับสนุน	ความรับผิดชอบต่อสังคม

จรรยาบรรณของพนักงานแฟร้งแลนด์

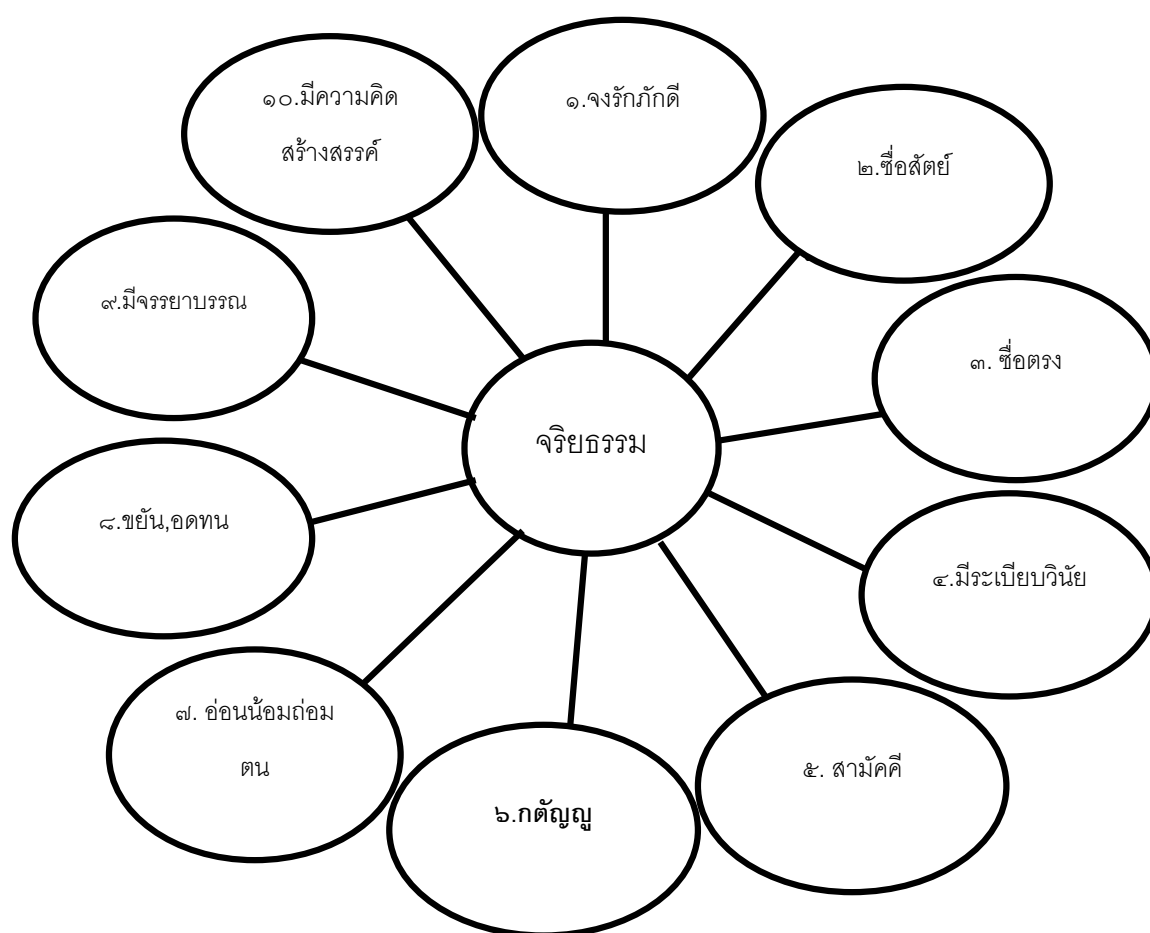
บริษัท แฟร้งแลนด์ได้นำเอาจริยธรรมไปใช้ในเรื่องการทำงานโดยวางจรรยาบรรณให้คนในบริษัทต้องทำตามนั้น และให้ท่องเป็นประจำทุกเช้า เพื่อการประพฤติตามดังต่อไปนี้

- ๑) จงรักภักดีต่อสถาบันแฟร้งแลนด์ ประหนึ่งครอบครัวตนเอง
- ๒) ซื่อสัตย์ สุจริต ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และต่อสถาบันแฟร้งแลนด์
- ๓) ตรงต่อเวลาทั้งในการทำงานและส่วนตัว
- ๔) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และวินัยของแฟร้งแลนด์อย่างเคร่งครัด
- ๕) สามัคคี กลมเกลียว ในหมู่พี่น้องแฟร้งแลนด์ด้วยกัน ประหนึ่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน
- ๖) ปฏิบัติต่อลูกค้า ประดุจลูกค้าคือพระเจ้าของตน
- ๗) เคารพนับถือ เชื้อฟ้งในผู้บังคับบัญชา และ ผู้อาวุโสกว่าในแฟร้งแลนด์เสมอ
- ๘) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยัน อดทน และจริงจังเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน
- ๙) ไม่นำความลับของสถาบันไปเปิดเผยแก่บุคคลภายนอกโดยเด็ดขาด
- ๑๐) ช่วยกันพัฒนาสถาบันแฟร้งแลนด์ให้เจริญรุ่งเรือง และมั่นคงสืบไป

จรรยาบรรณของบริษัทแฟร้งแลนด์สรรพสินค้า เปรียบเสมือนจริยธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพราะเมื่อปฏิบัติแล้วนำความสุข ความเจริญมาให้ เป็นการประพฤติที่เป็นคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งทางบริษัทฯ เห็นว่าไม่เฉพาะแต่พนักงานที่อยู่ที่นี่ปฏิบัติได้เท่านั้น แต่จรรยาบรรณนี้สามารถใช้ได้กับทุกคนทุกบริษัท ที่คน คนนั้นไปอยู่เพราะเป็นการประพฤติตามหลักจริยธรรมนั่นเอง

จรรยาบรรณของบริษัทเฟร่แลนด์เทียบกับจริยธรรมได้ดังต่อไปนี้

ถ้าบริษัทเฟร่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด เปรียบเสมือนองค์รวมของจริยธรรม และ
จรรยาบรรณ ๑๐ ข้อนั้น เป็นจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาใช้ ก็จะเปรียบได้ดังนี้

นโยบาย บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของบริษัทฯให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีมาตรฐาน และพัฒนาก้าวหน้าตลอดเวลา บริษัทฯ จึงได้กำหนดนโยบายการบริหาร เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับปีต่อไป ดังต่อไปนี้

- ๑) ต้องมีสินค้าดี มีคุณภาพ ราคายุติธรรม ที่พร้อมตอบสนองความต้องการ ของลูกค้าอยู่ตลอดเวลา
- ๒) ให้ความสุขและการบริการลูกค้าอย่างดีที่สุด ด้วยมาตรฐานเดียวกันอย่างมืออาชีพ สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และประทับใจ
- ๓) เพิ่มคุณค่าให้แก่ลูกค้า ด้วยการเพิ่มคุณภาพของสินค้า และให้การบริการอย่างต่อเนื่องตามความต้องการของลูกค้า
- ๔) ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ
- ๕) ให้ความร่วมมือกับท้องถิ่น และสังคมส่วนรวม
- ๖) ให้ความสุข สร้างความมั่นคงกับอนาคต และคุณภาพชีวิตของพนักงานให้ดีขึ้น
- ๗) อบรมพัฒนาบุคลากรของบริษัทฯ อย่างต่อเนื่อง ทางด้านจิตใจ และทางด้านโลกอาชีพอันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรและพัฒนาตนเอง
- ๘) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ และยกระดับความสามารถของพนักงาน
- ๙) นำหลักกิจกรรม ๕ ส. ใช้เป็นพื้นฐานการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกวัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน
- ๑๐) พัฒนาเพิ่มคุณภาพและบริการของบริษัทฯ ด้วยระบบคุณภาพ ISO 9002

๔.๓ จริยธรรมในการประกอบธุรกิจของบริษัทแฟร์แลนด์สรรพสินค้าจำกัด

การประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรมมีองค์ประกอบหรือเกณฑ์ชี้วัดอย่างไรเป็นประเด็นที่ต้องสร้างให้ชัดเจนและเป็นหลักสากลให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ผู้บริหารกับจริยธรรมทางธุรกิจเป็นเรื่องของการเตือนสติในการประกอบอาชีพของตนว่า *‘สิ่งใดพึงกระทำสิ่งใดพึงละเว้น’*^๔ แม้ข้อกำหนดทางจริยธรรมจะเป็นปกติวิสัยที่องค์กรทั่วไปต้องสร้าง

ความคืบหน้าในเรื่องจริยธรรมทางธุรกิจของประเทศไทยเป็นไปค่อนข้างช้า จนเมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ธุรกิจต่างล้มเป็นจำนวนมากซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะการบริหารงานที่ขาดจริยธรรมและความโปร่งใส จากนั้นจึงได้มีการรณรงค์ในเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ไม่เพียงเพราะต้องการกลไกที่จะป้องกันธุรกิจหรือองค์การที่ปราศจากความรับผิดชอบต่อกลุ่มผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน แต่ยังเป็นการจัดระบบการบริหารเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของการประกอบกิจการที่ดีของประเทศทางตะวันตกที่ประเทศไทยจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยตามกระแสของโลกาภิวัตน์

องค์การธุรกิจในยุคใหม่ต้องบริหารงานโดยคำนึงถึงจริยธรรม รับผิดชอบต่อผู้บริโภค ด้วยการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ รับผิดชอบต่อพนักงานด้วยการปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรม และรับผิดชอบต่อลูกค้าด้วยการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใสพร้อมจะให้สาธารณชนตรวจสอบเสมอ

จริยธรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทุกด้านขององค์กร การทำงานภายใต้ระบบทุนนิยมและกระแสเศรษฐกิจใหม่ถ้าไม่คำนึงถึงเรื่องจริยธรรมจะสร้างผลกระทบในทางลบได้อย่างรุนแรงและกว้างขวางมากกว่ายุคใด ๆ

ห้างสรรพสินค้า (Department store) หมายถึง ร้านค้าเฉพาะอย่างหลายๆร้าน ที่รวมกันอยู่เป็นร้านเดียวกัน เป็นร้านที่มีขนาดใหญ่ ร้านสรรพสินค้ามักจะแบ่งออกเป็นแผนกๆ ตามประเภทของสินค้า เช่น แผนกเครื่องสำอาง แผนกเครื่องใช้ไฟฟ้า แผนกอาหาร แผนกเสื้อผ้า แผนกของเล่นเด็ก แผนกเครื่องเขียน ฯลฯ เป็นต้น ธุรกิจค้าปลีกประเภทร้านสรรพสินค้านับว่าได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในประเทศไทย เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้หลายๆอย่าง เช่น สถานที่จอดรถยนต์ การจับจ่ายซื้อของที่อยู่ในสถานที่ปรับอากาศ มีลิฟท์ บันไดเลื่อน การมีสินค้าไว้บริการหลายชนิด เมื่อลูกค้าเข้ามาซื้อครั้งเดียวสามารถเลือกซื้อของได้หลายชนิด เป็นการประหยัดเวลา

^๔ กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, การพัฒนาคุณภาพจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ในสังคม, วารสาร INDUSTRIAL TECHNOLOGY REVIEW ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๕๑ มิถุนายน ๒๕๔๕ หน้า ๑๕๔)

ห้างสรรพสินค้า นอกจากจะเป็นสถานที่สำหรับจับจ่ายใช้สอยซื้อหาสินค้าเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ชีวิตประจำวันของแต่ละคนแล้ว สิ่งที่สำคัญก็คือ การให้บริการลูกค้าอย่างจริงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถือว่าจำเป็นที่จะต้องทำ เพราะเหตุที่ว่านั้นเป็นการทำตามหน้าที่ ในเมื่อเราทำตามหน้าที่อย่างดีแล้วผลที่ตามมาก็คือความสุขกับการทำงานและเพื่อนร่วมงานพร้อมทั้งที่ทำงานของเรา ดังนั้น ทางบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด มีความเห็นว่า การทำงานในห้างสรรพสินค้าจะทำงานแทบทุกวัน คือแทบจะไม่มีวันหยุด ทำให้ขาดอะไรไปบางอย่างซึ่งคนไทยก็นับถือกันคืออยู่เฉยๆนั่นก็คือ ศาสนา คือการที่จะให้พนักงานของห้างรู้สึกเหมือนกับว่าตัวเองไม่ได้อยู่ไกลธรรมหรือไกลจากวัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการนำธรรมะเข้ามาเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของห้าง และได้ประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมดังนี้^๕

ไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตากันทุกเช้า มีการบรรยายธรรมทุกเดือน ทำบุญตักบาตรกันในวันสำคัญ ซึ่งเป็นความคิดริเริ่มของผู้บริหารที่มีใจฝักใฝ่และปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างเคร่งครัด จึงทำให้เกิดการปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา ๒๐ กว่าปีแล้ว จนกระทั่งถึงปัจจุบัน สิ่งสำคัญคืออยากเห็นชาวพุทธได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนามากขึ้น เพื่อที่จะเพิ่มพูนกุศลธรรม หรือ ขจัดอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นในจิตของพนักงานขณะทำงาน ดังนั้นการนำเอาพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการทำงาน จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชาวพุทธที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง โดยมีห้างสรรพสินค้าแฟรี่แลนด์เป็นต้นแบบในการนำเอาพุทธจริยธรรมมาใช้ในการประกอบธุรกิจ

ธุรกิจในมุมมองของบริษัทแฟรี่แลนด์

ห้างสรรพสินค้าแฟรี่แลนด์ เริ่มมาจากธุรกิจของครอบครัว ช่วงที่จะเปิดกิจการแรกๆ นั้นมีอุปสรรคมาก จากบทสัมภาษณ์กรรมการผู้จัดการบริษัทแฟรี่แลนด์ ตอนหนึ่งว่า กังของท่านไม่เห็นด้วย แต่ด้วยความตั้งใจจริงที่จะทำได้ วันหนึ่งท่านจึงพูดกับกังของท่านว่า ท่านจะทำการค้าอย่างที่กำลังบอกทุกประการ ซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจทำงาน การพนันไม่เล่น เวลานี้จะมาทำห้างสรรพสินค้า คนเขาเชื่อกังเชื่อป้า เชื่อในสิ่งที่เราทำมาตลอด เขาเลยให้สินค้ามาขาย ขณะเดียวกันแบงก์ก็สนับสนุนให้เงินมาลงทุนเหมือนกัน^๖ ห้างแฟรี่แลนด์จึงถือกำเนิดขึ้นมาทันทีที่กังพยักหน้าตอบรับหลานชายที่ชื่อ สันติ คุณาวงศ์

^๕ สัมภาษณ์ นายสันติ คุณาวงศ์, กรรมการผู้จัดการ บริษัทแฟรี่แลนด์ สรรพสินค้าจำกัด, วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

^๖ บทสัมภาษณ์ สันติ คุณาวงศ์, เราจะฝ่าข้ามไป เดิมพันแฟรี่แลนด์, โลกธุรกิจ รายสัปดาห์ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๗๕, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕, หน้า ๑๐.

จะเห็นได้ว่า ห้างแฟรี่แลนด์นั้นถือกำเนิดมาจากความตั้งใจจริงที่จะทำงาน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งไม่ได้หวังแต่กำไรอย่างเดียว หากแต่ยังมุ่งตอบสนองสิ่งดีๆ ให้กับชาวนครสวรรค์ และจังหวัดใกล้เคียง โดยมองไปที่เสนอจุดขายตรงที่เป็นความภูมิใจ ในความเป็นห้างของคนท้องถิ่นเดียวกับลูกค้า โดยแบ่งลูกค้าออกเป็น ๔ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ ใช้สโมสรแฟรี่คิดส์อบรมเด็กให้เด็กได้ในสิ่งที่เขาไม่เคยมีในโรงเรียน กลุ่มที่ ๒ ให้อายุรุ่น ก็คือให้เขาแสดงออกในทางที่ถูกต้อง เริ่มทำ สمارทแอร์โรว์แมน ประกวด มีการอบรมการแต่งตัว การสมัครงาน กลุ่มที่ ๓ กลุ่มพ่อแม่พ่อดูออกจากช่วงวัยรุ่นมา ก่อนที่จะแต่งงาน มีการจัดตั้งโรงเรียนพ่อแม่ร่วมกับสาธารณสุข ที่นี่จัดอบรมก่อนแต่งงาน และอันดับที่ ๔ กลุ่มครอบครัว จัดตั้งชมรมรักษัธรรม มีการบรรยายธรรม เดือนละครั้ง จัดเป็นประจำ กิจกรรมจะกระจายไปในทุกกลุ่ม ทำให้มีคอนเซ็ปต์ที่ว่า แฟรี่แลนด์เป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดของคุณ เพราะเราคือเพื่อนที่ดีของเขา”

บริษัทแฟรี่แลนด์จะเน้นการให้บริการลูกค้าจากใจ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อลูกค้า ผู้บริหารจะมีนโยบายให้พนักงานได้รู้จักธรรมะ โดยที่ถ้าเป็นพนักงานใหม่ก็จะมีอบรมธรรมะ ห้าเข้าคือจะมีวิทยากรมานำสวดมนต์ไหว้พระและทำสมาธิที่ถูกต้องให้กับพนักงานที่เข้ามาใหม่ ต่อเนื่องกันห้าวัน และหลังจากนั้นเมื่อทำงานครบสามเดือนที่อยู่ในช่วงทดลองงานจะมีการส่งไปปฏิบัติธรรมเจ็ดถึงสิบวัน ที่สวนธรรมหาคะเสลาซึ่งเป็นสถานปฏิบัติธรรมของ บริษัทแฟรี่แลนด์ อันเป็นสถานที่ที่เกิดจากความศรัทธาเริ่มของผู้บริหารระดับสูงที่ใช้ที่ดินส่วนตัวมาสร้างสถานปฏิบัติธรรมและนิมนต์พระอาจารย์ที่เป็นสายปฏิบัติมาผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันสอนธรรมะสอนกรรมฐานให้ นอกจากนี้ก็ยังเปิดให้บุคคลภายนอกที่มีความประสงค์จะเข้าปฏิบัติก็สามารถเข้าปฏิบัติได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น ทั้งยังมีกิจกรรมฟังธรรมทุกเดือนของพนักงานโดยจัดเป็นประจำทุกเดือนช่วงเช้าจะเป็นของพนักงานบริษัทช่วงเย็นจะเป็นของบุคคลทั่วไป กิจกรรม ๕ ส. ในข้อที่ ๕ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักการ ๕ ส

กิจกรรม ๕ ส เป็นปัจจัยพื้นฐานการบริหารคุณภาพ ที่จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงานให้เกิดบรรยากาศที่น่าทำงาน เกิดความสะอาดเรียบร้อยในสำนักงาน ถูกสุขลักษณะ ทำให้พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ สามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ สร้างทัศนคติที่ดีของพนักงานต่อหน่วยงาน กิจกรรม ๕ ส เป็นกลยุทธ์อีกวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม

^๓ บทสัมภาษณ์ สันติ คุณาวงศ์, ชมรมห้าง DPS. นิตยสาร คู่แข่ง ฉบับที่ ๒๓๓ ปีที่ ๑๗ , ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๐, หน้า ๖๒.

ในการพัฒนาคุณภาพ เป็น กิจกรรมที่ทำแล้วเห็นผลเร็วและชัดเจน นอกจากนั้นกิจกรรม ๕ ส จะ เป็นพื้นฐานในการนำวิธีการบริหารใหม่ๆ เข้ามาใช้ในอนาคตต่อไป

๕ ส คืออะไร^๔

กิจกรรม ๕ ส เป็นแนวความคิดจัดระเบียบเรียบร้อยในที่ทำงานก่อให้เกิดสภาพการทำงานที่ดี ปลอดภัย มีระเบียบเรียบร้อย นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต ดังนี้

๑. สะสาง (SERI) คือ การแยกของที่ต้องการ ออกจากของที่ไม่ต้องการและจัดของที่ไม่ต้องการทิ้งไป

๒. สะดวก (SEITON) คือ การจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ในที่ทำงาน ให้เป็นระเบียบเพื่อความ สะดวก และ ปลอดภัย

๓. สะอาด (SEISO) คือ การทำความสะอาด เครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่ทำงาน

๔. สุขลักษณะ (SEIKETSU) คือ สภาพหมดจด สะอาดตา ถูกสุขลักษณะ และรักษาให้ ดีตลอดไป

๕. สร้างนิสัย (SHITSUKE) คือ การอบรม สร้างนิสัยในการปฏิบัติงานตามระเบียบ วินัย ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด

ประโยชน์จากการทำกิจกรรม ๕ ส

๑.บุคลากรจะทำงานได้รวดเร็วขึ้น มีความถูกต้องในการทำงานมากขึ้น บรรยากาศและ สภาพแวดล้อมดีขึ้น

๒.เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ จะเกิดขึ้น บุคลากรจะรักหน่วยงานมากขึ้น

๓.บุคลากรจะมีระเบียบวินัยมากขึ้น ตระหนักถึงผลเสียของความไม่เป็นระเบียบใน สถานที่ทำงาน ต่อการเพิ่มผลผลิต และถูกกระตุ้นให้ปรับปรุงระดับความสะอาดของสถานที่ทำงาน ให้ดีขึ้น

๔. บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบ และคู่มือการปฏิบัติงานทำให้ความผิดพลาด และความเสียหายต่างๆ ลดลง

๕. บุคลากรจะมีจิตสำนึกของการปรับปรุง ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพในการทำงาน

^๔5S (methodology),[ออนไลน์] แหล่งที่มา: [http://www.en.wikipedia.org/wiki/5s\(methodology](http://www.en.wikipedia.org/wiki/5s(methodology).

๖. เป็นการยืดอายุของเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ เมื่อใช้อย่างระมัดระวังและดูแลรักษาที่ดี และการจัดเก็บอย่างถูกวิธีในที่ที่เหมาะสม

๗. การไหลเวียนของวัสดุ และ work in process จะราบรื่นขึ้น

๘. พื้นที่ทำงานมีระเบียบ มีที่ว่าง สะอาดตา สามารถสังเกตสิ่งผิดปกติต่างๆ ได้ง่าย การใช้วัสดุคุ้มค่า ต้นทุนต่ำลง

๑๐. สถานที่ทำงานสะอาด ปลอดภัยและเห็นปัญหาเรื่องคุณภาพอย่างชัดเจน

ขั้นตอนในการดำเนินงาน ๕ ส^๔

๑. ขั้นเตรียมการ (Preparation)

เมื่อหน่วยงานจะเริ่มดำเนินกิจกรรม 5 ส มาใช้ สิ่งแรกที่จะต้องดำเนินการคือ การทำความเข้าใจกับผู้บริหารระดับสูง และจัดเตรียมแผนการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสามารถดำเนินการตามลำดับดังนี้

๑.๑ สร้างความเข้าใจกับผู้บริหารระดับสูง โดยเชิญผู้รู้จากหน่วยงานภายนอก อาจเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่อง ๕ ส หรือ 5S Facilitators (เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรม ๕ ส) ของหน่วยงาน ที่ดำเนินกิจกรรม ๕ ส ประสบผลสำเร็จแล้วในระดับหนึ่ง มาเป็นที่ปรึกษา

๑.๒ การกำหนดนโยบายการดำเนินกิจกรรม ๕ ส โดยผู้บริหารสูงสุด และแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานดำเนินกิจกรรม ๕ ส ในระยะแรกบางหน่วยงานอาจแต่งตั้งที่ปรึกษาเพื่อช่วยให้การดำเนินกิจกรรม ๕ ส เริ่มต่อไปด้วยดี และถูกต้องตามหลักการเพิ่มผลผลิต

๑.๓ การกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรม ๕ ส

๑.๔ ประกาศนโยบายให้ทุกคนทราบอย่างเป็นทางการ

๑.๕ อบรมให้ความรู้แก่พนักงานทุกคน ตั้งแต่ผู้บริหารจนถึงพนักงานระดับล่างสุดทั้งหน่วยงาน บางหน่วยงานอาจจำเป็นต้องอบรมผู้รับเหมาช่วงที่ทำงานในหน่วยงานด้วย

๑.๖ อบรมคณะทำงานหรือ Facilitators ที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อให้สามารถส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้กิจกรรม ๕ ส ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

^๔ เรื่องเดียวกัน [๑๒ ธ.ค.๒๕๕๕].

๑.๗ ผู้บริหารระดับสูง เชิญชมหน่วยงานที่ได้ดำเนินกิจกรรม ๕ ส อย่างต่อเนื่อง

๒. ขั้นเริ่มดำเนินการ (Kick off Project)

จัดกิจกรรมวันทำความสะอาดใหญ่ (Big cleaning Day) ถือเป็นวันเริ่มต้นของการดำเนินกิจกรรมบางหน่วยงานถือเป็นวันประกาศนโยบายบางหน่วยงานจัดกิจกรรมนี้ทันทีหลังประกาศนโยบาย ที่สำคัญคือ ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในวันนั้น เพื่อแสดงออกถึง Commitment การจัดกิจกรรมวันทำความสะอาดใหญ่นี้มีความสำคัญและต้องเตรียมการอย่างละเอียดรอบคอบมีการประชุมเตรียมการต่าง ๆ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

๓. ขั้นตอนดำเนินการ (Implementation)

หลังจากวันทำความสะอาดใหญ่แล้วก็จะเริ่มดำเนินกิจกรรม ๓ ส สะสาง สะอาด สะดวก แรก โดย

๓.๑ แบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบ เกณฑ์การแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนด ที่สำคัญคือต้องรวมพื้นที่เป็นส่วนรวม เช่น ทางเดิน บันได สนามหญ้า ห้องน้ำ โดยสรุปทุกพื้นที่ต้องมีผู้รับผิดชอบ

๓.๒ ทุกพื้นที่จะต้องกำหนดแผนปฏิบัติการ หัวข้อต่างๆ ที่ควรมีอยู่ในการดำเนินกิจกรรม ๕ส คือ

๓.๒.๑ รายละเอียดกิจกรรม เป็นการกำหนดกิจกรรมในเรื่อง ๕ส ของพื้นที่ ว่ามีอะไรบ้างตามขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ๕ ส

๓.๒.๒ ระยะเวลาดำเนินการ จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าช่วงใดจะทำอะไร ใช้เวลาเท่าใดในการดำเนินงาน และระยะเวลาสิ้นสุดของแผนเมื่อใด เช่น แผน ๑ ปี แผน ๒ ปี

๓.๒.๓ ผู้รับผิดชอบ ในแผนควรกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละหัวข้อไว้ด้วย ซึ่งผู้รับผิดชอบอาจจะเป็นบุคคลหรือหน่วยงานก็ได้

๓.๒.๔ แผนที่ดีควรจะระบุให้ชัดเจนว่าแต่ละขั้นตอนใช้งบประมาณเท่าใด

๓.๒.๕ วันที่จัดทำแผน เพื่อให้ทราบว่แผนการดำเนินการนั้นทำได้ตั้งแต่เมื่อใด ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรม ๕ ส มีใช้อยู่แค่ ๑ ปี หรือ ๒ ปี เท่านั้นแต่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยไม่มีที่สิ้นสุดและมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น มีมาตรฐานที่สูงขึ้น อันเป็นไปตามหลักการของการเพิ่มผลผลิตคือ วันนี้ต้องดีกว่าเมื่อวาน และวันพรุ่งนี้ต้องดีกว่าวันนี้

๓.๒.๖ มีการประชุมของสมาชิกที่อยู่ในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แผนปฏิบัติการที่ร่วมกันกำหนดเกิดผลในทางปฏิบัติ

๓.๒.๗ ทุกคนในพื้นที่ต้องทำ 3ส แรกในพื้นที่รับผิดชอบรายละเอียดของการทำกิจกรรม

๓.๒.๘ จัดให้มีการประเมินความคืบหน้าของการดำเนินกิจกรรม โดยคณะกรรมการ ๕ส และที่ปรึกษาหรืออาจจะกำหนดให้มีการตรวจติดตามภายในพื้นที่ด้วยการตรวจเป็นการประเมินความคืบหน้าของการดำเนินกิจกรรม คณะกรรมการจะต้องได้รับการอบรมเทคนิค วิธีการพร้อมเกณฑ์การประเมินด้วย

การประเมินมี ๒ ส่วน

ส่วนที่ ๑ คือ การให้คะแนนระดับผลการดำเนินกิจกรรม ตามรายละเอียดที่กำหนดในแบบประเมินเช่น ระดับของความสะอาด การสะอาด หรือ การจัดสะดวกตลอดจนเรื่องของความปลอดภัย และความร่วมมือร่วมใจ เป็นต้น

ส่วนที่ ๒ คือ ข้อเสนอแนะของกรรมการ ซึ่งพื้นที่จะต้องนำไปปรับปรุง หรือข้อดีเด่นที่พบซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวอย่าง หรือกำหนดเป็นมาตรฐานต่อไป ควรจัดให้มีการปรับปรุงหรือแจ้งผลการดำเนินการดำเนินกิจกรรมให้ทุกคนรับทราบ

สำหรับหน่วยงานใหญ่ ในขั้นตอนดำเนินการนี้ อาจจัดทำพื้นที่ตัวอย่าง (Model Area) เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ฝ่ายหรือแผนกอื่นๆ ต่อไป โดยพื้นที่ตัวอย่างนี้จะต้องมีการจัดผู้เอกสาร เพิ่มลิ้นชัก โต๊ะทำงาน ตามหลักการ ๕ ส และเครื่องมืออุปกรณ์สะอาด (มีแผนหรือมาตรฐานการทำงานสะอาดประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน เป็นต้น) ระหว่างการดำเนินกิจกรรมทั้งในพื้นที่ตัวอย่าง และพื้นที่อื่นๆ จำเป็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริม กิจกรรม ๕ ส หรือ 5S Facilitator จะต้องช่วยประสานงาน ติดตาม ผลักดัน และช่วยเหลือสมาชิกในพื้นที่นั้นนอกจากนั้น ยังต้องรายงานความ

สืบหน้า และปัญหาอุปสรรคให้แก่ผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นหนึ่งในกรรมการของ คณะกรรมการ ๕ ส ของหน่วยงานด้วย

มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและประชาสัมพันธ์

เรามักจะได้ยินคำพูดที่ว่า “กิจกรรม ๕ส นั้นทุกคนต้องปฏิบัติตาม” หมายความว่า กิจกรรม ๕ส เป็นกิจกรรมที่ทุกคนต้องทำ ถ้ามีคนใดคนหนึ่งเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามก็จะเกิดความเสียหายทั้งกลุ่ม ยกตัวอย่างเช่น กลุ่ม ๕ส พื้นที่หนึ่งมี ๕ คน สมาชิกมี ๘ คน ช่วยกันทำกิจกรรม ๕ส อย่างดี มีการจัดเก็บระบบเอกสารอย่างถูกต้องเป็นระเบียบมีบัญชีคุมเอกสาร เมื่อสมาชิก นำไปใช้ก็นำมาเก็บไว้ที่เดิม แต่มีสมาชิกอยู่ ๑ คนไม่สนใจหยิบมาใช้แล้วก็นำไปซุกไว้ตู้ใดก็ได้ ตามใจตนเอง ระบบการจัดการเอกสารนั้นก็ไม่ได้ประสบผลตามที่ได้คาดหวัง ในที่สุดคนอื่นมาก็หา ไม่เจอ เช่นนี้เป็นต้น ดังนั้นการนำกิจกรรม ๕ส มาใช้ในหน่วยงานจำเป็นต้องมีการณรงค์ส่งเสริม เพื่อกระตุ้นให้ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นการส่งเสริมกิจกรรม ๕ส จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากเรื่อง หนึ่งใน การดำเนินกิจกรรม ๕ส เป็นไปด้วยความพร้อมเพรียงต่อเนื่อง และพัฒนากระตือรือร้น เป็นระเบียบเรียบร้อยในสถานที่ทำงานให้เป็นหน่วยงานชั้นหนึ่งจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและ สนับสนุนต่างๆ

เครื่องมือส่งเสริมกิจกรรม ๕ส (Promotion Tools)

เครื่องมือส่งเสริมกิจกรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรม ๕ส เพื่อเป็นการณรงค์และกระตุ้นให้พนักงานมีส่วนร่วมตัวอย่าง คือ

โปสเตอร์ ๕ส (5S Posters) เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและเพื่อกระตุ้นเตือนให้พนักงาน ร่วมมือดำเนินกิจกรรม ๕ส อาจให้พนักงานคิดทำกันเอง หรือแข่งขันการวาดภาพโปสเตอร์ ภายใน หน่วยงาน หรือติดต่อหน่วยงานภายนอกที่เขาทำกันไว้แล้ว เช่น สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ เอามา ติดในโรงงานของตน

คำขวัญ ๕ ส (5 S Slogans) อาจจัดให้มีการประกวดคำขวัญ และนำคำขวัญที่ชนะเลิศ มา จัดทำ เป็นโปสเตอร์ติดในโรงงานเช่น “ 5ส คือปัจจัยสร้างนิสัย ใช้พัฒนา” หรือ “๕ส ก่อเกิดผล ถ้า ทุกคนร่วมมือทำ”

ข่าว ๕ส (5S Newsletter) เป็นเอกสารเผยแพร่การดำเนินกิจกรรม ๕ส ในหน่วยงาน เพื่อให้พนักงานได้รับข่าว ความเคลื่อนไหวภายในและภายนอกรวมทั้งมีสาระเนื้อหาทางวิชาการ

แทรกอยู่ด้วย อาจจะมีคอลัมน์ขบขันบันเทิงคนชาว 5S กระเช้าเข้าแขกกระตุ้นให้เกิดการอยากมีส่วนร่วมก็ได้ และข่าว 5S (5S Newsletter) นี้จะเป็นสื่อในการประกาศผล การประเมินความคืบหน้าของการดำเนินการกิจกรรม 5S ในแต่ละช่วงที่ตรวจติดตาม 5S ด้วย

เหรียญ 5 S (5S Badges) มีหลายหน่วยงานได้จัดทำเหรียญ 5S ดินน้ำมันออกสื่อ แสดงถึงการดำเนินกิจกรรมวัน 5S หรือ เหรียญแสดงว่าผู้ติดอยู่ในกลุ่มที่ชนะเลิศการดำเนินกิจกรรม 5S ประจำเดือน / ประจำโครงการ ของบริษัทก็ได้ หลายๆ บริษัทในประเทศไทยก็ได้จัดทำกัน เช่น บริษัท อีเล็คโทรเซรามิค ในนิคมอุตสาหกรรมลำพูนทำป้ายติดเสื้อรูปเหลี่ยม มีคำภาษาญี่ปุ่นทั้ง 5S และชื่อบริษัท

เสื้อ 5S (5S Shirts) บางหน่วยงานพนักงาน เจ้าหน้าที่จะจัดทำเสื้อยัด 5 S เป็นทีมนัดวัน ในการทำ 5S พร้อมกับสวมเป็นเครื่องแบบ เพื่อเป็นการกระตุ้น Promotion การทำ 5S ของหน่วยงานของตน

เครื่องมือในการดำเนินการ (Implementing Tools)

- การประกวดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ 5S กระตุ้นให้พนักงานนำเรื่อง 5 S มาเขียนเป็นข้อเสนอแนะ

- วัน 5S (เดือนละครั้ง) กำหนดวันที่แน่นอนในการทำ 5S เช่น วันที่ ๒๕ ทำ 5S เป็นต้น

- การดูงานด้าน 5S นำพนักงานดูงาน 5 S ใน หน่วยงาน ที่ดำเนินกิจกรรม 5S ดีเด่นเป็นตัวอย่าง เช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ปูนซีเมนต์ไทย การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย เป็นต้น จะทำให้พนักงานเชื่อถือและอยากปฏิบัติ (Seeing is believing) อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถนำเอาความคิดหรือลอกแบบที่ดีจากหน่วยงานอื่นมาปรับให้เหมาะกับหน่วยงานต่อไป

- การบันทึกภาพ ควรทำเป็นประจำ อาจจะทุก ๓ เดือน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงก่อนเริ่มกิจกรรม ระหว่างๆดำเนินกิจกรรมเป็นระยะๆ ดูการปรับปรุงจะเห็นความก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ และเพื่อจูงใจให้เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป การถ่ายภาพอาจเริ่มต้นเลือกจุดที่เห็นเด่นชัดว่าต้องปรับปรุงหรือเป็นจุดที่สกปรกกรุงรังมาก ไม่มีระเบียบ เป็นต้น

หลักการบันทึกภาพการปรับปรุงพื้นที่ 5ส

๑. กำหนดจุดที่จะถ่ายภาพ ทำการถ่ายภาพบริเวณที่จะดำเนินการเก็บไว้
๒. นำไปติดเป็นแผ่นกระดาษโปสเตอร์ และทดลองให้คะแนนไว้ พร้อมแจ้งว่าจะต้องทำอะไรต่อไป

๓. เมื่อดำเนินการไประยะหนึ่งก็ถ่ายภาพหลังการทำกิจกรรมไว้โดยถ่ายที่เดิม เพื่อนำภาพมา เปรียบเทียบกันกับภาพเดิมก่อนการทำกิจกรรม

เครื่องมือประเมินผลกิจกรรม (Evaluation Tools)

- การตรวจติดตามโดยผู้บริหารสูงสุด คือ จำเป็นต้องกำหนดให้ผู้บริหารสูงสุดควรเดินตรวจการปฏิบัติงานของพนักงานในพื้นที่ (Management by Walking Around) เพื่อได้รับทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ มีปัญหาอะไรจะได้สั่งการในทันทีรวมทั้งทำให้เกิดความคุ้นเคย ระหว่างผู้บริหารและพนักงาน โดยเฉพาะเรื่องกิจกรรม 5ส การเดินตรวจเป็นการแสดงออกถึงการเอาใจจริงเอาใจของผู้บริหารอีกด้วย

- Morning check rally เป็นการตรวจสอบโดยผู้บริหารระดับต้น/ระดับกลาง ต้องเดินตรวจสอบสถานที่ปฏิบัติงานเองทุกเช้าทุกวัน พร้อมทักทายกับพนักงานทุกๆ คน จดบันทึกเรื่องที่สังเกตเห็นค้นหาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น อันจะทำให้การดำเนินการ 5ส ไม่ก้าวหน้าต่อไป ต่อจากนั้นจัดลำดับปัญหาออกเป็น(เกรด) A B และ C โดยกำหนดออกมาว่าปัญหาระดับใดต้องแก้ไขเมื่อใด นำปัญหาเหล่านั้นไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ แล้วจึงเดินตรวจดูสภาพความคืบหน้าว่าเป็นไปตามข้อกำหนดไว้หรือไม่ ในการเดินตรวจ (Morning Check Rally)

- การตรวจให้คะแนน การตรวจให้คะแนนเป็นสิ่งที่กระตุ้นส่งเสริมให้พนักงานร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรม 5ส ที่คืออีกวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะการทำ 5ส แบบไทยๆ คนไทยเรามีนิสัยชอบการแข่งขัน ประเภทแพ้ไม่ได้มีอยู่มาก ที่จริงแล้วการตรวจให้คะแนนนี้ก็คือการประเมินความคืบหน้าของการดำเนินการ 5ส ด้วยการให้คะแนนนั่นเอง การตรวจให้คะแนนนี้เปรียบเสมือนดาบ ๒คม อาจจะทำให้กิจกรรม 5ส หยุดชะงักไปเลยก็ได้ ถ้าการให้คะแนนเป็นไปแบบตามอำเภอใจ กรรมการไม่มีระบบและกรรมการไม่มีความรู้เรื่อง 5 ส ที่ดี ดังนั้นจำเป็นต้องมีการอบรมเรื่อง “เทคนิคการตรวจ 5ส” ให้กรรมการทุกคนก่อนมีการตรวจ 5ส จริง การตรวจ 5ส แบบให้คะแนนนี้ อาจมีการสะสมคะแนนหรือมีตารางแสดงผลการให้คะแนนเพื่อเปรียบเทียบกับ

ครั้งก่อนๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่หรือยกระดับมาตรฐาน ๕ส ของพื้นที่นั้นๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง และข้อดีเด่นที่ควรยกย่อง

- ตัว ๕ส (5S TICKETS) มีลักษณะคล้ายกับใบแจ้งการดำเนินการแก้ไขและป้องกันของ ISO 9000 (Corrective Action Request) เป็นใบที่ผู้บริหารแจ้งให้พนักงานแก้ไขปรับปรุงในจุดที่บกพร่องอยู่โดยกำหนดระยะเวลาที่เสร็จ การประกาศเกียรติคุณและการให้รางวัล เมื่อมีการแข่งขัน ๕ส แล้วควรมีการมอบเกียรติคุณแก่พื้นที่ดีเด่นในเรื่องการบำรุงรักษา การมีส่วนร่วม และการสร้างสรรค์ รางวัลพื้นที่ชนะเลิศคะแนนสูงสุดประจำปี ประจำไตรมาส หรือ ประจำเดือน สำหรับประกาศเกียรติคุณ หรือ โฉลว์ควรเป็นระบบหมุนเวียน โดยผู้บริหารสูงสุดจะต้องให้ความสำคัญและให้เวลามีส่วนร่วมในการรับฟังการเสนอผลงาน และเป็นผู้มอบรางวัล เพื่อแสดงออกถึงการที่ผู้บริหารตระหนักถึงคุณค่าในความพยายามที่จะปรับปรุงงาน และสถานที่ทำงานร่วมกันเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพในงานและหล่อหลอมวัฒนธรรมที่ดีในองค์กรด้วย

ขั้นการปรับปรุงและสร้างมาตรฐาน

การนำผลการตรวจติดตามความคืบหน้าปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นถือว่าเป็นขั้นตอนของการปรับปรุง ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ PDCA คือ เมื่อได้วางแผนไว้ (Plan) แล้วลงมือปฏิบัติ (Do) พร้อมกับต้องมีการตรวจสอบ (Check) เพื่อหาข้อควรปรับปรุงแล้วจึงนำมาดำเนินการแก้ไข (Act) ซึ่งจะส่งผลให้มีการปรับปรุง ๕ส ในแต่ละพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น อันนำมาซึ่งประสิทธิภาพ คุณภาพ และการเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่อง

ข้อดีที่พบจากการตรวจติดตามการดำเนินกิจกรรม และสิ่งที่ได้แก้ไขปรับปรุงซึ่งเป็นผลมาจากการตรวจประเมิน นั้น สามารถนำไปกำหนดเป็นมาตรฐานของหน่วยงานต่อไปได้ ดังนั้นการตรวจติดตามจึงมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงและสร้างมาตรฐาน (PDSA: Plan Do Standard Act) ปัญหาในการทำ ๕ ส

๕ส เป็นกิจกรรมพื้นฐานที่องค์กรต่างๆ นิยมนำมาใช้ เพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพงาน แต่องค์กรส่วนใหญ่ที่นำ ๕ส มาใช้งานมักประสบปัญหาในการดำเนินงาน ๕ส อยู่หลายอย่าง เช่น ทำ ๕ส มานานแต่เห็นผลไม่ชัดเจน ไม่ต่อเนื่อง และปัญหาใหญ่อีกเรื่องคือ การตรวจให้คะแนน ๕ส ประจำเดือน นับเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีปัญหามาก ทำอย่างไรเจ้าของพื้นที่ที่จะยอมรับการตรวจ / จะให้คะแนนอย่างไรจึงจะเหมาะสม / มีมาตรฐานในการให้คะแนนอย่างไร ฯลฯ ปัญหาในการทำ ๕ส ที่พบส่วนใหญ่ของแบ่งเป็นเรื่องย่อยประมาณ ๓-๔ ประเด็น

ประเด็นแรกคือ ระบบบริหารของการนำ ๕ส มาใช้ ซึ่งการตรวจของเราพบเรื่องความเข้าใจหน่วยงานบางแห่งต้องการเพียงให้สถานที่ดูสะอาด เรียบร้อย จึงเน้นการตรวจเฉพาะเรื่องความสะอาด พื้นที่ไหนสะอาดเป็นระเบียบก็ได้รับรางวัลพื้นที่ดีเด่น พื้นที่ไหนไม่สะอาดหรือเป็นระเบียบก็จะได้อันดับท้ายก็คงไม่ต้องบอกว่า พื้นที่ใดจะได้ดีเด่นหรือพื้นที่ใดจะได้อันดับท้ายไปครอบครอง

- แนวทางแก้ไข คงจะต้องปรึกษากันระหว่างทีมงานบริหารว่าต้องการทำในระดับชั้นไหน เพราะแนวคิดของ ๕ส หากเป็นระบบแล้วก็ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีตัววัดที่ชัดเจน ทำแล้วต้องเห็นผลทั้ง Production และ Productivity เวลาที่เข้าโรงงานและพบลักษณะนี้มักจะให้ไม่ค่อยส่งเสริม เพราะถือว่าเรื่องความสะอาดและสวยงามเป็นสิ่งรองมาเมื่อทำ ๕ส สำเร็จ แนวทางคือ การสร้างระเบียบวินัยและวัฒนธรรมการปรับปรุงงานของพนักงาน เพื่อนำสู่ระบบที่สูงขึ้นไป เช่น TPM, TQM ประเด็น ๒ คือ การสร้างมาตรฐาน เพื่อสร้างและควบคุมระบบให้คงอยู่ พนักงานยังสับสนระหว่างมาตรฐาน ๕สและมาตรฐานอื่นๆ ที่ใช้อยู่ปัจจุบัน

- แนวทางแก้ไข การมีมาตรฐานขึ้นไม่ได้เป็นเรื่องเสียหายอะไร จุดสำคัญคือการลดความผันแปร เพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกคนมีส่วนร่วม และสำคัญที่สุดคือ ลูกค้ายิ่งภายในและภายนอก ก็คงจะต้องทำความเข้าใจในพื้นที่ในการสร้างระบบนี้ขึ้น ประเด็น ๓ คือ การตรวจติดตามคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบในการตรวจมีความรู้และศึกษาในรายละเอียดของพื้นที่ค่อนข้างน้อย รวมทั้งพื้นที่ที่ไม่มีมาตรฐาน การตรวจเกือบ ๕๐เปอร์เซ็นต์ที่พบจะใช้ความรู้สึกมากกว่าข้อเท็จจริง และมักเกิดปัญหาการกระทบระหว่างพื้นที่และคนตรวจ ๕ส แทนที่จะสร้างทีมกับเกิดการแตกแยก บางเรื่องผู้ตรวจก็ติง บางเรื่องก็อ่อน

- แนวทางแก้ไข มาตรฐานของพื้นที่ควรที่จะมีไว้และแบบฟอร์มการตรวจควรแยกตามพื้นที่ เพราะแต่ละพื้นที่มีจุดเด่นและจุดอ่อนแตกต่างกันไป เมื่อมาตรฐานเขียนเสร็จสิ้น ต้องมีการทดลองปฏิบัติกระทั่งได้ผล จึงส่งให้กรรมการกลางหรือผู้บริหารอนุมัติการใช้ เพราะมาตรฐานบางพื้นที่มีการคาบเกี่ยวกันและกัน หลังจากนั้นจึงกำหนดแบบฟอร์มการตรวจ การตรวจก็จะเน้นเรื่องของมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมาว่าเป้าหมายแต่ละปีของหน่วยงานจะเน้นเรื่องอะไรเป็นเกณฑ์และทำได้เกณฑ์ตามนั้นหรือไม่ และการตรวจก็ต้องตรวจ ๓ ระดับเช่นกัน ประเด็น ๔ คือ ความคาดหวังของการเสร็จสิ้นโครงการแต่ละปีค่อนข้างสูง มีบางหน่วยงานภายใน 1 เดือนหรือ Big Cleaning ๑ วันก็จะให้ออกดอกผลความสำเร็จแล้ว

- แนวทางแก้ไข การทำความเข้าใจและการให้ความรู้เป็นส่วนสำคัญ ซึ่งหากผู้บริหารและพนักงานได้มีความเข้าใจในปัญหาภายในของตนเองและร่วมกันค่อยๆ ขจัดปัญหาที่เป็นจุดอ่อน อุปสรรค และวางแผนอย่างต่อเนื่องก็จะช่วยให้เกิดความเป็นทีมและวัฒนธรรมองค์กรในการปรับปรุง จึงมักจะให้กำลังใจกับทีมไม่ต้องหวังถึง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ , ๔๐-๕๐ เปอร์เซ็นต์ ก็ได้ แล้ว และค่อยเพิ่มต่อไปประเด็นท้าย ก็คงเรื่องความต่อเนื่อง มักจะแบ่งแยกออกจากงานประจำ แรงผลิต มีงานฉุกเฉินก็กลับคืนสภาพเดิม

- แนวทางแก้ไข การตรวจติดตามของบริหารและความพยายามให้ถือเป็นการกิจประจำ บางหน่วยงานงานยุ่งแค่ไหนจะมีเวลาเหลือให้พนักงานประมาณ ๑๕-๓๐ นาที ทำ ๓ ส ทุกวัน รวมถึงแผนงานดำเนินการที่จะมีการตรวจติดตามของระดับบริหารที่ได้รับมอบหมายที่จะเข้าตรวจ ส่วนเรื่องอื่นๆ อาจจะต้องขอให้เปิดเอกสารอีกรอบเพราะได้แนวแนวทางแก้ไขอื่นๆ ไว้ด้วย เช่น การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การจัดวัน ๕ส หรือ คู่มือ รวมทั้งการสร้างค่านิยมขององค์กร

นโยบายดำเนินกิจกรรม ๕ ส.

เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ และคุณภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานในบริษัทฯ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน และเป็นการเสริมสร้างความสง่างามแก่ บริษัทแฟร์แลนด์ สรรพสินค้าจำกัด ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของบริษัทฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการดำเนินกิจกรรม ๕ส. เป็นพื้นฐานเพื่อลดค่าใช้จ่าย ประหยัดเวลา มีความปลอดภัยในการทำงาน การจัดระเบียบที่ทำงาน และทำให้พนักงานเกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานจึงได้นำหลักกิจกรรม ๕ส. มาใช้ในการปฏิบัติงานโดยกำหนดเป็นนโยบาย ดังนี้

- ๑) ให้นำหลักกิจกรรม ๕ส. มาใช้เพื่อเป็นพื้นฐานของการปรับปรุงคุณภาพ และประสิทธิภาพของการทำงาน
- ๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้พนักงานมีความเข้าใจ เกี่ยวกับกิจกรรม ๕ส. และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างจริงจัง และเกิดผล
- ๓) จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม ๕ส. อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- ๔) จัดให้มีการเสนอผลงานการดำเนินกิจกรรม ๕ส. และพิจารณารางวัลตอบแทนในความพยายามและความร่วมมือของพนักงานทุกคนในบริษัทฯ

๕) เป้าหมายสำคัญของการดำเนินกิจกรรม ๕ส. เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการ
 เพิ่มพูนประสิทธิภาพและคุณภาพของบริษัทฯ จนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้
 บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ได้ดำเนินการตามหลัก ๕ ส ทุกประการที่กล่าว
 มาข้างต้น ดังมีแผนการดำเนินงานดังนี้

แผนการดำเนินงาน กิจกรรม ๕ส ของบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

วันที่ ๑๒ ของทุกเดือน ประธานกรรมการ นำผลสรุปชี้แจงให้กรรมการทราบ
 ประจำเดือน

วันที่ ๑๕ ของทุก ๒ เดือน คณะกรรมการรับแบบการประเมินจาก ประธานกรรมการ
 และรองประธานกรรมการ

วันที่ ๑๗-๒๓ ของ ๒ ทุกเดือน คณะกรรมการตรวจพื้นที่ ที่ได้รับมอบหมาย

วันที่ ๒๕ ของทุก ๒ เดือน คณะกรรมการส่งผลการตรวจให้ ประธานกรรมการร่วม
 พิจารณาตรวจสอบ

วันที่ ๒๗ ของทุก ๒ เดือน ประธานกรรมการพิจารณาตรวจสอบแล้วส่งผลกลับทีม
 หรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อการแก้ไข

วันที่ ๓๐ ของทุก ๒ เดือน ทีมหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (เจ้าของพื้นที่) แก้ไข แล้วส่งกลับ
 ให้ประธานกรรมการ

จะเห็นได้ว่า บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัดนั้น นอกจากจะมีนโยบายเพื่อ
 ตอบสนองความต้องการในเรื่องสินค้าอุปโภค บริโภค ของชาวนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียงให้
 ดีที่สุดแล้วยังใส่ใจด้านอื่นๆ เพื่อให้ลูกค้าได้รับการบริการที่เป็นมาตรฐานสากล จนได้รับรางวัล
 ISO 9002 อีกด้วย

ISO มาจากคำว่า International Standardization and Organization มีชื่อว่า องค์การ
 มาตรฐานสากล หรือองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องมาตรฐาน ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๖ หรือ
 พ.ศ. ๒๔๘๙ ที่สำนักงานกรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีวัตถุประสงค์คล้ายๆ องค์การ
 การค้าโลก คือจัดระเบียบการค้าโลก ด้วยการสร้างมาตรฐานขึ้นมา ใครเข้าระบบคิกานี้ถึงจะอยู่
 ได้

ช่วงที่ ISO ก่อตั้งขึ้น เป็นช่วงสงครามโลก เพิ่งจะจบลงใหม่ๆ ดังนั้นประเทศต่างๆก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก ต่างคนต่างขายของโดยมีมาตรฐานไม่เหมือนกัน

จนกระทั่งปี ๒๕๒๑ เยอรมนีเป็นตัวตั้งให้ทั่วโลกมีมาตรฐานสินค้าเดียวกัน ส่วนองค์การมาตรฐานโลก ก็จัดตั้งระบบ ISO / TC 176 ขึ้น

ต่อมาอีก ๑ ปี อังกฤษได้พัฒนาระบบคุณภาพที่เรียกว่า BS 5750 ใช้ในเชิงพาณิชย์ได้สำเร็จ จากนั้นในปี ๒๕๓๐ ISO จึงจัดวางระบบบริหาร เพื่อประกันคุณภาพที่สามารถตรวจสอบได้ผ่านระบบเอกสาร หรือที่เรียกว่า อนุกรมมาตรฐาน ISO 9000 เป็นมาตรฐานที่กำหนดใช้ในทุกประเทศทั่วโลก

ตัวเลข 9000 เป็นชื่ออนุกรมหนึ่งที่แตกแยกย่อย ความเข้มข้นของมาตรฐานออกเป็น ๓ ระดับคือ ISO 9001 ISO 9002 ISO 9003 นอกจากนี้ยังมี ISO 1400 ซึ่งเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมและระบบคุณภาพ

9000 เป็นแนวทางในการเลือก และกรอบในการเลือกใช้มาตรฐานชุดนี้ให้เหมาะสม ISO 9001 มีความเข้มข้นที่สุด คือหน่วยงานที่จะได้รับอนุมัติว่ามีระบบคุณภาพมาตรฐานสากลในระดับนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์การทำงานที่องค์กรตามมาตรฐานกำหนดจำแนกไว้ ๒๐ ข้อ โดยมีการดูแลตั้งแต่ การออกแบบ การพัฒนา การผลิต การบริหาร ยกตัวอย่างข้อหัวข้อที่พอจะเข้าใจ เช่น การวิธีทางสถิติ การตรวจสอบกลับย้อนหลังของผลิตภัณฑ์ การจัดการ การเคลื่อนย้าย เป็นต้น

ISO 9002 ก็จะเหลือเพียง ๑๕ ข้อ ดูแลเฉพาะการผลิต การติดตั้ง และการบริการ (ตัดกลวิธีทางสถิติออกไป)

ISO 9003 เหลือแค่ ๑๖ ข้อ ดูแลเฉพาะตรวจสอบขั้นสุดท้าย เป็นต้น

บริษัท แฟรี่แลนด์ สรรพสินค้าจำกัด ก็เป็นอีกหนึ่งบริษัทที่ได้รับ มาตรฐานนี้เพราะได้มีการปฏิบัติงานด้านบริการ จนให้เป็นที่ยอมรับและได้รับรางวัลนี้ โดยมีปฏิทินการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

ปฏิทินงาน ระบบคุณภาพ ISO 9002 ของ บริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด

มกราคม	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
	ตรวจติดตามคุณภาพภายใน ครั้งที่ ๑
กุมภาพันธ์	ประชุมทบทวนผู้บริหาร

	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
มีนาคม	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
เมษายน	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
	ตรวจติดตามครั้งที่ ๑ โดย บริษัท ยูไนเต็ด รีจิสตร้า ออฟ ซิลเท็มส์
พฤษภาคม	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
มิถุนายน	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
กรกฎาคม	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
	ตรวจติดตามคุณภาพภายใน ครั้งที่ ๒
สิงหาคม	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
กันยายน	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
	ตรวจติดตามครั้งที่ ๒ โดย บริษัท ยูไนเต็ด รีจิสตร้า ออฟ ซิลเท็มส์
ตุลาคม	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
พฤศจิกายน	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002
ธันวาคม	ประชุมคณะกรรมการ ISO 9002

นโยบายคุณภาพ

สินค้าดี มีคุณภาพ ไว้บริการตลอดเวลา
 ให้บริการที่ดีต่อลูกค้า ด้วยมาตรฐานเดียวกัน
 ให้ความสุขกับลูกค้า และพนักงาน
 สร้างอนาคตและความมั่นคงให้พนักงาน
 ให้ความร่วมมือ สร้างสรรค์สังคม

แนวทางการดำเนินงาน

ด้านสินค้า

- ๑) มีสินค้าใหม่ ทันสมัยอยู่เสมอ มาจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างในแผนกให้ความแปลกใหม่ และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า
- ๒) จัดรายการโปรโมชั่น อย่างต่อเนื่อง โดยการปรับราคาสินค้า เพื่อสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้

ด้านการบริการ

- ๑) มีพนักงานระดับผู้จัดการแผนกขึ้นไปคอยดูแล และให้บริการลูกค้า สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า พบลูกค้าโดยตรงเพื่อสร้างยอดขายภายนอก
- ๒) ให้บริการเปลี่ยนสินค้าทุกกรณี เช่น ชื้อสินค้าผิด, สินค้าชำรุด, ไม่พอใจในตัวสินค้า, ยินดีรับเปลี่ยนสินค้าโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้น
- ๓) เน้นการบริการให้เป็นไปตามระบบมาตรฐาน ISO 9002

ด้านพนักงาน

- ๑) มีการอบรมให้ความรู้กับพนักงานแฟร์แลนด์, P/C, พนักงานแคชเชียร์ ได้แก่ เรื่องตัวสินค้า สินค้าใหม่, แนวทางการตลาด ฯลฯ
- ๒) สามารถบริการลูกค้าได้เมื่อลูกค้าสอบถามเกี่ยวกับตัวสินค้าของแต่ละแผนก ซึ่งจะทำให้ลูกค้าประทับใจ

ด้านพื้นที่ขาย

- ๑) ปรับปรุงพื้นที่ขาย โดยจัดให้เป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม เพื่อสร้างความแปลกใหม่และสร้างความสะดวกให้แก่ลูกค้า
- ๒) มีตารางจัดกิจกรรมทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง เช่น มีผู้เชี่ยวชาญ มาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับสินค้า เช่น มีหน่วยตรวจสอบสภาพผิว, เส้นผม ของผลิตภัณฑ์ความงาม เป็นต้น มาให้คำแนะนำเพื่อให้ลูกค้ามีความสุขและได้รับประโยชน์ในด้านความรู้
- ๓) พื้นที่ขายทั้งหน้าร้าน และสต็อกหลังร้านจะต้องสะอาดและปฏิบัติตามมาตรฐานการทำงาน ๕ส.

บริษัทแฟร์แลนด์สรรพสินค้าจำกัด มีแนวทาง มินโยบาย ที่จะใช้ธรรมะมาเป็นหลักในการบริหารธุรกิจเพื่อที่จะเป็นตัวอย่างการทำธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบสังคม เป็นแบบอย่างต่อห้างสรรพสินค้าในภูมิภาค ตลอดจนถึงการทำธุรกิจอื่นทั่วๆไป เพื่อที่จะชี้ให้เห็นชัดในการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการทำงานของบริษัทฯ ก็จะแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงดังต่อไปนี้

๔.๔ การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมของผู้บริหาร บริษัทแฟร์แลนด์

ผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ประจําใจ ผู้ตามหรือผู้ได้บังคับบัญชาจึงจะทำงานอย่างมีความสุข สำหรับผู้บริหารของบริษัทแฟร์แลนด์นั้น มีความเห็นว่าจะนำหลักพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ในบริษัท เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อองค์กร ตัวพนักงาน และสังคมส่วนรวมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

พรหมวิหาร ๔^{๑๑} คือ ธรรมประจําใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ กว้างขวางดุจพระพรหม มี ๔ อย่างดังต่อไปนี้

๑. เมตตา คือความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการที่จะช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

๒. กรุณา คือ มีความสงสารเห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

๓. มุทิตา คือ มีความรู้สึกพลอยชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยส่งเสริมสนับสนุน

๔. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือมองตามเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอมั่นคง เทียงตรง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

วิธีการประยุกต์การใช้งาน

ธรรมหมวดนี้ส่วนมากจะมีในผู้ใหญ่ หรือเป็นผู้บริหารในบริษัทที่จะต้องมีแก่ผู้น้อยหรือพนักงานของบริษัท ผู้บริหารจะให้ความเมตตาช่วยเหลือดูนอเวลาที่มีความจำเป็นต่างๆ ทำให้องค์กรมีความสุขได้ เมตตาคือความรักต่อกันชนิดไม่หวังผลตอบแทน เพราะเมตตานี้เป็นรากฐานของความสงบร่มเย็นของทุกหนทุกแห่ง เมื่อบริษัทฯ ใช้เมตตาเป็นปรัชญาพื้นฐานของชีวิตในทุกขั้นตอน จึงช่วยให้คนในบริษัทเกิดความสำนึกในเรื่องคุณค่าของชีวิต มองเห็น

^{๑๑} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕

ความสำคัญของชีวิต ตลอดจนการพหุคุณค่าของชีวิต ทั้งนี้เพราะทุกชีวิตมีการพัฒนาเมตตาให้มีความมั่นคงในจิตใจของบุคคลแล้วคุณธรรมข้ออื่นๆ ก็จะเกิดตามมา นอกจากผู้บริหารจะเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องเมตตาแล้ว ทางบริษัทฯ ก็ยังมีการให้พนักงานสวดมนต์ก่อนปฏิบัติงานทุกเช้า และนำแผ่เมตตาพร้อมคำแปล เพื่อที่จะได้เข้าใจในเมตตาเป็นพื้นฐานต่อไป

ทฤษฎีหมิกะประโยชน์ ๔ ในทางพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ ข้อ เรียกสั้นๆ ว่า ทฤษฎีหมิกะ^{๑๑} หรืออาจเรียกเต็มๆว่า ทฤษฎีหมิกะดสังวัตตนิกรรม ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น จะสำเร็จด้วยกรรม ๔ ประการ ดังนี้

๑) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน ไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

๓) กัลยาณมิตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือในนิคมใด ย่อมดำรงตนเจรจา สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา สติ จาคะ ปัญญา

๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้ว เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่ารายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย

วิธีการประยุกต์ใช้ในการทำงาน

มีการอบรมและให้ความรู้ต่อพนักงาน ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ ให้มีความเอาใจใส่ จัดแจงสินค้า และให้บริการลูกค้าอย่างขยันขันแข็ง ด้วยความเต็มใจ รักษาระบบการจัดซื้อให้สมดุลให้หมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี ไม่ให้สะดุดหรือติดขัดเรื่องเงิน การติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่น ก็ต้องมีการเลือกสรร และพิจารณาลูกค้าว่าควรเชื่อถือให้ความไว้วางใจหรือเครดิตมากน้อยเพียงใด^{๑๒} การใช้จ่ายของบริษัท มีระบบบัญชีรายรับ- รายจ่ายชัดเจน ทำงานเป็นแผนก คือแผนก

^{๑๑} อ. อนุช. (ไทย) ๒๓/๑๔๓/๒๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ สุรัตน์ บาทบำรุง, ผู้จัดการฝ่ายการค้าที่ ๒ แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

บัญชีของบริษัท ซึ่งดูแลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและรายได้ให้สมดุล มีแผนการเงินที่คอยเก็บรักษาและจัดสรรเงินให้สมดุล ซึ่งหลักธรรมข้อนี้สำคัญมาก เพราะหากว่าคนเรารู้แต่ยันทา แต่ไม่ยั้งเก็บแล้วก็จะเกิดผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านการเงิน^{๑๓} รู้จักคบคนดี เรื่องนี้ทางบริษัทก็ให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะจะมีการเชิญวิทยากรที่ให้ความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรมมาบรรยาย และให้สอบถามปัญหาที่มีอยู่เป็นประจำทุกเดือน ส่วนข้อใช้ชีวิตพอเพียงทางบริษัทก็มีตัวอย่างให้ดูจากผู้บริหารหลายท่าน ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยการใช้ชีวิตพอเพียง และมีการพูดคุยกันอยู่เสมอในเรื่องนี้ ทางบริษัทสร้างกระแสเรื่องชีวิตพอเพียงให้เป็นที่นิยมในบริษัทและทุกคนก็อยากทำตาม^{๑๔}

เบญจศีล –เบญจธรรม จริยธรรมในระดับนี้เป็นขั้นพื้นฐานที่จำเป็นทั้งต่อตนเองและต่อสังคม กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นหลักมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน เบญจศีล อันได้แก่ศีล ๕ และเบญจธรรม อันได้แก่ธรรม ๕ ประการ ซึ่งเป็นธรรมที่สนับสนุนกัน เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติควบคู่กัน มีดังนี้

๑. เบญจศีล

- ๑.๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ (ปาณาติปาตา เวรมณี)
- ๑.๒ เว้นจากการลักทรัพย์ (อทินนาทานา เวรมณี)
- ๑.๓ เว้นจากประพฤติดีกาม (กามเมสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี)
- ๑.๔ เว้นจากการพูดปด (มุสาวาทา เวรมณี)
- ๑.๕ เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย (สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี)

๒. เบญจธรรม

- ๒.๑ มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ (เมตตา-กรุณา)
- ๒.๒ เลี่ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง (สัมมาอาชีวะ)
- ๒.๓ มีความสำรวมระวังในกาม (กามสังวร)
- ๒.๔ พูดแต่คำสัตย์จริง (สัจจะ)
- ๒.๕ มีสติรักษาดนไว้เสมอ (สติ-สัมปชัญญะ)^{๑๕}

^{๑๓} สัมภาษณ์ วันทนี บุรณะเสน, ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี และการเงิน แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

^{๑๔} สัมภาษณ์ กุลธวัช คุณาวงศ์, รองกรรมการผู้จัดการ แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

^{๑๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๕/๓๖๓

เบญจศิลป์เป็นหลักจริยธรรมเบื้องต้นฝ่ายละเว้น ส่วนเบญจธรรมเป็นฝ่ายต้องประพฤติเป็นหลักธรรมควบคู่ ถ้าประพฤติในเบญจศิลป์ ก็เหมือนได้ประพฤติในเบญจธรรมด้วย บุคคลไม่ว่าอยู่ในสังคมใด ชาติใด ภาษาใด ถ้าหากสามารถยึดมั่นในเบญจศิลป์และเบญจธรรมได้แล้ว สังคมมนุษย์จะไม่เดือดร้อน ไม่แข่งแย้งชิงฆ่าฟันกัน ไม่ก่อสงครามให้เดือดร้อน ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะเป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งกายและใจ ดังนั้น เบญจศิลป์ เบญจธรรม บางทีเรียกว่า “มนุษยธรรม” หมายถึง “ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์สมบูรณ์”

วิธีการประยุกต์การใช้งาน

เนื่องจากบริษัทแฟรี่แลนด์ เมื่อรับพนักงานเข้ามาใหม่ก็จะมีกรอบรับเข้า คืออบรมให้ไว้พระสวดมนต์อย่างถูกวิธีเป็นเวลาห้าวันติดต่อกัน อบรมให้มีศีลรู้จักเบญจศิลป์ เบญจธรรม และคุณพฤติกรรมจนกว่าจะได้บรรจุเป็นพนักงาน ถ้าไม่ผ่านก็ถือว่าไม่ได้บรรจุถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์การทำงานของ บริษัท ฝ่ายประเมินการทำงานของ บริษัท จะใช้เกณฑ์ของศีลธรรมมาเป็นตัววัด เพื่อที่จะดูว่าควรที่รับไว้เป็นพนักงานประจำของบริษัทหรือไม่ เนื่องจากความรู้ความสามารถในตำแหน่งงานนั้นเมื่อเข้ามาเป็นพนักงานของบริษัทแล้ว ทางหัวหน้าแผนกจะเป็นฝ่ายสอนงานให้เอง ผู้บริหารที่นี้ถือว่าคุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ในตัวบุคคลคนนั้นต้องมาก่อน เพราะถึงจะทำงานเก่งสักเพียงไร แต่ไม่มีศีลธรรมประจำใจแล้วก็ถือว่าใช้ไม่ได้อยู่ดี เพราะคนที่มีศีลนั้นย่อมจะอยู่ในกรอบในระเบียบวินัยได้ดีกว่าคนที่ไม่มีรู้จักศีล แต่ทำงานเก่งอย่างเดียว

โลกอาทิตย์ ๕^{๑๖} หมายถึงประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโลกทรัพย์ เมื่ออริยสาวกแสวงหาโลกทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตน และ โดยทางสุจริตชอบธรรมใน หลักธรรม ๕ ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองให้มีความสุข
๒. บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการ ให้เป็นสุข
๓. ใช้ป้องกันภัยอันตราย
๔. ทำพิธีกรรม ๕ ข้อ คือ สงเคราะห์ญาติ , ต้อนรับแขก, ทำบุญอุทิศแก่ผู้ล่วงลับ บำรุงญาติอากร และสักการะบำรุงสิ่งที่ตนนับถือ
๕. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ

^{๑๖} อ.ปญจก (ไทย) ๒๒/๔๑/๔๘

วิธีการประยุกต์ใช้งาน

ธรรมหมวดนี้น่าไปใช้คือ ทางบริษัทมีการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ถูกต้องเป็นระบบ เหมาะสมในรายรับ รายจ่ายประจำวัน คือ เงินส่วนใดเป็นทุนสำรอง เงินส่วนใดเป็นค่าสวัสดิการ พนักงาน และเงินส่วนใดที่เก็บไว้ใช้ยามฉุกเฉิน และดูแลความปลอดภัยให้พนักงานได้อยู่ดีกินดี การทำพิธีกรรม ก็จะมีช่วงสงกรานต์หรือปีใหม่และวันสำคัญทางศาสนา ก็จะมีการทำบุญเลี้ยงพระ และอุทิศส่วนกุศลให้กับบุพการี และผู้บริหารที่ล่วงลับไปแล้วเป็นประจำทุกปี บริษัทมีการเสียภาษี อากรถูกต้องตามกฎหมาย การอุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ก็จะมีการทำบุญตักบาตรเป็นประจำอยู่แล้ว เพราะทางบริษัทถือว่าพนักงานของห้างไม่ค่อยได้เข้าวัดส่วนมากจะทำงานกันจนแทบจะไม่มีวันหยุดอยู่แล้ว จึงต้องนิมนต์พระมาให้พนักงานได้ทำบุญเป็นประจำในวันสำคัญต่างๆ

อคติ ๔^{๓๓} ความยุติธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ต้องการด้วยกันทุกคน ทุกหน ทุกแห่งไม่ว่าจะ ในสังคมใดจะเป็นบ้าน วัด ท้องตลาด ท้องทุ่ง ป่า ในโรงศาล หรือในโรงเรียน และแม้แต่ลูกใน ตระกูลก็จะเรียกหาความยุติธรรมด้วยกันทั้งสิ้น อุปสรรคของความยุติธรรม พระพุทธองค์ทรงสอน ไว้ว่า คนที่ให้ความยุติธรรมกับผู้อื่นไม่ได้ ก็เพราะลำเอียงในสิ่งที่ทรงเรียกว่า “อคติ” ซึ่งแปลว่า “ทางผิด” หรือ “ไม่มีความเที่ยงธรรม ขาดความยุติธรรม ๔ อย่าง คือ

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ ถ้าชอบใคร ไม่ว่าเขาจะพูดหรือทำอะไรก็เห็นด้วย กับเขาเสียทุกอย่าง
๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง ถ้าชังไม่ว่าเขาจะพูดอะไรทำอะไร ก็รู้สึกขวางหูขวางตา ไปหมด
๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง ถ้าขาดข้อมูลในเรื่องใด พอมีคนให้ข้อมูลเท็จในเรื่อง นั้น ก็มักเชื่อเขาและตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย
๔. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว ถ้าผู้มีอำนาจสั่งให้พูดหรือทำอะไรที่ขัดกับความรู้สึก ของตนก็ทำตามเพราะความกลัวภัย

วิธีการประยุกต์การใช้งาน

อคติ ๔ เป็นหมวดธรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารมาก เพราะถ้าขาดหลักธรรมหมวดนี้ แล้ว ก็จะทำให้องค์กรนั้นไม่เจริญก้าวหน้า เพราะมันแต่ติดอยู่กับ ความชอบ ความชัง ความหลง ความกลัวอยู่ แต่ทางบริษัทแฟร์แลนด์ฯ จะเน้นให้ผู้บริหารได้ปฏิบัติธรรม เข้าถึงธรรมโดยที่จะ ขจัดปัญหาที่ทำให้เกิด อคติได้ อคติ ๔ อย่างนี้ เป็นอกุศลกรรม เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง ไม่ควร

^{๓๓} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๖๖/๑๕๖

ประพุดิ เมื่อหลีกเว้นจากอคติเหล่านี้ได้ ผู้นั้นย่อมจะเป็นผู้เจริญด้วยเกียรติยศ มีผู้เคารพนับถือ บูชาเชื่องฟังคำ มีผู้ยกย่องสรรเสริญ ผู้บริหารของบริษัทแฟร์แลนด์มักกล่าวเสมอเมื่อมีการประชุม ว่า อคติ ๔ อย่างนี้เป็นอุปสรรคการทำลายการปกครอง มิใช่ธรรมส่งเสริมการปกครอง แต่ที่สำคัญ อยู่ที่ว่าประพุดิคนให้หลีกเว้นจากอคติ ๔ อย่างนี้ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการ ปกครองให้เกิดผลดีสมประสงค์ ผู้ปกครองที่หวังผลสำเร็จในการปกครอง หวังความ เจริญก้าวหน้าของหมู่คณะของสังคมส่วนรวมพึงปฏิบัติหลีกเว้นอคติเหล่านี้

หน้าที่ของนายจ้างพึงปฏิบัติต่อลูกจ้าง โภคทรัพย์ เครื่องอุปโภคต่างๆ จะเกิดขึ้นได้ นั้นก็ด้วยแรงงาน การผลิตของมนุษย์และเครื่องจักร แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นหัวใจของงานก็ คือ นายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งจะต้องทำงานร่วมกัน จะต้องมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ถ้อยที ถ้อยอาศัยกัน งานจึงจะดำเนินได้ด้วยความสะดวกสบาย พระพุทธองค์ก็ได้ตรัสถึงหน้าที่ของนายจ้าง และลูกจ้าง ไว้ ๕ ข้อดังนี้^{๑๔}

๑. ด้วยจัดการงานให้ทำตามกำลัง
๒. ด้วยให้อาหารและรางวัล
๓. ด้วยรักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้
๔. ด้วยแจกของมีรสแปลกประหลาดให้กิน
๕. ด้วยปล่อยในสมัย คือให้มีโอกาสพักผ่อนรื่นเริงตามสมควร

วิธีการประยุกต์การใช้งาน

เนื่องด้วยบริษัทมีการจัดการทำงานเป็นแผนอยู่แล้ว คือจัดตามกำลังคน ตามวิทยุคุณวุฒิ และเมื่อพนักงานในบริษัทมีความดีความชอบก็จะจัดหารางวัลให้เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ให้แก่คนที่ทำดี อย่างเช่นในบทสัมภาษณ์ ของนายกุลธวัช คุณาวงศ์ ว่า “ในแง่ของพนักงานเองเราก็คอยยกย่องคนดี หรือการให้กำลังใจคนที่ทำความดี เป็นสิ่งที่ควรทำ ถ้าไม่ให้โบนัสจะทำให้ค่า สรรเสริญประกาศเกียรติคุณให้เหินห่าง ให้โล่งอะไรก็ให้ไป ถ้าไม่อย่างนั้นกำลังใจที่อยากจะทำความดีมันจะลดลง ถ้าเราไม่ส่งเสริมตรงนี้ให้ดี”^{๑๕} ส่วนเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยจะอนุญาตให้หยุดพัก โดยไม่ถือเป็นวันลา และให้การดูแลพอสมควรตามความเหมาะสม ในเรื่องการแจกของที่มีรสแปลกให้กิน ถ้าผู้บริหารไปดูงานหรือมีโอกาสไปต่างประเทศ ก็มักจะมีของที่มีขนมติดมือมาฝาก

^{๑๔} ที.ป.า. (ไทย) ๑๑/๒๐๕/๒๐๓

^{๑๕} บทสัมภาษณ์ ของ นายกุลธวัช คุณาวงศ์, รองกรรมการผู้จัดการบริษัทแฟร์แลนด์สรรพสินค้า จำกัด, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

พนักงานกันอยู่เสมอ เมื่อถึงโอกาสที่ปล่อยให้ทีมงานเริ่มวิ่งก็จะจัดให้ตามเห็นสมควร ดังนั้นจึงเท่ากับว่า บริษัทฯได้ประยุกต์การใช้หลักธรรมข้อนี้มากพอสมควร

สังคหัตถ์ ๔ หลักธรรมข้อนี้มีความจำเป็นต่อสวัสดิการของพนักงาน และเป็นหลักที่จะต้องปฏิบัติต่อกันด้วย มีด้วยกัน ๔ ประการดังนี้คือ^{๒๐}

๑. ทาน การให้ คือ ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนการให้ความรู้แนะนำสั่งสอน

๒. ปิยวาจา วาจาอันเป็นที่รัก คือการกล่าวคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่กันต่อไป ตลอดจนคำแสดงประโยชน์ ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้ยินยอมตาม

๓. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ การชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๔. สำนัดตตา ความมีคนเสมอต้นเสมอปลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้แก้ไข ตลอดจนการวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมเนียมในแต่ละกรณี

วิธีการประยุกต์ใช้งาน

ข้อที่ว่าด้วยทานนี้ แนวทางการปฏิบัติ คือ การให้ความช่วยเหลือของผู้บริหารที่มีต่อลูกน้อง หรือบริษัทที่มีต่อพนักงาน เช่น ช่วยเหลือด้านปัจจัย ๔ ในกรณีน้ำท่วม ไฟไหม้ หรือเหตุฉุกเฉินอื่นๆ ให้การสนับสนุนด้านการเงินในการรักษาพยาบาล เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย การให้สวัสดิการเมื่อคลอดลูก นอกจากนี้ยังให้อภัย ให้คำแนะนำดีๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอีกด้วย ส่วนข้ออื่นๆ ก็พบว่ามีการสอบถามสารทุกข์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อพนักงานประสบปัญหาในการดำเนินงานให้คำแนะนำที่ดี ไม่เห็นแก่พวกพ้อง แต่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของบริษัท และธรรมข้อนี้นอกจากจะใช้กับพนักงานแล้ว ยังนำไปใช้กับลูกค้าด้วย เพราะทางบริษัทต้องมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรงธรรมดาในหมวดนี้จึงนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก

มิจฉาวณิชา ๕^{๒๑} คือ อาชีพที่ไม่สมควรทำ เพราะถ้าประกอบอาชีพเหล่านี้แล้วจะนำทุกข์ความเดือดร้อนมาให้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

๑. สัตตวนิชชา ค้าขายอาวุธ

๒. สัตตวนิชชา ค้าขายมนุษย์

^{๒๐} อัง. จตุกก. (ไทย) ๓๒/๓๒

^{๒๑} อัง. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๓๗/๑๘๖

๓. มังสวิขชา ค้าขายเนื้อสัตว์

๔. มัชชวิขชา ค้าขายน้ำเมา

๕. วิสวณิขชา ค้าขายยาพิษ

วิธีประยุกต์การใช้งาน

ทางผู้บริหาร บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด มีนโยบายงดเว้นการค้าขายทั้ง ๕ ประการ เพราะถือว่าการขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีงาม จึงไม่ประกอบอาชีพเหล่านี้เพราะนอกจากจะขัดกับหลักศีลธรรมดังที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังเป็นภัยต่อสังคมอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารในบริษัทนั้น นอกจากจะเห็นประโยชน์ของพนักงานและของบริษัทเองแล้ว ยังเห็นต่อประโยชน์ส่วนรวม ต่อชุมชน และต่อสังคมด้วย ดังมีในบทสัมภาษณ์ของกรรมการผู้จัดการบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด ดังต่อไปนี้

เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

เป็นตัวแทนของภาคเอกชนที่เข้าไปสนับสนุนเรื่องของการอนุรักษ์อย่างจริงจัง แบบไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เพียงแต่มีความหวังที่จะให้ลูกหลานชาวนครสวรรค์ มีหัวใจอนุรักษ์เท่านั้นเอง จึงจัดโครงการอนุรักษ์ขึ้นที่ห้างแฟรี่แลนด์ โดยมีตอนหนึ่งที่กรรมการผู้จัดการได้ให้สัมภาษณ์ใน 106 Magazine ของครอบครัวข่าว 3 ว่า แฟรี่แลนด์สรรพสินค้าเป็นห้างท้องถิ่น คู่เมืองปากน้ำโพ ที่ยืนหยัดมานานกว่า ๒๓ ปี ยืนยันว่าจะตอบแทนบางสิ่งกลับสู่ท้องถิ่น “^{๒๒}เราเป็นคนนครสวรรค์ แฟรี่แลนด์เติบโตมาได้จากคนนครสวรรค์ จึงเป็นหน้าที่ของเราที่จะตอบแทนให้คนนครสวรรค์” โปรเจกต์หนึ่งที่แฟรี่แลนด์ทำมาตลอด เป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี ก็คือ การให้ธรรมชาติ ส่วนงานด้านอนุรักษ์ก็ทำมาตลอด แต่เป็นงานเล็กๆ ระยะเวลาหลังคิดว่าจะปลูกฝังความเป็นนักอนุรักษ์ให้กับเด็กๆ โดยเบี่ยงเบนความสนใจเขามาสู่ธรรมชาติ แล้วให้เขาเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตอนุรักษ์ แทนที่จะเล่นแต่คอมพิวเตอร์ ประเทศเราก็คงจะน่าอยู่ขึ้นอีกมาก ดังนั้นจึงทำโปรเจกต์ไดโนเสาร์บุกแดนมังกร ซึ่งเด็กมีความสนใจที่จะดูชีวิตสัตว์ นั้งดู Discovery Chanel มันน่าทึ่งมาก ครั้งล่าสุดจัดนิทรรศการ สืบ นาคะเสถียร จัดจำลองบ้านและอนุสรณ์สถาน ของคุณสืบ บรรยายภาพของผืนป่า และการทำงานของหน่วยลาดตระเวน เพื่อสร้างความรู้สึกลึกซึ้งที่จะสืบสานธรรมชาติต่อไป เด็กกลุ่มนี้จะไม่มีความรู้สึกละเลยครอบครองสัตว์ป่า และจะเป็นคนบอกพ่อแม่ว่าอย่าทำ และถ้าเด็กๆ ของเรามีสิ่งนี้ เชื่อแน่ว่าสังคมจะน่าอยู่ขึ้น และจะมีโครงการ Hand in Hand

^{๒๒} สันติ ภูณาวงศ์, ผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อม, นิตยสาร 106 Magazine ของครอบครัวข่าว 3, ฉบับที่ ๓๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔, หน้า ๒๔

Save the world. หรือเรียกว่า คนละไม้ คนละมือ นั่นเอง ยังได้ชวนให้คนอื่นมาร่วม เขาก็บอกว่า ไม่เอาหรอก อย่างที่ทำมันเป็นไฟไหม้ฟาง เดี่ยวก็หายไป แต่กรรมการผู้จัดการแฟรี่แลนด์ พูดว่า “ห้ามทำได้ก็คือการจุดไฟ แต่เป็นไฟกองใหญ่ แล้วที่เหลือ ก็มาช่วยกันต่อไฟคนละนิดคนละหน่อย” พ่อแม่ต้องฉวยโอกาสนี้มาอธิบายให้ลูกฟัง แล้วนำมาต่อยอด ถ้าจัดได้ทุกปีแบบต่อเนื่อง เด็กก็จะศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ในที่สุดก็คือการปลูกฝังเข้าไปในจิตใจ และยังได้กล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า เมื่อทำโครงการแล้ว เห็นคนมาชมยิ้มแย้มแจ่มใสรู้สึกมีความสุข เป็นแรงขับให้ทีมงานทุกฝ่ายของห้างที่ทำงานนี้ ยิ่งกว่ารางวัลใดๆ หรือถ้าใครจะมองว่าเป็นในแง่การค้า ทำให้คนรู้สึกดีกับห้างของเรา ก็แล้วแต่ไม่ผิดอะไร ทุกสิ่งดีหมด

หลักการบริหารธุรกิจของบริษัท แฟรี่แลนด์ สรรพสินค้าจำกัด โดยการนำเอาหลักพุทธจริยธรรมมาปรับใช้นั้น เริ่มจากการนำมาบริหารตัวผู้นำก่อน ให้รู้ให้เข้าใจธรรมชาติของตัวเอง รู้จักควบคุมตัวเอง ต้องเข้าใจว่าทุกอย่างในโลกนี้มีของคู่กันเสมอและจะสลับกันไป เช่น ธุรกิจอาจขาดทุนบ้าง กำไรบ้าง เป็นเรื่องธรรมดา ดังนั้นเมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็อย่าตกใจ หรืออย่าดีใจมากเกินไป ในการบริหารถือว่าใจเป็นสิ่งสำคัญ เป็นตัวต้นเหตุ ธุรกิจจะดีได้ ผู้บริหารต้องมีจิตใจดีก่อนแล้วทุกอย่างจะดีตาม นอกจากนี้ยังนำหลักพุทธจริยธรรมมาใช้ตั้งแต่ในเรื่องของการคัดคนเข้าทำงาน ก็ก่อนที่จะรับเข้าทำงานนั้นจะต้องถูกถามก่อนว่า รู้จักคิดหรือไม่ รู้จักข้อใดบ้าง แล้วทำผิดข้อไหนมากที่สุด ผู้บริหารที่นี้ต้องรู้จักเข้าใจคนอื่นซึ่งจุดมุ่งหมายในการดำเนินธุรกิจนี้จะเน้นที่ทำธุรกิจแล้วสบายใจ ไม่ใช่มุ่งไปที่ยอดขายหรือกำไรเพียงอย่างเดียว จะต้องยึดถือใจเป็นหลัก และต้องรู้จักรักษากายใจให้ดี ธุรกิจห้างสรรพสินค้าเป็นเรื่องของการบริการเป็นหลัก ดังนั้นจะต้องดูแลหรือคำนึงถึงผลประโยชน์ของลูกค้าเป็นสำคัญ ไม่เอาเปรียบลูกค้า ต้องทำให้ลูกค้าเชื่อใจ ลูกค้าต้องได้ของดีมีคุณภาพ ในระยะสั้นอาจยังไม่เห็นผลแต่ในระยะยาวยอดขายก็ดีเองเพราะลูกค้าเชื่อใจ

๔.๕ การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมของพนักงาน บริษัทแฟรี่แลนด์

ในการทำงานนั้นจะประสบความสำเร็จได้ ก็ด้วยมีบุคคลสองฝ่ายคือ นายจ้าง กับ ลูกจ้าง บริษัทแฟรี่แลนด์ มีการอบรมและพูดคุยกับพนักงานอยู่เสมอว่าทุกคนคือเพื่อนร่วมงาน งานจะสำเร็จได้นั้นไม่ใช่อยู่ที่ทีมของผู้บริหารแต่ฝ่ายเดียว แต่ที่อยู่ฝ่ายปฏิบัติงานด้วยเช่นกัน ดังนั้นทางบริษัทฯ จึงให้ความสำคัญกับพนักงานค่อนข้างมาก นอกจากจะให้ความดูแลเรื่องสวัสดิการต่อพนักงานแล้ว ยังดูแลเรื่องจิตใจ เช่นมีการอบรมธรรมะอยู่เป็นประจำ จึงทำให้

พนักงานที่นี้ เป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำเอาพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ในการทำงานได้ดังต่อไปนี้

อิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ แห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วยหลักสำคัญมีอยู่ ๔ ประการคือ^{๒๓}

๑. ฉันทะ คือความพอใจ ได้แก่ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ
๒. วิริยะ คือความเพียร ได้แก่ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้น คือความพยายาม ความเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง
๓. จิตตะ คือความคิดได้แก่ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำด้วยความคิดเอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔. วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง ทดลอง ได้แก่ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำ มีการวางแผน วัตถุประสงค์แก้ไขปรับปรุง

วิธีประยุกต์การใช้งาน

ธรรมหมวดนี้ พนักงานได้นำไปประยุกต์ใช้การทำงานด้านบริการลูกค้า คือการทำงานบริการ จะต้องใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการทำงานอยู่เสมอ ไม่เช่นนั้นก็จะบรรลุเป้าหมายได้ยาก แท้จริงแล้วธรรมหมวดนี้สามารถที่จะปรับใช้ได้ในงานทุกประเภท เพราะมีความเชื่อมโยงกันได้ จนกระทั่งทำให้ผู้ใช้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ หากเป้าหมายนั้นชอบธรรมและถูกต้องเป็นไปได้ เช่นการปฏิบัติตามฐานก็ใช้หมวดนี้ การศึกษาเล่าเรียนก็ใช้ได้เช่นกัน แม้คนทำงานต่างอาชีพก็ยิ่งจำเป็นต้องใช้ให้มาก เพราะจะต้องมีความพึงพอใจ ความตั้งใจ ความเอาใจใส่ และความฉลาดในการปฏิบัติงาน จึงจะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จได้

หน้าที่ของลูกจ้างที่พึงปฏิบัติต่อนายจ้าง

ในฐานะของพนักงานก็มีหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อผู้บริหาร ก็จะต้องทำงานจนเต็มความสามารถให้คุ้มกับค่าจ้าง ไม่อู้งาน เป็นต้น จะได้ลดปัญหาแรงงาน และงานก็จะดำเนินไปได้ด้วยความสงบเรียบร้อย ซึ่งมีดังต่อไปนี้^{๒๔}

๑. ลูกขึ้นทำงานก่อนเจ้านาย
๒. เลิกงานทีหลังเจ้านาย
๓. ถือเอาแต่ของที่นายให้

^{๒๓} วิ.มหา (ไทย) ๒/๓๑๔/๓๑๔

^{๒๔} ที.ป.า. (ไทย) ๑๑/๒๐๕/๒๐๕

๔. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น

๕. นำคุณความดีของนายจ้างและกิจกรรมไปเผยแพร่ และกล่าวสรรเสริญในที่ต่างๆ

วิธีประยุกต์การใช้งาน

พนักงานในบริษัท ทุกคนได้รับการอบรมปฏิบัติธรรม จึงเต็มใจและมีความสุขในการทำงาน รู้จักหน้าที่ของตนเองดี และไม่มีการลักขโมยโดยเจตนา นอกจากจะมีการลงโทษในการลักขโมยโดยการให้ออกจากงานแล้ว พนักงานที่นี้ยังมีจิตสำนึกเพราะแทบทุกคนมีศีล ปัญหาในเรื่องนี้จึงไม่ค่อยเกิดขึ้น ส่วนข้ออื่นนั้นพนักงานที่นี้ก็ทำอยู่แล้ว

สุขของคฤหัสถ์ ๔ สถานคือ

สุขของคฤหัสถ์ หมายถึง สุขของชาวบ้าน สุขที่ผู้ครองเหย้าเรือน ควรจะมีควรมิควรมี ๔ อย่างคือ^{๒๕}

๑. อตติสุข สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์ หมายถึงว่าได้ความภูมิใจ ความสบายใจ ความอุ่นใจว่าตนมีทรัพย์ ซึ่งหาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยน้ำพักน้ำแรงความอุตสาหะของตนด้วยความสุจริตและชอบธรรม

๒. โภคสุข สุขเกิดแต่การใช้จ่ายทรัพย์ หมายถึงว่าได้ความภูมิใจ ความสบายใจ ความสะดวกใจในการใช้จ่ายทรัพย์ ที่ได้มาด้วยความสุจริตและชอบธรรม

๓. อนณสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ หมายถึงว่าได้ความภูมิใจ ความโล่งใจ ความเบาใจ ที่ตนไม่เป็นหนี้ใคร ไม่ถูกใครมาทวงถามหนี้ ไม่มีภาระต้องเสียดอกเบี้ย

๔. อนวัชสุข สุขเกิดจากการประกอบการทำงานที่ปราศจากโทษ หมายถึงว่าสุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ ได้แก่ได้ความภูมิใจ ความสบายใจที่ตนมีความประพฤติสุจริตไม่บกพร่อง เสียหาย ทั้งการงานที่ทำก็เป็นสัมมาชีพ ใครๆจะตำหนิติเตียน มิได้ สุขข้อนี้มีค่ามากที่สุด เพราะเป็นสุขที่เกิดจากศีลธรรม จริยธรรมโดยตรง

วิธีประยุกต์การใช้งาน

พนักงานที่นี้ มีตัวอย่างที่ใช้ชีวิตพอเพียงจากผู้บริหารหลายท่าน ที่ทำเป็นแบบอย่างอยู่เสมอ จึงทำให้มีการใช้จ่ายอยู่ในความพอดี ไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายทรัพย์ ส่วนสุขที่เกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษนั้น พนักงานที่นี้ได้รับอยู่เป็นประจำแล้ว เพราะการทำงานที่นี้เป็นการทำงานที่ไม่มีโทษ เป็นสัมมาอาชีพ ไม่เบียดเบียนใครให้ได้รับความเดือดร้อน และที่สำคัญที่นี้

^{๒๕} อัง.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๖๒/๕๐.

มีธรรมะให้ประพฤติปฏิบัติตามกำลังที่ตนเองจะทำได้ จึงเท่ากับว่าพุทธจริยธรรมข้อนี้มีอยู่แล้วใน การทำงานที่แฟร์แลนด์

เบญจศีล –เบญจธรรม จริยธรรมในระดับนี้เป็นขั้นพื้นฐานที่จำเป็นทั้งต่อตนเองและ ต่อสังคม กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นหลักมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน เบญจศีล อันได้แก่ศีล ๕ และเบญจ ธรรม อันได้แก่ธรรม ๕ ประการ ซึ่งเป็นธรรมที่สนับสนุนกัน เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติควบคู่กันมีดังนี้

๑. เบญจศีล

- ๑.๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ (ปาณาติปาตา เวรมณี)
- ๑.๒ เว้นจากการลักทรัพย์ (อทินนาทานา เวรมณี)
- ๑.๓ เว้นจากประพฤติผิดในกาม (กามสุ มิจฺฉาจารา เวรมณี)
- ๑.๔ เว้นจากการพูดปด (มุสาวาทา เวรมณี)
- ๑.๕ เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย (สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณี)

๒. เบญจธรรม

- ๒.๑ มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ (เมตตา-กรุณา)
- ๒.๒ เลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง (สัมมาอาชีวะ)
- ๒.๓ มีความสำรวมระวังในกาม (กามสังวร)
- ๒.๔ พูดแต่คำสัตย์จริง (สัจจะ)
- ๒.๕ มีสติรักษาศนไว้เสมอ (สติ-สัมปชัญญะ)^{๒๖}

เบญจศีลเป็นหลักจริยธรรมเบื้องต้นฝ่ายละเว้น ส่วนเบญจธรรมเป็นฝ่ายต้องประพฤติ เป็นหลักธรรมควบคู่ ถ้าประพฤติในเบญจศีล ก็เหมือนได้ประพฤติในเบญจธรรมด้วย

วิธีประยุกต์การใช้งาน

เนื่องจากบริษัทแฟร์แลนด์ เมื่อรับพนักงานเข้ามาใหม่ก็จะมีกรอบรมห้าเข้า คือ อบรมไหว้พระสวดมนต์อย่างถูกวิธี เป็นเวลาห้าวันติดต่อกัน อบรมให้มีศีลรู้จักเบญจศีล เบญจ ธรรม และดูพฤติกรรมจนกว่าจะได้บรรจุเป็นพนักงาน ถ้าไม่ผ่านก็ถือว่าไม่ได้บรรจุถือว่าไม่ผ่าน เกณฑ์การทำงานของบริษัท ฝ่ายประเมินการทำงานของบริษัทจะใช้เกณฑ์ของศีลธรรมมาเป็นตัว วัด เพื่อที่จะดูว่าควรที่รับไว้เป็นพนักงานประจำของบริษัทหรือไม่ เนื่องจากความรู้ความสามารถ ในตำแหน่งงานนั้นเมื่อเข้ามาเป็นพนักงานของบริษัทแล้ว ทางหัวหน้าแผนกจะเป็นฝ่ายสอนงานให้ เอง ผู้บริหารที่นี้ถือว่าคุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ในตัวบุคคลคนนั้นต้องมาก่อน เพราะถึงจะทำงาน

^{๒๖} ม.บ. (ไทย) ๑๒/๔๘๕/๓๖๓

เก่งสักเพียงไร แต่ไม่มีศีลธรรมประจำใจแล้วก็ถือว่าใช้ไม่ได้อยู่ดี เพราะคนที่มีศีลนั้นย่อมจะอยู่ในกรอบในระเบียบวินัยได้ดีกว่าคนที่ไม่มีรู้จักศีล แต่ทำงานเก่งอย่างเดียว ดังนั้นพนักงานที่นี้จะต้องเป็นคนมีศีล จึงจะอยู่ได้

อบายมุขอีก ๖ ประการ ที่จะต้องหลีกเลี่ยงไม่พึงปฏิบัติเพราะเป็นทางแห่งความเสื่อม

๖ ประการ

อบายมุข ๖ ประการ^{๒๖} คือ

๑. การดื่มน้ำเมา
๒. การเที่ยวกลางคืน
๓. การเที่ยวคูการเล่น
๔. เล่นการพนัน
๕. คบคนชั่วเป็นมิตร
๖. เกียจคร้านในการทำงาน

วิธีการประยุกต์การใช้งาน

สำหรับหลักพุทธจริยธรรมข้อนี้ ทางบริษัทมีการอบรมให้พนักงานหลีกเลี่ยงจากอบายมุข ๖ ประการ โดยจัดตั้งชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนขึ้นโดยจะมีเพื่อนที่คอยสอดส่องดูแลกันภายในบริษัท เมื่อเห็นพนักงานคนใดที่มีว่สุ่มในอบายมุขเหล่านี้ก็จะคอยเตือนให้สติ ถ้าไม่ฟังก็จะถึงผู้บริหาร ผู้บริหารก็จะตักเตือนและส่งไปปฏิบัติธรรม และถ้าไม่ได้ผลก็ต้องทำตามกฎของบริษัทในขั้นต่อไป

จากการกล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ได้มีการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการตลาด การบริการ การบริหาร เป็นต้น ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งกับบริษัทฯเอง และต่อชุมชนมากมาย พอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. ประโยชน์ต่อลูกค้า ขายสินค้าและบริการให้ถูกต้องตามจำนวนคุณภาพ ในราคายุติธรรม มีกำไรตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับคุณภาพสินค้าหรือบริการ มีความรับผิดชอบตามภาระผูกพันของตน ให้บริการลูกค้าทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในทุกโอกาส ละเว้นการกระทำใดๆ ที่จะควบคุมการตัดสินใจของลูกค้าในการซื้อหรือรับบริการ หรือสร้างเงื่อนไขให้ลูกค้าต้องทำตาม ไม่

^{๒๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๘/๑๕๖

กระทำการใดๆ เพื่อให้สินค้ามีราคาสูงขึ้นโดยไม่มีเหตุผล เช่น การกักตุนสินค้า ปลอมข่าวอันเป็นเท็จเพื่อให้ลูกค้าหลงเชื่อ รวมทั้งปฏิบัติต่อลูกค้าและให้บริการด้วยน้ำใจไมตรี มีอัธยาศัยที่ดีต่อกัน

๒. ประโยชน์ต่อพนักงาน ให้ค่าจ้างและผลตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและลักษณะงาน รวมทั้งการให้รางวัลเมื่อธุรกิจมีกำไรมากขึ้น เอาใจใส่ในสวัสดิการ สภาพการทำงานของพนักงานให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย พัฒนาให้ความรู้เพิ่มความชำนาญและประสบการณ์ ปกครองและพิจารณาผลตอบแทนด้วยความยุติธรรม ให้โอกาสในการแสดงความสามารถเท่าเทียมกัน และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ศึกษาอุปนิสัยและความถนัดของพนักงานว่าเหมาะสมกับงานประเภทใด และพิจารณาวิธีที่ทำให้เขาทำงานได้ดีที่สุดและพอใจกับงานที่เขาทำ เคารพสิทธิส่วนบุคคลของพนักงาน ให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือทั้งในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวตามความเหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนให้พนักงานได้ประพฤติธรรม และประพฤตินั้นเป็นพลเมือง ดีของสังคม

๓. ประโยชน์ต่อสังคม ละเว้นการประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อมทั้งจิตใจและศีลธรรม อันส่งผลให้คนในสังคมขาดคุณภาพและสร้างค่านิยมที่ผิด หลีกเลี่ยงการทำธุรกิจที่สนับสนุนให้เกิดการทำผิดกฎหมาย เช่น การรับซื้อของโจร การรับซื้อของเถื่อน ของหนีภาษี เป็นต้น จัดกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม และเอาใจใส่กิจการของตนไม่ให้เกิดมลพิษทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เคารพในสิทธิทางปัญญาของผู้อื่น หรือธุรกิจอื่น ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อสร้างสรรค์สังคม และจัดโครงการปฏิบัติธรรมสำหรับบุคคลทั่วไปเพื่อพัฒนาจิตใจคนในสังคมให้สูงขึ้น

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งใน ด้านเอกสาร และการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยผลการวิจัยพบประเด็นดังต่อไปนี้

๑. หลักในการประกอบธุรกิจ

การประกอบธุรกิจเป็นอาชีพที่มีบทบาทมากในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น นักธุรกิจ ต้องจรรยาบรรณต่ออาชีพ ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมอาชีพและสร้างให้เกิดการยอมรับ บทบาทของตนให้เกิดขึ้นในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ปัจจุบันนักธุรกิจและองค์กรต่างๆ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมตลอดจนความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมจะทำให้ธุรกิจหรือองค์กรมีค่าใช้จ่าย เพิ่มขึ้น แต่ทั้งสองสิ่งนี้ก็มิมีผลดีต่อธุรกิจเช่นกัน คือเป็นการสร้างภาพพจน์อันจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความ รู้สึกที่ดีต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อยอดขายขององค์กรด้วย จริยธรรมไม่ใช่กฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการ หากแต่เป็นคุณค่าและหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม หรือคุณธรรมที่เกิดจากจิตสำนึกภายใน จริยธรรมธุรกิจจึงเป็นคนละสิ่งกับกฎหมายธุรกิจ ดังนั้น จริยธรรมธุรกิจจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ภายในของตนเอง คือปัจเจกบุคคล รับรู้และพัฒนาตนเองโดยหน้าที่ ไม่ต้องมีผู้อื่นมาบังคับให้กระทำ คือรู้หน้าที่ของตนว่าควรกระทำ อะไร อย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสมโดยไม่มีสิ่งใดหรือใครมาบังคับ เป็นการตัดสินใจกระทำอย่างมี อิสระภายในตนเอง หลักจริยธรรมจึงเป็นหลักแห่งการรู้ในตนเอง ภายในจิตสำนึกของบุคคลที่ จะรู้คุณ รู้โทษในการกระทำ รู้ว่าถ้าทำสิ่งใดแล้วเกิดโทษภัยแก่ตนเองแล้วก็ย่อมเกิดโทษภัยแก่ผู้อื่น เขาย่อมไม่ทำสิ่งนั้นลงไป

จริยธรรม จึงหมายถึงความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การ ทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น กระทำสิ่งควรทำ ด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล นำเอาสิ่งเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยนัยนี้ จะเห็นว่าจริยธรรมมีคุณค่าและจำเป็นสำหรับคนทุกคนในทุกสาขาอาชีพทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดได้ก็ด้วยจริยธรรม จะสงบสุขหรือวุ่นวายก็ขึ้นอยู่กับจริยธรรมที่ปัจเจกชน ครอบครองหรือสังคมนั้นๆ ประพฤติปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด

๒. พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

พุทธจริยธรรมนั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นให้ถึงได้ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด เพราะพุทธจริยธรรมเป็นเรื่องที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิตหรือความดีอันสูงสุด

ระดับของพุทธจริยธรรม มี ๓ ระดับด้วยกันคือ

๑. พุทธจริยธรรมระดับต้น เป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม หลักธรรมคือ เบญจศีล เบญจธรรม ทิศ ๖

๒. พุทธจริยธรรมระดับกลาง เป็นไปเพื่อขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมสูงขึ้น หลักธรรมคือ ศีล ๘ หรือ กุศลกรรมบถ ๑๐

๓. พุทธจริยธรรมระดับสูง เป็นไปเพื่อพัฒนาคนสู่ความเป็นอิสระชน หลักธรรมคือ มรรคมีองค์ ๘

พุทธปรัชญาได้สอนหลักพุทธจริยธรรมการดำเนินชีวิตไว้ทุกระดับ ตั้งแต่พุทธจริยธรรมสำหรับผู้ครองเรือนจนถึงบรรพชิตผู้ออกแสวงหาความสงบ และความหลุดพ้นจากกองกิเลสทั้งปวงพระพุทธศาสนาได้แสดงอรรถะ คืออุดมการณ์ของชีวิตที่ดีงาม ที่มนุษย์พึงประสงค์ไว้ ๓ ระดับ คือ

๑. ทิฐุธรรมมิกัตถะ หรือประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ อันเป็นจุดหมายเบื้องต้น หรือจุดหมายเฉพาะหน้าที่มองเห็นได้ในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ หรือทรัพย์สิน ฐานะ เป็นต้น

๒. สัมปรายิกัตถะ หรือประโยชน์เบื้องหน้า ประโยชน์ในภพหน้า เป็นประโยชน์ขั้นสูงที่ลึกกว่าจะมองเห็นได้เฉพาะหน้า เกี่ยวเนื่องด้วยคุณค่าของชีวิต เป็นหลักประกันว่า เมื่อละชีวิตจากโลกนี้ไปแล้ว จะไม่ตกลงไปสู่ที่ชั่ว อันได้แก่ ความเจริญด้านจิตใจที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมและศีลธรรม ใฝ่ใจในทางในเรื่องบุญกุศล มีความสงบสุขทางจิตใจ

๓. ปรมัตถะ หรือประโยชน์สูงสุด ประโยชน์อย่างอันเป็นอุดมการณ์สูงสุด หมายถึงจิตที่หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ทั้งปวง คือวิมุตติและพระนิพพานอันเป็นสาระแท้ของชีวิต ได้แก่การรู้แจ้งและรู้เท่าทันคติธรรมคาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต

หลักสำคัญของพุทธจริยธรรม มี ๓ ประการคือ

๑. การไม่ทำความชั่วทั้งปวง

๒. การทำกุศลคือความดีให้ถึงพร้อม

๓. การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

หลักพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจนั้นในทางคัมภีร์พระพุทธศาสนาปรากฏมีอยู่มากมายเช่นกัน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

พระพุทธองค์ได้วางโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า นิสสัย ๔ ประการ ไว้เพื่อเป็นหลักในการบริโภค ที่ประหยัด พอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย

การผลิต

ทฤษฎีธรรมมีกัตถะ ๔ ได้แก่ประโยชน์ปัจจุบันหรือหลักการสร้างความสำเร็จให้เห็นทันตา บางทีเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ (อุ อา กะ สะ) คือ ขยันหา, รักษาดี, มีเพื่อนดี, ใช้ชีวิตพอเพียง

กุตจริยวัตรธรรม ๔ เมื่อหาทรัพย์ได้ จะต้องไม่ประมาท โดยชวนชวายเป็นความเจริญมั่นคงแห่งโลกทรัพย์ มี ๔ ประการคือ ของหายรู้จักเสาะแสวงหามาคืน, ของชำรุดรู้จักบูรณะซ่อมแซม, รู้จักประมาณความพอดีในการกินการใช้, พ่อบ้านแม่บ้านจะต้องเป็นผู้มีศีลธรรม

การพาณิชย์

ปาปณิกังคะ ๓ ประการ องค์คุณของพ่อค้าแม่ค้า หรือนักธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้ต้องประกอบด้วยองค์คุณ ๓ ประการดังนี้ มีตาไวกว้างไกล รู้จักสินค้า, จัดเงินในธุรกิจ, ถึงพร้อมด้วยแหล่งเงินทุนเป็นที่ยอาศัย

อาชีพการค้าขายที่ควรเว้น มี ๕ ประการ ดังนี้ การค้าขายอาวุธ, การค้าขายมนุษย์, การค้าขายเนื้อสัตว์, การค้าขายน้ำเมา, การค้าขายยาพิษ

หลักการลงทุน

หลักการลงทุน ลงแรงนั้นประกอบด้วยคุณธรรม ๒ ประการคือ ความเพียร, ปัญญา นอกจากนี้ ยังมีหลักการใช้จ่ายทรัพย์ เช่น หลัก โภคาทิยะ ๕ , อริยทรัพย์ ๘ หลักการปกครอง เช่น อธิปไตย ๓ , พละ ๔, สังคหวัตถุ ๔, พรหมวิหาร ๔, อคคิ ๔ เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นว่าพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเรื่องพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจไว้มากมาย ทุกแง่มุม และสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการประกอบธุรกิจในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

๓. การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ :กรณีศึกษาบริษัทแฟรี่แลนด์ สรรพสินค้า จำกัด

บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด ได้ก่อตั้งและพัฒนาจากการประกอบธุรกิจเล็กๆ ของครอบครัว จนส่งสมประสบการณืมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาถึง ๒๐ กว่าปี บริษัทแฟรี่แลนด์จดทะเบียนก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ และเปิดดำเนินกิจการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ พื้นที่เมื่อเริ่มดำเนินการมีเพียง ๖,๐๐๐ ตารางเมตร ปัจจุบันมีพื้นที่ทั้งหมด ๒๔,๐๐๐ ตารางเมตร

แม้ปัจจุบันห้างสรรพสินค้าในจังหวัดนครสวรรค์ จะเพิ่มขึ้นมามาก แต่แฟรี่แลนด์ก็ยังคงอยู่ในใจของชาวนครสวรรค์ และจังหวัดใกล้เคียงเสมอตลอดมา เพราะนอกจากบริษัทแฟรี่

แลนด์จะตอบสนองความต้องการของลูกค้า ด้วยสินค้าและบริการที่มีคุณภาพแล้ว ยังตอบแทนด้วยธรรมะอีกด้วย เนื่องจากบริษัทฯ มีนโยบายที่บริหารงานด้วยการนำธรรมะมาใช้ ได้แก่

๑) ทางบริษัทฯ ได้จัดให้มีการอบรมบรรยายธรรมทุกเดือน โดยแบ่งเป็นรอบคือ รอบของพนักงาน และรอบของบุคคลทั่วไป

๒) สนับสนุนให้พนักงาน ได้เข้าปฏิบัติธรรม ที่สวนธรรมหาคะเสลาซึ่งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของบริษัทแฟรี่แลนด์ ทั้งยังเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้าปฏิบัติธรรมเช่นเดียวกัน โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ เพราะทางบริษัทฯ ถือว่าถ้าบุคคลผู้เข้าปฏิบัติธรรมแล้วนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ นั่นถือว่าเป็นกำไรมหาศาล ที่จะหยอຍັນให้กับสังคม

๓) แจกสื่อธรรมะ เช่นหนังสือ และซีดี ธรรมะ ทุกครั้งที่มีการบรรยายธรรม เพราะจะได้เผยแพร่ธรรมในอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อเข้าถึงผู้ที่ไม่ได้มาฟัง

๔) มีการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา เช่นวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ได้ นิมิตต์พระมารับบิณฑบาตและแสดงธรรม เพื่อให้พนักงานได้ทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และมีการให้พนักงาน รดน้ำขอพรผู้บริหารในวันสงกรานต์ เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลผู้มีพระคุณ

๕) นอกจากนั้นบริษัทแฟรี่แลนด์ก็ยังใช้สถานที่จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชนของชาติต่าง ๆ มากมาย เช่น การจัดกิจกรรมประกวดการวาดภาพให้รางวัลเป็นทุนการศึกษา จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติร่วมกับกรมป่าไม้ ซึ่งทำให้เด็กๆ รู้สึกรักอยากจะทำอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า

๖) มีการแข่งกีฬาในบริษัทฯ เพื่อเป็นการผ่อนคลายแก่พนักงาน และเป็นการกระชับความสัมพันธ์ให้เกิดมีในหมู่คณะ

ส่วนในด้านการบริหารงานก็ได้นำเอาหลักพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานมาโดยตลอด ซึ่งได้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มของพนักงาน ดังต่อไปนี้

การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมของผู้บริหาร

๑) หลัก ทิฐุฐัมมิกัตถะ ซึ่งส่วนใหญ่เรียกว่า หัวใจเศรษฐี อันเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันชาตินี้ เป็นธรรมะข้อต้นๆ ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ประสบกับความสุข โภคทรัพย์ต่างๆ ตามโลกียวิสัย กล่าวคือ การถึงพร้อมด้วยความขยัน, ถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์, การมีมิตรที่ดี และการรู้จักใช้จ่ายอย่างพอดีพอเหมาะ

๒) หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ทานคือการแบ่งปันด้านวัตถุสิ่งของต่อกัน, ปิยาจา การรู้จักพูดกันอย่างเป็นมิตร มิไม่ตรีต่อกัน, อตถจริยา ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเกื้อกูล ไม่ทำลายประโยชน์ของอีกฝ่ายหนึ่ง, สมานัตตา ปฏิบัติต่อลูกค้าและพนักงานด้วยความสม่ำเสมอ

๓) หลักพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ ความมีเมตตาต่อลูกน้องอยากเห็นเขามีความสุข, กรุณา มีความปรารถนาดีอยากให้พนักงานพ้นจากความทุกข์, มุทิตา มีความชื่นชมยินดีในความสำเร็จของลูกน้องเสมอ, อุเบกขา วางเฉยในสิ่งที่ควรวางเฉยไม่เข้าไปก้าวก่ายวุ่นวาย

๔) อคติ ๔ ได้แก่ การพิจารณาความดีความชอบของลูกน้องโดยไม่เห็นแก่ความชอบ ความชัง ความกลัว และความหลง เป็นต้น

การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมของพนักงาน

๑) อิทธิบาท ๔ ได้แก่ มีความพอใจในการทำงาน, มีความขยันพากเพียรไม่ทอดทิ้งกลางคัน, มีใจจดจ่อต่ออาชีพ และมีปัญญาพิจารณา

๒) เบญจศีล เบญจธรรม คือ การทำตนให้อยู่ในศีลในธรรม ตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้แล้วเสร็จไปตามเวลาที่กำหนด เมื่อพนักงานทุกคนมีศีลก็ทำให้ปกครองง่ายไม่เกิดความเดือดร้อนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน

๓) ปฏิบัติหน้าที่ของลูกจ้างที่พึงมีต่อนายจ้าง เช่นเข้าทำงานก่อน และเลิกทีหลังเจ้านาย และไม่ถือเอาของที่เจ้านายไม่ได้ให้มาเป็นของตน ทั้งยังปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะกล่าวสรรเสริญเจ้านายและบริษัทเสมอเมื่อมีโอกาส

๔) อนุบายมุข ๖ ได้แก่สิ่งที่ทำให้เสื่อม พนักงานทุกคนต้องละเลิกอนุบายมุขเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดีเป็นทางแห่งความเสื่อม ทั้งยังเป็นนโยบายของบริษัทที่ไม่รับพนักงานที่หลงอยู่ในอนุบายมุขอีกด้วย

นอกจากนี้ก็ยังมียุทธจริยธรรมของผู้บริหารและพนักงานอีกหลายข้อที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ แต่ก็พอมองออกว่า บริษัท แฟร์แลนด์สรรพสินค้าเป็นบริษัทที่ได้นำเอาหลักพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้โดยตรง

ผลของการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรม

๑) ในระดับปัจเจกบุคคล เช่นทำให้ มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ดีขึ้นเนื่องจากละเลิกอนุบายมุข เป็นต้น

๒) ในระดับครอบครัว มีความสุขมากขึ้น มีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้น เพราะปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรม ไม่ใช่ชีวิตออกนอกกลุ่มนอกทาง

๓) ในระดับชุมชน ทำให้เกิดความรักความใกล้ชิดกับพระศาสนา และวัฒนธรรมในท้องถิ่นมากขึ้น เพราะมีการร่วมกิจกรรม เช่นการทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น พนักงานและผู้บริหารให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

๔) ในระดับสังคม มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษา อยู่เนืองๆ นอกจากนี้ยังมีการจัดบรรยายธรรมต่อประชาชนทั่วไป แจกหนังสือธรรมะ และจัดปฏิบัติธรรมอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าทางบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า จำกัด นอกจากจะให้ความรู้และให้สิ่งดีๆกับพนักงาน เช่นธรรมะแล้ว ทางบริษัทก็ยังหวังว่าเมื่อพนักงานไม่ได้ทำงานที่นั่นแล้ว ก็จะเป็นคนดีและเป็นกำลังของสังคมต่อไป

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า หลักพุทธจริยธรรมกับการประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจนั้นมีความสอดคล้องกัน ธุรกิจที่ขาดจากหลักพุทธจริยธรรมนั้นจะอยู่ไม่ได้ในระยะยาว จากผลการสัมภาษณ์ พบว่านักธุรกิจมีการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะในการดำเนินธุรกิจนั้น นักธุรกิจมีความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา และมีบทบาทในการเลือกดำเนินธุรกิจที่ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรม เพราะมีความรู้เกี่ยวกับ บาป บุญ คุณ โทษ ซึ่งมีผลจากความรู้นี้เรื่องกรรม จึงส่งผลออกมาสู่พฤติกรรมการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑) นักธุรกิจควรพัฒนาตนเองในเรื่องของพุทธจริยธรรม เพราะจะส่งเสริมคุณภาพของการดำเนินชีวิต ทั้งในส่วนของการเริ่มต้นปฏิบัติตนเพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์ตามจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และในส่วนของการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง รู้จักเป้าหมายของการมีชีวิตและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข สร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ไม่ก่อทุกข์โทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

๒) นักธุรกิจควรศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ และประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เพราะหลักพุทธธรรมจะช่วยให้นักธุรกิจมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง รู้จักจุดหมายที่แท้จริงของการประสบความสำเร็จทางธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อการมีพุทธจริยธรรมต่อธุรกิจด้วย

๓) จากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ การส่งเสริมให้มีพุทธจริยธรรมในวิชาชีพอื่นด้วยนับเป็นการดี เพราะจะส่งผลต่อการมีพุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจด้วย โดยให้เริ่มศึกษาสัทธิตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อที่จะได้มีศรัทธาอย่างถูกต้อง ทำให้ทวิญญูหรือความเห็น ความคิด ค่านิยมที่ถูกต้องเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมทุกอย่างในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีศรัทธาที่ถูกต้องก็จะมีปฏิบัติที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องยิ่งขึ้นไปอีก และสามารถแก้ปัญหาทุกอย่างได้ โดยเฉพาะปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม

การเมือง หากพิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่าเกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีทฤษฎีที่ผิดพลาดทั้งสิ้น ดังนั้นการจะ
แก้ปัญหาต่างๆ จึงต้องเริ่มต้นที่การแก้ทฤษฎี หรือความเห็นให้ถูกต้องเสียก่อน จึงเป็นการแก้ปัญหา
ที่ตรงจุด และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ยังมีประเด็นที่เป็นประโยชน์นำศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เห็นว่าควรที่จะศึกษาวิจัยเรื่องดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่น กลุ่มนักการเมือง กลุ่มทหาร และตำรวจ
- ๒) ศึกษาเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธเปรียบเทียบกับเศรษฐศาสตร์ตะวันตก
- ๓) ศึกษาการบริหารธุรกิจเชิงพุทธเปรียบเทียบกับการบริหารธุรกิจทางตะวันตก
- ๔) ศึกษาเปรียบเทียบสถานประกอบการที่มีการนำหลักธรรม มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานขององค์กร

บรรณานุกรม

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กীরติ บุญเจือ. จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.
กรองแก้ว อยู่สุข และพิมพ์ สรายุทธ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์,
๒๕๓๒.

ไกรยุทธ ธีรตยาสินันท์. แก่นสารของเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๒

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

จินตนา สุนทรธรรม. ธุรกิจเบื้องต้น. เชียงใหม่ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๒๓.

ฉัตรสุมน พฤติปัญญา. ธุรกิจกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัย
สยาม, ๒๕๔๐.

ทับทิม วงศ์ประยูร. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๔๐.

ธงชัย สันติวงศ์ และคณะ. เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.

พนิดา อังจันทร์เพ็ญ แปล/เรียบเรียง. พุทธศาสนากับโลกธุรกิจ : การใช้หลักพุทธธรรมในการทำ
ธุรกิจ บทสนทนาระหว่าง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กับนายลอเรนส์
แวนเดน มิวเซนเบิร์ก. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร :ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). ธรรมเพื่อชีวิตและการพัฒนาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทอัมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). จะพัฒนาคนอย่างไร (พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์).
กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๖.

_____ .เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๘ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ .การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๙.

_____ .ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๑.

_____ .พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____ .เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๒.

พระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ). งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๐.

พระมหาณรงค์ จิตตโสภณ. หลักธรรมสำหรับพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๒๗.

พระมหาบุญมี มาลาวัชิโร. พุทธวิธี: สู่สุดยอดนักบริหาร ผู้ทรงภูมิที่ลูกน้องรัก และเกิดทุนอย่างจริงใจ. กรุงเทพมหานคร : ชิงค์บียอนด์ บั๊คส์, ๒๕๕๓.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.

พระมหาสุ่ม ปญฺญาคุดโต และคณะพระนิสิต ศาสนศาสตร์ รุ่นที่ ๒๑ มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร. จิตวิทยามนุษย์เชิงธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วังอักษร, ๒๕๔๗.

พุทธทาสภิกขุ, ปัญญานันทภิกขุ และ เขมกะ. หัวใจพุทธบริษัท. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๖.

นิตย์ สัมมาพันธ์. กลวิธีแก้ปัญหาเศรษฐกิจสังคม การบริหารเชิงพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙.

นิพนธ์ จิตรประสงค์ และสมยศ นาวิการ. ธุรกิจเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๑๙.

- บุญเกียรติ โชควัฒนา. กลยุทธ์การคิดแบบ C E O .กรุงเทพมหานคร : เนชั่นบุ๊คส์, ๒๕๔๕.
- บุญทัน ดอกไธสง. การบริหารเชิงพุทธ (กระบวนการทางพฤติกรรม). กรุงเทพมหานคร : บริษัท-
บพิตรการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๒๘.
- บุญมี แท่นแก้ว. วิชาจริยศาสตร์กับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธนการพิมพ์,
๒๕๓๘.
- _____. จริยธรรมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒.
- ปัจจุย บุนนาค. เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด, ๒๕๒๒.
- ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.
- ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.
กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๒.
- เปี่ยม คุณาวงศ์. เส้นทางชีวิต .กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๔๐.
- รังสี สุทนต์. เศรษฐีแห่งธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๑.
- โรม สุรเสน. คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
กรมการศาสนา, ๒๕๓๔.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. การบริหารวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อริยชน จำกัด, ๒๕๓๗.
- สมบุญ สดายุ. ศาสนาชีวิตและคณะ. จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจของนักธุรกิจในประเทศไทย
เปรียบเทียบกับนักธุรกิจในประเทศสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑.
- สมพร เทพสิทธา. พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑.
- _____. การส่งเสริมศาสนาและจริยธรรมในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : สภาสังคม
สงเคราะห์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐.
- _____. ภาวะวิกฤตของสังคมไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่ง
ประเทศไทย, ๒๕๔๑.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. การบริหารงานแบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร : เสริมศึกษา, ๒๕๓๘.
- ไสว มาลาทอง. คู่มือการศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง
และประชาชนทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

อภิชัย พันธเสน และคณะ. พุทธเศรษฐศาสตร์ ฉบับนิสิต นักศึกษา และประชาชน.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการจำกัด, ๒๕๔๕.

อภิศักดิ์ สุริยาปกรณ์. ๓๐ กลยุทธ์ เกล็ดลับ ประจักษ์ เพื่อบริหารรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเอ็ม, ๒๕๔๗.

(๒) นิตยสาร , วารสาร :

กิตติภูมิ มีประดิษฐ์,การพัฒนาคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติกของมนุษย์ในสังคม,วารสาร

INDUSTRIAL TECHNOLOGY REVIEW ปีที่ ๑๑ (ฉบับที่ ๑๕๑ มิถุนายน ๒๕๔๕)

: ๑๕๔

สันติ คุณาวงศ์. “เราจะฝ่าข้ามไป เดิมพันแฟร์แลนด์”. โลกธุรกิจ. ปีที่ ๔ (ฉบับที่ ๑๗๕ สิงหาคม

๒๕๓๕) : ๑๐.

_____. “ บทบาทใหม่ของห้างสรรพสินค้าชนชั้น”. คู่แข่ง. ปีที่ ๑๗ (ฉบับที่ ๒๓๓

พฤษภาคม ๒๕๔๐) : ๖๓.

_____. “ผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อม”. Krobkruakao 106 Magazine. ปีที่ ๑ (ฉบับที่ ๓๑

กันยายน ๒๕๕๔ : ๒๔.

คณะผู้บริหารแฟร์แลนด์. คู่มือการบริหาร. ปีที่ ๒ (ฉบับที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๖) : ๓

(๓) วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย :

กัลย์ธีรา สรรพสัมฤทธิ์. “นักธุรกิจ กับ พุทธศาสนา”. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตสาขา

วิชาศาสนศาสตร์ วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.

จตุพร ร่วมใจ. “ การศึกษาศาสนาภาพ และการประยุกต์หลักพุทธธรรมของนักธุรกิจ : ศึกษากรณี

นักธุรกิจไทยพุทธในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหา

บัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

คำพอง งามภักดิ์. “ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประโยชน์นิยมกับแนวคิดพระพุทธศาสนา”

วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.

ชาติรี ลุนคำ. “ บทบาทการนำพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารองค์กร : กรณีศึกษา ชมรมชาวพุทธ

พาด้า”. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตสาขา วิชาศาสนศาสตร์ วิทยาลัยศาสน-

ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.

ทองนาค สุภาวัฒน์พันธ์. “ศึกษาเชิงวิเคราะห์ผลกระทบในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชน
หนองนาคำ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. “ศึกษาริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาเชิงวิจารณ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาปรัชญา** บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๐.

พระมหาอำพรธม อภิวิโร. “นักธุรกิจกับหลักคำสอนเรื่องกรรม” **สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
บัณฑิตสาขา วิชาศาสนศาสตร์** วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘.

เพชรรา ภูมิอนันท์. พุทธศาสนาและเศรษฐกิจ : “ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นทางเศรษฐกิจของ
พุทธศาสนิกชน ณ วัดธรรมกายและพุทธสถานสันตือโสภณ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ** บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๓.

พิสมัย สอนบุญมี. “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาเศรษฐศาสตร์กับปรัชญาพระพุทธศาสนา”,
วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖.

สุนทรภรณ์ เตชะพะโลกุล. “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธกับวิถีการพัฒนาของไทย”. **วิทยานิพนธ์
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์** มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๒๕๓๔.

สมโภช ศรีพันธ์. “ศึกษาวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ตามแนวพระไตรปิฎก”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
วิทยาลัย. ๒๕๓๖.

สุภาวดี นัมคณิสสรณ์. “ธุรกิจกับพุทธจริยศาสตร์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาปรัชญา** .บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

(๔) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ :

คุณธรรม ๗ ประการ ในการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ธนาคารออมสิน
ธันวาคม ๒๕๔๒, <<http://www.codi.or.th./index.php?optin=comcontent&view=article&id=368&lang=th>> [๑๕ มิ.ย.๒๕๕๔].

พระมหาวิชัย วชิรเมธี, ธรรมกับการลงทุน **สู่เศรษฐกิจฐานสุข**.

<http://www.dhammatoday.com/download/stock_exchange_2.pdf [๑๑ พ.ค. ๒๕๕๔]>

พระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

< <http://www.thailandlawyercenter.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538975875&Ntype=19> > [๑๑ มิ.ย. ๒๕๕๔].

สันติ คุณาวงศ์ รอพี่น้องหมรรพห้ำๆ ภูธร, < <http://www.Gotomanager.com/news/details.aspx?id=283> > [๑๓ ก.ค. ๒๕๕๔].

(๕) บทสัมภาษณ์ :

นายกุลธวัช คุณาวงศ์, รองกรรมการผู้จัดการบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

นายเยี่ยม คุณาวงศ์, ประธานบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

นางวันทนี บุรณเสน, ผู้จัดการฝ่ายบัญชี และการเงิน แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

นายสันติ คุณาวงศ์, กรรมการผู้จัดการบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

นายเสริมพงษ์ คุณาวงศ์, ผู้จัดการฝ่ายการคลังสินค้าของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

นางสุรัตน์ บาทรำรุง, ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการค้าที่ ๒ ของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

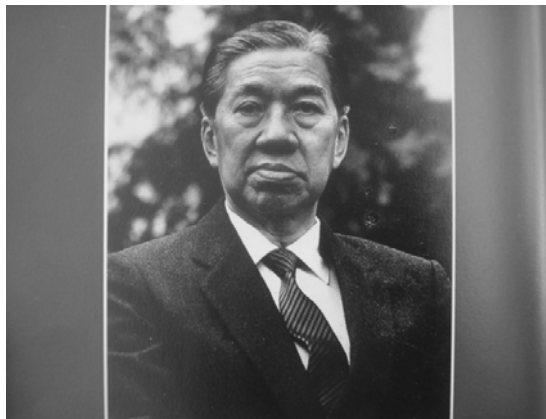
บทสัมภาษณ์

จะเห็นได้ว่าบริษัทแฟรี่แลนด์นอกจากจะเปิดโอกาสให้พนักงานแล้ว ก็ยังเผื่อแผ่ไปถึงสังคมรอบข้างอีกด้วย เพราะทางบริษัทถือว่าลูกค้าทุกท่านเป็นผู้มีพระคุณต่อบริษัทและหน้าที่ของพนักงานก็ต้องเลือกสิ่งดีๆ ให้กับลูกค้าทุกท่านเพื่อเป็นการตอบแทน ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานที่ทุกคนอยู่แล้วพนักงานที่นี้ถูกสอนว่าวันนี้เราจะให้บริการอะไรแก่ลูกค้าได้บ้าง ซึ่งเมื่อเขาได้ปฏิบัติธรรมะอยู่บ่อยๆ ความคิดอันนี้ก็จะกระจายไปสู่สังคม คือแทนที่จะคิดเฉพาะลูกค้าก็มีความคิดไปสู่คนในสังคมภายนอก ทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีทีมผู้บริหารที่เข้มแข็งเอาจริงเอาจังและใส่ใจในเรื่องเหล่านี้ ดังนั้นผู้เขียนจึงอยากจะกล่าวถึงบทสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เป็นหลักในบริษัทแฟรี่แลนด์ที่ได้นำเอาพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริษัททำให้เกิดประโยชน์อย่างมากมานี้สักห้าท่าน โดยเริ่มจากท่านประธานบริษัท ดังต่อไปนี้

บทสัมภาษณ์ นายเชิ่อม คุณาวงศ์, ประธานบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, ๑๘ พฤศจิกายน

๒๕๕๔.

ประวัติประธานบริษัทแฟร์แลนด์ นายเยี่ยม คุณาวงศ์

ชื่อ – สกุล	นายเยี่ยม คุณาวงศ์
เกิด	๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๘
ภรรยา	นางพรทิพย์ คุณาวงศ์
บุตร	๑. นายสันติ คุณาวงศ์ ๒. นายกุลธวัช คุณาวงศ์ ๓. นายชเล คุณาวงศ์ ๔. นายเสริมพงษ์ คุณาวงศ์ ๕. นายเสริมคุณ คุณาวงศ์
การศึกษา	มัธยมศึกษา ดึงยี่ง คอลเลจก्यूหลิน ประเทศจีน
ตำแหน่งปัจจุบัน	- ประธานบริษัทเสริมแสง (๑๕๕๑) จำกัด - ประธานบริษัทแฟร์แลนด์สรรพสินค้า จำกัด - ประธานบริษัททองสาสถาปนิก จำกัด

บทสัมภาษณ์

๑. อยากจะให้ท่านเล่าถึงการทำธุรกิจที่นำธรรมะเข้ามาช่วยในการบริหารว่าเริ่มแรกเป็นมาอย่างไรจึงมาถึงจุดนี้ได้?

ก่อนอื่นต้องขอท้าวความเรื่องการเริ่มทำธุรกิจของผมก่อนว่าเริ่มแรกผมช่วยงานค้าขายและโรงงานทอผ้าของครอบครัวมาก่อน เนื่องจากคุณพ่อคุณแม่เป็นคนจีนจึงมีอาชีพค้าขายมาตั้งแต่ต้น เริ่มจากร้านเล็กๆ ก็ค่อยพัฒนามาเรื่อยๆ จนเมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๒๗ ได้จัดตั้ง บริษัทเสริมแสง ซึ่งเป็นบริษัทขายเครื่องใช้ไฟฟ้าขึ้น และต่อมาเมื่อปี ๒๕๓๐ ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของการค้าในตระกูลเมื่อบุตรชายคนโตของผม ได้ทำการรวบรวมทุนจากญาติมิตรก่อตั้งบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าขึ้น และการใช้ธรรมะเข้ามาบริหารนั้นผมคิดว่าเริ่มมาจากครอบครัวเป็นพื้นฐานดั้งเดิม ครอบครัวของเราเป็นครอบครัวที่อบอุ่น เด็ดและแม่จะเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำธุรกิจเพราะครอบครัวเร้าค้าขายมาตลอดท่านจะทำธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบลูกค้า ไม่ได้มุ่งกำไรเพียงอย่างเดียว เมื่อเราเห็นดังนี้เวลาเราทำธุรกิจเองเราก็จะสามารถนำธรรมะมาใช้ได้โดยอัตโนมัติ เพราะปกติเราก็ใช้ธรรมะอยู่แล้ว

๒. ได้แนวคิดการนำพุทธจริยธรรมมาใช้ในการบริหารองค์กรมาจากไหน?

น่าจะได้นแนวคิดมาจากคุณแม่ เพราะท่านเป็นคนใจบุญและทำบุญทำทานมาตลอดส่วนเด็กก็ได้ทุ่มเทช่วยเหลือสังคมเช่นกัน ทำให้สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมมาถึงลูกๆทุกคน ที่เมื่อได้ทำธุรกิจแล้วจะไม่เอาเปรียบสังคม การนำธรรมะมาใช้บริหารก็ยิ่งทำให้ธุรกิจของเราอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมากขึ้นในการที่เราเป็นชาวพุทธเราต้องเข้าใจสิ่งที่เราเป็นให้ดี การที่เราจะเข้าใจในความ เป็นชาวพุทธนั้น เราต้องศึกษาหลักของพระพุทธศาสนาให้เข้าใจและนำมาปฏิบัติด้วย ที่นี้เมื่อเรานำมาปฏิบัติแล้วเห็นว่าดี มีประโยชน์ จึงอยากจะให้คนอื่น ได้เห็น ได้ปฏิบัติตาม นั่นก็คือการแนะนำคนอื่นให้มาสัมผัสกับสิ่งที่เราทำเราปฏิบัติมา ก็ได้แนะนำให้ผู้สนใจหรือผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งก็ได้แก่ พนักงาน หรือญาติสนิท เพื่อนฝูง มาสัมผัสกับสิ่งที่เรียกว่าการปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนาอย่างน้อยก็เช่น การรักษาศีล ๕ เป็นต้น จึงเป็นการคิดริเริ่มที่จะนำพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัวและการทำงานควบคู่กันไป

๓. บริษัทแฟร์แลนด์ใช้หลักธรรมอะไรบ้างในการเป็นผู้บริหาร?

การที่จะเป็นนักบริหารที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องเป็นผู้บริหารคนให้เป็น และการที่จะทำเช่นนั้นได้ต้องรู้จักวิธีการที่จะเป็นหัวหน้าที่เข้าใจลูกน้องก่อน คือสามารถปกครองลูกน้องเพื่อให้ผลงานตามที่ต้องการ และดีที่สุด คือได้ผลงานที่ดีที่สุด และได้จิตใจลูกน้องด้วย นักบริหารที่ดีควรประกอบด้วย

- มีความยุติธรรมให้ความทัดเทียมกันหมด คิดที่ว่าไปตามผิด ถูกที่ว่าไปตามถูก ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่ฟังความข้างเดียว สามารถเป็นที่ฟังของทุกคนได้

- สอนลูกน้องได้สอนคือมีความปรารถนาดีอยากให้เขารู้สิ่งที่จะให้เขาปฏิบัติ ไม่ใช่บ่น ไม่ใช่ตำหนิ เมื่อมีความจริงใจลูกน้องจะสัมผัสได้ และเป็นที่ยอมรับ

- พุดจาพเราะใช้คำสุภาพไม่พุดหยาบคาย ยิ่งเราเป็นผู้บริหารด้วยแล้วการใช้ลูกน้องหรือไม่ว่าจะเป็นการตำหนิกก็ตาม จะต้องใช้คำพุดที่เหมาะสม

- มีความเข้าใจให้ความจริงใจและความปรารถนาดีแก่ลูกน้อง ด้วยการส่งเสริม ถ้าลูกน้องทำดี และให้อภัยเมื่อลูกน้องทำผิดพลาด ให้แนวทางที่แก้ไขที่ถูกต้องแก่ลูกน้อง

- มีคุณธรรมเป็นลักษณะที่แสดงออกอย่างเสมอต้นเสมอปลาย กระจายความดีความชอบไปยังลูกน้องทุกคนที่สามารถทำความดีหรือความชอบได้ หรือกระตุ้นให้ลูกน้องที่ยังมีไฟแสดงความสามารถออกมาในทางที่สร้างสรรค์การงาน

- ให้การช่วยเหลือเมื่อคราวที่จำเป็น ถ้าลูกน้องมีปัญหา หัวหน้าที่ดีต้องให้ความช่วยเหลือแก้ไขทันที อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่พอลูกน้องทำงานดี ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายก็เอาอกเอาใจจนมากเกินไป ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นได้

หัวใจของนักบริหารอยู่ที่การตัดสินใจเมื่อพบปัญหา ผู้ที่มีหลักธรรมยึดมั่นประจำใจ การมองปัญหา การแก้ปัญหาก็จะไม่ใช้วิธีที่ส่งผลไปในทางเสียหาย สมมติว่าองค์กรเกิดภาวะขาดทุน ก็ไม่หารายได้ซัดเซด้วยวิธีทุจริต หรือผิดศีลธรรมที่จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่นคดโกง หรือค้ายาเสพติดเป็นการแก้ปัญหาก็มีสติควบคุม ไม่ใช่อารมณ์เป็นใหญ่ เช่นเกิดโทสะว่าร้าย หรือทำร้ายผู้อื่น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มปัญหาให้ยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้นไปอีก

ผู้บริหารที่ดี จะอาศัยความเก่งอย่างเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยหลักธรรมประจำใจ รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ การที่คนเราจะมีปัญญาคิดอย่างนี้ได้ จิตใจของเขา

จะต้องผูกมัดอยู่กับหลักธรรมตลอดเวลา ทางบริษัทเราจึงต้องมีนโยบายส่งผู้บริหารไปปฏิบัติธรรมเสมอเพื่อที่เขาจะได้มาหลักธรรมไว้สำหรับบริหาร

๔. การนำพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานนั้น มีส่วนในการลดความขัดแย้งระหว่างพนักงานได้หรือไม่? อย่างไร?

ในการทำงานต้องเจอกับคนมากมาย มีความคิดเห็นตรงกันบ้าง ไม่ตรงกันบ้าง ถ้าถามว่ามีส่วนในการลดความขัดแย้งนั้นจะเห็นได้ว่า มีส่วนเหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับว่าใครก็ตามที่ได้ฟังแล้วนำมาปฏิบัติอย่างที่บอก คือฟังธรรมทุกเดือน ซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก ประโยชน์ที่ได้รับก็เป็นของผู้คนนั้น คือเป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน ทำงานอย่างไม่ต้องหวาดระแวงกับเพื่อนร่วมงานอื่น นั่นก็หมายความว่า ทำงานได้อย่างมีความสุขและได้บุญควบคู่กันไปด้วย

๕. การให้ความสำคัญกับพนักงาน ทศนคติต่อผู้ได้บังคับบัญชาเป็นอย่างไร?

ก็มองเขาว่าเป็นเพื่อนร่วมงาน เป็นเหมือนคนครอบครัวเดียวกัน ไม่ได้มองว่าเป็นลูกน้อง เราทำอะไรจะต้องถูกเสมอไป คนอื่นจะขัดแย้งไม่ได้ นั่นไม่ใช่ เราให้ความสำคัญกับทุกคน เช่นในการนิมนต์พระมาเทศน์นั้นเราก็เล็งเห็นประโยชน์อีกแง่หนึ่งว่า พนักงานห้างนั้นต้องทำงานเกือบทุกวัน เลิกก็ค่ำ เวลาที่จะพบพระสงฆ์ ศึกษาพระธรรมนั้นก็น้อยเต็มที จึงทำให้ดูเหมือนว่าเราไม่ได้อยู่ห่างไกลจากวัด นั่นก็คือนิมนต์พระมาบรรยายธรรมให้ฟัง ซึ่งเป็นกิจกรรมห้างของเรา นี่ก็เป็นส่วนที่เราทำให้เพื่อนร่วมงานและองค์กรของเรา ไม่ใช่เพื่อบังคับใครมาร่วมกิจกรรม

๖. หลักธรรมประจำใจที่ต้องใช้ในการทำธุรกิจของท่านประธาน คืออะไรบ้าง?

เนื่องจากเราเป็นนักธุรกิจ สิ่งสำคัญก็คือ

๑) ความวิริยะอุตสาหะ อันดับแรกเราต้องขยัน ไม่ว่าจะทำอะไรขยันอย่างเดียวไม่ได้ ต้องอดทนด้วย เพื่อองค์กรของเราให้มีความเข้มแข็ง ในการทำงานก็เช่นกัน เราต้องสู้กับงานหนัก เอาเบาสู้อย่างไม่เกียจงาน

๒) ซื่อสัตย์ การทำงานร่วมกันนั้นต้องมีความซื่อสัตย์ หรือมีความจริงใจต่อกันในที่นี้ต้องซื่อสัตย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วย และต้องซื่อสัตย์กับทุกคน ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นลูกค้าหรือเป็นใครก็ตาม

๓) ความกตัญญูคุณทวดที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถือเป็นรากฐานเลขที่ว่าได้ ใครก็ตาม

ขาดซึ่งความกตัญญูทเวทีแล้ว สิ่งทีกล่าวมาข้างต้นย่อมไม่มีความหมาย โดยความกตัญญูทเวทีต่อพ่อแม่ของเขา หากเขาขาดความกตัญญูต่อพ่อแม่ของตัวเองแล้ว ก็ยากทีจะยืนยันหรือเชื่อได้ว่เขาจะมากตัญญูทเวทีต่อนายของเขา ต่อองค์กรของเขาและเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นจึงเน้นทีความกตัญญูทเวทีเป็นหลัก

๗. ทางบริษัทมีส่วนช่วยเผยแพร่ธรรมะอย่างไรบ้าง?

ทางบริษัทมีส่วนช่วยในการส่งเสริมตรงนี้คือ จัดให้มีการบรรยายธรรมสำหรับบุคคลทั่วไปเป็นประจำทุกเดือน ได้นิมนต์พระภิกษุหรือฆราวาสผู้มีความรู้ทางธรรมมาบรรยายธรรมเป็นประจำทุกเดือน และส่งเสริมให้ผู้ที่ต้องการจะปฏิบัติธรรมได้เข้าปฏิบัติได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

๘. การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน?

หลักธรรมทีนำมาใช้เป็นประจำก็คือการคิดดี ทำดี ทั้งในหน้าที่การงานและในชีวิตส่วนตัว เพราะคิดว่าหากจิตใจของเรานั้นคงในความดี และมีหลักยึดเหนี่ยวทีดีแล้วนั้นก็จะทำให้อำนาจชีวิตเป็นไปด้วยความปกติสุขได้ ซึ่งจากการทำงานทีผ่านมาก็ได้เคยประสบกับปัญหาอุปสรรคบ้างเหมือนกันเพราะเป็นเรื่องธรรมดาทีทุกคนต้องเผชิญ แต่หากเรามีจุดยืนทีมั่นคง มีหลักธรรมในจิตใจแล้วก็จะช่วยได้มาก อีกทั้งระบบระเบียบในการบริหารงานก็จะช่วยได้อีกระดับหนึ่ง นอกจากนี้แล้วในการใช้ชีวิตในครอบครัวก็ได้สอนลูกไว้เสมอว่ให้ประพฤติตนเป็นคนดี ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมและไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งลูกๆทุกคนก็ประพฤติอยู่ในกรอบทีดีมาตลอด

๙. ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจในพื้นที่สนะของท่านเป็นอย่างไร?

ความสำเร็จในทัศนะคติของผมนมองว่ การประกอบธุรกิจเป็นผลสำเร็จได้นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับกำไรอย่างเดียวก แต่ธุรกิจนั้นจะต้องมีส่วนช่วยเหลือสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นทียอมรับของประชาชน และอยู่ในใจลูกค้ได้ จึงจะได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงสำหรับส่วนตัวแล้ว ความขยันมานะอดทน รักการเรียนรู้ มีความซื่อสัตย์ รู้จักประหยัด อดออม มีระเบียบวินัย ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่มกใหญ่ไฟสูง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คือรากฐานแห่งความสำเร็จในชีวิตของผม

จากบทสัมภาษณ์ของ นายเยี่ยม คุณาวงศ์ ทำให้มองเห็นว่ผู้บริหารของบริษัทแฟรี่แลนด์เขาใช้หลักธรรมอะไรมาประยุกต์ใช้บ้าง จึงทำให้แฟรี่แลนด์เป็นบริษัททีน่าศึกษาอย่างเช่น

ทุกวันนี้ ปัจจุบันท่านประธานวางมือจากธุรกิจโดยมอบหมายให้บุตรชายของท่านได้บริหารจัดการแทน เพียงแต่เป็นที่ปรึกษาเท่านั้น

ยังมีผู้บริหารอีกท่านหนึ่งที่เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนให้มีการนำพุทธจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริษัท แฟร์แลนด์เป็นอย่างมาก เพราะท่านเป็นคนริเริ่มสร้างสถานปฏิบัติธรรม โดยใช้ที่ดินส่วนตัวของท่านเอง ขึ้นที่อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ คือที่สวนธรรมชาติเสลาซึ่งได้เป็นสถานปฏิบัติธรรมสำหรับพนักงานทุกคน และยังเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้เข้าปฏิบัติธรรมด้วย นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับคนนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียงที่ได้เข้ามาปฏิบัติธรรม ท่านนั้นก็คือ นายสันติ คุณาวงศ์ซึ่งเป็นบุตรชายคนโตของท่านประธาน ซึ่งมีบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้^๒

^๒สัมภาษณ์ นายสันติ คุณาวงศ์, กรรมการผู้จัดการบริษัทแฟร์แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

ประวัติกรรมการผู้จัดการ นายสันติ คุณาวงศ์

ชื่อ-สกุล	นายสันติ คุณาวงศ์
เกิด	๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๓
ภรรยา	นางกาญจนา คุณาวงศ์
บุตร	๑. น.ส.เกวณีน คุณาวงศ์ ๒. น.ส. วรพร คุณาวงศ์
การศึกษา	การบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ตำแหน่ง	กรรมการผู้จัดการบริษัทเสริมแสง ๑๕๕๑ จำกัด กรรมการผู้จัดการบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด

บทสัมภาษณ์

๑. แรงจูงใจที่ทำให้ใช้หลักธรรมาภิบาลบริหารธุรกิจคืออะไร?

เกิดจากประสบการณ์ ที่ได้ไปฝึกปฏิบัติธรรม เริ่มต้นมีเพื่อนคนหนึ่งที่เป็นเจ้าของห้างโรบินสัน ชื่อคุณมานิต อุดมคุณธรรม เขาบอกว่าถ้าอยากได้ลูกน้องที่ทำงานได้สองเท่า แล้วมีความสุขมากกว่าเดิมให้ไปปฏิบัติธรรม ซึ่งหลังจากได้ไปทดลองก็พบว่า เป็นความจริง คือการที่เรา มีสติเพิ่มขึ้นจะทำให้เราทำงานได้มากกว่าเดิม เช่นถ้าเราทำงานบัญชีอยู่สมมติว่าคนทั่วไปนั่งทำบัญชีห้านาทีแล้วไปคิดเรื่องอื่นอีกห้านาที ฉะนั้นในหนึ่งชั่วโมงก็ทำงานแบบมีสติได้แค่ครึ่งชั่วโมง เท่านั้นเอง อันนี้เป็นเรื่องธรรมชาติของจิต แต่ถ้าเป็นคนฝึกสติมากก็จะมีสติรู้ตัวเร็วขึ้น ตอนทำงาน สมมติทำงานได้ห้านาทีก็ลืมตัว และแทนที่จะลืมตัวต่อไปจนถึงห้านาที ก็อาจจะลืมตัวไปแค่ สาม

นาที่ก็รู้สึกตัวก่อนก็กลับมาทำงาน ในเวลาเท่ากันจะสามารถทำงานได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นอันนี้คือประโยชน์ของการฝึกสติ ทำให้ทำงานมากขึ้นเป็นสองเท่า อีกส่วนหนึ่งมีความสุขมากกว่าเดิม คนเราส่วนมากจิตก็จะไปอยู่กับอดีตอยู่กับอนาคต อันนี้คือทำให้เกิดความทุกข์ทั้งนั้น แต่ถ้ามีสติ เรารู้ว่าจิตกำลังคิดถึงเรื่องอดีต คิดถึงเรื่องอนาคตความทุกข์ก็จะหยุด ความสุขก็จะมีมากขึ้น เพราะฉะนั้นจากตรงนี้เราน่าจะส่งเสริมให้พนักงานเราได้ปฏิบัติธรรมบ้าง จึงมีนโยบายให้พนักงานได้เข้าปฏิบัติธรรม ผลเสียของบริษัทอาจจะมีเรื่องค่าใช้จ่าย และเสียเวลาการทำงานบ้าง แต่ผลดีก็คือสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีความสุขมากกว่าเดิม สามารถจะนำการปฏิบัติธรรมตรงนี้มาแก้ปัญหาดังกล่าวทั้งงานของบริษัทและส่วนตัว ถ้าเมื่อพนักงานมีความสุข ลูกค้ายกเข้ามา ก็จะพลอยมีความสุขไปด้วย เพราะได้รับการต้อนรับจากพนักงานที่มีความสุข

๒. คิดว่าการทำแบบนี้มีผลตอบสนองมาคุ้มค่าหรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง?

อุปสรรคมีสองด้าน ด้านหนึ่งคือในแง่ผู้บริหารของบริษัทบางคน อาจจะมองว่าเสียเวลาเสียงบประมาณเพราะการที่ส่งลูกน้องไปปฏิบัติธรรม ห้าวัน เจ็ดวัน หรือ สิบวัน ทุกคนก็ไม่อยากให้ไป คนงานก็ไม่ไป ทำให้งานเสียหาย ดังนั้นทุกคนก็ไม่อยากให้ไป ด้านที่สองส่วนของพนักงานเองก็มีปัญหาเพราะไม่มีใครอยากไปปฏิบัติธรรม เราต้องออกคำสั่งให้ไป ก็เหมือนการบังคับกรายๆ ซึ่งพนักงานบางคนก็ต่อต้าน ถึงกับบอกว่าครอบครัวมีปัญหาเพราะเราให้ไปปฏิบัติธรรม พอไปปฏิบัติธรรม ห้าวัน เจ็ดวัน สามมีอยู่ที่บ้านก็ออกไปเที่ยวนอกบ้านทำให้มีปัญหา แต่เราก็ต้องอธิบายให้ฟัง อยู่เป็นเวลา ผลจะตอบออกมาเองว่าคุ้มค่าหรือไม่ และก็ต้องมุ่งมั่นที่จะทำ ส่วนตัวคิดว่าคุ้มค่าทั้งบริษัทและคุ้มค่าทั้งตัวพนักงานที่เสียเวลาไป

๓. หลักธรรมที่ใช้ในบริษัทและให้กับพนักงานมีอะไรบ้าง?

สิ่งที่เราพยายามให้กับเขา คือ ให้อารุกับเขา อย่างน้อยพนักงานที่เข้ามาเราพยายามให้อารุกับเขาไว้ต่อสู้กับความทุกข์ ถ้าพนักงานมีความสุขจะทำงานดีไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะต้องมีอารุไว้ต่อสู้กับความทุกข์ บริษัทเรามีการอบรมห้าเข้าสำหรับพนักงานเข้าใหม่ คือ ให้อารุสวคมนต์ ทำโยคะ อันนี้เป็นอารุเบื้องต้น หลายคนไม่เคยรู้ว่าสวคมนต์ทำอะไร เรามีการสวคมนต์ที่ถูกต้องเป็นแบบนี้ เวลามีความสุขก็สวคมนต์ได้ และงานที่ระดับสูงต่อไปถ้ามีความสนใจที่จะเข้าปฏิบัติธรรม เราก็เปิดโอกาสให้ไปฝึกสมาธิ ฝึกสติมากยิ่งขึ้น และมีแจกหนังสือธรรมะ ก็

อาจจะช่วยได้ระดับหนึ่ง มีการจัดบรรยายธรรมแก่พนักงานเพื่อให้พนักงานได้มีผู้รู้มาตอบปัญหา ค้างคาใจ คำถามบางคำถามถามพ่อแม่ ถามหัวหน้างาน ถามเพื่อนร่วมงานได้ แต่เรามีพระหรือผู้รู้ มาตอบปัญหาทางธรรมอีกแง่มุมหนึ่ง ก็จะเป็นทางเลือกให้กับชีวิตของเขาได้ ฉะนั้นการนำธรรมะ มาใช้ในบริษัทก็นำมาใช้ใน สามสิรูปแบบนี้

๔. ท่านมองว่าธุรกิจกับคุณธรรมไปด้วยกันได้ไหม?

ที่จริงไปด้วยกันได้ มีใครที่อยากจะซื้อของกับบริษัทที่ขี้โกง ระยะสั้นๆอาจจะทำได้ และดูเหมือนธุรกิจจะไปได้ดี แต่ระยะยาวแล้วไม่มีทาง คนสมัยนี้ไม่โง่ ฉะนั้นถ้าทำด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต ใช้ธรรมมาเป็นเกณฑ์ในการทำธุรกิจ ระยะยาวคนจะรู้ และคนจะสนับสนุน

๕. การที่บริษัทให้พนักงานปฏิบัติธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม ถ้ามองในแง่ว่าธุรกิจ ต้องมีการแข่งขันกันในหลายๆด้าน คิดว่าจะสู้ที่อื่นได้ไหม?

ถ้าทำจริงๆแล้วคิดว่าสู้ได้ สมัยก่อนมีฝรั่งมาบอกว่าพนักงานบริษัทเขาใช้เวลาขมื่อ ใหว่ขอบคุณลูกค้า เหมือนกับทำไปอย่างนั้นเอง แต่พนักงานที่นี้ทำด้วยใจ ฉะนั้นจริงๆตรงนี้มี ส่วนทั้งนั้น หลายคนทำงานที่ว่าต้อนรับลูกค้า หรือว่าอย่าโกรธใส่ลูกค้าทุกคนก็รู้ แต่เขาจะทำได้ หรือเปล่า ถ้ามีการปฏิบัติธรรมเขาก็จะมีสติรับรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นมากขึ้น เร็วขึ้น ก็จะสามารถที่จะ ระงับความโกรธได้ แต่ถ้าคนที่ระงับความโกรธไม่ได้ก็ต้องเสียลูกค้าไปแน่นอน ดังนั้นการที่ให้ พนักงานปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่ถ้าทำได้เชื่อว่าคุณค่าแน่นอน และจะได้ชัยชนะในที่สุด

๖. การที่บริษัทมีนโยบายให้พนักงานทุกคนไปปฏิบัติธรรมนั้น พนักงานมีการต่อต้าน บ้างหรือไม่? อย่างไร?

มีต่อต้านแน่นอน อันนี้เป็นธรรมดาของกระแสโลก ถ้าบอกว่าให้พนักงานไปเที่ยว ฟรีกินฟรี ทุกคนก็จะบอกว่าเจ้านายนี่ขอดมากแต่ถ้าบอกว่าให้ไปปฏิบัติธรรมเขาก็จะบอกว่าเจ้านาย นี่เพี้ยนไปแล้ว แต่เราก็ไม่สนใจ เราเชื่อว่าสิ่งที่ดีต้องลองทำ มีพนักงานคนหนึ่งบอกว่าให้พาสามี ของเขาไปปฏิบัติธรรมหน่อย ถ้าทำได้เขาจะสร้างกุฏิปฏิบัติธรรมราคาห้าแสนบาทให้เราหลังหนึ่ง เลย ผมบอกว่าโชคร้ายที่สามีเขาไม่ได้เป็นลูกน้องเรา เราสั่งไม่ได้ ถ้าเป็นลูกน้องเรา เราสั่งได้ ผม เชื่อว่าการไปปฏิบัติธรรมนั้นถ้ารอสมัครใจคงไม่มีใครไป มันต้องออกคำสั่ง แต่เมื่อเขาได้สัมผัส แล้วเขาจะรู้ว่ามันดี เมื่อรู้ว่าดีต่อไป ถึงตอนนี้เขายังไม่ได้ใช้ ยังไม่เจอทุกข์เขาก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้า

วันหนึ่งเขาเจอทุกข์ เขาสามารถเอาอาวุธนี้ออกมาใช้ได้ อันนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่บริษัทแฟร์เลนส์จะตอบแทนต่อพนักงานของเรา

๗. ที่ผ่านมามีการให้พนักงานมีธรรมประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน?

ตอนนี้เราเชื่อว่าพนักงานที่เคยปฏิบัติธรรมแล้วยังอยู่กับเราประมาณ ๔๐ เปอร์เซนต์ ก็ได้เห็นหลายคน que เมื่อเขาประสบกับความทุกข์แล้วเขาสามารถใช้ธรรมะได้ ยกตัวอย่างเมื่อไม่กี่วันนี้เองมีพนักงานมาบอกว่าเขาขอบคุณมากที่ให้ไปปฏิบัติธรรม ซึ่งตอนนี้เขาเอามาใช้อย่างมาก เพราะเขากำลังมีความทุกข์ คนเราไม่เห็นทุกข์ก็ไม่เห็นธรรม แต่ถ้าเผื่อจะไปฝึกตอนที่เป็นทุกข์มันก็ยิ่งลำบาก เพราะฉะนั้นเราฝึกไว้ก่อนและหมั่นฝึกซ้อมไว้เมื่อมีทุกข์เราก็ได้เอามาใช้ และการปฏิบัติธรรมที่เราพยายามให้ทำก็คือ เขาสามารถจะใช้เวลาปฏิบัติได้ทั้งวันในเวลาทำงาน เราจะคาดหวังให้พนักงานเลิกงานแล้วไปนั่งสมาธิเป็นชั่วโมงมันเป็นไปได้ เพราะถ้าเผื่อเราทำแบบนั้นที่ไรไม่สำเร็จ แปลว่าเมื่อพนักงานกลับออกมาจากการเข้าปฏิบัติเขาก็จะหยุด เขาเห็นว่าดี แต่เขาก็หยุด เพราะเขาทำไม่ได้ในชีวิตประจำวัน ตอนนี้เราพยายามจะใช้หลักสูตรใหม่ๆ เช่นการคูจิตของหลวงพ่อบราโมทย์ ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่จะสามารถปฏิบัติธรรมได้ทั้งวัน

๘. บริษัทมีส่วนส่งเสริมเผยแพร่ธรรมให้กับสังคมมากน้อยแค่ไหน?

บริษัทเราทำสองด้าน ด้านที่หนึ่งคือจัดบรรยายธรรมให้กับลูกค้า มีการแจกหนังสือธรรมะ ส่วนที่สองก็คือมีการจัดปฏิบัติธรรมที่สวนธรรมหาดเสลาให้กับบุคคลทั่วไป โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ก็มีสองส่วนนี้ที่เราทำต่อเนื่องกันมาสิบกว่าปี ก็คิดว่าน่าจะเป็นจุดเล็กๆ ในสังคมที่ให้แสงสว่างกับคนทั่วไป

๙. ทักษะที่ดีจะเป็นผู้บริหารที่ดีของท่านเป็นอย่างไร?

ผู้บริหารสำหรับผมคิดว่าการมีสติ หลายอย่างที่เราทำไปเพราะขาดสติ การตัดสินใจทางธุรกิจบางอย่างพลาดไปเพราะความโลภ การตัดสินใจงานบางอย่างหรือการประชุมบางอย่างเราพลาดไปเพราะความโกรธ หรือแม้กระทั่งความหลง ถ้าเรามีสติอยู่เราก็สามารถทำงานทุกอย่างได้ อย่างที่ผิดพลาดน้อยที่สุด และได้ผลดีที่สุด มีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่มันก็ต้องอยู่ที่การฝึกฝน ตอนนี้ผมเชื่อว่าแนวทางที่ปฏิบัติทุกวันนี้นี่ก็ส่งผล ถึงจะไม่มากแต่ก็ยังคิดว่าได้ผลพอสมควร

๑๐. ในชีวิตประจำวันท่านนำธรรมะไปอย่างไร?

ในชีวิตประจำวันก็พยายามมีสติ ทำทุกช่วงเวลาที่นึกได้ ตอนนี้อคิดอยู่อย่างเดียวว่า ตรงนี้เป็นกำไรส่วนๆที่เราได้ทำ ก็ทำไปเรื่อยๆ การทำในชีวิตประจำวันนั้นดีที่สุดแล้ว เพราะว่า การปฏิบัติธรรมต้องทำเรื่อยๆ ไม่ใช่ไปเร่งช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง สมัยก่อนนี้จะไปทุ่มปฏิบัติ ตอนที่เราเข้าคอร์ส แต่พอออกมาแล้วก็ละเลย แต่ตอนนี้คิดว่าพยายามทำทุกวันเท่าที่จะทำได้ การปฏิบัติธรรมทำไม่ยากเลย เพียงแต่เอาใจใส่ที่จะทำเท่านั้นเอง

๑๑. ขอคำแนะนำสำหรับผู้ทำธุรกิจต่างๆไป ที่อยากจะนำพุทธจริยธรรมไปใช้ในองค์กรบ้าง

ผู้ทำธุรกิจต่างๆไป น่าจะเข้ามาศึกษาธรรมะ เพราะธรรมะไม่ใช่ของโบราณสำหรับคนพ่ายแพ้ แต่ธรรมะเป็นอาวุธสำหรับคนที่กำลังจะต่อสู้ ฉะนั้นถ้าสนใจปฏิบัติเองผลดีก็จะบังเกิดกับตนเองและครอบครัว และในที่สุดก็มาสู่องค์กร ถ้าสนับสนุนให้พนักงานในบริษัทได้เข้าปฏิบัติธรรมก็ยิ่งดี เพราะงานจะมีประสิทธิภาพดีขึ้นอย่างแน่นอน ยังไม่พูดถึงการให้ธรรมะเป็นทาน ซึ่งเป็นกุศลสูงสุดแบบหนึ่งที่จัดเป็นบุญมากเลยถ้าทำแบบนั้น

จากบทสัมภาษณ์กรรมการผู้จัดการของบริษัทแฟรี่แลนด์ จะเห็นได้ว่าหลักธรรมที่ท่านใช้และหวังให้พนักงานทุกคนมีนั่นก็คือการมีสตินั่นเอง การที่บริษัทส่งพนักงานรวมทั้งผู้บริหารเข้าไปปฏิบัติธรรมก็เพื่อให้ทุกคนมีธรรมะรู้จักเลือกใช้ธรรมะเพื่อมาต่อสู้กับความทุกข์หรือกิเลสของแต่ละคนให้เหมาะสม ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์ทั้งตนเองและครอบครัวแล้วท่านก็ยังหวังว่าเมื่อพนักงานเหล่านี้ไม่ได้อยู่กับบริษัทแล้ว เขาก็ยังได้ติดตัวนำไปใช้เพื่อเป็นคนดีของสังคมต่อไป นอกจากนี้ท่านยังได้รับรางวัลเสาเสมาธรรมจักร เมื่อ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ในฐานะได้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาอีกด้วย

ต่อไปก็จะเป็นบทสัมภาษณ์ผู้บริหารอีกท่านหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้บริษัทได้มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมเป็นอย่างมากอีกท่านหนึ่ง ท่านเป็นบุคคลที่น่าเอาเป็นตัวอย่างในการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางโลก หรือทางธรรมก็ตาม เพราะท่านเป็นคนสมถะใช้ชีวิต

เรียบง่าย จึงทำให้ชีวิตของท่านมีเวลาเหลือในการที่จะปฏิบัติธรรมได้เสมอจนท่านดำรงตำแหน่ง
รองกรรมการผู้จัดการของบริษัท คือ นายกุลวัช คุณาวงศ์^๓

^๓ สัมภาษณ์ นายกุลวัชคุณาวงศ์,รองกรรมการผู้จัดการบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, ๑๕
พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

ประวัติกรรมการผู้จัดการ บริษัทแฟร์แลนด์ จำกัด

ชื่อ-สกุล	นายกุลวัช คุณาวงศ์
เกิด	๒๘ มีนาคม ๒๕๕๑
ภรรยา	นางชนินทร์นาฏ คุณาวงศ์
บุตร	๑. นายนครินทร์ คุณาวงศ์ ๒. น.ส. กวิตา คุณาวงศ์
การศึกษา	คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ
ตำแหน่ง	รองกรรมการผู้จัดการบริษัทแฟร์แลนด์ จำกัด
บทสัมภาษณ์	

๑. บริษัทแฟร์แลนด์เริ่มก่อตั้งเมื่อไร และระยะแรกๆเริ่มใช้ธรรมะมาบริหารหรือไม่? อย่างไร?

ธุรกิจแฟร์แลนด์ เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๕๓๐ ระยะแรกๆ ยังไม่ได้นำธรรมะมาใช้ การเริ่มนำธรรมะมาใช้นั้น เริ่มมาจากการปฏิบัติธรรมของตัวเองจากห้างอังกฤษตราง ซึ่งเป็นผู้ร่วมค้ากัน โดยบริษัทของห้างอังกฤษตรางเขามีสถานปฏิบัติธรรมก่อน และทางบริษัทเรานั้นยังไม่มี จากการที่ได้ไปเข้าปฏิบัติธรรมแล้วเห็นว่าดี จึงมีความคิดว่าเราน่าจะส่งผู้บริหารและพนักงานของเราเข้าไปปฏิบัติธรรมบ้าง จากนั้นก็มีความเห็นตรงกันกับผู้บริหารอีกหลายท่านจึงได้ส่งผู้บริหารไปเข้าปฏิบัติธรรมที่ห้างอังกฤษตรางบ้าง และที่ ยุวพุทธาบ้างซึ่งเขามีสถานที่และมีวิปัสสนาจารย์อยู่แล้วและต่อมาก็ขยายโอกาสให้พนักงานของเราได้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปเข้าบ้าง ซึ่งตอนนั้น

พอดีกับห้องประชุมใหญ่ที่บริษัทของเราโดยเมื่อก่อนนั้นนครหลวงเครดิตเข้ามาเช่าอยู่ว่างลงผู้บริหารจึงมีความเห็นพ้องกันว่าเราน่าจะทำห้องประชุมนี้ให้เป็นห้องปฏิบัติธรรมสำหรับพนักงานของเราจากนั้นเราก็ได้เชิญวิปัสสนาจารย์มาสอนกรรมฐานเป็นช่วงๆ และห้องประชุมนั้นก็ได้กลายเป็นห้องกิจกรรมสำหรับฟังธรรมบ้าง ปฏิบัติธรรมบ้างสลับเนื่องมา ธรรมะก็ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของแฟร์แลนด์ตั้งแต่นั้นมา

๒. หลังจากสนับสนุนให้ผู้บริหารและพนักงานปฏิบัติธรรมแล้วมีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้นกับบริษัทบ้าง?

การปฏิบัติต้องขึ้นอยู่กับความพอใจ ของผู้ปฏิบัติมากกว่า มองว่าได้ผลสำหรับผู้ที่สนใจในระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น เรื่องการงาน เรื่องส่วนตัว เช่นบางคนหนักแน่นขึ้น มีความขยันอดทนมากขึ้น เคยบอกพนักงานให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติเหมือนเราทานข้าว อาบน้ำให้อยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งคนที่ได้สัมผัสกับการปฏิบัติ ก็จะเห็นผลจากประสบการณ์ของตัวเองที่ได้รับ เมื่อคนเรามีธรรมะการกระทบกระทั่งกันก็จะน้อยลง ความเห็นอกเห็นใจกันก็จะมากขึ้น มีพนักงานบางคนที่มีเรื่องบาดหมางกันมานาน เมื่อเขาได้เข้าไปปฏิบัติธรรมบ่อยครั้งขึ้นเขาจะรู้จักการให้อภัยเกิดเป็นผลดีทั้งเรื่องส่วนตัว และองค์กร ที่ทำให้มีความสามัคคีปรองดองกันมากขึ้น อย่างนี้ก็มี

๓. พนักงานบางคนที่ไม่เคยรู้ธรรมะหรือการปฏิบัติ บริษัทมีวิธีทำอย่างไรบ้าง?

อันนี้ไม่อยากบังคับ แต่อาจจะบังคับคนที่เริ่มแรก แต่จะให้คนสมัครใจให้เข้าปฏิบัติมากกว่า ทุกวันก็ยังส่งเสริมให้พนักงานเข้าปฏิบัติอยู่บริษัทของเรามีการสวดมนต์ห้าเข้า คือการที่เรารับพนักงานมาใหม่ เราก็จะจัดให้มีการอบรมสวดมนต์ไหว้พระที่ถูกต้องต่อเนื่องกันห้าวัน ในช่วงก่อนเข้าปฏิบัติงาน นอกจากนั้นก็จะมีการฟังธรรมะทุกเดือน และถ้าสนใจจะเข้าปฏิบัติธรรม เราก็มีสถานที่ให้ไปปฏิบัติได้ เพราะเดี๋ยวนี้ทางบริษัทของเราก็มีสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นของเราเองที่สวนธรรมชาติเสถียรกับทั้งยังเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้เข้าปฏิบัติด้วย

๔. ธรรมะที่ใช้มาบริหารบริษัท?

เน้นการมีศีล ๕ กตัญญูรู้คุณ ความซื่อสัตย์ อดทน อดกลั้น ความเกรงกลัวและละอายต่อบาป การสอนคือการทำให้อยู่เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องเหล่านี้ อย่างเช่นการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เป็นต้น เราไม่อยากให้พนักงานทำสิ่งเหล่านี้ เราก็จะไม่ทำเสียเอง สำหรับตัวผมแล้วเน้นการ

ทำให้ดู เป็นตัวอย่างที่ดี จะปกครองลูกน้องด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ในการปฏิบัติงานของที่นี่เราให้พนักงานของเราปฏิบัติต่อลูกค้ายด้วยความจริงใจ จะต้องทำงานให้ลูกค้าอย่างมีคุณภาพ พนักงานจะต้องไม่โกงลูกค้า ส่วนผู้บริหารให้ความยุติธรรมต่อลูกน้องเช่น เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทในหน่วยงานก็จะเรียกทั้งสองฝ่าย มาสอบถามถึงสาเหตุที่ทะเลาะกัน ให้ความยุติธรรมกับทุกคน และพยายามพูดให้สามัคคีกัน สอนให้ใช้เหตุผลในการพูด ในการทำงานร่วมกัน ก็จะสามารถปรองดองกันได้

๕. วิธีคัดเลือกพนักงานเข้ามาทำงาน

การคัดคนเข้ามาทำงาน ส่วนมากเป็นหน้าที่ของบุคคลอยู่แล้ว คือจากบุคคลิกโดยรวม เพราะงานที่นี่เป็นงานที่ต้องพบเจอกับลูกค้า ดังนั้น บุคลิกหน้าตา ท่าทาง กิริยามารยาทจึงสำคัญ และเมื่อรับเข้ามาแล้วก็จะสอนให้ทดลองงาน ๑ เดือน และคอยสังเกตดูงานที่ให้ทำ ดูความตั้งใจในการทำงาน ความขยัน ความซื่อสัตย์ และการสัมภาษณ์ก็จะให้หัวหน้าแผนกของเขาโดยตรง สัมภาษณ์ เช่นบัญชีก็จะให้หัวหน้าห้องบัญชีสัมภาษณ์ ฝ่ายขายก็จะให้หัวหน้าฝ่ายขายสัมภาษณ์เอง ไม่ใช่ให้บุคคลสัมภาษณ์อย่างเดียว ในการทำงานของพนักงานที่นี่ทุกคนจะถูกประเมินคุณภาพอยู่บ่อยๆ คือ ดูผลงานที่ออกมาว่าพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ หากด้อยลงจะเรียกมาสอนงานให้ใหม่ และที่สำคัญในช่วงทดลองงานก็จะจัดให้พนักงานใหม่ได้เข้าปฏิบัติธรรมเริ่มจากการสวดมนต์ไหว้พระห้าเช้า และเข้าปฏิบัติธรรม จะเป็น ๕ วัน ๗ วัน ๑๐ วัน ตามลำดับ ซึ่งบางคนก็ไม่ผ่านเกณฑ์นี้ได้ ก็จะบอกเขาว่าเขายังไม่เหมาะสมกับงานแบบนี้ และเมื่อเขาผ่านการทดลองงานเข้ามาเป็นพนักงานของที่นี่เต็มตัวแล้ว ก็จะเคยพูดกับลูกน้องเสมอว่าผมมีหน้าที่ดูว่าจะเพิ่มอะไรให้คุณ แต่คุณต้องคิดว่าจะทำอะไรให้กับบริษัท ซึ่งเราต่างก็จะทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงจะทำให้บริษัทอยู่รอดและก้าวไปข้างหน้าด้วยกัน

๖. ในแง่ส่วนตัวแล้วท่านมีความเชื่อเรื่องกรรมมากน้อยเพียงใด? และมีวิธีที่จะทำให้พนักงานของท่านมีความเชื่อเรื่องนี้หรือไม่?

ผมมีความเชื่อว่า กรรมดีกรรมชั่วนั้นมีจริง พูดกันง่ายๆคือ ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว แต่มีเงื่อนไขว่า

- ทำดีต้องให้ถูกดี คือถูกวัตถุประสงค์ของงาน
- ทำดีต้องให้ถึงดี คือปริมาณงานต้องมากพอ

- ต้องพอดี คือถ้ามากเกินไปก็ใช้ไม่ได้

เพราะฉะนั้นถ้ามีใครบอกว่าทำไม่ได้ดี พวกที่หนึ่งอาจจะจะเป็นพวกที่ขยันแต่โง่ พวกที่สองอาจจะจะเป็นพวกที่ฉลาดแต่ขี้เกียจ เขาทำถูกดีแต่จะทำน้อยไปหน่อย ยังไม่ทุ่มเท เป็นพวกผักชีโรยหน้า พวกที่สามเป็นพวกไม่พอดี คือเกินไป เหมือนเราชักเสือเปื้อน ถ้าเราชักถึง ๒๐ ที มันก็เกลี้ยง ในทำนองกลับกันถูกซ้ำ ถึงซ้ำแล้วให้พอดีกับความซ้ำ เราก็หนีความซ้ำไม่พ้นหรอก ยิ่งกว่านั้นการให้ผลของกรรมดีกรรมชั่วก็ต้องใช้เวลา หรือต้องรอเวลา ทำนองเดียวกับการปลูกข้าววันนี้ พรุ่งนี้ก็ยังไม่ได้กินข้าวหรอก ได้แต่ความสบายใจที่ได้ทำงานเต็มที่แล้ว ผมเคยพูดกับลูกน้องของผมเสมอว่า เหมือนเราเข้าทำงานวันนี้จะเอาสองชิ้น สิ้นชิ้นก็เกินไปไม่ได้ ได้แต่ทำแล้วก็สบายใจ หลีกจากดูแลให้น้ำให้ปุ๋ยเพียงพอแล้ว เมื่อครบกำหนดเวลาคุณก็จะได้รับผลผลิตคือได้ข้าวมาไว้บริโภคตามต้องการ เมื่อเริ่มลงมือทำงานในระยะแรก ก็ได้แต่ความสบายใจคือสบายใจที่ได้ทำงานเต็มที่กำลัง พอปีที่ ๒ บุคลิกชักออก ปีที่ ๓ เพื่อนร่วมงานหรือคนใกล้เคียงยอมรับ ปีที่ ๔ ปีที่ ๕ ผู้บริหารยอมรับ มันส่งผลมาอย่างนี้ แต่อย่างไรเสียทำดีต้องได้รับผลดี ทำชั่วต้องได้รับผลชั่วอยู่วันยังค่ำ เว้นแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้นเอง

๗. ในชีวิตประจำวันของท่านได้ใช้ธรรมะมาประยุกต์ใช้อย่างไรบ้าง?

ส่วนตัวแล้วผมยึดหลักความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณเป็นหลัก ผมถือว่าการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ถือเป็นเรื่องสำคัญและควรทำตัวเป็นเยี่ยงอย่าง ต่อครอบครัวตลอดจนถึงลูกน้องคนที่แม้แต่พ่อแม่ของตัวเองยังไม่เห็นความสำคัญแล้ว เขาจะเห็นความสำคัญต่อผู้อื่นได้อย่างไร นอกจากนี้ยังมีการถือศีล กินเจ การกินเจของผมถือเอาความไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่นเป็นหลัก กินแล้วทำให้จิตใจสบาย กินแล้วไม่ยกตนข่มท่าน มีการทำสมาธิเพื่อให้จิตสงบก่อนนอนหรือตอนมีเวลาว่าง การให้ทาน รักษาศีล และเจริญปัญญา ผมคิดว่าสิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวผมเองแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อคนในครอบครัวและสังคมรอบข้างเป็นอย่างมากอีกด้วย

๗. ทางบริษัทมีส่วนเผยแพร่ธรรมะให้กับสังคมบ้างหรือไม่?

ในแง่ทางสังคม ก็อย่างที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าเรามีการจัดบรรยายธรรมทุกเดือน และมีการจัดปฏิบัติธรรม โดยแยกเป็นรอบของพนักงาน และรอบของบุคคลทั่วไป เพื่อที่ลูกค้าหรือบุคคลทั่วไปจะได้รับประโยชน์จากตรงนี้ ส่วนในแง่ของพนักงานเองเราก็กดย่องคนดีหรือการให้กำลังใจคนที่ทำความดี เป็นสิ่งที่ควรทำ ถ้าไม่ให้โบนัสจะให้คำสรรเสริญประกาศเกียรติคุณให้

เหรียญ ให้โล่อะไรก็ให้ไป ถ้าไม่อย่างนั้นกำลังใจที่อยากจะทำความดีมันจะลด ถ้าเราไม่ส่งเสริมตรงนี้ให้ดี จะมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้นมาแทนคือ ลักษณะชอบจ้องจับผิดแล้วความสร้างสรรค์ก็ไม่เกิดขึ้น ที่โลกงุ่นวายอยู่ในขณะนี้เพราะคนชั่วทำความชั่วแล้วไปสรรเสริญความชั่วซึ่งกันและกัน เลยทำให้ความชั่วระบาด เช่นรู้ว่าหล้าเป็นของไม่ดี แต่กินแล้วก็สรรเสริญกันว่าดีอย่างนั้นคืออย่างนี้ เลยมีจี้หล้าระบาดกันทั้งเมือง งานไหนไม่มีหล้ารู้สึกว่ามันกร่อย เรื่องเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะการไม่ยกย่องคนทำความดี จากการที่เราไม่ยกย่องคนทำความดีเท่าที่ควร ก็เลยมีการไปยกย่องคนชั่วขึ้นมาแทน คนเมฆขนาดหนักแทนที่เราจะตำหนิว่าเขาเป็นคนไม่ดี เรากลับชมว่าเขาเป็นเซียนสุราเป็นคอกทองแดง ใครจะรักษาศีลก็ต้องหลบไปรักษา ใครจะสวดมนต์จะทำสมาธิต้องหลบไปทำไม่อย่างนั้นโดนก่อนแะว่าคร่ำครึ ใครที่เคยกินหล้ามาเป็นประจำวันหนึ่งวันใดอยากจะรักษาศีลบ้างก็ไม่กล้าบอกกับเพื่อนตามตรง ต้องเลี้ยบบอกว่า ไม่อยากฟังภรรยาบ่นบ้าง หมอห้ามบ้างสารพัด นี่คือผลของการที่เราไม่ยกย่องคนดีเท่าที่ควร ที่นี้ถ้าเรายกย่องคนดีกันอย่างจริงจังการมองคนในแง่ดีก็จะเกิดขึ้น ดังนั้นเราจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าพนักงานของเราหรือแม้ว่าจะไม่ได้อยู่กับเราแล้วก็ตาม จะเป็นคนที่ยกย่องคนดีและเป็นคนดีเมื่อออกไปอยู่กับสังคมภายนอกก็จะเป็นกำลังสำคัญที่จะทำความดีเพื่อสังคมต่อไป

จากบทสัมภาษณ์รองกรรมการผู้จัดการบริษัทแฟรี่แลนด์แล้ว ทำให้เห็นมุมมองของผู้บริหารที่นี้อีกแง่มุมหนึ่ง ว่าเขาได้ประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการบริหารบริษัทของเขาอย่างไรบ้าง ละทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อบริษัทเองและต่อสังคมรอบข้างอย่างไร

ต่อไปก็จะเป็นผู้บริหารอีกท่านหนึ่ง ที่เป็นแรงสนับสนุนในการนำพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ในบริษัทเป็นอย่างมาก เพราะท่านเป็นคนจิตใจดี มีเมตตาและมีระเบียบวินัย หลังเลิกงานท่านมักจะซักชวน หรือนำสวดมนต์และทำสมาธิในห้องประชุมของบริษัท ถ้าใครมีเวลาว่างและไม่มีธุระที่ไหน ก็มักจะอยู่ร่วมสวดมนต์กับท่านเสมอ โดยไม่มีการบังคับ จึงทำให้บริษัทคล้ายกับเป็นวัดอีกแห่งหนึ่งที่มีการสวดมนต์ทำสมาธิ โดยมีกัลยาณมิตรคอยแนะนำ ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายการคลังสินค้า ท่านนั้นก็คือ นายเสริมพงษ์คุณาวงศ์^๔

^๔ สัมภาษณ์ นายเสริมพงษ์คุณาวงศ์, ผู้จัดการฝ่ายการคลังสินค้าของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้า

ประวัติ ผู้จัดการฝ่ายการคลังสินค้า ของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด

ชื่อ – สกุล	นายเสริมพงษ์ คุณาวงศ์
เกิด	๗ ตุลาคม ๒๕๐๐
ภรรยา	นางลิลลี่ คุณาวงศ์
บุตร	๑. นายอรรถสิทธิ์ คุณาวงศ์ ๒. น.ส.ศดาประไพ คุณาวงศ์ ๓. น.ส.ลัดดาปัญญ์ คุณาวงศ์
การศึกษา	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่ง	ผู้จัดการฝ่ายการคลังสินค้าของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด

บทสัมภาษณ์

๑. สาเหตุหรือแรงจูงใจในการนำพุทธจริยธรรมมาใช้ในบริษัท คืออะไร?

โดยปกติเป็นคนที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาซึ่งได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กอยู่แล้ว ไหว้พระสวดมนต์และทำบุญอยู่เป็นประจำจึงถือว่าเริ่มนำหลักพระพุทธศาสนามาบริหารตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว ในบริษัทแฟรี่แลนด์ฯ นั้น ส่วนมากผู้บริหารแต่ละท่าน ก็มีความเลื่อมใสและสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่ก่อนแล้ว จึงได้นำหลักธรรมมาปรับใช้กันตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง แต่ก็ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก แต่หลังจากประกอบธุรกิจมาได้ประมาณ ๕ ปี ก็นำเอาหลักพุทธธรรมมา

ใช้อย่างจริงจัง โดยมีสถานปฏิบัติธรรมเป็นของตนเอง และมีกว่าพนักงานของที่นี่ทุกท่านต้องเข้าปฏิบัติธรรม จึงเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๒. หลักพุทธจริยธรรมส่วนมากที่บริษัทนำมาใช้นั้นคืออะไร?

ผมขอกล่าวเฉพาะในแผนกของผมเองว่า เน้นศีล ๕ ผมมองว่าศีล ๕ เป็นศีลของสังคม ถ้าคนไม่มีศีล ๕ ก็ถือว่าใช้ไม่ได้ เราจะมีการประชุมกันทุกวันเสาร์ก่อนเข้าทำงานในแผนกเพื่อที่จะได้รู้ปัญหาว่าเกิดอะไรที่ติดขัดอยู่บ้างและจะแก้ไขอย่างไร ซึ่งเมื่อพูดเรื่องงานจบก็จะเสริมเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เสมอ อย่างเช่น ศีล ๕ นั้น เรื่องการฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนสัตว์คงจะไม่ค่อยได้ทำเพราะงานของเราไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เราจะเน้นไปที่ อทินนา คือการลักทรัพย์ขี้ยกขอกทรัพย์ เพราะถือว่าสำคัญต่อหน้าที่ ๑ บาทก็ถือว่าผิดมีโทษถึงให้ออกจากงานทันที ส่วนข้อกาเมสุมิฉาจาร ก็ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเพราะเนื่องจากบริษัทของเราส่วนมากแล้วมีแต่คนอยู่ในวัยหนุ่มสาว มักจะเกิดเรื่องราวชู้สาวอยู่เนืองๆ แต่ถ้าทางเรารู้ก็จะเรียกมาตักเตือนก่อนว่าไม่สมควรทำ ถ้าไม่เชื่อฟังก็ต้องให้ออกจากงานอีกเช่นกัน เพราะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ข้อมูลาก็ถือว่าผิดร้ายแรงเช่นกัน ก็จะพยายามที่จะให้พูดแต่สิ่งที่เป็นความจริง ไม่ว่าจะเป็นกับลูกค้าหรือว่าคนในบริษัทเอง ส่วนข้อสุราก็เตือนไม่ให้ใช้ เพราะจะทำให้ขาดสติสัมปชัญญะและจะกระทำผิดคิดได้ทุกข้อเช่นกันหลักธรรมอย่างอื่นๆ ก็จะมีสอนให้สังเกต ก็คือการรู้ตัว การรู้ตัวก็คือการสร้างสติในแผนกของเราก็สนับสนุนให้เขาได้ไปปฏิบัติธรรม และมาประยุกต์ใช้ เช่นการดูอาการเคลื่อนไหวแล้วให้มีสติ ก็น่าจะเหมาะกับงานของเรามากกว่า เราจะสอนลูกน้องว่าพอเห็นลูกค้าก็ให้คิดว่าอยากให้เขามีความสุข แล้วจะทำให้ความรู้สึกหรือการยิ้มของเราออกมาจากข้างใน มีความจริงใจจะทำให้กาย วาจา ใจ นั้นเป็นหนึ่งเดียว การสวดสดีลูกค้าก็จะออกมาจากใจจริง สารที่ส่งไปจะทำให้ลูกค้าสัมผัสได้ แต่ก็ต้องเกิดจากประสบการณ์ โดยการฝึกบ่อยๆ

อาชีพค้าขายก็จะเกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุ ๔ ก็คือ ทานคือการให้ ให้ในที่นี้คือไม่ตรีจิตให้ความช่วยเหลือให้ความเอื้อเฟื้อต่อลูกค้า ปิยวาจา ก็พูดจาให้ไพเราะ และเป็นความจริง อหิงสา ก็คือทำให้เป็นประโยชน์ อย่างเช่นลูกค้ามาถามสินค้าที่เราไม่มีขาย แต่เราก็แนะนำให้เขาไปซื้อที่อื่นได้ เขาจะมีความรู้สึกเป็นมิตร การผูกมิตรนี้สำคัญ แม้แต่คนมาส่งของเราก็ต้องพูดดีกับเขาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่นบางคนมองหาของอยู่แต่ไม่กล้าถาม เราก็จะให้พนักงานถามก่อน และ

ช่วยเหลือเช่นหาของ เป็นต้น สมานัตตา ก็ไม่วางตัวที่สูงกว่า ควรเสมอต้นเสมอปลายกับลูกค้า หรือคนที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย

มีอิทธิบาท ๔ คือเวลาที่เรำทำธุรกิจ เราจะรู้ว่าจะต้องขายเท่าไร จึงจะมีกำไร กำไรก็ ต้องขึ้นอยู่กับลูกค้า ลูกค้าได้ของตามที่เขำต้องการใหม่ จะต้องเป็นคนทีไ่ใส่ใจกับลูกค้าว่าต้องการ อะไร ทำให้ลูกค้าประทับใจ ก็คือ เกิดฉันทะในการให้บริการ ต้องมีวิริยะในการดูแลลูกค้าการดูแล สินค้าให้มีตามความต้องการของลูกค้าอยู่เสมอ มีจิตตะ ไ่ใส่ใจสนใจว่ามียอดขายหรือลูกค้าเพิ่มขึ้น หรือไม่ ถ้ำลดลง ลดลงเพราะเหตุใด มีวิมังสา หมั่นตริตรตรงตรวจสอบว่าแผนการขายเป็นอย่างไร ประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จำเป็นทีไ่จะต้องใช้เกี่ยวกับการประกอบ ธุรกิจเป็นอย่างมาก

๓. ในการทีไ่ให้พนักงานไปปฏิบัติธรรม เขำมีความไม่พอใจบ้างไหม?

อันนี้ถือว่ำเป็นการใช้อำนาจ หรือเป็นระบบในโรงเรียน แต่ว่ำมันไม่ได้เกิดด้วยใจ ก็ จะมีไม่พอใจบ้างในระยะแรกๆ แต่จริงๆแล้วทุกคนเกิดมาล้วนมีแต่ความทุกข์ แต่บางครั้งถ้าไม่มี คนไปชี้ทางให้ก็จะหาทางออกในทางที่ผิด เช่นคนอกหักก็ไปดื่มเหล้า ซึ่งความจริงแล้วควรจะให้ เขำยอมรับความจริง แต่ต้องมีความจริงใจกันระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง การฝึกสมาธิก็สามารถทำ ให้ผ่อนคลาย และเกิดความสงบ เช่นพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ท่านเคยพูดว่ำ ความสุขทำให่ เกิดสมาธิ จิตของผู้มีสมาธิจริงๆก็จะสามารถเชื่อมโยงกับคลื่นทั่วโลกได้

๔. ทศนคติของท่านคิดว่ำหลักพุทธจริยธรรมจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจ ได้มากน้อยแค่ไหน?

คิดว่ำนำมาใช้ได้มากทีเดียว แต่ต้องเป็นคนละเอียดช่างสังเกต เป็นจิตมีเมตตากรุณา จะทำให้มีลูกค้าดี ในอดีตการค้าขายก็ไม่ได้มุ่งหวังกำไรเพียงอย่างเดียว ถ้าจิตอยู่ในกุศลธุรกิจก็จะ เติบโตมาด้วยความภาคภูมิใจ และทำประโยชน์ให้กับสังคม ธุรกิจถ้าคิดจะทำอะไรเพื่อที่ดีก็จะ ทำประโยชน์ให้กับสังคมได้มาก แต่ธุรกิจสมัยนี้ต้องพึ่งพาอาศัยสถาบันการเงินเป็นหลัก การที่ ธุรกิจเป็นหนี้มากๆ ทำให้เห็นด้วยกับพระพุทธเจ้าที่ว่ำ การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก การที่ไม่กู้หนี้ ยืมสินเขำมาทำธุรกิจ ก็ต้องทำจากน้อยไปหามาก การทีไ่จะประกอบธุรกิจได้ก็คืต้องขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้ การฝึกฝนตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจจะช้าบ้างกว่าจะให้ผล เช่นการปลูกต้นไม้ทีไ่จะต้องรอเวลา

ของการให้ผล ดังนั้นหลักธรรมในพุทธศาสนาจึงเป็นธรรมที่จะสามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เสมอ

๕. ท่านมีความเชื่อเรื่องกรรมมากน้อยเพียงใด?

กรรมเป็นเรื่องที่แน่นอนที่สุด เช่นการกิน เรากินเราก็อิ่ม ถ้าไม่กินก็ไม่อิ่ม เป็นผลโดยตรง แต่คนที่ปฏิบัติกรรมฐานจะรู้ว่าไม่ใช่เหตุบังเอิญ ทุกอย่างมันเกิดจากความฉลาด ความฉลาดก็เกิดจากการมีโยนิโสมนสิการ ปัญญาที่เป็นอนัตตาทะลุดีขึ้นตามเวลาของเขา สติก็เช่นกันจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องฝึกฝนบ่อยๆ กรรมนั้นมีผลแน่นอนเน้นที่การกระทำปัจจุบันให้ดี

๖. หลักธรรมประจำใจของท่านคืออะไร?

การที่จะเป็นผู้บริหารที่ดี หน้าที่ถือเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งก็จำเป็นต่อมนุษยทุกคนเพราะผู้บริหารมีหน้าที่เป็นผู้นำองค์กรซึ่งจะต้องนำพนักงานให้มีชีวิตที่ดีขึ้น มีจิตใจที่ดีขึ้นจะต้องทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจของเราของเรามีชีวิตและจิตใจดีขึ้น หรือหน้าที่ของความเป็นพ่อ เป็นสามี เป็นพลเมืองดี หรือต่อพระพุทธศาสนาต้องทำให้ครบถ้วนเป็นหลักปฏิบัติในชีวิต ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงถือได้ว่ามีประโยชน์กับชีวิตทั้งชีวิต ในแง่ธุรกิจทำให้เราไม่โลภ เพราะเป็นหนทางไปสู่ความล้มเหลว เมื่อเราไม่โลภก็ทำให้ทำไปด้วยความพอดี ถ้าเรามีเงินมากแต่เราก็ไม่ยึดติด การมีเงินเป็นเรื่องที่ดี เพราะเราสามารถที่จะนำเงินไปทำประโยชน์ต่อผู้อื่น พระพุทธศาสนาทำให้จิตใจเราสงบ เกิดปัญญา รักษาศีลเราก็ไม่ทำบาป โดยรวมแล้วทำให้ชีวิตของเราดีขึ้น ไม่โลภ โกรธ หลง ก็ทำให้ใจเราสงบ ผมเชื่อในพลังบุญ มุ่งอย่าเบียดเบียนผู้อื่น ส่วนในทางธรรมเสียสละมากขึ้นเพราะได้ทางโลกมาแล้วก็มาทำในเรื่องการเผยแผ่ธรรม สร้างสถานปฏิบัติธรรมเผยแผ่ไปในทางนี้ก็จะดีขึ้น สังคมก็จะสงบสุขมากขึ้น การยึดหลักพระพุทธศาสนาจะทำให้ชีวิตของมนุษย์ดีขึ้น และถ้ายึดอยู่แล้วก็จะส่งเสริมให้ชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม

จะเห็นได้ว่าจากบทสัมภาษณ์ ของคุณเสริมพงษ์ คุณาวงศ์ แสดงถึงความเป็นผู้สนใจและปฏิบัติตนอยู่ในหลักของศีลธรรมของพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว และยังนำหลักนั้นมาปรับใช้กับการประกอบธุรกิจของตนแล้วก็จะยังทำให้มีแต่ความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีก

ต่อไปจะเป็นบทสัมภาษณ์ของผู้บริหารอีกท่านหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการนำเอาพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ในบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด คือ นางสาวรัตน์ บาทบำรุง^๕

ประวิติ ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการค้าที่ ๒ ของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด

ชื่อ – สกุล	นางสุรัตน์ บาทบำรุง
เกิด	๑๐ เมษายน ๒๕๐๖
สามี	นายมณเฑียร บาทบำรุง
บุตร	นายณัฐดนัย บาทบำรุง
การศึกษา	ป.ว.ช. วิทยาลัยเทคนิคกำแพงเพชร
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการค้าที่ ๒ ของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด

บทสัมภาษณ์

๑. ทำงานในบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้ามานานเท่าไร? และบริษัทเริ่มนำธรรมะมาบริหารตั้งแต่เมื่อใด?

ทำงานที่บริษัทนี้มา ๒๐ ปีแล้ว เริ่มทำมาตั้งแต่เป็นพนักงาน จนปัจจุบันเป็นผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายขาย มีลูกน้องที่เป็นระดับหัวหน้าแผนกที่อยู่ในปกครองประมาณ ๑๒ คน ธุรกิจนี้

^๕บทสัมภาษณ์ นางสาวรัตน์ บาทบำรุง , ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการค้าที่ ๒ ของบริษัทแฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด, เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔.

เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๐ แต่เริ่มนำพุทธจริยธรรมมาใช้อย่างจริงจังก็ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่ก็ไม่ใช่ว่าใน ๕ ปีแรกจะไม่ใช้ธรรมะเลย เพียงแต่ว่ายังไม่ได้กำหนดเป็นนโยบายของบริษัทอย่างทุกวันนี้ เช่นอย่างการที่พนักงานที่อยู่ในระหว่างทดลองงานจะต้องเข้าปฏิบัติธรรมตาม ที่บริษัทกำหนดเป็นต้น

๒. เพราะเหตุใดท่านจึงมีความสนใจที่จะนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการบริหารบริษัท?

เริ่มจากที่ตัวเองมีความทุกข์ในเรื่องของครอบครัว จึงคิดว่าตัวเองมีกรรมจึงหันมา สนใจกับธรรมะ เพื่อที่จะนำมาดับทุกข์ เริ่มจากการอ่านหนังสือธรรมะ ฟังธรรม และก็เข้าปฏิบัติ ธรรม จึงทำให้รู้ว่าธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น สามารถดับทุกข์ได้ทุกเรื่อง ซึ่งแล้วแต่เราจะนำมา ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเรื่องนั้นๆ เมื่อพบเห็นกับตัวเองอย่างนี้ก็ทำให้คิดถึงคนรอบข้างก็คือคนใน บริษัทว่าน่าจะได้เห็นเหมือนที่เราได้บ้าง พอติดกับบริษัทมีนโยบายที่นำเอาพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ ในบริษัท จึงเห็นด้วยเพราะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เนื่องจากเคยประสบกับตัวเองมาแล้ว

๓. ก่อนหน้าที่จะนำพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ กับหลังที่ใช้แล้วมีความแตกต่างกัน อย่างไรบ้าง?

ก่อนหน้านี้ที่จะนำธรรมะมาปรับใช้ในบริษัทนั้น ธุรกิจต่างๆ ไปมีสภาพขึ้นๆลงๆ หมายถึงยอดขาย หรือแม้แต่เรื่องต่างๆ ไป แต่พอหลังจากนำธรรมะมาปรับใช้แล้วก็ทำให้ธุรกิจไป ได้เรื่อยๆ ไม่ค่อยมีปัญหาเหมือนแต่ก่อน ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมค้า ลูกค้า หรือธนาคาร เพราะเราใช้ ความซื่อสัตย์ จริงใจ ตรงต่อเวลา เขาเหล่านั้นจึงมีความไว้วางใจ จนสามารถทำงานร่วมกันอย่าง ราบรื่นมากกว่าแต่ก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเหมือนกับว่าบริษัททำงานน้อยลง แต่มีประสิทธิภาพมาก ขึ้น และในส่วน of พนักงานเองนั้น สังเกตได้ว่ามีความเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิม เช่นการทะเลาะ วิวาทของพนักงานลดน้อยลง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีมากขึ้น สามารถทำงานได้เป็นทีมมาก กว่าเดิม ผู้บริหารเองก็เข้ากับลูกน้องได้มากขึ้น เห็นอกเห็นใจพนักงานมากขึ้น ทำให้ภาพรวม สังคมของบริษัทน่าอยู่มากขึ้น

๔. ในการนำหลักพระพุทธศาสนาใช้นั้นมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง?

ปัญหาและอุปสรรคนั้นมีอยู่แล้ว เช่นการให้พนักงานไปฟังธรรม หรือแม้แต่ให้ไป ปฏิบัติธรรมซึ่งบางคนก็ไม่ชอบ แต่ทางบริษัทก็พยายามทำความเข้าใจกับพนักงานทุกคน ถึงผลที่ จะได้รับเมื่อปฏิบัติธรรม ว่าสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และเมื่อลูกน้องมีปัญหาไม่

ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือว่าเรื่องส่วนตัว ก็พยายามให้คำแนะนำที่ให้น่าเอาธรรมะที่ได้ฝึกปฏิบัติมาปรับใช้ เช่นรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย ก็จะแนะนำหลักสันโดษ ความพอเพียง ความรู้จักประมาณ ให้นำไปปฏิบัติ เป็นต้น

๕. ทางบริษัทเคยมีโครงการที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหรือไม่?

ทางบริษัทมีโครงการจัดปฏิบัติธรรมเป็นประจำอยู่แล้ว โดยมีการหมุนเวียนพลัดเปลี่ยนกันไปเข้าปฏิบัติธรรม และได้เชิญครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ในการปฏิบัติธรรมมาอบรมให้กับพนักงานรวมทั้งผู้บริหารของบริษัท นอกจากนั้นในวันสำคัญเช่นช่วงปีใหม่ สงกรานต์ ก็มีการนิมนต์พระมาที่บริษัทเพื่อให้พนักงานได้ศรัทธา สงฆ์พระและอื่นๆ วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้พนักงานมีจิตใจอยู่ในบุญกุศล มีศีล ไม่ทุจริต ผลดีต่อบริษัทก็คือ เมื่อพนักงานมีศีลไม่ทุจริตแล้ว ผลดีก็จะเกิดกับตัวพนักงานเองและยังรวมไปถึงบริษัทด้วย

๖. จากการที่บริษัทนำเอาหลักพุทธจริยธรรมมาปรับใช้ เมื่อเจออุปสรรคเคยท้อบ้างไหม? และมีวิธีแก้ไขอย่างไร?

ช่วงแรกๆก็มีท้อทอยอยู่บ้างเหมือนกัน เพราะพนักงานไม่ค่อยเห็นความสำคัญและไม่ค่อยมองเห็นประโยชน์ แต่เมื่อภายหลังที่พนักงานได้สัมผัสกับประโยชน์ที่เริ่มพัฒนามากขึ้น ก็ไม่ต้องเขี้ยวเข็ญเหมือนแต่ก่อน เพราะเมื่อเขามีธรรมะเกิดขึ้นภายในจิตใจของเขาแล้ว จะทำให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติตัวได้ถูกต้องเอง

๗. ตัวท่านเองเคยเข้าวัดปฏิบัติธรรมบ่อยหรือไม่ หรือได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาบ้างหรือไม่?

โดยส่วนตัวแล้วจะเข้าวัดทำบุญตักบาตรทุกวันพระอยู่แล้ว และส่วนมากเมื่อมีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็จะเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ส่วนการปฏิบัติธรรมนั้นก็พยายามจัดสรรเวลาว่าง เพื่อที่จะได้เข้าปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ และในชีวิตประจำวันก็พยายามนำมาใช้ให้เป็นกิจวัตร เช่นการเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว มีเมตตาความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นต้น

๘. ตามทัศนคติของท่านคิดว่าผู้บริหารที่ดีจำเป็นจะต้องมีหลักธรรม ประจําใจบ้างหรือไม่? และถ้ามีควรมีหลักธรรมอะไรบ้าง?

คิดว่าผู้บริหารทุกคนควรมีหลักธรรมประจำใจอย่างเช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สปุริสธรรม ๗ เป็นต้น แต่สำหรับตัวเองจะใช้หลักการมีสติอยู่เสมอมาปรับใช้ เพื่อให้เท่าทันกับ อารมณ์ที่มากระทบ ทำให้มีสติสัมปชัญญะในการตัดสินใจ ในการบริหารงานที่ไม่ผิดพลาด หรือ ให้มีการบริหารงานผิดพลาดน้อยที่สุด

๕. ท่านมีความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด?

เรื่องของกรรมโดยส่วนตัวแล้วเชื่อถือมาก ก็เพราะเชื่อเรื่องกรรมจึงทำให้มาสนใจในการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา และทำให้ทราบว่าพระพุทธศาสนานั้นสอนเรื่องกรรมได้ ชัดเจน และเห็นจริงตามนั้นอย่างแน่นอน ผู้ที่มีประสบการณ์ตรงก็จะเชื่อถือมาก แต่ไม่ได้หมายความว่าเชื่ออย่างมกมาย เกิดอะไรขึ้นก็โทษว่าเป็นกรรมเก่าไปหมด อย่างนั้นก็ไม่ใช่

๑๐. ท่านคิดว่า ความสำเร็จที่ท่านได้รับมานั้น มีสิ่งใดเป็นปัจจัยสำคัญ?

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จนั้นมีหลายประการ แต่ที่สำคัญก็คือมีความรักในการทำงาน ในการบริหาร มีสติสัมปชัญญะในชีวิตประจำวัน หมั่นฝึกฝนให้มาก ก็จะประสบความสำเร็จทั้งในด้านหน้าที่การงานทางโลก และทางธรรม

๑๑. ตามทัศนคติของท่าน คิดว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญหรือ เป็นประโยชน์ ต่อการประกอบธุรกิจอย่างน้อยเพียงใด

คิดว่าหลักธรรมมีความสำคัญมากในการประกอบธุรกิจ เพราะถ้าการประกอบธุรกิจ ไม่มีธรรมะแล้วก็จะเกิดการเห็นแก่ตัว เอาวัดเอาเปรียบผู้บริโภคร หรือแม้กระทั่งคู่แข่งกัน ทำให้ สังคมเดือดร้อน ดังนั้นไม่เฉพาะแต่เรื่องธุรกิจเท่านั้น แต่เรื่องอื่นๆไป ถ้าขาดจากธรรมะเสีย แล้ว ย่อมต้องก่อให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นในภายหลังอย่างแน่นอน

๑๒. อยากจะให้ท่านเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยบ้าง?

อยากจะให้งานวิจัยทางพระพุทธศาสนามีมากขึ้น เข้าถึงคนในสังคมมากขึ้น และ สังคมมีส่วนได้รับประโยชน์จากการนำเอาหลักธรรม ในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในสาขา อาชีพของตนมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารท่านนี้ทำให้ทราบถึงแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมของ บริษัทได้มีการใช้หลักธรรมในเรื่องใดบ้าง

หนังสือขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๓๕๘

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

อำเภอเมืองฯ นว ๖๐๐๐๐

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายสันติ คุณาวงค์ กรรมการผู้จัดการ บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด

ด้วย นางสาวสุมาลี นามสกุล สุขอร่าม รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๔๗๕๗๒๘ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ : กรณีศึกษา บริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้าจำกัด นครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความประสงค์ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่ท่านบริหารอยู่ และขออนุญาตนำรูปภาพของผู้บริหาร และภาพการดำเนินกิจกรรมของบริษัท แฟรี่แลนด์สรรพสินค้า ลงประกอบในวิทยานิพนธ์ ด้วย

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดพิจารณาอนุญาตแก่นิสิต เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และกราบขอบคุนในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง)

รองหัวหน้าศูนย์บัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์บัณฑิตศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๒๙๔๘

ภาคผนวก ข.
ภาพที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาพุทธจริยธรรมไปใช้

ภาพที่ ๑

การจัดบรรยายธรรม

ภาพที่ ๒

วิทยากรนำทำสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระ ๕ เช้า

ภาพที่ ๓

พนักงานใหม่ เดินจงกรม

ภาพที่ ๔

พนักงานใหม่ ฝึกสมาธิ

ภาพที่ ๕

บรรยายธรรม รอบนุคคลทั่วไป

ภาพที่ ๖

ฟังธรรม นุคคลทั่วไป

ภาพที่ ๗

กรรมการผู้จัดการ จุดธูปเทียนร่วมฟังธรรม

ภาพที่ ๘

พนักงาน ฟังธรรม

ภาพที่ ๙

การฝึกปฏิบัติธรรม ของพนักงาน

ภาพที่ ๑๐

ฝึกทำสมาธิ

ภาพที่ ๑๑

นิมนต์พระมาแสดงธรรม

ภาพที่ ๑๒

บุคคลทั่วไปฟังธรรม

ภาพที่ ๑๓

เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๕ แฟรี่แลนด์ร่วมกันทำความสะอาดครั้งใหญ่
นำโดยผู้บริหาร คุณสันติ คุณวาศ์ กรรมการผู้จัดการ พร้อมกับพนักงานกว่า ๓๐๐ คน

ภาพที่ ๑๔

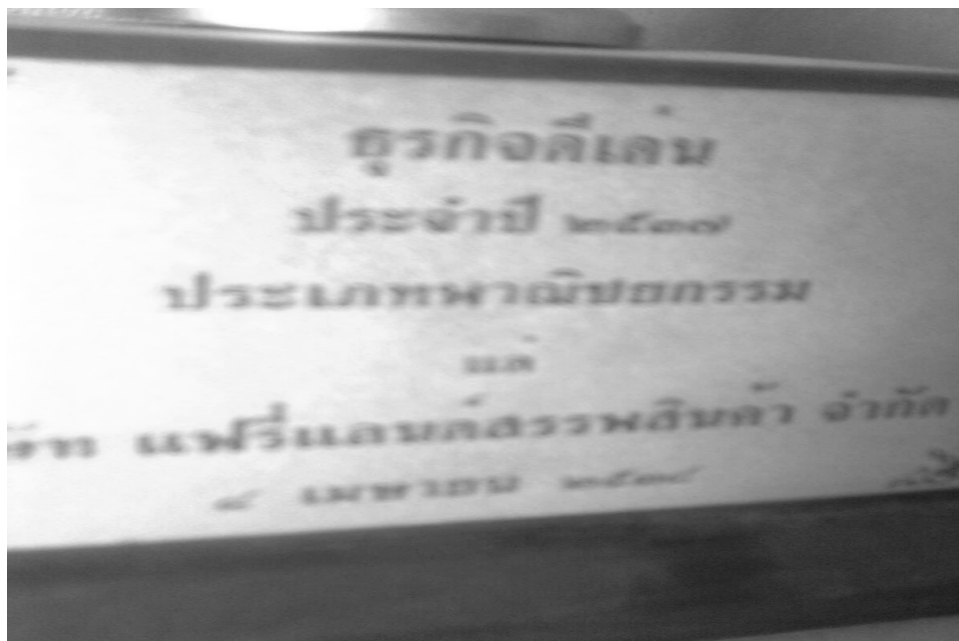
รางวัลเสมาธรรมจักร ในฐานะได้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ในด้านส่งเสริม
ผู้ปฏิบัติธรรม ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๒

ภาพที่ ๑๕

รางวัลจากกรมอนามัย ให้ไว้ในฐานะเจ้าหน้าที่อาหารปลอดภัย ณ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๖

ภาพที่ ๑๖

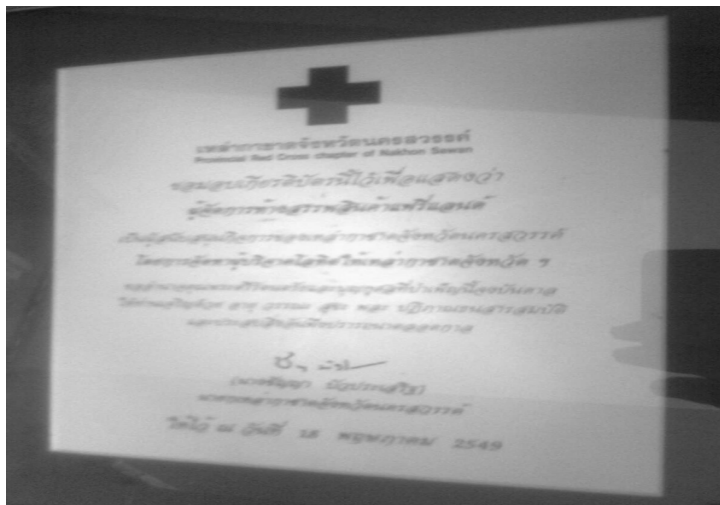
รางวัลศุภกิจดีเด่น จากกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๘

ภาพที่ ๑๗

รางวัลการค้าดีเด่น จากหอการค้าจังหวัดนครสวรรค์ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๔

ภาพที่ ๒๐

รางวัลจากกาชาดจังหวัด ในฐานะสนับสนุนกิจการบริจาคโลหิตให้กาชาด
เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๔๔

ภาพที่ ๒๑

รางวัลจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย ในฐานะ เอื้อเฟื้อสถานที่
จัดนิทรรศการ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

ภาพที่ ๒๒

รางวัลจากเทศบาลนครนครสวรรค์ ในฐานะให้การสนับสนุนการทำงาน
เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘

ภาพที่ ๒๓

รางวัลจากสโมสรไลออน ในฐานะสนับสนุนกิจการ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๑

ภาพที่ ๒๔

กำหนดการจัดอบรมปฏิบัติธรรม ประจำปี เดือน ปีพุทธศักราช 2553 ณ สวนธรรมหาคเสลา - ธาราศัย ตำบลเขาคิน อำเภอแก้งะน้อย จังหวัดนครสวรรค์					
เดือน	วันที่จัด	หลักสูตร	วิทยากร	กลุ่มปฏิบัติ	สถานที่จัด
มกราคม	2 - 7	สติปัฏฐานสี่	พระครูภาวนาวิหารธรรม (พระมหาเหล็ก จันทสโร)	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
กุมภาพันธ์	12 - 14	วิปัสสนาปริมาต	อ.วัลลภ ปิณฑุวรรณะ	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	18 - 20	อานาปานสติ	พระคุณฐิ เมธังกูโร	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	21 - 23	อานาปานสติ	พระคุณฐิ เมธังกูโร	เทศบาลฯ อ.บรรพตพิสัย	สวนธรรมหาคเสลา
มีนาคม	18 - 19	-	-	กศน.แก้งะน้อย	สวนธรรมหาคเสลา
เมษายน	21 - 24	พัฒนาจิตเพื่อชีวิตที่สดใส	พระภุมมรณ	เยาวชน	สวนธรรมหาคเสลา
พฤษภาคม	11 - 12	เรียนรู้กายใจ	อ.พจนนา	เยาวชน	สวนธรรมหาคเสลา
	19 - 21		ร.ร.หัวคองราชพรมมากรณ	นักเรียน	สวนธรรมหาคเสลา
	25 - 27		ร.ร.หัวคองราชพรมมากรณ	นักเรียน	สวนธรรมหาคเสลา
มิถุนายน	7 - 9	เรียนรู้กายใจ	ร.ร.หัวคองราชพรมมากรณ	นักเรียน บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	17 - 19	อานาปานสติ	พระคุณฐิ เมธังกูโร	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	28 - 30	-	ร.ร.วัดมหาโพธิ์ใต้	นักเรียน (40)	สวนธรรมหาคเสลา
กรกฎาคม	6 - 8	-	ร.ร.วัดมหาโพธิ์ใต้	นักเรียน (40)	สวนธรรมหาคเสลา
	28 - 29	-	ร.ร.ขุนแสง-วัดคลองยาง	นักเรียน (50)	สวนธรรมหาคเสลา
สิงหาคม	5 - 13	-	อ.อรนุช หลิมประเสริฐ	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	16 - 20	สติปัฏฐานสี่	พระครูภาวนาวิหารธรรม (พระมหาเหล็ก จันทสโร)	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	21 - 22	-	เทศมณฑลนครสวรรค์	นักเรียน	สวนธรรมหาคเสลา
กันยายน	9 - 11	อานาปานสติ	พระคุณฐิ เมธังกูโร	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	13 - 21			โรงเรียนสังขบุญธรรม	
ตุลาคม	2 - 8	สติปัฏฐานสี่	พระครูภาวนาวิหารธรรม (พระมหาเหล็ก จันทสโร)	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา
	11 - 14	พัฒนาจิตเพื่อชีวิตที่สดใส	พระครูปลัดจรรพ พุทธิคุณ	เยาวชน	สวนธรรมหาคเสลา
	26 - 31	อานาปานสติ	พระคุณฐิ	บ.เอกรัฐพัฒนา จำกัด	สวนธรรมหาคเสลา
พฤศจิกายน	-	-	-	-	-
ธันวาคม	11 - 17	สติปัฏฐานสี่	พระครูภาวนาวิหารธรรม (พระมหาเหล็ก จันทสโร)	บุคคลทั่วไป	สวนธรรมหาคเสลา

สนใจติดต่อ นายต่อศักดิ์ บางเหลียง โทร.056-223051-60 ต่อ 101หรือ 081-9734534

ตารางปฏิบัติธรรมที่สวนธรรมหาคเสลา ของบริษัทแฟรี่แลนด์ นครสวรรค์

ภาพที่ ๒๕

การฝึกโยคะ เพื่อสุขภาพ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	:	นางสาวสุมาลี สุขอร่าม
เกิด	:	วันอังคารที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ ๒๕๐๗
สถานที่เกิด	:	บ้านเลขที่ ๔ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลหนองกระเจา อำเภอ ชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๒๐
การศึกษา	:	- ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ) มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ ๒๕๔๖ - ปริญญาแพทยแผนไทยบัณฑิต (พท.บ) มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ ๒๕๕๒
ประสบการณ์การทำงาน	:	บริษัทเสริมแสง (๑๕๕๑) จำกัด เมื่อ พ.ศ ๒๕๓๕ – ปัจจุบัน
ปีที่เข้าศึกษา	:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ นครสวรรค์ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	บ้านเลขที่ ๔ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลหนองกระเจา อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๑๒๐
โทรศัพท์	:	๐๘๑ – ๖๗๔๖๔๖๕
E-mail	:	sumalee08@windowslive.com